DOCTRINA SACRI CONCILIJ TRID. ET CATECHISMI ROMANI. DE SACRAMENTIS, &...

Giovanni 1552-1630 Bellarino

DOCTRINA
SACRI CONCILII TRID.
ET CATECHISMI ROMANI.
De Sacramentis, & de Iustificatione.

Quæ fideliter collecta, distincta; & vbi opus est, explicata fuit.

PER R. P. D. IOAN. BELLARINVM,
Clericum Regularem Congregationis S. Pauli.

Addita sunt Compendium totius Doctrinæ sacramentorum: Opusculum de examine ad ordines &c. Doctrina Catechismi Romani in orationem Dominicalem: Compendium doctrinæ eiusdem Catechismi Romani in Symbolum Apostolorum in Decalogum, & in orationem Dominicam: Item opusculum de Sancto Euangelio, De verbo Dei scripto & non scripto: & demum de Catechismo, eiusdem doctrina.

CVM PRIVILEGIO.

MEDIOLANI,

Apud hær. Pacifici Pontij, & Io. Baptistam Piccaleum Impressores Archiepiscopales. M D C X V.

Imprimatur.

Commissarius Sancti Officij.

Gulielmus Vidonus Theologus S. Nazarij pro Illustriss. Cardinali Archiep.

Vidit Saccus pro Excellentiss. Senatu.

Perilluſtri, & Reuerendiſſimo Patri

Domino

DESIDERIO SCALEAE
BRIXIENSI,

Sacræ Theologiæ Magiſtro, Totiuſq; Mediolanenſis Ditionis Inquiſitori Generali &c.

Io. Baptiſta Piccalea. S. P. D.

DIV ex ſententia obſeruaui; vir doctiſſime, ſi quid aliquando incideret, quod veteris meæ erga te obſeruantiæ ſignificationem multis ſemel ab hinc annis exhibitam, dum ſacra Roſarij poemata nomini tuo e typis meis euulgata inſcriberem, quoquo modo roboraret, refricaretq́; : cum tandem obla tam nuperrimè Ioannis Bellarini viri eruditiſſimi ex-

plicationem in Sacri Trid. Conc. Romaniq́ Catechiſmi doctrinam lubentiſſimè recudendam tibiq́ inſcribendã arripui; eo potiſſimùm conſilio adductus, vt nihil eo libello ei, quam ſuſtines perſonæ conuenientiùs dicari poſſe cenſuerim. Ecquis enim de Chriſtiana religione doctrinam acrius, firmiuſuè propugnet, quàm qui grauiſſima Chriſtianæ Reip. Principis approbatione dignus habitus fuerit, cui proprijs virtutum meritis ſuffragantibus, plenarium Cenſoriæ facultatis ius aduerſus nefarios Hæreticorum auſus in latiſſimo Longobardicæ regionis diſtrictu deferretur? Quid inquam congruentiùs, quàm vt libello de fide à Chriſtiano typographo eius nomen præfigeretur, cui Catholicæ fidei tutela demandata fuerit. Hæc ſunt, vir clariſsime quibus ad id tibi munus ſacrandum ſum adductus, in quo cum argumenti genere, & dantis animum, pro tua humanitate ſpectes, & Picealeæ tuo maiora, ſi queat, donare cupienti faueas, etiam atque etiam rogo. Vale Mediolani ſeptimo Kal. Auguſti. MDCXV.

CAPVT

SACRI CONCILII TRIDENTINI,

In quo præcipit doctrinam Catechismi Romani de Sacramentis debere ab Episcopis, & Parochis populis explicari.

VT fidelis populus ad suscipienda sacramenta maiori cum reuerentia, atque animi deuotione accedat, præcipit sancta Synodus Episcopis omnibus, vt non solùm cum hæc per seipsos erunt populo administranda, prius illorúm vim, & vsum, pro suscipientium captu explicent, sed etiam idem à singulis Parochis piè, prudenterq; etiam lingua vernacula, si opus sit, & commodè fieri poterit, seruari studeant, iuxta formam à sancta Synodo in Catechesi singulis sacramentis præscribendam, quam Episcopi in vulgarem linguam fideliter verti, atque à Parochis omnibus populo exponi curabunt: necnon vt inter Missarum solennia, aut diuinorum celebrationem sacra eloquia, & salutis monita eadem vernacula lingua singulis diebus festis, vel solennibus explanent, eademque in omnium cordibus postpositis inutilibus quæstionibus inserere, atque eos in lege Domini erudire studeant.

Sess. 24. c. 7. R.

Ex hoc Capite colligitur.

Traaere doctrinam de Sacramentis esse necessarium ad hoc, vt fideles illis bene vtantur.

Talem doctrinam debere ab Episcopis, & Parochis populis explicari.

Iuxta captum audientium id fieri oportere.

Doctrinam Catechismi Romani, & non aliam debere proponi.

Episcopos debere curare, vt à Parochis hoc præstetur.

Expedire, vt doctrina Catechismi, etiam si opus sit, lingua vernacula facilior reddatur.

Qua propter hoc opus, in quo doctrina Sacri Concilij, & Catechismi Romani de Sacramentis colligitur, distinguitur, & vbi opus est, explicatur, atque facilior redditur, gratum esse debet. Et vbi in hoc opere Lector viderit in margine notari locum Concilij, vel Catechismi, à quo talis doctrina desumpta est; debet magnifacere illam doctrinam; non quia hic posita sit, sed quia à tali, & tam digno fonte sit deriuata. Quod si aliquando quis velit à proprio fonte doctrinam hanc haurire, per citationis in margine positas consequetur. Et hoc vtile visum est Lectores admonere.

INDEX TITVLORVM, QVI IN hoc opere continentur.

Index Introductionis.

De Iustificatione.

De sacramentis in genere.

De

De Baptismo.

De Confirmatione.

De

De Eucharistia.

De

De Communione, & vsu Eucharistiæ.

De Sacrificio Missæ.

De

De Pœnitentia.

De Extrema Vnctione.

De

De Ordine.

De

De Matrimonio.

De

Index Compendij.

INTRODVCTIO
IN DOCTRINAM
Sacri Concilij Tridentini,
ET CATECHISMI ROMANI de Sacramentis.

Ad Parochos, & Clericos Diœcesis Nouarien.

ROGATVS à multis vestrum, vt permitterem edi doctrinam, quam hoc anno super Catechismum Romanum de Sacramentis tradidi; non solùm consensi, vt fieret, sed etiam libenti animo quanta potui diligentia curaui, vt plenius, & clarius ederetur. Nihil enim mihi iocundius euenire poterat, quam vt isti labores mei non solùm diuturni, sed etiam perpetui sint; & potissimum in Clero, & Ciuitate Nouariensi, vbi cum maxima animi mei voluptate illos absolui: & vbi licuit mihi admirari Pastorem vigilantem, & indefessum; Clerum doctum, & pium; necnon Populum docilem, & deuotum. Hinc enim fiet vt etiam absens, quod ibi adsim, (dum aderunt isti labores) quadam ratione mecum potero cogitare. Iucundam autem recordationem, diuturnam quoque desiderare conueniens est. Ad vos igitur dirigo ista quæ docui; tum quia illa requiritis; tū quia doctrina Catechismi vobis potissimum tradita est. Quod si quid impolitum, vel inornatum inueneritis, ne reprehendatis, quia iu hoc opere non ornatus, sed doctrina quærenda est. Existimaui autem maximè expedire, si antequam incipiam tractare de Sacramentis, ea quæ sequuntur, vo-

bis proponam, vt ex illis facilior aditus ad Sacramentorum doctrinam vobis aperiatur.

De fine huius tractationis. Cap. I.

IN primis autem vobis declarandum est, quis sit finis huius tractationis. Est igitur primò fideliter colligere omnem doctrinam Concili Triden. & Catechismi Rom. de Sacramentis, Secundò doctrinam sic collectam in partes recta ratione distribuere, atque distinguere; Tertiò, vbi Concilium, & Catech. aliquid breuiori oratione, & ideo minus clarè docent, illud clarius proponere, & si opus est, fusius explicare. Hæc tria vt facerem mihi propositũ fuit. Vsus sum autem modo interrogandi, & respondendi, quia ad distinguendam doctrinam maximè accõmodatus existit.

De modo colligendi, & distinguendi omnem doctrinam de Sacramentis. Cap. II.

EXpedit autem maximè iuxta finem propositum, vt explicetur modus quo possit cognosci, an in hoc opere, & in Catechismo omnis doctrina de Sacramentis bene sit collecta, & distributa.

Sciendum est ergo, quòd in sacramentis duo tantùm principalia considerantur; vnum est sacramentum; Aliud est vsus illius. Sicut enim aliud est panis, vel medicina; aliud vsus illius; & in pane præter ipsum, & vsum illius nihil est considerare; ita omnis doctrina sacramentorum, primò ad ipsa sacramenta; secundò ad vsum illorum est referenda.

Scire tamen oportet, quòd circa sacramenta, & illorum vsum reperiuntur quidam ritus, & cæremoniæ, quæ neque sunt sacramentum, neque vsus sacramenti, sed sunt quædã solemnitates, quibus sacramentum rectè conficitur, & vsus vtiliter adhibetur: & de his quoque in tractatu de Sacramentis consideratio haberi debet.

Amplius non ignorare conueniens est, quòd in tractatione habenda de aliqua re, debet considerari de nomine, & diffinitione illius; non quia sint aliquid rei, sed quia vnum significat, & aliud explicat rem. Vnde quatuor de

sa-

sacramentis sunt proponenda.

Primò de nomine, & diffinitione cuiuslibet sacramenti.

Secundò de sacramento, seu substantia, & essentia illius.

Tertiò de vsu, & dispensatione eiusdem.

Quartò de ritibus, ac cæremonijs ipsius. Præter hæc nihil scio de sacramentis posse tractari.

Modò de quatuor iam dictis distinctè considerare conueniens est. Et quidem de nomine, & diffinitione plura modò dicenda non sunt. De sacramento autem scire opus est; quòd quatuor sunt causæ illius materia, forma, efficiens, & finis; & omnes sunt de necessitate, & substantia sacramenti, ita vt sine aliqua illarum Sacramentum esse non possit; vnde de singulis considerare, ad hoc vt plena sit tractatio, omnino necesse est.

De vsu etiam sacramenti duo omnino considerari debet; Vnum est ex parte ministri, & dicitur dispensatio, vel administratio; Aliud ex parte suscipientis sacramentum, & dicitur susceptio, vel vsus sacramenti. De ritibus ac cæremonijs aliud modò dicendum non est.

Colligendo autem quæ dicta sunt, patebit ista nouem de singulis sacramentis debere considerari.

Primò de nomine.

Secundò de diffinitione.

Tertiò de materia.

Quartò de forma.

Quintò de efficiente.

Sextò de fine, seu effectu.

Septimò de administratione.

Octauò de vsu, & susceptione.

Nonò de ritibus, ac cæremonijs.

Hæc sunt, à quibus vera ratio colligendi, & distinguendi doctrinam de sacramentis sumenda est; Ideo dicta obseruare maximè adiuuabit intellectum, & confirmabit memoriam ad percipiendam, & retinendam doctrinam sacramẽtorum. Nihil enim est, quod magis confundat intellectũ, vel obruat memoriam, quam magna rerum congeries sine ordine, & distinctione.

Quod tractatio Catechismi completa sit. Cap. III.

Circa verò tractationem Concilij, & Catech. an omnia doceant, quæ dicta sunt sciendum est, quòd à Conci-

lio tractatio completa de sacramentis requirenda non est; ipse enim grauiora tantùm capita de illis studet determinare; licèt in aliquibus sacramentis completam aliqua ratione doctrinam proponat; à Catechismo autem completa tractatio ordinariè est expetenda; Ipse enim ferè semper nouem iam dicta proponit. Talem autem in sua tractatione ordinem seruat.

Primò facit quasi procemium.

Secundò tractationem.

Tertiò Conclusionem.

In procemio ordinariè solet proponere vtilitatem, & necessitatem doctrinæ illius sacramenti; sæpè etiam proponit quanta diligentia, quo fine, modo, tempore à parochis sit tradenda.

In tractatione ordinariè, quantum expedit, nouem dicta docet: nisi iam dixerit aliqua in tractatu de sacramentis in communi, quæ iudicet omittenda: Circa ordinem non semper eodem modo procedit.

In conclusione colligit tractationem fuisse sufficientem; & sæpe inculcat parochis, vt efficaciter doceant, quæ tradita sunt: nonnullaque his similia illis proponit.

De doctrina à Deo de Sacramentis reuelata. Cap. IV.

HVcusque dictum est de his, quæ ad colligendam, distinguendam, & explicandam doctrinam Concilij, & Catechismi prodesse possunt; modò aliqua sunt proponenda, quæ doctrinam dictam, quòad dignitatem, & authoritatem, valde poterunt commendare.

In primis itaque sciendum est, circa sacramenta quædã esse à Deo instituta: quædã fuisse ab ecclesia ordinata. Omnia, quæ pertinent ad materiam, formam, efficiens, & finem sacramenti, ita vt sint de substantia, & necessitate illius, omnino sunt à Deo instituta, & talia neque Apostoli, neque Ecclesia potuerunt ordinare: ratio est, quia solus Deus potest dare authoritatem ministro, vt conficiat sacramentum, & solus potest dare virtutem materiæ, & formæ, vt producant effectum supernaturalem qualis est gratia, vel character. Ista igitur omnia à Christo sunt instituta, & hoc est quod Concilium ait à Christo sacramenta fuisse

C.T. sess. 21. cap. 2.

Ex C.T. sess. 7. can. 1.

Ex sess.

instituta. Similiter dicendum est, quòd administratio sacramentorũ,& vsus à Christo tradita sunt, Christus enim ordinauit, vt sacramentum nihil prodesset, nisi quis illo vteretur, veluti dixit, Nisi manducaueritis carnem filij hominis,&c.& qui crediderit,& baptizatus fuerit saluus erit: demum effectum sacramenti sine vsu impossibile est obtinere. Administrationem etiam ordinauit, veluti cum dixit Apostolis: Docete omnes gentes baptizantes eos, &c. Igitur à Deo sunt instituta substantialia sacramenti, administratio, & vsus illorum.

21. cap. 1. Sess. 7. ca. 1. Ioan. 6. Marc. 16. Matt. 28.

Ecclesia verò circa sacramenta, & vsum,& administrationem illorum quædam instituit authoritate sibi à Christo tradita; quæ non sunt de substantia sacramenti, sed ad cultum, & venerationem illorum deseruiunt, neque sunt vsus, vel administratio, sed ad rectum vsum, vel administrationem sunt deseruientia,& alia sunt præcepta, ritus, ac cæremoniæ, seu solennitates in conficiendis, & conferendis sacramentis adhibendæ. Hæc autem, quæ ecclesia instituit, duplici ratione à Deo sunt deriuata; prima quidem est, quia Ecclesia à Deo habuit potestatem talia ordinandi; Altera est, quia Spiritus sanctus illi assistit, vt recta ratione talia instituantur.

Sess. 21. c. 2. Sess. 7. can. 13. de Sacra.

2. Ex dictis sciendum est sequi, quòd solus Deus, & nullus alius potest tradere doctrinam eorum quæ ab ipso sunt instituta. Illorum verò, quæ ab ecclesia instituuntur, ipsamet Ecclesia doctrinam tradere potest. Ratio est, quia nisi Deus doceat se instituisse talem ministrum, materiam, formã,& alia, impossibile est quod illud cognosci possit. Quomodo enim quis sciet Christum instituisse Baptismum, nisi ipse doceat institutionem?

Ex Conc. T. sess. 4. c. 1. & ses. 13. proe. Ex C. R. in praf. n. 12. & artic. 9. num. 17.

3. Sciendum est, quòd omnis doctrina tradita à Deo dicitur reuelata, idest lumine diuino,& supernaturali manifestata.

4. Sciendum est, quòd vnicum est medium, quo Deus homines docet, & reuelat aliquam doctrinam, siue de sacramentis, siue de alijs; & hoc est verbũ Dei; Reuelatio enim est manifestatio alicuius ignotæ, & supernaturalis ueritatis à Deo facta; & hæc manifestatio fit ex eo, quod Deus loquitur, & dicit ita aliquid esse.

Conc. Tr. sess. 4. ca. 1. Cat. R. in praf. n. 12.

5. Scire oportet, quod Deus in veteri testamento locu-

tus est per Prophetas; in nouo autem locutus est nobis in filio, & in Apostolis. Et Concilium, & Catechismus docent omnem doctrinam Euangelij fuisse reuelatam per Apostolos; & post mortem omnium Apostolorum Deum nihil amplius reuelasse; licet Spiritus sanctus semper manserit in Ecclesia, & doceat illam omnem veritatem per Apostolos reuelatam; vnde Concilium ait; doctrinam de sacramẽtis esse antiquam, & Ecclesiam fuisse à Christo, & ab Apostolis de illa eruditam.

Heb. 1. C. T. Tr. sess. 4. cap. 1. & sess. 13. proe. C.R. art. 9. num. 17.

6. Sciendum est, quòd verbum Dei aliud est scriptum, aliud non scriptum: Scriptum vocatur sacra Scriptura; & continetur libris scriptis tam veteris, quàm noui testamenti. Non scriptum appellatur. Traditio diuina, & hoc verbũ non fuit in libris exaratum, sed in ipsa Ecclesia fuit receptum, & continua successione, & quasi per manus traditione retentum, custoditum, & conseruatum vsque ad finem mundi.

Sess. 4. c. 1. C.R. in prę fat. nu. 12

7. Sciendum, quòd Deus non omnem doctrinam sacramentorum reuelauit per verbum scriptum, seu sacram scripturam; sed multa & fortasse plura docuit per traditionem, & verbum non scriptum; & ratio potest esse; primò, quia Apostoli docebant, sicut fecit Christus, præsentes, quod melius fit voce, quam scriptura, quæ pro absentibus data est; secundò, quia vox seruit tam his, qui sciunt, quã qui nesciunt legere, omnes autem fideles de sacramentis docendi erant; Tertiò misteria sacramentorum magis expediebat committere traditioni, quæ apud solos fideles permanet, quam scripturas, quæ etiam ad manus infideliũ possunt peruenire; & margaritæ ante porcos non sunt ponendæ. Quartò sacramenta sunt res quædam, quæ multas habent annexas actiones, & talia melius docentur voce præsenti, quàm scriptura absenti. Quintò sacramenta facilius docentur facto, quam verbo, sicut in institutione Eucharistiæ à Christo factum apparet, ideo Apostoli facto, & traditione sacramenta optimè docuere.

Bell. to. 1. Contr. 1. lib. 4. ca. 2.

8 Considerare oportet non esse difficile conseruare traditiones in Ecclesia puras, & fideles vsque ad finem mundi: primò, quia Apostoli post mortem Christi per multos annos vixere: Petrus supra triginta: S. Ioannes, qui erat iunior vsque ad vltimam senectutem; vnde doctrinam, & pra

Ex C. Tr. sess 4. c. 1.

xim

xim sacramentorum perfectissimè cocuerunt: secundò multi scriptores, vt Dionysius Areopagita, & alij scriptura docuere de his, quæ Apostoli circa sacramenta à Christo accepta tradidere: Tertiò Spiritus sanctus, sicut Apostolis potuit dictare verbum Dei, ita potest illud in Ecclesia purū, & integrum conseruare.

Itaque ex dictis concluditur, quòd cum solus Deus potuerit sacramenta instituere, ipse etiam solus potest de illis veram doctrinam præbere: & quòd doctrina à Deo tradita dicitur reuelata, & quòd omnis reuelatio fit per verbū Dei, & quòd omne verbum Dei habitum est per Christū, per Apostolos, & per Prophetas: & quòd hoc verbum Dei aliud est scriptum, & appellatur scriptura; aliud non scriptum, & appellatur Traditio: & quòd magna pars doctrinæ sacramentorum à Deo reuelatæ habita est per traditionem, & quòd hæc traditio pura, & fidelis vsque ad finē mundi, opera Spiritus sancti in Ecclesia conseruabitur. Et ex horum cognitione maximè dilucidabitur Doctrina Cōcilij, & Catechismi de sacramentis.

Quomodo Deus per Ecclesiam Catholicam reddit homines certos de doctrina ab ipso reuelata. Cap. V.

NOn potest dici quantum afferat lumen ad intelligēdam doctrinam Concilij, & Catechismi, si quis intelligat modum, quo Deus vsque ad finem mundi reddit homines certos de doctrina à Christo, & per Apostolos reuelata. De hoc igitur modo dicendum est.

Primò autem scire oportet, quod Deus non otiose, aut frustra, sed ad aliquem finem doctrinam Euangelij reuelauit Deum enim nihil frustra agere certum est. Secundò sciendum est, quòd Deus ideo reuelauit doctrinam Euangelij, vt omnes homines crederent illi, & credendo iuxta fidem operarētur: & per hæc opera saluarentur: & ita gloria Dei, & Christi dilataretur. Rem ita esse Christus docuit dicens. Euntes in mundū vniuersum prædicate Euangelium omni creaturæ: Ecce finis doctrinę reuelatę à Christo, & per Apostolos prædicatæ est, vt omnes homines totius mundi habeant notitiam huius doctrinę: & non solū hoc, sed vt credant illi: doctrinę enim à Deo reuelatę om- *Marc.16.*

nes credere tenentur; ideo addit, qui crediderit, sed quia hoc non sufficit addidit, Et baptizatus fuerit, idest fecerit omnia quæ in tali doctrina illi præcipiuntur: demum subiungit, saluus erit: vt ostendat finem huius doctrinæ esse salutem totius mundi: medium autem esse fidem, & opera iuxta doctrinam à Deo reuelatam; Quatuor igitur sunt annexa doctrinæ reuelatæ notitia, fides, opera, salus.

Marc.16. Tertiò sciendum est, quòd omnes homines tenentur credere Deo aliquid dicenti, cum sit prima, & infallibilis veritas: necnon obedire illi aliquid præcipienti, cum sit summus, & absolutus dominus omnium. Et hoc Christus docuit dicens: Qui non crediderit condemnabitur.

Quartò sciendum est, quòd homines tenentur credere, & obedire Deo, dummodo certum sit, quòd Deus aliquid præceperit, vel dixerit, vel reuelauerit. Si enim esset dubium, an Deus aliquid dixerit, omnino etiam dubium esset, an illi credendum foret: vnde necesse est, quòd homines aliquo modo reddantur certi de doctrina à Deo reuelata.

Quintò scire oportet, quod tempore Apostolorũ Deus *Marc.16.* reuelauit doctrinam Euangelij, & simul reddidit homines certos, quod illa doctrina esset à Deo reuelata; medium quo Deus reuelabat doctrinam erat prædicatio Apostolorum: medium, quo Deus reddebat homines certos, quod hæc doctrina esset à Deo reuelata, erant miracula, & signa, & ita Euangelium ait; Illi autem profecti predicauerunt vbique: Ecce primum medium sequitur, Domino cooperante & sermonem confirmante sequentibus signis; Ecce secundum medium,

Sextò sciendum est quòd modo, & vsque ad finem mundi necesse est vt idem fiat, quod tempore Apostolorum factum est: nempe vt primò publicetur doctrina Euangelij in toto mundo: secundò vt aliqua ratione fiat certum, & non sit dubium, quod talis doctrina publicaat, sit reuelata à Deo: & istam duo sunt necessaria, quia aliter euangelium modò non esset medium sufficiens, & perfectum ad salutẽ totius mundi.

Septimò scire oportet, quòd temerè non est credẽdum cuilibet dicenti, hæc doctrina est, vel fuit à Deo reuelata. Cum enim angelus Satanæ transfiguret se in angelum lucis:

cis:& multi pseudo apostoli, & Antichristi exierint in mũdum veram doctrinam corrumpentes: Cautè admodum in adhibenda fide procedere opus est: Ideo medium, quo certum debet fieri de doctrina reuelata, debet esse insigne,& tale; vt credibile admodum sit.

Octauò supponere oportet, quòd solus Deus potest vel per se, vel per alium reddere homines certos de doctrina à se reuelata, quia ipse solus potest certò scire quod talem doctrinam reuelauit: Et ideo necesse est, vt illud medium, quo homines debent doceri, & certificari de doctrina à Deo reuelata habeat assistentia Spiritussancti, non dubiam, sed certam, certa autem erit si talis assistentia à Deo illi promissa sit. Promissiones enim Dei certæ, & infallibiles sũt:

Nonò, pro certo habendum est, quòd solus Pontifex Romanus, vt est caput totius Ecclesiæ, & Ecclesia Catholica, quæ est sponsa Christi, & corpus mysticum illius habent hanc certam, & indubitatam assistentiam Spiritus sancti ex diuina promissione; Personæ verò priuatæ, & particulares possunt habere hanc assistentiam, sed non certam, & indubitatam; quia Christus nulli personæ particulari hanc assistentiam promisit. De Petro quidem, & de successoribus dictum est, Rogaui pro te Petre, vt non deficiat fides tua,& tu,&c. similiter super hanc petram ædificabo Ecclesiam meam,& portæ inferi non præualebunt aduersus eã, & alia multa. De ecclesia etiam Christus dixit: Ero vobiscum vsque ad consumationem sæculi. Et de spiritu sancto, Vt maneat vobiscum in æternum spiritus veritatis: Item: si autem non crediderit Ecclesiæ, sit tibi sicut Ethnicus,& Publicanus. Item, Ecclesia est columna, & firmamẽtum omnis veritatis. Ideo firmiter tenendum est ex diuina promissione solum Pontificem Romanum, & Ecclesiam Catholicam habere certam, & indubitatam assistentiam Spiritus sancti: & ideo per ipsos solum homines posse modò fieri certos, & indubitatos de aliqua doctrina, quòd à Deo sit reuelata.

Decimò, Consideranti manifestè apparebit rem ita esse: Primò necesse est, vt in quocũque tempore Deus aliquod medium dederit mundo, quo homines certi fierent de verà Doctrina ab ipso reuelata: sine hocq medio enim Euangelium esset vanum,& otiosum, & homines illi credere non

te-

tenerentur: sed nescitur quod aliud vnquam fuerit mediũ, quàm hoc. Ecclesia enim & Pontifex Romanus semper fuerunt, & ad illos semper fideles in dubijs fidei pro certitudine recurrebant: neque scitur, quòd fideles vnquam aliunde certitudinem fidei requisierint; Secundò personæ particulares non possunt esse tale medium: tum quia modicò tempore manent in Ecclesia; tum quia Christus nulli personæ particulari futuræ post ipsum promisit Spiritus sancti certam assistentiam ad hunc finem, vt homines faceret certos de doctrina reuelata: tum quia in fideles personæ particulari fidem indubitatam nollent habere. Tertiò nullum medium est dictis duobus magis conueniens Romanus enim Pontifex semper est, caput Ecclesiæ est, Vicarius Christi est, & ideo summè credibile est, quod a Christo, sicut promisit Petro dirigatur nè erret in fide facienda de doctrina à se reuelata: Ecclesia quoque semper est: vbique est, perpetua est, vna est, sancta est, Apostolica est, à spiritu sancto edocta est: tali autem medio, quid magis conueniens est? sed addamus testimonium Ecclesiæ summè credibile esse, ita vt omnes tam fideles, quàm infideles credere illi certissimè possint; Cum enim Ecclesia sit congregatio omnium fidelium, testimonium Ecclesiæ Catholicæ, idest vniuersalis erit testimonium non vnius, aut duorum, aut mille testium, sed infiniti sunt testes, nempe omnes fideles, quotqnot fuerunt, vel sunt vel erunt à Christo vsque ad finem mundi; omnes enim licet in diuersis temporibus, vel locis sint, idem omnino dicunt, & credunt, & hoc tanta constantia, & certitudine, vt multi pro veritate doctrinæ, vel mortui sint, vel mori parati essent; quid hoc testimonio credibilius? Nonne miraculum est, quod in tanta varietate temporum, regionum, locorum, & in tanta, & tam varia multitudine fidelium vna doctrina, vna fides, vnum baptisma retineatur?

Vndecimò, Pro constanti habendum est, quòd doctrina à Deo reuelata, seu à Christo, & ab Apostolis Ecclesiæ tradita nnuquam defecit, sed semper in Ecclesia mansit, & vsque ad finem mundi manebit pura, & vera, & hoc ait Concilium Trid. fieri continua successione, & quasi per manus traditione: ita vt Christus, & illius Euangelium, vt ait Concil. sit tanquam fons; doctrina à Christo reuelata, sit

Ses. 4. ca. 1. & ses. 13. proem. & alibi.

Ses. 4. c. 1.

tan-

tanquam aqua; Ecclesia sit tanquam alueus, per quē aqua, seu doctrina continua successione vsque ad finem mundi decurrit: Verbum enim Dei tam scriptum, quàm non scriptum, idest scriptura, & traditiones semper in Ecclesia sunt conseruatæ in ea puritate, quæ à Christo, & à Spiritu sancto traditæ sunt.

Duodecimò sciendum est, quod Ecclesia Catholica, & Romanus Pontifex habent authoritatem determinandi, an aliquid sit de fide, idest an aliqua doctrina sit reuelata à Deo per scripturam, aut traditiones, vel euidenter deducta ex tali doctrina à Deo reuelata; & similiter habent authoritatem declarandi quodnam sit verbum Dei, siue scriptum, siue non scriptum; vnde possunt declarare, qui libri in sacra scriptura contineantur. Ratio est, quia si hoc est medium, quo Deus vult facere homines tam fideles, quam infideles certos de doctrina à se reuelata, & de verbo Dei; si ecclesia non poterit determinare quodnam sit verbum Dei, & an aliqua doctrina sit à Deo reuelata, neque etiam poterit testificari, quod talis doctrina sit, vel non sit reuelata. Potest ergo determinare: & statim, ac determinauit, omnes de necessitate salutis tenentur credere illi doctrinæ tanquam à Deo reuelatæ, & qui non credit illi, hæreticus est. Antequam verò determinet non est absoluta obligatio credendi illi, vt doctrinæ à Deo reuelatæ.

Ses. 4. ca. 1

Vt facit C. Tr. ses. 4. cap. 1.

Decimotertiò scire oportet, quod Ecclesia, & Summus Pontifex eadem ratione habent authoritatem interpretandi verbum Dei, idest scripturas, & traditiones & quòd Spiritus sanctus edocet Ecclesiam omnem veritatem reuelatā aperiendo illi sensum, vt uerè intelligat, & interpretetur verbum Dei scriptum, & non scriptum, ita, ut in hoc non possit errare. Et licet Spiritus sanctus illuminet, & doceat aliquos Doctores particulares, ut uerè interpretentur uerbum Dei: Tamen quia fideles non possunt esse certi de his, sicut de Ecclesia: ideo non habent absolutam obligationem credendi illis in particulari, sicut habent credendi Ecclesiæ vniuersali.

Ses. 4. c. 1.

Decimoquartò sciendum etiam est, quòd maior certitudo, uel euidentia non potest dari ad confirmandum, quòd aliqua scriptura, uel traditio contineat uerbum Dei, uel quòd aliqua doctrina à Deo sit reuelata, quam si ostendatur

tur, quòd Ecclesia Catholica semper ita sensit, ita docuit, ita obseruauit, ita determinauit, ita retinuit, uel alia simili ratione: & hoc modo probandi Conc. & Catec. sepissimè utuntur.

Decimoquintò sciendum quoque est, quòd Deus intimè in cordibus fidelium adiuuat lumine fidei intellectum, vt possit intelligere doctrinam reuelatam; & credere Ecclesiæ testimonium perhibenti quod illa doctrina sit reuelata; unde fit, quod certitudo de aliqua doctrina quod sit reuelata, habetur tum ab Ecclesia de hoc testimonium perhibente, tum à fide intellectum, & uoluntatem ad assentiendum cum certitudine adiuuante. Quare optima ratione à Deo institutum est medium, quo homines usque ad finem mundi possunt fieri certi de doctrina ab ipso per Christum, uel per Apostolos reuelata.

De sex modis quibus Ecclesia testimonium reddit, quod aliqua doctrina à Deo sit reuelata. Cap. VI.

POstquam uisum est, quod verbum Dei est illud medium quo Deus aliquid reuelat: Et quod Ecclesia Catholica est illud medium, quo Deus reddit homines certos, quod hoc, uel illud sit uerbum Dei, & quod hæc, uel illa doctrina per uerbum Dei sit reuelata; omnino expediet scire quando, uel quomodo Ecclesia Catholica testimoniū reddat de uerbo Dei, & de doctrina à Deo reuelata. Fit autem sequentibus modis.

Ex Matt. c.16. Bell. tom.1 Contr. 3. lib. 4.ca.3. & 5.

Primò, si Romanus Pontifex determinet aliquid esse credendum de fide, idest ut reuelatum à Deo, vel aliquem librum ad sacram scripturam pertinere, necesse est credere illi, quia cum sit caput totius Ecclesiæ, & caput possit testimonium ferè pro toto corpore, testimonium illius erit totius Ecclesiæ, & erit certissimum, quia Christus assistit illi vt Vicario suo, & capiti totius Ecclesiæ, ne possit errare.

Vt act.5.

2 Si concilium Generale legitimè congregatum idem testimonium reddat, erit totius Ecclesiæ, quia in ipso tota Ecclesia est congregata. Bell. tom. 1. Contr. 4. lib. 2. cap. 2.

C.T. sess.4. cap.2. Bell. to.1.

3 Si Patres, & Doctores Ecclesiæ doceant unanimi consensu aliquid esse tenendum de fide, illorum testimonium erit totius Ecclesiæ, & omnes tenebuntur credere illis, quia

quia Doctores Ecclesiæ, quoad doctrinam repræsentant totam Ecclesiam, & omnes fideles tenentur sequi Doctores, quos Deus Ecclesiæ dedit, vt doceant illam, cum præcipuè omnes, uel plurimi, alijs non contradicentibus, aliquid docent à Deo reuelatum. Quòd si unus, uel duo Doctores aliquid affirment, in quo alij non contradicant, testimonium erit magnæ authoritatis, sed non dicetur testimonium totius Ecclesiæ, & non erit absoluta obligatio credendi illis, licèt temerè non sit recedendum à testimonio illorum. *lib. 4. cap. 9. Ex Act. Ap. cap. 1.*

4 Si omnes Episcopi, uel in unum collecti, ut in legitimo Generali Concilio, uel separati teneant aliquid esse credendum de fide, tale testimonium erit totius Ecclesiæ, quia sunt pastores omnium fidelium, & ideo omnes fideles repræsentant. *Bell. tom. 1 Contr. 4. li. 3. cap. 14.*

5 Si omnes fideles teneant aliquid esse de fide, ueluti quòd mater Dei fuerit uirgo post partum, erit testimoniũ totius Ecclesiæ, quæ nihil aliud est, quam congregatio omnium fidelium, & tali testimonio credere opus erit. *Bell. to. 1. Contr. 4. li. 3. ca. 14.*

6 Si Ecclesia Romana, quæ, ut ait Concilium est mater, & magistra omnium aliarum Ecclesiarum, teneat aliquid esse de fide, ueluti quod Extrema unctio sit sacramentum, erit testimonium totius Ecclesiæ; tum quia speciali ratione unita est capiti totius Ecclesiæ, tum quia aliæ Ecclesiæ tenentur se conformare illi tanquam matri, & magistræ. Et Deus illi assistit, ut in hoc non possit errare. *C. Tr. sess. 14. cap. 3. de ext. vn. & sess. 22. ca. 8. & alibi. Bell. to. 1. Contr. 3. lib. 4. ca. 4.*

De octo modis probandi aliquam doctrinam fuisse à Deo reuelatam. Cap. VII.

EX dictis sequitur, quod octo modis potest probari aliquam doctrinam fuisse à Deo reuelatam.

Primus est Sacra scriptura. Quæ iuxta sensum Catholicæ Ecclesiæ, & interpretationem sanctorum Patrum intelligatur. Est autem scriptura sacra, quæ à Catholica Ecclesia talis habita est. *Sess. 4. c. 1. & 2.*

Secundus est Traditione. Et idem omnino est, quod de Sacra scriptura. *C. T. ibi.*

Isti duo modi directè, & immediatè probant, quòd aliqua doctrina à Deo sit reuelata.

Tertius est decreto Summi Pontificis aliquid de fide determinantis.

Vbi sup. c. 6. Quartus est simili decreto Concilii Generalis legitimè congregati.

Vbi sup. Quintus est ex vnanimi consensu sanctorum Patrum.

Vbi sup. Sextus ex sensu, iudicio, consensu, consuetudine, exemplo omnium Episcoporum.

Vbi sup. Septimus ex sensu, iudicio, consensu, consuetudine, omnium fidelium.

Vbi sup. Octauus ex iudicio, consuetudine, exemplo, vel vsu Sanctæ Romanæ Ecclesiæ.

Isti sex modi non probant immediatè, quod Deus aliquid reuelauerit, sed probant mediatè, idest mediante vel scriptura, vel traditione, vt docet Conc. Trid. ses. 4. cap. 1. *Catec. in præf. nu. 12* vbi ait, sanctam Synodum vsuram esse testimoniis, & præsidiis sacrarum scripturarum, & traditionum in confirmãdis dogmatibus: & instaurandis in Ecclesia moribus; ratio est, quia omnis doctrina reuelata habetur per verbum Dei, & ideo omnis determinatio Ecclesiæ de doctrina reuelata super verbo Dei fundata est.

De fine Concilij Tridentini, & Catechismi Romani. Cap. VIII.

Ses. 4. c. 1. EX dictis poterit declarari quis sit finis Conc. Trid. & Cath. Ro. & maximè expedit, vt sciatur. Finis ergo illorum est, ut sublatis erroribus puritas Euangelii à Christo accepti conseruetur, quod Euangelium in scriptura, & Traditionibus continetur.

Sess. 13. proe. In particulari de sacramentis Concilium ait, finem, sanctæ synodi esse, vt veram, & antiquam de fide, & sacramentis doctrinam exponeret, quam semper Catholica Ecclesia a Christo, & ab Apostolis erudita, & à Spiritu sancto illi omnem veritatem in dies suggerente edocta retinuit, & vsque ad finem sæculi conseruabit.

ibid. Vnde apparet finem Concilij esse consereuare puritatẽ doctrinæ Euangelicæ in Ecclesia. Medium verò quo talem finem studet obtinere, est, tradere doctrinam antiquam de fide, & sacramentis, idest à Christo, & ab Apostolis acceptam. Ratio autem qua dicta doctrina antiqua discernitur,

& inuenitur est videre, si in Ecclesia Catholica talis doctrina semper fuerit retenta, & conseruata. Rectè autem res ita procedit. Si enim Ecclesia Catholica semper retinuit, & docuit aliquam doctrinam de sacramentis, ergo illa doctrina à Christo, & ab Apostolis tradita est: Ecclesia enim à Christo in Apostolis fundata fuit. Doctrina autem de fide, & sacramentis à Christo, & ab Apostolis tradita purissima est: ergo puritas Euangelii in Ecclesia conseruabitur si doctrina antiqua, & continuò in Eccclesia conseruata tradatur. Vnde diuina ratione Concilium, & Catechismus procedunt. *Ibid. & alibi.*

De authoritate Concilij, & Catechismi. *Cap. IX.*

DIgnitas doctrinæ Concilij, & Catechismi non potest cognosci, si eorum authoritas ignoretur: de hac ergo aliquid in gratiam introductionis est dicendum.

Concilium Trid. in doctrina tradenda duo facit: primò proponit doctrinam Catholicam; secundò damnat hæreses determinando aliquam veritatem esse de fide, idest à Deo p verbũ ipsius reuelatam: Cum ergo facit Canonem determinando aliquid de fide, illa determinatio tantũ authoritatis est, vt qui non vult credere illi hæreticus sit: ratio est, quia authoritas Concilij Generalis est authoritas totius Ecclesiæ, ad quam spectat determinare de doctrina reuelata, ita vt omnes illi credere teneantur. Doctrina verò quam docet, non tamen determinando de fide, est tantæ authoritatis, vt quidquid contrarium est illi, apertissimus error sit, & tanquam contrarium Catholicæ doctrinæ habendum sit ratione iam dicta.

Catechismus Romanus habet maiorem authoritatem quàm quilibet Doctor Ecclesiæ, siue D. Aug. siue D. Hier. siue D. Tho. Et opinor illius doctrinam esse tantæ authoritatis, vt apertè contradicere illi temerarium sit; Et hoc duplici ratione, prima est, quia doctrina Catech. quadam ratione doctrina Concilii Trid. est. Catechismus enim effectus est tempore Concilii, & à partibus delectis à Concilio, & qui interfuere Concilio; & quos Concilium existimabat doctrinam à se discussam intellexisse; & demũ quia Catech. in multis Sacramentis quasi Commentator Concilij *Ex Conc. sess. 24. c. 7. R. Et sess. 25. in fine vbi de indice. &c.*

creta Summorum Pontificum, vel per Concilia Generalia, vel per vnanimem consensum Patrum, vel quia Ecclesia Catholica ita semper intellexit, docuit, sensit, vel ex vsu, consuetudine, exemplo eiusdem Ecclesiæ, nempè quia tali materia, & forma semper vsa est in tali sacramento, & similia, quod etiam de Ecclesia Romana intelligi debet, & hac ratione puritatem intelliget doctrinæ, quæ à Conc. & Catechismo tradita est. Hoc autem ferè semper Conciliũ, & Cat. facere consueuerunt, Concilium quidem sæpè in prooemijs Catec. in tractatione.

Quæ omnia Lectores diligenter debent obseruare: & Parochi cum populos docent, debent exemplo Concilij, & Catechismi illis declarare, à quo fonte doctrina tradita originem habet, scire enim quod aliqua doctrina à Deo sit reuelata, vel ab Ecclesia eius authoritate profecta sit, maximam vim in animis fidelium habere potest.

De modo inueniendi authoritates, quæ hic Citantur. Cap. XI.

QVando ante citationem ponitur hæc particula, ex, indicatur illam doctrinam esse ex tali loco deriuatã, vel aliqua ratione applicatam. Veluti si Concilium dicat, Reconciliationem cum Deo esse effectum pœnitentiæ, & in his lectionibus dicatur esse finem illa ratione, quia effectus sacramenti est etiam finis illius, per dictam particulam, Ex, talis applicatio ad finem notata erit. Cum non ponitur talis particula, intelligitur in loco citato doctrinam eadem ratione contineri.

Catechismus ita citatur. C.R. significat Catech. Roman. Vbi ponitur tantùm numerus Catechismi sic, nu. 15. intelligitur locum esse, vbi tractatur de eadem materia, idest de eodem sacramento. Cùm ante numerum ponitur hæc particula. Præfat. intelligitur locum esse in præfatione, quæ est initio Catechismi. Cum ponitur articulus sit. art. 3. nu. 5. indicatur esse in Symbolo. Cum ponitur præceptum sic, p. 4. nu. 5. intelligitur de Decalogo. Cum ponitur Petitio, sic Pet. 4. num. 5. intelligitur Oratio Dominicalis.

Concil. Triden. notatur sic, C. T. Et quia eadem sessio quandoque diuiditur in tres partes: In prima docet do-

ctrinam Catholicam, In 2. damnat hæreses : In 3. agit de reformatione. Quando in fine citationis ponetur litera R. significabitur esse in tertia parte. Quando ponetur hæc particula canon, sic sess. 12. can. 5. intelligetur secunda, & lector intelliget illam doctrinam esse de fide, quia doctrina per Canonem Concil. Trid. determinata de fide est. Quando neutrum ponitur, intelligitur prima pars. Et hæc pro introductione dicta sufficiant.

DE IVSTIFICATIONE DOCTRINA.

Ex sacro Conc. Trid. desumpta.

De necessitate huius doctrinæ.

Ex sess. 7. initio.

HÆc doctrina de Iustificatione est necessaria ad intelligendam doctrinam sacramentorum? Resp. est.

Sess. 7. proemio & sess. 6. c. 7.

Quare hoc? Resp. quia, cum finis seu effectus sacramentorum sit, vt ait Concil. iustitia, & iustificatio (ait enim per sacramenta omnis vera iustitia incipit, cepta augetur, & amissa reperatur) ideo ad cognitionem sacramentorum necessaria est intelligentia de iustificatione.

Quibus est necessaria hæc doctrina? Resp. omnibus, sed præcipuè Parochis, Confessoribus, & Prædicatoribus.

Quare sic? Resp. quia cum omnes peccent, omnes egent iustificari: nemo autem rectè facit, quod ignorat: ideo quilibet debet scire, quomodo possit iustificari. Parochi verò qui regunt animas ad iustitiam, & salutem nunquã scient dirigere ad iustificationem, si ignorent quomodo quis possit iustificari. Ita Confessarij nescient dirigere pœnitentem, vt de impio fiat iustus, si hanc doctrinam non habẽt. Et eadem ratione Prædicatores, quorum munus est conuertere

uertere

uertere homines à peccato ad iustitiam; sine hac doctrina hoc facere non valebunt, ideo omnibus istis doctrina hæc valde est necessaria.

Diuisio huius tractationis.

IN quod capita debet diuidi ista tractatio? Resp.in quatuor, In primò debet agi de his, quæ præcedunt iustificationem; in secundò de præparatione ad iustificationem. In tertiò,de ipsa,iustificatione. In quartò de his,quæ illã sequuntur, seu de his, quæ circa iustificatum contingere possint. *Ex Conc. T.sess.6.*

De his quæ præcedunt iustificationem. Cap. I.

QVænam præmittuntur à Sacro Concilio, antequam tractet de ipsa iustificatione? Resp.primò de peccato originali,& illius effectu.Secundò de remedio ipsius. Tertiò de vsu,& applicatione huius remedij. Quartò de necessitate præparationis ad hunc vsum. *Sess.6.c.1. &c.*

De fine hominis,& medijs ad illam consequendum. Num.2.

QVis est finis hominis? Resp.gloria Dei,& vita beata, vt habetur ex Conc.Trid.ses.6.cap.7. *Sess.6.cap 7.& c.16*

Quomodo ibi hoc ait? Resp. Quia certum est finem hominis,& finem iustificationis vnum,& idem esse. Iustificatio enim est medium quo homo consequitur finem suũ, vt ex Concil.patet: medium autem eundem finem habet, quem habet vtens illo,vnde medicus,& infirmus,& medicina eundem finem habent,nempe sanitatem. Cum ergo sacrum Conc. dicat finem iustificationis esse gloriam Dei, & vitam beatam; finis quoque hominis talis dicendus erit.

Quæ sunt media ad hunc finem? Resp.vnicum, & verũ medium, quo homo hunc finem consequi valet est gratia, vel iustitia, vel charitas, quæ idem sunt: ad hoc enim medium omnia alia, quæ ad hoc pertinent, reducuntur.

De statu naturæ integræ, & corruptæ. Num. 3.

Sess. 5. decret. 1. NAtura hominis estne modò eadem, quæ fuit ante peccatum Adæ? Resp. quò ad substantialia est eadẽ quo ad accidentalia fuit mutata. Per peccatum enim homo non amisit naturam, sed perfectionem naturæ; & eadem manente substantia, accidentia facta sunt deriora.

Sess. 5. decret. 1. Quinam erat status hominis in natura integra ante peccatum? Resp. habebat iustitiam originalem, & per illã alia infinita bona.

De iustitia originali. Num. 4.

Sess. 5. decr. 1. sess. 6. ca. 7. & 16. QVid erat iustitia originalis? Respon. Erat iustitia Dei homini communicata; per quam homo efficiebatur iustus, & reddebatur potens ad finem suum supernaturalem consequendum.

Sess. 5. decret. 1. ex sess. 5. dec. 1. & Ex D. Tho. Quare dicebatur originalis? Resp. quia Deus in ipsa origine & creatione hominis hanc illi dedit.

Qui erant effectus illius? Resp. duo principales, vnus erat reddere rationem, & animam hominis in suis operationibus subditam Deo; alter erat reddere sensum, & corpus subditum animæ, ex quo postea infiniti boni effectus sequebantur.

De peccato primi parentis, nomine, & effectu. Num. 5.

Sess. 5. decret. 1. QVomodo vocatur peccatum primi Parentis? Respon. peccatum primi parentis potest dupliciter considerari; vel respectu ipsius, & sic dicitur lapsus, vel præuaricatio Adæ seu primi parentis; vel respectu nostri: seu descendentium; & sic dicitur originale.

Sess. 5. decret. 1. Quare tantùm respectu descendentium dicitur originale? Respon. quia Adam in sua origine non habuit hoc peccatum: descendentes verò in origine illud contrahunt.

Ibid. Hoc peccatum quomodo potest diffiniri prout fuit Adæ? Resp. sic, ex Conc. Trid. Peccatum Adæ fuit transgressio, vel præuaricatio diuini præcepti, per quam iustitiam *ibid.* originalem amisit, & in mala infinita præcipitatus est. In

quo

quo consistit ratio præcisa huius peccati Adæ? Respon. in transgressione mandati Dei. *ibid.*

Qui in Adam fuerunt effectus illius: Resp. duo præcipue, vnus est, ait Concil. priuatio boni, alius consequutio mali. *ibid.*

Quæ bona amisit Adam? Resp. ait Conc. statim amisit sanctitatem, & iustitiam in qua constitutus fuerat. *ibid.*

Quæ mala illi sequuta sunt? Resp. Conc. enumerat ista. Primò incidit in iram, & indignationem Dei. Secundò mors dominata est illi cum languoribus & infirmitatibus, quæ illam præcedunt. Tertiò factus est seruus diaboli. Demum, ait, totum Adam per illam præuaricationis offensam secundum corpus, & animam in deterius commutatum fuisse.

Quomodo differunt peccatum Adæ, & peccatum originale descendentium? Resp. Concil. appellat peccatum Adę præuaricationem diuini præcepti. Peccatum autem in descendentibus non appellat transgressionem præcepti, sed appellat mortem animæ, idest carentiam iustitiæ, & gratiæ, gratia enim est vita animæ, & carentia illius est mors. *Ibidem, & Sess. 6. ca. 1.*

Quænam possunt considerari in peccato originali respectu descendentium? Resp. ait Conc. duo peccatum, & effectus peccati. *Sess. 5. decret. 1.*

Quid est peccatum originale in descendentibus? Resp. carentia originalis iustitiæ, qua homo fit iniustus, immundus, & reus peccati. *ibid.*

Qui sunt effectus illius? Resp. quoad animam. Primus est mors animæ: ex carentia enim vitæ sequitur mors. 2. est ira, & indignatio Dei, vnde dicuntur filij iræ. 3. est rebellio rationis à Deo, & sensus ab ipsa ratione. 4. est concupiscentia, & fomes, quæ à peccato prouenit, & ad peccatum inclinat. 5. est seruitus diaboli. 6. est reatus peccati, & damnationis. Quoad corpus effectus sunt mors; & alia infinita corporis mala. *Ibidem & Sess. 6. ca. 1.*

Hoc peccatum est in singulis hominibus? Resp. ait Conc. est, quia in singulis est carentia dictæ iustitiæ. *Sess. 5. decret. 1.*

Hoc peccatum etiam si sit in singulis potest dici vnum? Resp. ait Conc. potest, quia ab vno idest ab Adam deriuatur; & ideo ait Apostolus, Per vnum hominem pecca- *Ibidem.*

tum intrauit in mundum.

Ses.5. decret.1. Quomodo hoc peccatum transit ab vno ad alium? Resp. ait Conc. per propagationem. Origo enim huius peccati est in Adam, transfusio autem, seu deriuatio huius peccati *Ibidem.* fit non imitatione, sed propagatione.

Quid vult dicere non imitatione, sed propagatione? Resp. vult dicere, quod filij Adæ non ideo dicuntur incurrere in hoc peccatum, quia ipsi actu committant illam inobedientiam, quam commisit Adam; hoc enim esset imitari illum faciendo: quod ipse fecit: sed incurrunt iram Dei, & carentiam originalis iustitiæ ex hoc solum, quod descendunt ab ipso, idest ab Adam tanquam à primo parente per propagationem, & procreationem originem ducunt.

Ses. 5. decret.1. & sess.6.ca.1. &c. Quid potissimum debet considerari de peccato originali circa materiam iustificationis? Resp. debet considerari per illud auferri ab homine vnicum medium, quo homo potest consequi finem suum vitam æternam; quod medium est gratia, & iustitia Dei; & ideo necesse est, vel hominem damnari, & priuari vita æterna; vel dari aliquod remedium, per quod possit iustitiam amissam recuperare.

De remedio contra peccatum originale, eiusque necessitate. Num. 6.

Ses.5.decr. 1.& sess.6. c.1.& can. 2. Est necessarium dari remedium contra hoc peccatum originale? Resp. est ad hoc, vt homo possit consequi finem suum.

Ibidem. Quodnam est hoc remedium? Respon. iustificatio; id est recuperatio amissæ iustitiæ.

Ses.6.c.4. Quid est iustificatio? Resp. Conc. Trid. ita describit illã. Iustificatio est translatio ab eo statu, in quo homo nascitur filius primi Adæ, in statum gratiæ, & adoptionis filiorum Dei, idest iustificatio est transitus à peccato ad gratiã, & à priuatione iustitiæ ad iustitiam.

Ses.6.ca.1. can.1. Homo per vires naturæ potest obtinere hanc iustificationem, & gratiam? Resp. nequaquam, & est de fide.

Ses.6.ca.1. & can.2. Homo per liberũ arbitriũ potest obtinere hanc iustificationẽ, ex eo quod auertatur à peccato, & ad Deũ se conuertat? Resp. solũ liberum arbitrium non potest, & est de fide.

Nonne

Nonne homo post peccatum habet liberum arbitrium, ita vt si velit possit recedere à peccato, & iustitiam veram amplecti? Respon.ait Concil. habet liberum arbitrium: sed viribus attenuatum, & inclinatum: & ideo non potest propria virtute veram iustitiam amplecti:vera enim iustitia non potest haberi, nisi Deus communicet illam. *Sess.6.ca.1. & 7.*

Homo per legem veterem poterat hanc iustificationem obtinere? Respon.ait Concil.à peccato originali, neque gentes per vim naturæ, neque Iudæi per ipsam etiam literam legis Moysi liberari, aut surgere poterant; tametsi in eis liberum arbitrium minimè extinctum esset, viribus licèt attenuatum, & inclinatum. *Sess.6.ca.1. & can.1. & 2.*

Quodnam est verum remedium contra peccatum originale? Resp. Concil.determinat de fide,quod verum,& vnicum remedium contra peccatum originale sit meritũ Christi,& nihil aliud. Christus enim factus est nobis iustitia, sanctificatio, & redemptio. *Sess.5.ca.1.*

Meritum Christi restituit iustitiam?Respon. Restituit quia etiam nobis meruit illam. *Sess.5.ca.1.*

Tollit omnes effectus peccati? Respon. quò ad animam tollit,quia facit filios Dei; liberat à seruitute peccati, & dæmonis;iram, & indignationem Dei placat;reatum peccati,& damnationem tollit,portas Paradisi aperiendo;sensum rationi,& rationem Deo per iustitiam subdit, fomitẽ etiam,& concupiscentiam ad coronam & meritum deseruire facit,& alia multa:Corporalia modo non tollit ea ratione qua à Catechis.dicitur de Baptismo. *& sess.6.c.7. Sess.5.c.1.*

De applicatione huius remedij.
Num. 7.

HOc remedium prodestne his, quibus non applicatur?Resp.sine applicatione nihil prodest:sicut medicina non prodest infirmo non sumenti illam: & ideo hæc applicatio meriti Christi omnino est necessaria. *Sess.6.c.3.*

Quomodo fit hæc applicatio meriti Christi? Respon. Cõc.ita determinat. Si quis negat ipsum Christi Iesu meritum per Baptismi sacramentum in forma Ecclesiæ ritè collatum tam adultis,quàm paruulis applicari, anathema *Sess.5.decr.1.& sess.6.cap.14.& sess.7.pro.*

sit, & hoc fit prima vice, post hoc verò applicatur per pœnitentiam, & per alia sacramenta.

Sess. 5. decr. 1. & sess. 6. c. 2. &c.

Qua ratione per Baptismum fit applicatio meriti Christi? Resp. in Baptismo homo fit membrum Christi, membrum autem capiti vnitum communicat de vita, & operatione capitis, & ideo cum in Baptismo homo regeneratus sit ex aqua, & Spiritu sancto, & consepultus sit cum Christo, & translatus in regnum filij dilectionis Dei, verè per ipsum meritum Christi homini baptizato communicatur, & applicatur.

De duplici effectu huius applicationis per Baptismum facta. Num. 8.

Sess. 5. decret. 1. & sess. 6. ca. 2. &c.

QVis est effectus Baptismi, vel applicationis per illũ factæ? Resp. ait Conc. primus effectus Baptismi est translatio ab eo statu in quo homo nascitur filius primi Adę in statum gratiæ, & adoptionis filiorum Dei, idest Baptismus de filio Adæ facit filium Dei: & de membro diaboli, membrum Christi. Secundus effectus sequitur ex primo: & est translatio à statu peccati ad statum gratiæ, & iustitiæ: sicut enim ex eo quod quis est filius Adæ, sequitur quòd sit filius iræ, atque peccati, ita ex eo quod quis efficitur membrum viuum Christi, sequitur quod filius sit Dei, & diuinæ particeps iustitiæ. Baptismus ergo primò vnit Christo. Secundò ex hac vnione hominem facit gratiæ, & iustitiæ participem. Iustificatio ergo Baptismi effectus esse dicitur.

De præparatione ad Iustificationem, & de eius necessitate. Cap. 11.

Ex Conc. T. sess. 6. c. 5. & 6. ex sess. 6. ca. 5.

QVid debet considerari ad hoc, vt vera habeatur cognitio de præparatione ad iustificationem? Respon. quatuor causæ ipsius præparationis.

Expedit vt fideles doceantur de illa, & quod parochi discant illum? Resp. sicut præparatio, ait Conc. ad iustificationem est necessaria; ita docere, & doceri de illa non solum vtile, sed necessarium est.

Ex sess. 6. cap. 5.

Quare est necessaria ista doctrina? Resp. quia sine illa fideles

fideles nescient qua ratione se disponant ad iustificationẽ, & Parochi, Confessarij, & Concionatores nescient qua ratione fideles inducant ad conuersionem & pœnitẽtiam, quod est nescire rem necessariam ad salutem suã, & aliorũ.

De fine, effectu, fructu, & necessitate praparationis. Nu. 2.

QVis est finis præparationis? Resp. Iustificatio, peccator enim ideo se præparat vt iustificationẽ accipiat. *Ex sess. 6. ca. 5. 6. & 7.*

Quis est effectus preparationis? Resp. duplex, vnus est remouere ea quæ impediunt iustificationem, illique contrariantur, alter est introducere præuias dispositiones ad iustificationem. Hoc enim est disponere, & præparare ad iustificationem, seu reddere hominem capacem iustificationis. *Ex Conc. ibidem.*

Quis est fructus, seu vtilitas huius præparationis? Resp. talis, quod vbi maior est præparatio, ibi plenior efficitur iustificatio. Conc. enim docet distingui mensuram, & gradum iustificationis, tum ex voluntate Spiritus sancti, tum ex dispositione, & cooperatione eius qui debet iustificari. *Sess. 6. c. 7.*

Præparatio hæc in adultis est necessaria? Resp. in adultis, qui habent vsum rationis, est necessaria, & est de fide. *Ses. 6. ca. 5. & can. 9.*

Præparatio est ne de substantia, aut essentia iustificationis, aut pars illius? Resp. nequaquam. *Ex ses. 6. c. 5. 7. & ca. 9.*

Quomodo ergo est necessaria? Resp. est necessaria, vt cõditio, sine qua non.

Quid est conditio sine qua non? Resp. est quid requisitum, ad hoc vt aliquid fiat: sed tamen non est causa illius, neque materialis, neque formalis, neque efficiens, neque finalis; sed est solummodo quædam conditio, vel accidens requisitum in aliqua causa, vel in actione alicuius causæ. *Ex Conc. ibid.*

Potest declarari exemplo? Resp. potest, lignum viride, non potest comburi, siccum autem comburitur, siccitas autem non est materia combustionis, sed lignum, illud enim quod comburritur lignum est; & tamen siccitas est quædã conditio, quæ si in ligno non sit, lignum comburi non potest. Similiter si lignum siccum valde distet ab igne, comburi non potest; si autem approximetur igni, comburitur; illa itaque approximatio neque est materia, neque forma, neque efficiens, neque finis combustionis; sed est conditio *Argum. ex sess. 6. ca. 6. 7. & can. 9.*

ſine qua combuſtio eſſe non poteſt. Ita de iuſtificatione eſt, præparatio non eſt de ſubſtantia iuſtificationis, ſed eſt quædam conditio requiſita in iuſtificando, ſicut ſiccitas in ligno, & ſicut approximatio ligni ad ignem. Præparatio enim duo facit; Primò reddit hominem capacem iuſtificationis; Secundò conuertit illud ad Deum, vt iuſtificetur.

Seſſ.6. cap. 5.6.7. Eſt conueniens, quòd præparatio præcedat iuſtificationem? Reſp. maximè conueniens eſt; ſemper enim agens requirit diſpoſitionem in recipiente; in homine autem propter liberum arbitrium, hæc diſpoſitio maiori ratione eſt requirenda.

De materia præparationis. Num. 3.

PRæparatio habet materiam? Reſp. habet; omnis enim actio ſubiectum, & materiam propriam habet.

Ex ſeſ.6.c. 5.6.& 7. Quænam eſt hæc materia? Reſp. homo adultus habens vſum rationis, conſtitutus in peccato originali, vel actuali, cui ſit iuſtificationis gratia conferenda.

Ex ſeſ.6. cap.5. Infans poteſt eſſe materia præparationis? Reſpon. non; quia vbi non eſt vſus rationis, non poteſt eſſe præparatio ad iuſtificationem.

De efficiente præparationis, & de libero arbitrio. Num. 4.

Ex ſeſ.6.c. 5.& 4. *Seſ.6. c. 5.* QVodnam eſt efficiens præparationis? Resp. duplex eſt efficiens: vnum ex parte Dei, aliud ex parte hominis.

Quale eſt ex parte Dei? Reſp. Conc. ait, gratia præueniens per Ieſum Chriſtum.

Seſ.6. c. 5. & 6. & c. 3. Quodnam ex parte hominis? Reſp. voluntas, & liberum arbitrium.

ibid. Præparatio poteſt eſſe ſine altero horum? Reſp. omnino vtrunque eſt neceſſarium, ita vt neque ſola gratia præparet; neque ſolum liberum arbitrium, ſed vtrumque ſimul concurrit, ait Conc.

Seſ. 6. c.5. & 6. Quid in præparatione facit gratia? Reſp. Conc. vtitur his verbis, præuenit, vocat, illuminat, tangit cor, excitat, adiuuat, inſpirat, & hoc nullo merito exiſtente ex parte hominis.

Quid

Quid facit liberum arbitrium? Respon. Concil. exprimit talibus verbis. Non respuit gratiam, vel inspirationem cum possit, liberè assentitur; cooperatur, & mouet se, vt ad Deum conuertatur, & se præparet ad suam iustificationem. *Sess 6. ca. 5. 6. & can. 5 & 9.*

Homo per hoc liberum arbitrium potest si velit respuere gratiam sibi oblatam à Deo? Respon. est de fide quòd possit. *Sess. 6. can. 4.*

Liberum arbitrium in præparatione ad iustificationem, quando homo est adultus, potestne se merè habere passiuè, & nihil penitus agere, ut motu suæ voluntatis se præparet, & disponat? Resp. est de fide necesse esse, quòd moueat se, & quòd gratiæ cooperetur, vt se disponat, & quod homo in præparatione non potest se merè passiuè habere. *Sess. 6. can. 4. & 9.*

Quid ex hac doctrina colligi potest? Resp. peccatores, cum ad Deum conuerti volunt ex vna parte debere summis præcibus à Deo petere auxilium; ex alia ipsos quoque debere eniti, vt se præparent ad iustificationem. Et hoc Parochi, Confessarij, & Concionatores maximè obseruare debent, & populos docere. *Ex locis citatis.*

De forma, & modo præparandi. Num. 5.

QVænam est forma præparationis? Resp. Concilium reducit formam præparationis ad quatuor, nempe ad fidem, spem, charitatem, & sacramentum; de Baptismi, vel Pœnitentiæ. *Ses. 6. ca. 6.*

Quare præparatio reducitur ad hæc? Resp. primò quia scripturæ ita docent, secundò, quia sic conuenit naturæ iustificationis. Cum enim iustificatione conferatur gratia cū fide, & spe, & charitate. Conueniens est, vt homo sit dispositus ad singula hæc recipienda, cum etiam hæc gratia per meritum Christi in sacramento applicatum conferatur; necesse est ad ipsum quoque sacramentum hominem præparari ideo dicta rectè posita sunt. *Vt ses. 6. c. 6. & 7.*

Quomodo fit præparatio ad fidem? Resp. homo illuminatus, & adiutus à Deo dum audit verbum fidei consentit liberè, se velle credere reuelatis, & promissis à Deo præcipuè quantum pertinet ad iustificationem, & sic ait *Ses. 6. c. 6.*

Conc. homo disponitur ante Baptismum ad fidem. Post baptismum verò pœnitentes considerant ea quæ per fidem iam cognouerunt.

ibid. Quomodo fit præparatio ad spem? Resp. ait Conc. primò, considerando se esse peccatorem, secundò cogitando Deum impænitentes sua iustitia, & ira grauiter punire: & ex hoc timorem diuinæ iustitiæ concipere debet si impænitens perseueret. tertiò considerare Deum esse benignũ, & mitem erga pœnitentes; & per Iesum Christum sua misericordia pœnitentib. peccata remittere: & ex hoc spes veniæ est concipienda per Christum si ipsum pæniteat.

ibid. Quomodo fit præparatio ad charitatem? Resp. ait Cõc. primò incipiendo diligere Deum, & Christum tanquam omnis iustitiæ fontem: sic enim incipit diligi iustitia, quæ in iustificatione confertur: & ideo fit dispositio, ad illam. Secundò propter hunc amorem iustitię mouendo se ad odium peccati, & iustitiæ: per tale enim odium remouetur dispositio contraria, quę erat amor peccati, & odium iustitiæ.

ibid. Qua ratione fit præparatio ad Sacramentum Baptismi, vel Pœniteutiæ? Resp. ait Conc. fieri si homo proponat suscipere dictum sacramentum, tanquam medium suæ iustificationis credendo, & considerando per ipsum applicari sibi meritum passionis Christi: proponendo etiam inchoare nouam vitam, & seruare diuina mandata, ac per hoc disponit se ad iustitiam, quæ in obseruantia mandatorum Dei polita est.

Quid colligendum ex hac doctrina? Resp. qui regũnt alios debent discere modum, quo in concionibus, vel confessionibus debeant peccatores ad iustificationem præparare, vel exhortari: omnes verò fideles hinc habent modũ se ad iustificationem præparandi.

De iustificatione, & eius deffinitione. *Cap. III.*

Ses. 6. c. 7. SAcrum Conc. quid considerat de Iustificatione? Resp. quatuor causas; materiam, formam, finem, efficientem.

ibid. Diffinit Conc. quid sit Iustificatio? Resp. diffinit sic. Iustificatio est non sola peccatorum remissio, sed & sanctificatio, & renouatio interioris hominis per voluntariam susceptionem

ptionem gratiæ,& donorum. vnde homo ex iniusto fit iustus;ex inimico amicus, vt fit hæres secundùm spem vitæ æternæ.

Est perfecta diffinitio? Resp. Est,quia quatuor causas integrè comprehendit. Materialem enim exprimunt illa verba ; Interioris hominis per voluntariam susceptionem, quia declarant in qua materia recipiatur iustificatio, & qua ratione. Formalem explicant illa verba, peccatorum remissio,sanctificatio,renouatio,necnon illa gratiæ, & donorum. Efficientem declarant illa verba gratiæ,& donorũ; quia clarè inuunt à Deo, & per Christum prouenire. Finalem vltima verba declarant; vnde exprimuntur per modum effectus,qui fini maximè coniunctus est; dicunt enim vnde homo ex iniusto fit iustus, ex inimico amicus, vt sit hęres, &c. *ibid.*

De causa finali Iustificationis. Num.2.

QVænam est causa finalis Iustificationis? Resp. Conc. ait,Gloria Dei,& Christi, ac vita æterna. *Ibidem.*

Quomodo gloria Dei, ex iustifiaatione procedit? Resp.quia in iustificatione clarè apparet, quam sit magna, & laudabilis sapientia,potentia, & bonitas Dei iustificantis impium,& ideo cum gloria sit clara cum laude notitia, gloria Dei ex iustificatione consurgit. *Ex sess.6. cap.7.*

Quomodo hæc fiunt? Resp.in iustificatione confertur homini fides,per quam aufertur ab illo ignorantia,& communicatur illi diuina sapientia. Confertur spes per quam ab homine aufertur infirmitas, & conceditur diuina potentia,& auxilium. Confertur charitas, per quam homo fit de impio pius,de iniusto iustus,& bonus. Vnde infinitis modis in iustificatione Deus glorificatur; sed & ipsa iustificatio ad gloriam Dei ordinata est. *sess.6.ca.7.*

Quomodo ex illa prouenit gloria Christi? Respon. Per iustificationem meritum passionis Christi in toto mundo inexplicabiliter coruscat; vnde clara eius cum laude notitia resultat. *Ex sess.6. cap.7.*

Quomodo vita beata est finis iustificationis? Resp.quia iustificatio datur homini, vt obseruet mandata Dei; huic autem obseruantiæ mandatorum Dei debetur præmium *Ex sess.6. c.7. & 6.*

vitæ æternæ, Deo ita disponente: ideo iustificatio est medium à Deo traditum homini quo vitam æternam consequi possit, ideo finis illius est.

De causa materiali. *Num.2.*

Ses.6.c.7. *Ex ses.6. cap.7.* QVænam est causa materialis iustificationis? Resp.homo interior.

Quid significat hæc locutio? Resp.significat hominem, vt ait D.Paulus, non carnaliter, & secundum mundũ, sed spiritualiter, & secundum Deum consideratum.

Ses.6.ca.5. 6. & can. 4. & 9. Qua ratione homo fit materia? Resp. in infantibus homo est materia sine actu liberi arbitrij; In adultis autem ad hoc, vt homo sit materia iustificationis, Conc.ait duo requiri, vnum est quòd sit præparatus: Aliud vt voluntariè suscipiat diuinam iustitiam.

De causa efficiente iustificationis. *Num.4.*

Ses.6.ca.7. QVænam pertinent ad causam efficientem iustificationis? Respon.tria, primò Deus vt causa principalis iustitiæ, & gratiæ. Secundò Christus vt causa meritoria gratiæ, & iustitiæ. Tertiò sacramentum Baptismi, vel aliud tanquam instrumentum, & causa instrumentalis, ait Concil.

Ex ses.6. cap. 7. Quomodo Deus est causa iustificationis? Res.quia sicut ignis ferro sibi vnito communicat naturam ignis, & facit ignitum: ita Deus iustificato communicat naturam diuinã, quæ communicatio dicitur gratia, vel iustitia: & ideo causa est principalis iustificationis.

Ibid. Quomodo Christus est causa gratiæ, & iustificationis? Resp.ait Conc.meritoria, cum enim Christus sit caput omnium hominum, caput autem pro subditis sibi, & mereri, & satisfacere potest: factum est, quod Christus pro nobis, & satisfecerit, & meruerit.

Ex ses.6. ca.7. & 16 & ses.14. cap.8. Quæ differentia est inter satisfacere, & mereri? Resp. talis. Si quis deberet mercatori centum aureos, & soluerit illi ducentum, iste quatenus solueret debitum, satisfaceret, quatenus solueret plus debito, diceretur non satisfacere, sed mereri: Christus ergo, quia soluit debitum pec-

cati

cati Adæ,satisfecit: sed quia soluit multo plus debito, ex hac parte dicitur mereri. Christus itaque satisfecit pro pec cato, & meruit nobis gratiam & ideo causa est meritoria satisfactionis, & gratiæ.

Qua rõne baptismus,& alia sacraméta sunt causa instru mentalis nostræ iustificationis? Resp. quia per sacramenta applicatur homini virtus,& meritum passionis Christi;& Deus vtitur illis tanquam instrumentis ad efficiendam gra tiam in nobis. *Ses. 5. decret. 1. Et sess. 6. c. 3. &c.*

De causa formali iustificationis. *Num. 5.*

QVænam est forma iustificationis? Resp. Conc. ait Vnica formalis causa iustificationis est, iustitia Dei, non qua ipse iustus est, sed qua nos iustos facit; qua videlicet ab eo donati renouamur spiritu mentis nostræ; & non modò reputamur, sed verè iusti nominamur, & sumus, iustitiam in nobis recipientes, vnusquisque suam secundũ mensuram, quam Spiritus sanctus partitur singulis prout vult, & secundum propriam cuiusque dispositionem, & cooperationem. *Ses. 6. c. 7.*

Gratia & charitas possunt dici forma iustificationis? Resp. possunt; quia gratia, charitas, & iustitia idem sunt, & Concil. vtitur his tribus nominibus pro eodem, quia differunt tantùm ratione, vt dicetur in tractatu de sacram. in genere, cap 5. *Ses. 6. c. 7. & ca. 11.*

Quare Conc. ait, iustitia Dei, non qua ille iustus est, sed qua nos iustos facit? Resp. vt significet duo. Primũ iustitiã verè,& realiter in iustificato reperiri, essetq; qualitaté realẽ illi inhærenté. Secũdũ hãc iustitiã ita inesse, vt à iustitia Dei per quandã cõmunicationẽ,& participationẽ sit deriuata: ita vt possit dici iustitia Dei, quia est à Deo,& est cõicatio iustitiæ illius, possit etiã dici nostra, quia verè, & realiter est in nobis; ita vt verè iusti nominemur, & simus. *Ses. 6. c. 7. & cap. 10. & 11.*

Quomodo iustitia Dei, & quæ in Deo est põt fieri nostra,& esse in nobis? Respon. Sicut ignis ferro, cum ignitur, communicat suam naturam: ita vt ferrum manens ferrum fiat non ignis, sed ignitum; & sicut natura ignis, quæ in igne est essentia, in ferro qualitas, & accidens sit; ita Deus communicando suam iustitiam in iustificatione, *Ex ses. 6. c. 7. & 11.*

facit

facit ut iustitia sua, sit etiam iustitia eius; qui fuit iustificatus; & sit uera in illo, non tamen vt essentia, sed vt accidens illius, quia illi per modum rei communicatæ inest.

Sess.6.c.7. In iustificatione confertur ne fides, spes, & charitas? Resp. ait Conc. Trident confertur.

Ex sess.6. cap.7. & can.11. Qua ratione? Resp. sicut in ferro tres sunt qualitates, vt sit obscurum, frigidum, durum, cum autem fit ignitum amittit has qualitates, & loco illarum accipit qualitates ignis, & fit lucidum, molle, & calidum: Ita cum Deus iustificato communicat suam naturam, sicut ignis, communicat ferro, efficitur, vt tres qualitates, quæ sunt in anima, nempe infirmitas in natura, ignorantia in intellectu, malitia in voluntate auferantur, & loco illarum tres diuinæ, vt sic dicam, qualitates reponantur, nempe potentia loco infirmitatis per spem; scientia pro ignorantia per fidem; & bonitas loco malitiæ per charitatem. Ideo istę virtutes conferuntur in iustificatione.

De his, quæ post iustificationem in homine reperiuntur. *Cap. IIII.*

Sess.6.c.10. &c. QVid tractatur à Sacro Concil. circa ea, quę in homine post iustificationem consideranda sunt? Resp. primò agit de modo, quo accepta iustitia possit augeri. Secundò de obligatione, quam habent iustificati obseruandi mandata Dei, & Ecclesiæ. Tertiò de munere perseuerantiæ, idest de modo quo accepta iustitia possit conseruari: Quartò de lapsu, & reparatione, idest quomodo dicta iustitia possit amitti & recuperari. Quintò de fructu iustificationis, seu de merito bonorum operum.

Hæc doctrina ad quid prodest? Resp. explicat quidquid ad vitam Christianā post iustificationem pertinere possit.

De modo augendi iustitiam acceptam. Num. 2.

Sess.6.c.10. & can.24. & 32. IVstitia, seu gratia in iustificatione accepta potest augeri? Resp. potest.

Sess 6. cap. 10.11.16. & can.24. Quomodo augetur? Resp. Conc. ait augeri primò per bona opera, secundò per sacramenta, tertiò per obseruantiam mandatorum Dei. Quæ tria ad bona opera reducuntur,

tur, quia quidquid pertinet ad obseruãtiam legis est opus bonum; & bonus vsus sacramentorum bonũ opus existit. Ses. 7. proœ.

Qua ratione per bona opera obtinetur augmentum gratiæ? Resp. ait Concil. quia bona opere facta debita ratione, vt dicetur, merentur gratiæ, & iustitiæ augmentum. Ses. 6. can. 24. & 32.

De obligatione obseruandi mandata Dei, & Ecclesiæ. Num. 4.

IVstificati tenentur seruare mandata Dei, & Ecclesiæ? Resp. Concil. determinat de fide teneri. Ses. 6. can. 20. ses. 6. can. 20. & ses. 6. can. 18.

Quare tenentur? Resp. ait Conc. quia iustificatus à Deo destinatur ad vitam æternam, hac tamen conditione, vt obseruet mandata Dei & Ecclesiæ.

Homo iustificatus potest seruare mandata Dei? Respon. Concil. ita determinat. Si quis dixerit Dei præcepta homini ad vitam iustificato, & sub gratia constituto esse ad obseruandum impossibilia, anathema sit.

Præcepta Dei sunt facilia, an difficilia homini iustificato? Resp. Conc. ait esse facilia, quia Deus impossibilia, non iubet, sed iubendo monet, & facere quod possis, & petere quod non possis, & adiuuat, vt possis. Cuius mandata grauia non sunt, cuius iugum suaue est, & onus leue. Sess. 6. cap. 11.

Iustificati possunt se abstinere à leuioribus transgressionibus mandatorum, quæ venialia vocantur? Resp. Concil. ait in hæc venialia quandoque incidere etiam admodum sanctos, & iustos, sed ob hoc non desinere esse iustos; ait autem iustos per hæc leuiora peccata habere occasionem magis Deo seruiendi, dum vident sibi quotidie talia à Deo benignè rindulgeri, atque remitti. ibid.

De munere perseuerantiæ. Num. 4.

HOmo iustificatus potest perseuerare in accepta iustitia? Resp. Conc. ita determinat. Si quis dixerit iustificatum, vel sine speciali auxilio Dei in accepta iustitia perseuerare posse, vel cum eo non posse, anathema sit. Ses. 6. can. 22.

Deus deseritne aliquando hominem iustificatum auferendo ab illo suam gratiam? Resp. ait Concil. Deus sua gratia semel iustificatos non deserit, nisi ab eis prius deseratur. Ses. 6. cap. 11.

Sess.6.c.13. Quid debet facere iustificatus, vt obtineat donum perseuerantiæ in accepta iustitia? Resp. ait Conc. Primò iustificatus debet firmissimam spem collocare in Dei auxilio, illudque auxilium instanter ab illo postulare; quia sic Deus opus bonum, quod cœpit, perficiet operans velle, & perficere in illo, qui gratiæ suæ non desit. Secundò ait, iustos debere suam infirmitatem considerare; & amplius cogitare, quod modò iustificati sumus non in gloria, sed in spem gloriæ, & ideo superesse pugnam, de qua soliciti esse debemus timentes, ne cadamus. Tertiò ait debere homines cum timore, & tremore salutem suam operari in laboribus, in vigilijs, in eleemosinis, in orationibus, in oblationibus, in ieiunijs, & castitate, spiritu facta carnis mortificantes, vt uiuant.

De lapsu, & reparatione. *Num.5.*

Sess.6.c.15 IVstificatus quomodo cadit à gratia Dei? Resp. ait Conc. amitti gratiam Dei per quodcunque peccatum mortale, idest per quamcunque grauem transgressionem mandatorum Dei, & Ecclesiæ.

Sess.6.cap. 11.& can. 22.3.p.q. 62. art.6. ad 3. Iustificatus potest abstinere à quocunque peccato mortali? Resp. ait Conc. potest cum habeat adiumentum diuinæ gratiæ, quam in iustificatione accepit, sicut enim ait D. Thom. minimus gradus gratiæ reddit hominem habilem, vt possit resistere cuilibet tentationi, nè mortaliter peccet.

Ex sess.6. cap.15. Quare, per quodlibet peccatum mortale amittitur gratia Dei? Respon. quia per tale peccatum homo fit membrum Christi mortuum; membrum autem mortuum non participat de vita capitis; ideò tale membrum sine gratia existit.

Ex sess.6. cap.15.& can.28. Homo baptizatus post peccatum mortale manetnè membrum Christi? Resp. homo per baptismum ritè susceptum fit membrum Christi viuum, & in vita manet donec committat mortale peccatum; cum autem tale peccatum commisit: tunc adhuc manet Christi membrum, sed mortuum: si verò euadat hæreticus, seu amittat fidem, vel sit excommunicatus, tunc non est amplius membrum vnitum Christo, & ideo dicitur membrum abscissum.

Ille, qui incidit in peccatum mortale, quomodo potest

iterum

iterum gratiam Dei recuperare? Resp. per sacramentum Pœnitentiæ, vel realiter, vel saltem voto susceptum. Sess. 6. cap. 14.

De fructu iustificationis & merito, & operibus viuis mortuis, mortiferis, mortificatis. Num. 6.

QVare homini in iustificatione gratia confertur? Respon. vt adiutus, & sanatus à gratia abundet in opere bono, sicut enim ait Christus, palmes relinquitur in vite vt fructum multum afferat; ita iustificatus fit membrũ viuum Christi capitis, vt multa opera bona efficiat. Ioan. c. 15.

Ad quem finem iustificatus debet dirigere opera bona, quæ facit? Resp. Primò, & principaliter ad glorificandum Deum. Secundò ad merendum sibi vitam æternam, ita ait Concilium. Ses. 6. cap. 16.

Quare hoc? Resp. quia finis iustificationis est gloria Dei, & vita æterna: idem autem debet esse finis iustificationis, & operum, seu fructuum, quæ fiunt ex illa. Ses. 6. ca. 7.

Quænam sunt opera bona, quæ à iustificatio fieri debét? Resp. illa, quæ sunt præcepta, seu probata à lege, id est à Deo, vel ab Ecclesia. Ses. 6. c. 16. Ses. 6. can. 26. & 32.

Ista opera semper sunt meritoria? Resp. sunt, si fiant cũ debitis circunstantijs. Ses. 6. cap. 16.

Quomodo sunt meritoria si homo per legem Dei manet obligatus ad illa: cum enim aliquis facit, quod debet videtur debitum soluere, non mereri? Resp. Abundantia diuinæ bonitatis, & misericordiæ fecit, vt Deus voluerit promittere mercedem, & præmium his operibus legis; & ideo ex promissione Dei sunt meritoria. ibid.

Quæ conditiones requiruntur ad hoc, vt opus à lege probatum sit meritorium? Resp. tres; vna est ex parte operis, nempe quod sit diuinæ legi conforme, ita ut nõ habeat circunstantiam diuinæ legi repugnantem, sicut eleemosina ex furto. 2. est ex parte facientis opus idest quod ipse sit membrum viuum Christi; ex hoc enim tota vis meriti pendet. 3. vt faciat illud opus recta intentione, idest animo legem Dei adimplendi, si enim absque hoc animo faciat iam apud ipsum hoc, non tanquam sit à lege, effectum est. Argum. ex ses. 6. c. 16. & praeced.

Quàm habet virtutem opus taliter factum? Resp. Concil. ait primò habet virtutem satisfaciendi Deo pro pecca- Ses. 6. can. 32. & ses. 14. can. 13.

C 2 tis

tis commissis. 2. meretur augmentum gratiæ. 3. meretur vitam æternam. 4. non solum meretur uitam æternam; sed etiam augmentum illius, & illius consequutionem si in in gratia discesserit.

Argum. ex sess. 6. c. 7. 10. 14. 15. 16. & can. 24. &c.

Ista opera bona facta in gratia superueniente peccato mortali amittuntne omnino suum meritum, & valorem? Resp. opera hominis sunt in quadruplici differentia: quædam enim dicuntur mortifera, idest mortem ferentia, & ista sunt peccata mortalia, quædam dicuntur mortua, quò ad meritum vitæ æternæ; & talia sunt omnino opera virtutis, quæ fiunt absque gratia, & in peccato mortali; & ista superueniente gratia carent meritò uitæ æternæ, & semper mortua esse dicuntur. Aliqua dicuntur viua, & sunt ea, quæ in gratia virtuosè effecta sunt, & ista verè sunt meritoria, nisi aliqua mala circunstantia meritum auferatur. Demum si post hæc opera meritoria, quis committat peccatum mortale; tunc illa opera non dicuntut amplius viua, sed dicuntur mortificata; ita vt si peccator à suo peccato resipiscat, & in gratiam redeat, opera, quæ fuerant mortificata reuiuiscant, & ista populis sunt declaranda.

De vsu huius Doctrinæ.

AD quid prodest doctrina tradita de iustificatione? Resp. ad quatuor. Primò ad cognoscendum statũ infælicem, in quo homo per peccatum constitutus erat; & è contra maximum beneficium, quod Christus nobis contulit sua passione; Vnde magnæ gratiarum actiones illi habédæ sunt. Secundò docet qua ratione homo se debeat habere, vt gratiam Dei, vel nondum acceptam, vel iam amissam obtineat, necnon quomodo se debeat à tam infelici statu peccati liberare. Tertiò ostendit quænam, & quanta à Deo in iustificatione homo accipiat; & per quid; nempe per meritum passionis Christi; necnon ad quem finem talia illi conferantur. Quartò declarat: quid post gratiam iustificationis acceptam faciẽdum sit, vt conseruetur, augeatur, non amittatur, amissa recuperetur; & per illam finis desideratus obtineatur.

Debentista à fidelibus disci, & à pastoribus doceri? Respon. quilibet potest videre nihil magis ad rem Christianam

nam pertinere. Ideo quilibet de salute sua, & aliorum sollicitus, & discere, & docere ista summo studio debet: non enim tantum vtilia, sed necessaria sunt. Vnde curandum est, vt ista non solum sciantur, vel doceantur, sed etiam efficiantur.

DOCTRINA.

Concilij Triden. & Catechismi Romani.

De Sacramentis in genere.

TRactatio de Sacramentis in quot partes diuidi potest? Resp. in duas principales: In prima debet tractari de sacramentis in genere, idest de his, quæ communia sunt omnibus sacramentis. In secunda de singulis sacramentis in particulari, idest de ijs quæ singulis sacramentis propria sunt. *Cat. R. de sac. nu. 2. Ita Conc. Trid. sess. 7. can. 1. & se.*

Diuisio de sacramentis in genere.

QVomodo procedit Catechismus in tractatione de sacramētis in genere? Resp. tria facit, primò proœmium; secundò, tractationem; tertiò, conclusionem. Proœmium quid continet? Resp. vtilitatem, & necessitatem doctrinæ, necnon obligationem, & diligentiam parochorum in illa tradenda. *Nu. 3. De sacr. n. 1.*

Quid continetur in conclusione? Resp. agitur de fine, & modo, quo parochi debent doctrinam sacramentorū populos edocere. *Ibid.*

In tractatione quid facit? Resp. primò agit de nomine & diffinitione sacramenti: secundò de materia, & forma illius; tertiò de fine, seu affectu, & efficiente sacramenti, *De sacr. n. vlt.*

quartò de administratione, & vsu illius, quintò de cæremonijs.

In quot capita diuiditur præsens tractatio? Respon. In sequentia.

In primo de nomine, & diffinitione sacramenti.

In secundo de sacramentis veteris legis, & eorum differentia à sacramentis nouæ legis.

In tertio de sacramentis nouæ legis, & eorum propria diffinitione.

In quarto de materia, & forma horum sacramentorum.

In quinto de fine, & effectu, & efficientia horum sacramentorum.

In sexto de efficiente, authore, & ministro illorum.

In septimo de administratione sacramentorum.

In octauo de vsu eorundem.

In nono de cæremonijs, & ritibus ad sacramenta pertinentibus.

De nomine sacramenti, eiusque diffinitione. Cap. I.

C.R. de sacr. in gen. Nu. 2. & 3. QVot modis accipitur hoc nomen sacramentum? Resp. primò profani scriptores per sacramentum intelligebant iuramentum militare, idest factum à militibus, vt se obligarent Reipublicæ, secundò sacramentum à sacris Scriptoribus accipitur pro misterio, idest pro re sacra occulta. Tertiò accipitur non pro re sacra occulta, sed pro eo, quòd significat rem sacram occultam, ideo etiam dicitur Symbolum, Misticum signum, Sacrum signum.

Nu. 2. 3. Quæ differentia est inter misterium, & sacramentum propriè acceptum? Resp. misterium potius dicit rem sacrã significatam, sacramentum verò dicit signum, quòd illam rem sacram significat.

De diffinitione sacramenti. Num. 2.

Ibid. QVomodo accipitur hic sacramentum? Respon. tertio modo, idest pro signo rem sacram significante. Quo-
Num. 4. modo diffinitur? Respon. Catechismus dat duas diffi-
Ex Conc. sess. 13. c. 3. nitiones: prima est hæc; Sacramentum est signum rei sacræ; & alia est hæc: Sacramentum est inuisibilis gratiæ visibile signum

signum ad nostram iustificationem institutum.

Quænam est differentia inter vtranque? Resp. vtraque idem dicit, sed prima explicat sacramentum magis in generali. 2. magis distinctè, & in particulari. Similiter prima habet duas particulas tantum, altera verò tres. *Num. 4.*

Quid dicit prima diffinitio? Resp. duo. Rem sacram significatam, & signum, quod significat illam. *ibid.*

Quid dicit secunda? Resp. tria; primo rem sacram, secundò signum; tertiò finem sacramenti, id est talis signi.

Quomodo explicatur prima à secunda? Resp. quia in prima dicitur tantùm signum; in secunda additur visibile signum; In prima dicitur rei sacræ; in secunda explicatur quid sit ista res sacra, cum dicitur, inuisibilis gratiæ. *ibid.* *ibid.*

Quare in secunda diffinitione ponitur tertia particula. Ad nostram iustificationem institutum? Resp. vt distinguatur sacramentum à multis, quæ significant rem sacram, & tamen non sunt sacramenta. *Num. 11.*

Quæ sunt ista? Resp. Imagines sanctorum, cruces, figuræ veteris Testamenti, multæ ceremoniæ, & alia huiusmodi; ista enim significant res sacras, & tamen non sunt sacramenta: quia non sunt ad hominum iustificationem institutæ. *ibid.*

De diuisione rerum, & signorum, seu explicatio primæ particulæ. Num. 3.

QVæ differentia est inter res, & signa? Resp. Res sunt effectæ propter seipsas, id est, vt sint illæ res? veluti domus, vt sit domus; homo vt sit homo: Signa autem non sunt effecta propter seipsa, sed vt significent aliquid aliud, vt scriptura, & imago. *num. 5.*

Quid est signum? Resp. Catechismus cum S. Aug. sic diffinit: Signum est illud, quod præter rem, quam sensibus subijcit, efficit etiam, vt ex se alterius rei cognitionem capiamus, id est signum manifestat, & offert aliquid sensui; ita tamen, vt per hoc, quod sensus percipit, veniat in cognitionem alterius rei, quæ illi manifesta non est: veluti oculus vides fumum, cognoscit ibi esse ignem, quem non videt: & videns vestigium pedis intelligit ibi fuisse pedem, quem tamen non vidit. *ibid.*

Num. 8. Signa à quibus instituuntur? Resp. à natura, ab hominibus, & à Deo.

ibid. Quæ sunt à natura? Resp. veluti fumus, vel frequentia pulsus in infirmo febricitante.

Num. 5. & 8. Quæ ab hominibus? Resp. veluti voces, scripturæ, imagines, vexilla, tubæ, & similia.

Num. 9. Quæ à Deo? Resp. veluti figuræ veteris testamenti, & sacramenta.

ibid. Estne differentia inter signa à Deo instituta? Resp. est: aliqua enim sunt instituta tantum ad significandum vt figuræ, & cæremoniæ veteris testamenti; aliqua tum ad significandum, tum ad efficiendum, & talia sunt sacramenta nouæ legis.

De triplici signo, rememoratiuo, demonstratiuo, prognostico, seu explicatio secundæ particulæ rei sacræ. **Num. 4.**

Num. 12. SAcramenta suntne à Deo instituta ad significandum vnam tantum rem? Resp. non, sed plures res significant; nempe præteritam, præsentem, & futuram. D. Th. 3. p. q. 60. art. 3.

ibid. Quam rem significant præteritam? Respon. passionem Christi: & sic dicuntur signum rememoratiuum.

ibid. Quam præsentem? Resp. gratiam, & Eucharistia corpus, & sanguinem Christi; & sic dicuntur signa demonstratiua.

ibid. Quam futuram? Resp. vitam æternam; & sic sunt signa prognostica, idest quæ prædicunt futura.

Rom. 6. C.R. n. 12. A quo habetur hæc distinctio? Resp. à D. Paulo de baptismo, & ab Ecclesia de Eucharistia in illa Antiphona. O sacrum conuiuium, &c.

Explicatio tertiæ particulæ. **Num. 6.**

Ex C. T. sess. 7. can. 1. QVid explicat tertia particula ad nostram iustificationem institutum? Resp. causam efficientem, & finalem.

Ibi can. 1. Quod verbum dicit causam efficientem? Resp. institutum; significat enim à Deo esse instituta.

Quòd significat finalem? Resp. illud. Ad nostram iustificationem;

cationem; finis enim sacramentorum est hominum iustificatio. Ibi prot. & can. 4.

De differentia inter sacramentum, rem sacramenti, & vtrunque. Num. 6.

DIstinguuntur ne inter se sacramentum, res sacramenti, & vtrunque? Resp. ita est. D. Thom. 3. par. q. 64. artic. 9. ad 2. Nu. 12. & 13.

Qua ratione? Resp. sacramentum est illud, quod significat, & non significatur; & hoc semper est materia, & forma: res sacramenti tantùm est illud, quod significatur, & non significat, & hoc semper est gratia: res, & sacramẽtum est illud, quod partim significatur, partim significat, veluti Character; significatur enim à sacramento cuius est effectus; & significat spiritualem potestatem, quam animæ cõfert, & cuius signum est. Num. 6. & 10.

Ista tria continentur ne in diffinitione sacramenti? Resp. continentur; signum enim visibile dicit tantum sacramentum, inuisibilis gratia dici tantum rem sacramenti, iustificatio hominis dicit, tum rem, tum sacramentum: hæc enim iustificatio, vt ait Concil. Trid. est à gratia tanquam à causa formali, à sacramento tanquam à causa instrumẽtali; ideo simul continet tum rem sacramenti, tum sacramentum; & in diffinitione sacramenti ista tria posita sunt. C. R. nu. 6. & 10. C. T. sess. 6. cap. 7.

De sacramentis veteris legis. Cap. 11.

IN veteri lege erant sacramenta? Respon. erant, veluti circuncisio, & similia quibus homines iustificabantur. Num. 29.

Diffinitio iam dicta conueniebat illis? Resp. ita est. Num. 3.

Significabant gratiam? Resp. significabant, non tamen ex vi sacramenti efficiebant. Num. 3. & 29.

Parochi debent docere populum de illis? Resp. non est opus, quia modò sublata sunt. Num. 3.

Conferebaturne gratia in illis? Resp. conferebatur vt in circuncisione, sed ex opere operantis, idest per actum fidei, quo suscipientes protestabantur se credere in Christum venturum: non autem ex opere operato, idest ex vi, & efficientia ipsius sacramenti, seu circuncisionis. D. Th. 3. p. q. 70. ar. 4. Ex C. T. sess. 7. can. 8. Cat. nu. 29.

De-

Declaratio quid sit opus operans, & opus operatum in sacramentis. Num. 2.

Ex C. T. sess. 7. can. 8. QVid est opus operantis in sacramentis? Respon. Sunt actus, quos faciunt illi, qui suscipiunt sacramenta: veluti fides, deuotio, reuerentia, & similia. D. T 3. p. q. 62. ar. 6. & q 70. art. 4.

Ibidem. C. Tri. & D. Tho. Quid est opus operatum? Resp. est ipsummet sacramentum factum, idest materiæ; & formæ productio.

D. T. ibi. C. T. sess. 7. can. 8. Quid est conferri gratiam ex opere operantis? Resp. est Deum conferre gratiam, per hoc quod respicit protestationem fidei quam faciunt suscipientes.

C. Ro. n. 29. D. T. 3. p. q. 62. art 6. Quid est conferri gratiam ex opere operato? Resp. est conferri gratiam ex propria vi, & efficientia illius operis operati, idest sacramenti, quod factum est.

Ex C. R. n. 29. D. T. ibi. Quare sacramenta veteris legis non conferebant gratiam ex opere operato? Resp. quia Christus nondum passus fuerat: & ideo eius passio non dabat illis virtutem efficiendi hanc gratiam.

Ex C. T. sess. 6. ca. 3. 7. 14. Quare sacramenta nouæ legis conferunt gratiam, ex opere operato? Respon. quia passio Christi dedit illis hanc virtutem, vt tanquam instrumenta Dei gratiam efficere possint.

De differentia inter sacramenta veteris, & nouæ legis. Num. 3.

C. R. nu. 3. 17. 29. D. T. 3. p. q. 62. ar. 2. & q. 70. ar. 4. QVomodo differunt sacramenta veteris, & nouæ legis? Resp. primò per causam efficientem: quia illa fuerunt instituta à Deo, ista à Christo, secundò ex parte materiæ, & formæ, quia in illis materia, & forma non erant, quod sciatur, res determinatæ: in istis omnino determinatæ sunt. tertiò ratione finis, & effectus, quia illa tantùm significabant gratiam, ista significant, & efficiunt. Illa si conferebant gratiam, erat ex opere operantis, ista conferunt ex opere operato. Illa significabant Christum venturum, ista iam venisse. Illa non poterant aperire cœlum, & plenè iustificare. Illa aperiunt, & plenè iustificant.

De

De sacramentis nouæ legis, & eorum propria diffinitione. Cap. III.

SAcramenta nouæ legis habentne propriam diffinitionem? Resp habent. *Num 11.*

Quænam est? Respon. Illa secundum Catech. sacramentum nouæ legis est res sensibus subiecta, quæ ex Dei institutione sanctitatis, & iustitiæ; tum significandæ, tum efficiendę vim habet. *ibid.*

Quot particulæ sunt in illa? Resp. quatuor: prima est illa: Res sensibus subiecta, & hæc dicit materiam, & formam secunda est illa: Ex Dei institutione: & hæc indicat causam efficientem; tertia, Iustitiæ, & sanctitatis & hęc ostendit finem, & effectum sacramenti: quarta est habere vim significandi, & efficiendi, & hæc ostendit in sacramento reperiri virtutem, & efficaciam instrumentalem ad efficiendam, & significandam gratiam. *ibid.*

Quare illa verba sensibus subiecta significāt materiam, & formam? Resp quia illud, quod in sacramento percipitur à sensu, sunt materia, & forma; effectus enim & virtus sacramenti cognosci à sensu non possunt. *Num. 15.*

Quare ex Dei institutione, significat causam efficientē? Resp. quia ostendit Deum authorem illorum. *Num. 23.*

Quomodo illa verba, Iustitiæ, & sanctitatis, significant finem? Resp. quia finis sacramentorum est hominum iustificatio. *C. T. sess. 7 proe.*

Quomodo vltima particula declarat virtutem sacramenti? Respon. quia dicit habere vim tum significandi, tum efficiendi. *Num. 11. & 27.*

Explicatio dictæ diffinitionis. Num. 2.

QVid explicat dicta diffinitio? Resp. tria, primò sacramentum: secundò virtutem sacramenti: tertiò causam efficientem, & finalem tum sacramenti, tum virtutis illius. *Num. 11. &c.*

Quid est sacramentum? Resp. est res sensibus subiecta idest habens materiam, & formam sensibilem. *Num. 15.*

Quænam est virtus sacramenti? Resp. vis significandi, & effi- *Num. 11. & 27.*

efficiendi gratiam, & iustitiam.

Num.23. Quod est efficiens sacramenti & virtutis illius? Respon. Deus per Iesum Christum.

Quis finis? Resp. hominum iustificatio.

C.T. sess. 7. proœm. Quare ista omnia ponuntur in diffinitione sacramenti? Resp. quia sunt de necessitate sacramenti, idest sunt de essentia, substantia, & natura illius.

Ex C. T. sess.7. can. 10. 11. 12. 13. Num. 18.

Distinctio eorum, quæ sunt de necessitate sacramenti, & de necessitate præcepti. Num.3.

Ex C. T. sess.21. cap. 2. C.Tr. sess.7. can. 10. 11. 12. 13. & sess. 21. cap.2. C.R. n.15. & 18.

Estne differentia inter necessarium sacramento de necessitate sacramenti, & inter necessarium necessitate præcepti? Resp. est.

Qua ratione? Resp. quia, quæ pertinent ad substantiam sacramenti, sunt de necessitate sacramenti, cum sacramentum sine illis esse non possit: quæ autem pertinent ad bonum vsum, & ad bonam administrationem sacramenti, illa sunt de necessitate præcepti: quia sine illis sacrametum existit, sed tamen necesse est illa seruare ad hoc, vt nō fiat contra præceptum, & committatur peccatum mortale.

Ex C.T. vbi sup.

De essentia, substantia, & natura sacramenti.
Num. 4.

ibid. C.T. & C.R. Ex eisdem.

Estne differentia inter essentiam, substantiam, & naturam sacramenti? Resp. realiter sunt idem, quadam tamen ratione distinguuntur.

Quomodo idem sunt? Resp. Quia quatuor causæ sacramentorum sunt essentia, substantia, & natura illorum.

Quomodo distinguuntur? Resp. quia essentialia dicuntur ea, quæ pertinent ad essentiam, & esse; ad substantiam pertinent ea, quæ dicunt vnitatem, & perfectionem sacramenti, natura verò explicat vim, & efficatiam sacramenti in ordine ad finem, & ista omnia ad causas pertinent. *Num.11.*

Num.23. Virtus sacramenti estne de essentia sacramenti? Respon. C.T. sess.7 can.6.7.8. ait est.

Quomodo, cum sola materia, & forma sint essentia, & partes sacramenti? Resp. illæ res, quæ dicuntur materia, & forma sacramenti, eatenus sunt materia, & forma illius,

qua,

quatenus à Deo habent virtutem efficiendi, quod debet efficere sacramentum.

Minister sacramenti estne de substantia sacramenti? Respon. ait Catech. ex perpetua Sanctorum Patrum traditio- *Num. 24.*
ne habetur non minus esse necessarium ministrorum offi- *Sess. 21. ca.*
cium, quam materiam, & formam ad sacramenta conficien *2. & sess. 7.*
da, pertinet enim ad causam efficientem. *ca. 6. & 7.*

Bona administratio, & bonus vsus suntnè de substantia *& 12. C.*
sacramenti? Resp non sunt de necessitate sacramenti; quia *R. n. 25. 26.*
etsi minister malè ministret, & suscipiens malè suscipiat sacramentum, ministratur quidem, & suscipitur sacramentum, non tamen res, & effectus; Sunt verò de necessitate præcepti, quia peccant mortaliter qui male suscipiunt, & administrant sacramenta.

Cæremoniæ sunt de necessitate, & substantia sacramen- *Num. 18.*
ti? Resp. non, sed pertinent ad bonam administrationem, & vsum illius.

De vnitate Sacramenti. *Num. 5.*

SAcramentum, estne vna res, & vnum signum? Resp. est. *Num. 15.*
Quomodo fit vnum? Resp. per vnionem materiæ cum *Num. 15.*
forma.

De materia, & forma sacramenti. *Cap. IIII.*

MAteria, & forma suntne necessaria in quolibet sacra- *ibid.*
mento? Resp. sunt omnino necessaria.

Quo nomine appellatur materia sacramenti? Resp. elementum.

Quo nomine forma? Resp. Verbum iuxta illud Diui Aug. Accedit verbum ad elementum, idest forma ad materiam, & fit sacramentum.

Materia, & forma sunt res sensibiles? Respon. sunt, quia *Num. 15.*
sunt sensibile signum; diuersa tamen ratione sensibiles *& 16.*
existunt.

Quænam est hæc diuersitas? Resp. materia est sensibilis *Num. 15.*
per tactum, visum, vel gustum, forma autem est sensibilis per auditum:

Singula sacramenta habentne propriam materiam, & *ibid.*

propriam formam? Resp. ita est.

Num. 16. Quænam est propria ratio materiæ? Resp. vt subijciatur formæ, & ab illa determinetur.

ibid. Quæ verò formæ? Resp. vt accedat materiæ, & determinet illam ad finem sacramenti.

Num. 11. Materia, & forma in sacramentis habetne vim significandi, & efficiendi? Resp. habent: non tamen naturalem, sed supernaturalem, quia sacramentum est res supernaturalis, licet supernaturalis significatio in natura illarum fundata sit: veluti aquam Baptismi significaret ablutionem spiritualem supernaturale est, sed tamen hæc significatio in natura aquæ fundata existit.

De fine seu effectu sacramentorum principali.
Cap. V.

Nu. 4. 11. 27. Sacramenta habentne proprium effectum, & finem? Resp. habent.

Num. 14 & 27. Quis est? Respon. duplex, alter principalis: alter minus principalis.

Num. 27. Quis est principalis? Resp. ille, ad quem sacramenta directè ordinantur, gratia, & character.

Num. 14. Quis minus principalis? Resp. ille, ad quem sacramenta ex consequenti, vel per quandam conuenientiam diriguntur, & de hoc in capitulo 8. de vsu sacramentorũ dicetur.

Num. 20. & 27. Finis principalis estne vnus, an plures? Resp. plures sed subordinati.

Eadem res potest habere plures fines? Resp. potest subordinatos, veluti finis calami est scribere: finis scriptionis est scriptura; finis scripturæ exprimere conceptus sui animi absentii; finis huius significationis est sua, vel aliorum vtilitas.

C. R. nu. 11. nu. 27. 20. 21. C. T. sess. 6. cap. 7. 11. 16. Qui sunt isti fines? Resp. finis immediatus sacramentorum est significare, & efficere gratiam, talis enim est actio ipsorum: Finis huius actionis est hominum iustificatio; finis iustificationis est vita spiritualis: finis huius vitæ est obseruantia mandatorum Dei cum merito: finis obseruantiæ, & meriti est gloria Dei, & Christi, & vita beata hominum Et isti fines a Conc. Trid, accepti sunt.

Num. 11. Quomodo significare, & efficere sunt finis sacramentorum?

rum? Resp. quia sunt actiones illorum, actio autem instrumenti finis illius est.

Quomodo gratia est finis sacramentorum? Respon. quia sacramenta ordinantur ad efficiendam illam. C.T. sess. 7. can. 6. ibid.

Quomodo finis gratiæ est hominum iustificatio: Resp. quia gratia datur hominibus, vt iustificetur ab illa; gratia enim, ait Conc. est causa formalis iustificationis, & ideo dicitur iustificans. C.T. sess. 6. cap. 7. Sess 6. c. 7.

Quare finis iustificationis est vita spiritualis? Resp. quia sicut anima creatur à Deo, vt detur homini: & datur illi, vt habeat vitam per animam, ita gratia efficitur à sacramentis, vt homines in iustificatione habeant illam, datur verò hominibus, vt viuant vita spirituali per illam, obtineantq; meritum vitæ cœlestis. C.T. sess 6. cap. 7. 11. 16.

Quare finis vitæ spiritualis est meritum, & obseruantia mandatorum Dei? Resp. quia sicut homini datur vita naturalis ad efficiendas operationes illius, ita homini datur vita supernaturalis, vt possit facere operationes supernaturales. Ses 6. ca. 7. 11. 16.

Quare gloria Dei, & Christi sunt finis operationum supernaturalium, idest obseruantiæ meritoriæ legis Dei? Respon. quia lex Dei præcipit ea, quæ pertinent ad gloriam Dei, & Christi per ipsum quippe meritum Deus & Christus summè glorificantur, quia dant auxilia necessaria ad merendum; & ipsi quoque merito volunt misericorditer dare infinitum præmium. C.T. ibi. C. T. ses 6. cap. 16.

Cur ex merito sequitur vita hominum beata? Respon. quia eidem merito datur in præmium.

De vita, & operatione spirituali, & supernaturali.
Num. 2.

QVid est operatio supernaturalis? Respon. est illa, quæ non potest fieri per principium naturale, sed necessariò requirit principium supernaturale. C. T. ses. 6. can. 1. 2. 3.

Quæ sunt istæ operationes supernaturales? Resp. Côc. Trid. quatuor operationes dicit esse tales, nempè credere, sperare, diligere, & pœnitere sicut oportet, idest prout expedit ad meritum vitæ æternæ, isti enim sunt actus virtutum infusarum, fidei, spei, & charitatis. Ses. 6 ca. 3.

Quid

Quid est uita spiritualis, & supernaturalis? Respon. est
C. R. n. 21. habere principium illud, per quod fiunt operationes su-
Ex C. T. pernaturales, quod est gratia, necnon character.
ses. 6. c. 15. Vita spiritualis estne operatio spiritualis, uel princi-
ibid. Cat. pium illius? Respon. est habere principium illius, quia sicut anima non est vita, sed principium uitæ: & intelligere nō
Ses. 6. c. 15. est uita, sed operatio uitæ; habere autem animam dicit uitam, ita, & de spiritu est: habere enim gratiam, uita spiritualis est.

De Charactere. Num. 3.

QVid est Character? Respon. ex Apostolo sic diffinitur.
Num. 30. Est insigne quoddam animæ impressum, quod dele-
2. Cor. 1. ri nunquam potest, eique perpetuò inhæret. C. T. ses. 7. can. 9. de sacram.

Quis est effectus illius? Resp. primò efficere hominem
Num. 31. aptum ad aliquid sacrum, uel suscipiendum, uel peragendum: secundò facere, ut aliqua nota alter ab altero internoscatur.

S. P. 2. Quis potest hunc characterem in anima imprimere?
Cor. 1. Resp. solus Deus: quia solus in animam illabi potest, D. T.
C. num. 30. 3. p. q. 64. art. 1.
C. T. ses. 7. Quæ sacramenta imprimunt characterem? Resp. Tria
can. 9. de tantùm, Baptismus, Confirmatio, & Ordo & ideo nō pos-
sacr. sunt reiterari, & est de fide.
Num. 31. Quomodo Baptismus confert Characterem? Resp. primò, quia distinguit ab infidelibus: secundò, quia reddit hominem aptum ad suscipienda sacramenta.

Quomodo confirmatio? Respon. primò, quia confirmati distinguuntur à baptizatis tanquam adulti ab infantibus: secundò quia armantur, & instruuntur tanquam milites ad bellum contra diabolum.

Num. 30. Quomodo Ordo? Resp. quia distinguit ordinatos à non
& 31. ordinatis; & dat potestatem multa sacra faciendi.

Character confertne principium vitæ Spiritualis? Respon. confert; quia dat principium faciendi, uel recipiendi aliquid spirituale.

De gratia eiusque diuisione. Num. 4.

QVid est gratia? Resp. est donum Dei supernaturale.

Quotuplex est gratia? Resp. duplex, gratis data, & gratum faciens. *Ad.Ro.2. 1.2.q. 11.*

Quid est gratia gratis data? Resp. est illa, quæ datur ad vtilitatem aliorum, veluti prophetia, donum linguarum gratia miraculorum, & similia. *ar.1. S.T. ibi. ibid.*

Quid est gratia gratum faciens? Resp. illa, quæ datur ad propriam hominis vtilitatem.

Quotuplex est? Resp. alia dicitur operans, alia cooperans; alia dicitur præueniens, alia subsequens. *ibid. ar.2.*

Quomodo distinguuntur? Resp. vt cognoscatur hæc distinctio, oportet scire effectus gratiæ. *ibid.*

De effectibus gratiæ gratum facientis. Num. 5.

QVi sunt effectus gratiæ? Resp. quinque; primò est vt anima sanetur; secundò vt bonum velit; tertiò vt bonum, quod vult efficaciter operetur, quartò vt in bono perseueret, quintò vt ad gloriam perueniat. *1.2.q.111. art. 3. Ex sess. 6. cap.7.11. 13.16.*

Gratia gratum faciens, quare dicitur operans? Respon. quatenus hæc gratia, primò mouet hominem ad bonum, inducendo voluntatem eius, quæ malum volebat, vt bonũ incipiat velle: dicitur etiam operans, inquantum sanat, iustificat, & hominem Deo gratum reddit. *ibid.a.2.*

Quomodo dicitur cooperans? Resp. quatenus cooperando adiuuat hominem ad meritum vitæ æternæ. *ibid.art.2.*

Quomodo præueniens? Resp. quatenus causat effectum priorem; veluti primum in ordine ad secundum, sanando enim animam præuenit, vt possit bonum velle. *ibid.ar.3.*

Quomodo subsequens? Resp. quatenus facit, vt posterior effectus gratiæ sequatur priorem, veluti quod bene operari, sequatur actum bene volendi. *ibid.*

De differentia inter gratiam, iustitiam, & charitatem. Num. 6.

HÆc tria differunt inter se? Resp. sunt idem re, differũt tantum ratione. *C.T. sess. 6.can.7.*

Quomodo sunt idem? Resp. quia sunt eadem qualitas à Deo infusa.

ibid. Quomodo differunt? Resp. quia hæc qualitas quatenus datur à Deo gratis, & facit hominem gratum Deo, dicitur grata. Quatenus verò sanat, iustificat, & conuertit hominem à bono ad malum, & facit velle quod iustum est, dicitur iustitia. Quatenus verò facit, vt diligat Deum super omnia, & proximum propter Deum charitas appellatur.

C.T. ibi. C.R. num. 27. Quare dicitur gratia gratum faciens, & iustificans? Respon. ab effectu, quia iustificat hominem, & per hoc facit illum Deo gratum.

De diffinitione gratiæ gratum facientis. Num. 9.

Epist. 2. Pet. cap. 1. C.T. seß. 6. ca. 7. & can. 11. QVomodo diffinitur gratia iustificans? Resp. duæ sunt diffinitiones. Prima colligitur ex D. Petro & est talis. Gratia est quædam communicatio, vel participatio diuinæ naturæ. D. enim Petrus dixit. Consortes nos fecit naturæ diuinæ, & Ecclesia canit. Diuinitatis tuæ tribuis esse participes. Et S. Paulus dicit gratiam esse per inhabitationem Spiritus Sancti. Alia diffinitio est Catechismi accepta à Concil. Trid. quæ talis est. Gratia est diuina qualitas in anima inhærens, ac veluti splendor quidam, & lux, quæ animarum nostrorum maculas delet, ipsasq; animas pulchriores, & splendidiores reddit, & est idem cum prima.

Quot particulæ sunt in hac diffinitione? Respon. quatuor: iuxta quatuor causas gratiæ.

C. Rom. de Bapt. nu. 50. ibidem. De Bap. num. 50. Prima est Diuina qualitas: & hæc tangit causam efficientem; & est idem, quod communicatio diuinæ naturæ; diuinum enim significat dignitatem, & qualitas communicationem.

Secunda est. In anima inhærens. Et hæc significat materiam, seu subiectum gratiæ, id est animam, vel essentiam illius.

ibid. Tertia est. Ac veluti splendor quidam, & lux: Et declarat formam gratiæ; est enim lux, & splendor animæ quod enim aeri est lux, & splendor solis, illud gratię animæ est.

Quarta significat finem, & effectum gratiæ. Est autem duplex effectus gratiæ, alter quidē remouere omnia mala

ab

ab anima, nempe infirmitatem, ignorantiam, malitiam, peccatum, deformitatem: & hoc notatur per illa verba: Quæ animarum nostrarum maculas delet. Alius effectus est conferre omnia bona, nempe pulchritudinem, splendorem, iustitiam, scientiam, bonitatem, uirtutem, & alia: & hoc significatur per illa verba: Ipsasque animas pulchriores & splẽdidiores reddit, per quod sequitur, vt gratæ sint Deo. *ibid.*

Expeditne ad cognitionem sacramentorum plenè cognoscere quid sit gratia? Resp. expedit, quia sine hac cognitione impossibile est plenam habere cognitionem sacramentorum. *Ex C.R. nu. 10.17. Ex C.R. de Bapt. n. 50.*

Quomodo potest declarari? Resp. exemplis. *Ex C.R. Ibidem.*

Exempla, quæ declarant quid sit gratia. Num. 8.

QVæ exempla hoc declarant? Respon. præcipuè ista tria primò lux, & aer: secundò ignis, & ferrum: tertiò anima, & corpus.

Quomodo lux, & aer? Respon. sic Deus est tanquam sol, gratia est tanquam lux solis, anima est tanquam aer, qui est capax lucis, idest diafanus, & sine luce est obscurus, cũ luce perspicuus. Effectus gratiæ sunt sicut effectus lucis, qui sunt illuminare, calefacere, & operari in omnia, quæ in terra sunt, herbas, arbores, animalia. Præsentia igitur Dei in anima est sicut pręsentia solis in aere: & communicatio diuinæ naturæ, est sicut communicatio quam sol facit in aere. Et hoc exemplum est Catechismi. *C. R. de Bapt. n. 50.*

Quomodo ignis, & ferrum? Respon. sic Deus est sicut ignis. Scientia, potentia, & bonitas Dei sunt sicut proprietates ignis, quæ sunt illuminare, calefacere, & comburere: Anima est sicut ferrum: Ignorantia, malitia, & infirmitas animæ sunt sicut qualitates ferri: nempe esse nigrum, vel obscurum, frigidum, durum. Gratia, seu communicatio diuinæ naturæ, & diuinarum proprietatum, idest scientiæ, potentiæ, & bonitatis diuinæ est sicut communicatio naturæ ignis ferro ignito. Effectus igitur gratiæ sunt sicut effectus ignis in ferro ignito. Sicut enim ignis tollit à ferro nigredinem, frigiditatem, & duritiam, quæ sunt viles conditiones ferri; & ponit in illo lucem, calorem, mollitiem, & actionem ignis: ita gratia tollit ab anima ignorantiam, *D. T. p. 2. q. 112. art. 1. Ita C. R. ibid.*

malitiam, infirmitatem, & ponit in ea sapientiam per fidē, potentiam per spem, bonitatem per charitatem; quæ sunt vt sic dicam, qualitates diuinæ, & hoc exemplum est D. Thomæ, & Catech.

Ex C. Tr. sess. 6. ca. 7.

Quomodo anima, & corpus? Resp. sic gratia est sicut vita animæ; sicut enim corpus per animam sibi vnitam habet uitam, id est principium faciendi operationes ipsius vitæ: Ita homo per hoc quod Deus sibi vnitur habet gratiam, quæ est quoddam principium, per quod potest facere operationes diuinas, & supernaturales. Sicut etiam corpus est mortuum cum sine anima est, & viuum cum illam habet: ita homo est viuus vita spirituali cum habet gratiam, & mortuus cum caret illa. Et hoc exemplum est D. Aug. de lib. arb.

De necessitate gratiæ. Num. 9.

Gratia est necessaria ad salutem? Resp. est.

Quare? Resp. quia sine ipsa impossibile est mereri vitam æternam.

Sess. 6. c. 7. & 16.

Gratia est principium meriti? Resp. est.

Sess 6. can. 1. 2. 3.

Qua ratione? Resp. quia per communicationem naturæ diuinæ homo fit potens ad faciendas operationes diuinas, & ideo gratas Deo, & dignas ipso, quod est mereri ipsum Deum, qui est vita æterna.

Ibidem. sess 6. cap. 7. & 16.

De necessitate sacramentorum. Num 10.

Sacramenta sunt necessaria ad salutem? Respon. sunt, & est de fide.

Sess. 7. c. 4. sess. 7. proem.

Cur hoc? Resp. quia, vt ait Concil. per ipsa omnis gratia, & iustitia vera incipit, cœpta augetur, amissa reparatur.

Omnia sacramenta sunt necessaria cuilibet fideli? Respon. omnia sacramenta sunt necessaria toti Ecclesiæ, sed non omnia sunt necessaria cuilibet fideli.

C. R. num. 20. 21.

De numero & sufficientia sacramentorum. Num. 11.

Quot sunt sacramenta? Resp. septem, Baptismus, Confirmatio, Eucharistia, Pœnitentia, Extrema Vnctio, Ordo,

Sess. 7 can. 1. de sac.

Ordo, Matrimonium, & non plura, nec pauciora, & est de fide.

Vnde desumitur ratio sufficientiæ, & numeri horum sacramentorum? Resp. à fine. *nu. 20. 21.*

Quis est finis sacramentorum? Resp. est vita spiritualis, & gratia, quæ dat hanc vitam. *ibid.*

Singula sacramenta habentne pro fine gratiam, & vitam spiritualem? Resp habent, sed diuersa ratione. *Num. 20. & 21.*

Quonam modo? Resp. vt hoc sciatur oportet distinguere, quæ sint necessaria ad vitam corporalem, & spiritualem. *Num. 20.*

Quænam est vita hominum corporalis? Resp hæc vita dicit tria, primò viuere. 2. vitam conseruare. 3. ista tenere cum sua, reique publicæ vtilitate. *ibid.*

Ad vitam corporalem quot sunt necessaria? Resp. Septẽ: primò natiuitas 2. augmentum. 3. cibus, & alimentum. 4. medicina contra infirmitates. 5. Restauratiua, quibus vires in infirmitate amissæ recuperentur, & reliquiæ infirmitatis tollantur, & ista pertinent ad vtilitatem priuatam. Ad publicam verò duo requiruntur; primò magistratus, quorum imperio, & authoritate populi regantur; secundo legitima sobolis propagatio, qua genus humanum, & Respublica conseruetur. *Num. 20. & 21.*

Ista septem sunt necessaria in vita spirituali? Resp. sunt.

Quomodo septem sacramenta hæc omnia præstant? Respon. singula sacramenta vnum horum efficiunt. *nu. 20. 21.*

Qua ratione? Respon. per Baptismum habetur natiuitas; per Confirmationem augmentum, per Eucharistiam habemus cibum, & potum; per Pœnitentiam medicinam, Per Extremam Vnctionem restauratiuum virium amissarum; Per Ordinem, magistratus, Per Matrimonium, legitimam prolis propagationem; ideo, & tot, & non plura esse debẽt. *Num. 21. Num. 21.*

Quanam diuersa ratione sacramenta conferunt gratiã? Resp. sic. Baptismus confert primam gratiam, qua Christo renascimur, ideo est ianua omnium sacramentorum. Confirmatio auget gratiam, & dat plenitudinem illius, & confert illam cum robore ad confitendum Christum, & pugnandum contra inimicos illius, Eucharistia dat gratiam, quatenus reficit, nutrit, conseruat, & sustentat in vita spirituali. Pœnitentia confert gratiam quatenus delet, & *ibid.*

remittit peccata, & est medicina illorum. Extrema vnctio dat gratiam cum hac ratione vt reliquias peccatorum tollat, & animi vires recreet. Ordo dat gratiam sub hac ratione, vt per illam magistratus, & ministri Ecclesiæ digni, & habiles reddantur ad ministeria, & functiones illorum. Matrimonium dat gratiam sub hac ratione, quod per illã sanctificentur coniugati, & ad prolem suscipiendam, & religiosè educandam idonei reddantur.

De comparatione sacramentorum inter se. Num. 12.

Ses. 7. can. 3 sacr. Omnia sacramenta suntne inter se paria? Resp. non: sed aliud est alio dignius, & est de fide.

Ibidem. & C. R. nu. 21. nu. 22. Quomodo differunt? Resp. aliqua sunt magis necessaria, alia magis digna, alia maiorem conferunt potestatem.

Quæ sunt magis necessaria? Resp. primò, Baptismus absolutè est necessarius Pœnitentia his, qui post baptismum in peccatum mortale inciderunt, est necessaria. Ordo etsi non singulis fidelibus, toti tamen Ecclesiæ omnino necessarius est.

Ibidem. Quæ sacramenta sunt digniora? Respon. Eucharistia, sanctitate, misteriorum numero, ac magnitudine, longè cæteris antecellit.

De sacr. Ord. nu. 2. Quæ maiorem in Ecclesia conferunt potestatem? Respon. Ordo.

Num. 21. Quæ præcedunt tempore? Resp. Baptismus.

De causa sacramentorum efficienti. Cap. VI.

Ex C. R n. 23. & 27. Quid debet considerari circa causam efficientem sacramentorum? Resp. duo præcipuè; primum quænam sunt illa, quæ fiunt: secundum quænam sint illa, quæ faciunt.

Ibidem. nume. 23. & 27. Quænam fieri dicuntur? Resp. primò ipsa sacramenta; veluti fit Baptismus, Confirmatio, &c. Secundò fit gratia, & character, qui sunt effectus sacramentorum.

Quæ dicuntur facere? Resp. aliqua dicuntur facere gratiam, & nonnulla tum sacramenta, tum gratiam efficiunt.

Num. 27. Quænam efficiunt tantum gratiam? Respon. sacramenta; ipsa enim non possunt facere se ipsa.

Quæ

Quæ efficiunt tum sacramenta, tum gratiam? Resp. primò Deus; secundò Christus; tertiò minister. *Num.23.*

Quomodo Deus efficit gratiam? Respon. communicando homini suam naturam, vt ignis suam ferro communicat. *Num.23. & de bap. 56.*

Solus Deus potest efficere gratiam? Respon. ita est quia solus potest communicare suam naturam. *Ib. & D.T. vt inf. D. T. 1 1. q. 112. art. 1.*

Christus, vt homo potest efficere gratiam? Respon. vt Deus potest tanquam principale agens, vt homo non potest, nisi per virtutem à diuinitate acceptam.

Quomodo Deus est causa efficiens sacramentorum? Respon. est causa principalis; & hoc duplici ratione. Prima est, quia Deus per Christum instituit sacramenta; secundò, quia Deus dedit virtutem supernaturalem, & diuinam sacramentis, nempè vt possint efficere gratiam, & communicationem diuinæ naturæ. *Num.23.*

Deus est principalis author sacramentorum? Resp. est.

Christus vt homo est author sacramentorum? Respon. Christus, ut Deus, est principalis author sacramentorum, vt homo est author, & principalis, & non principalis. *Ibidem. Ibidem.*

Quomodo hoc est? Respon. Christus vt homo non fuit principalis author sacramentorum respectu Dei: quia Deus primus est author; & Christus vt homo eatenus est author, quatenus habet à Deo potestatem illa instituendi. Respectu verò hominum est principalis, quia ipse fuit à Deo institutus primus minister, & author Sacramentorū: & alij homines à Christo hoc accipiunt ministerium. *D. Th. 3. par. q. 64. ar. 3.*

Quomodo Christus fuit, & est causa sacramentorum? Respon. Primò Christus fuit causa meritoria, quod Deus det sacramentis virtutem efficiendi gratiam, & hoc in sua passione. Secundò ipse per potestatem sibi à Deo datam instituit sacramenta, & ministros illorum. Tertiò contulit sacramentis meritum, & virtutem suæ passionis. *C. T. ses. 6. c. 7. & ses. 7. can. 1.*

Quomodo Christus est causa gratiæ? Resp. vt Deus est causa efficiens principalis, vt homo, fuit causa meritoria gratiæ; meruit enim sua passione gratiam nobis; & sacramentis virtutem illam efficiendi: est etiam causa gratiæ, quia ipse erat plenus gratiæ, & veritatis; & quia de eius plenitudine nos omnes accepimus, ideo nobis omnibus causa gratiæ existit, est etiam causa gratiæ, quia virtute *C. T. ses. 6. c. 3. & 7. D. T. 3. p. q. 64. ar. 3.*

suæ passionis operatur in sacramentis, vt gratiam in nobis efficiant.

C.R.n.24. 25. Quomodo minister est causa sacramenti, & gratiæ? Respon. est causa instrumentalis, quia Christus vtitur ministro, vt instrumento ad efficiendum sacramentum, & gratiam per illud.

Ibidem. Quam personam tenet minister sacramenti? Respon. Christi, & Ecclesiæ. C.R. de Extr. vnct. num. 13.

De efficacia sacramenti. *Num.* 2.

Quomodo sacramentum est causa gratię? Respon. est causa instrumentalis.

C.T. sess 6. cap.7. Num.23. Quare hoc? Resp. quia Deus vtitur illo tanquam instrumento ad efficiendam gratiam, & characterem: sicut aliquis vtitur calamo ad efficiendam scripturam, vel medicina ad efficiendam sanitatem.

C.T. sess. 6. ca.3 & 7. A quo sacrameata habent hanc efficaciam? Resp. à passione Christi. D. Thom. 3. p. q. 62. art. 5.

sess. 7. proe. Ordinariè conferturne gratia per sacramenta? Respon. ita est; quia Concil. Trid. ait, omnem iustitiam esse à sacramentis.

Sess. 7. can. 7. *Sess. 7. c. 6. & 7.* Sacramenta conferuntne gratiam omnibus, & semper, idest infallibiliter, quantum est ex parte Dei? Respon. est de fide, quod ita sit.

Quid vult dicere quantum est ex parte Dei? Respon. vult dicere, quod non conferri gratiam per sacramenta potest prouenire, vel ex parte Dei, quod nolit, & hoc nunquam erit; vel ex parte suscipientis, quod obicem, & impedimentum ponat, veluti peccatum mortale, & hoc sæpè euenit.

Sess. 7. can. 7. Deus potest non conferre gratiam in sacramentis, etiam si homo non dignè accedat? Resp. non potest.

C.R. nu. 14 Quare hoc? Respon. quia Deus promisit conferre gratiam in illis, & si non conferret mentiretur, quod Deo impossibile est.

C.T. sess 7. can. 8. Sacramenta conferuntne gratiam ex opere operato, an ex opere operantis? Respon. est de fide, quod ex opere operato, idest per virtutem sacramenti, & non per actus suscipientis.

Quare

Quare ergo in suscipiente sacramentum requiritur dispositio, idest aliqui actus quibus disponatur ad sacramentum, & ad gratiam, ita vt sine hac dispositione gratia non conferatur, & vbi est maior dispositio, ibi maior gratia confertur? Resp. illa dispositio requiritur non tanquam causa gratiæ, sed tanquam conditio, sine qua non. Infantes enim non per actus suos, sed tantum per virtutem, & opus operatum baptismi iustificantur. C.T. sess. 6. c. 6. & 7.

Quæ differentia est inter causam, & conditionem sine qua non? Respon. causa producit effectum; (conditio sine qua non) ponit, vel tollit aliquid, sine cuius positione, vel ablatione causa non produceret illum effectum. Argum. ex C.T. ses. 6. c. 6. & 7. & ses. 7. c. 6.

Potest declarari exemplo? Respon. potest sic. Ignis est causa combustionis lignorum. Appropinquare autem ligna ad ignem non est causa combustionis, sed conditio sine qua combustio non fieret: ita si ligna sint viridia, non comburuntur nisi prius exiccentur, quia siccitas est conditio sine qua ignis non comburit ligna. Ita est de dispositione in sacramentis.

Si dispositio non est causa gratiæ, quare vbi est maior dispositio ibi maior confertur gratia? Resp. sicut ligna quæ magis sunt sicca, magis comburuntur, & maius vas continet maiorem quantitatem aquæ, quæ à fonte, vt à causa procedit; ita magis dispositus maiorem recipit gratiam. Conc. T. ses. 6. c. 7.

Quomodo potest explicari, quod sacramenta, vt ait Cōcil. contineant, & efficiant gratiam? Respon. tali ratione. Diuina natura est in Deo tanquam in primo fonte; ab hoc fonte cæpit deriuari, & communicari diuina natura per gratiam in Christi humanitate iuxta illud plenum gratiæ, & veritatis. Ista humanitas in passione fuit perforata, & ex quinque vulneribus exiit cum sanguine dicta gratia: Sacramenta, vt ait Catech sunt tanquam alueus per quem fluunt meritum, gratia, & sanguis in passione Christi diffusa, in hocque alueo recipiuntur, & per illum fluunt, vt ad homines accedentes ad sacramenta perueniant. Cum itaque sacramenta à Christo sint instituta, vt per illa hominibus applicetur meritum, gratia, & sanguis ipsius, & vt sint verè causa istius applicationis, & istius deriuationis à Christo in homines, verè potest dici, quod sacramenta sint causa gratiæ, quia sunt causæ, vt gratia, & passio Christi à Ioan. 1. C.R. n. 14. Conc. Tr. Ses. 6. ca. 3. & 7.

deriuetur in homines, & illis communicetur.

C.T. sess. 7. can. 6. 7. 8. Ex hoc videtur sequi, quod sacramenta sint causa applicationis gratiæ, non autem ipsius gratiæ? Resp. non est ita, sed verè sunt causa gratiæ.

C.T. Sess. 6. c. 3. & 7. Qua ratione? Respon. gratia potest considerari, tum in Christo, & sic sacramenta non sunt causa gratiæ: tum in nobis vt deriuatæ à Christo, & sic sacramenta sunt causa illius gratiæ, quæ est in nobis, & à Christo deriuata. Sitque hoc vili, sed accommodato exemplo declaratum. Attramentum primò ponitur in attramentario, & calamus non est causa vt attramentum sit in illo, secundò est in calamo tanquam in deferente illud ad cartam, si manus scribentis ponat calamum in attramentario, & sic attramentarium est causa, vt in calamo sit attramentum. Tertiò idem attramentum, quod fuit in attramentario, & in calamo ponitur in carta, ita vt fiat scriptura operante hoc calamo, vt instrumento, & manu vt verò, & principali agente; & verè calamus est causa instrumentalis illius attramenti, & scripturæ, quæ in carta producta est. Sic itaque gratia est primò in Christo: secundò in sacramentis, vt in medio, vel alueo, vel instrumento. Tertiò in hominibus per sacramenta tanquã per instrumenta, per quæ efficitur vt gratia quæ est in Christo ad homines deriuetur: ideo verè causa gratiæ respectu hominum sunt.

Ioan. 1. C.T. sess. 6. c. 3. & 7. C R de sac. num. 14. Num. 28.

Quomodo Ecclesia potest scire, quòd sacramenta talem habeant virtutem inuisibilem gratiam efficiendi? Respon. in primitiua Ecclesia Deus miraculis confirmauit hanc veritatem: veluti in Baptismo Christi faciendo vt cęli aperti sint, & alia. Similiter in die Pentecostes de Confirmatione; & sic de alijs, vnde potest per fidem, & testimonium miraculorum, sciri quod Deus talem uirtutem dederit sacramentis: Infinitis enim miraculis hæc veritas confirmata, scriptura etiam, & traditione manifestè probata est.

De administratione sacramentorum. Cap. VII.

Num. 54. Ex C. T. sess. 7. c. 10. & 11. QVid est administratio sacramentorum? Respon. est officium, vel actio ministrorum, qua sacramentum, vel conficitur, vel confertur suscipienti.

Hæc administratio est de necessitate sacramenti? Resp.

ait

ait Catechis. officium ministrorum ad sacramenta conficienda non minus est necessarium quam materia, & forma; & hoc perpetua Sanctorum Patrum traditione confirmatum ait. *Num. 14. & C. Tr. vbi sup.*

Omnia, quæ pertinent ad administrationem sacramentorum sunt de necessitate sacramenti? Respon. ait Concil. Triden. non omnia; sed multa sunt tantum de necessitate præcepti. *Ses. 21. c. 2.*

Quomodo potest cognosci quænam sint de necessitate sacramenti? Respon. tali ratione: quæcunque pertinent ad quatuor causas sacramenti, prout causæ sunt, illa sunt de necessitate sacramenti: sine his enim causis fieri sacramentum impossibile est. *Ex C. T. 1 ses. 7. ca. 10 11. 12.*

Quomodo in conficiendo, & administrando sacramento quatuor causæ concurrunt? Respon. sic. Minister respicit causam efficientem instrumentalem: & ideo debet esse legitimus, & talis, vt possit efficere sacramētum, veluti quòd sit sacerdos ad conficiendam Eucharistiam, & Extremam vnctionem, quòd habeat iurisdictionem respectu Pœnitētiæ, & idem de alijs. Quò ad causam materialem necesse est, vt accipiat veram, & necessariam materiam, & idem de forma: quò ad finem verò debet habere intentionem faciēdi saltem quod facit Ecclesia. *Conc. T. ibid. C. R. de sacr. nu. 55. & 24.*

Omnia, quæ in administratione pertinent ad quatuor causas suntne de necessitate sacramenti? Resp. non sed multa sunt tantum de necessitate præcepti, tria autem sunt necessaria materia, forma, & intentio legitimi ministri. *Ses. 21. c. 2.*

Quomodo poterunt hæc distingui inter se? Respon. sic. Illa quæ pertinent ad integritatem cuiuscunque causæ, ita vt causa aliqua non sit integra, & apta vt sit causa, si illa, vel aliud non habeat, dicitur esse de necessitate causæ, & sacramenti. *Ex ses. 7. can. 12.*

Potest clarius explicari? Resp. potest exemplis. Aqua est materia baptismi, quæ si non sit naturalis non erit vera materia, ideo erit de necessitate sacramenti adhibenda talis in conficiendo baptismo, quod vero sit consecrata nō est de necessitate materiæ. Ita de forma, & fine ad conficiendum sacramentum necesse est adhibere omnia de necessitate formæ, & intentionis. Ita de ministro, quia debet habere omnia necessaria ad hoc, ut sit legitimus minister. *Ex C. T. ses. 7 c. 13. de sac. & c. 2. de bap.*

Quo-

Ex sess. 7. can. 10. 11. 12. 13.

Quomodo poterunt cognosci ea, quæ in administratione non sunt de necessitate sacramenti? Resp. eadem ratione. Illa enim quæ non pertinent ad integritatem materiæ, formæ, intentionis, & ministri, non erunt de necessitate sacramenti, uel conficiendi, uel administrandi, sed tantùm erunt de necessitate præcepti.

C. T. sess. 7. can. 6. 10. 11. 12.

Quænam administratio dicitur bona? Respon. Administratio tripliciter potest dici bona; primò ex parte sacramenti: secundò ex parte ministri; tertio ex parte suscipientis.

C. T. sess. 7. ca. 12. ibid. can. 13.

Quomodo est bona ex parte sacramenti? Respon. primò si habet omnia, quæ sunt de substantia sacramenti; & hoc non solum est bonum, sed necessarium; secundò si hæc omnia fiant rectè, idest secundum ritum sanctæ Romanæ Ecclesiæ, & cum debita ueneratione, & reuerentia sacramenti, & hoc est de necessitate non sacramenti, sed præcepti.

C. T. sess. 24. ca. 7. R.

Quando erit bona administratio respectu suscipientis? Resp. si ministrans facit quod debet ut suscipiens deuotè & bene suscipiat sacramentum, ueluti si doceat illum, ut ait Conc. de ui, & usu sacramenti, uel tali ratione administret ut deuotionem, & rectam dispositionem conferat suscipienti.

C. T. sess. 7. can. 10. 11. 12. 13. C. R. de sac. in gen. 25. 26.

Quomodo erit bona ex parte ministri? Respon. primò si habeat omnia requisita ad conficiendum, & administrandum sacramentum de necessitate sacramenti; secundò si habeat omnia requisita ad hoc de necessitate præcepti, ueluti quòd non sit in peccato mortali; tertiò si faciat omnia, quæ Ecclesia præcipit, & recta ratio suadet circa administrationem, ueluti omnes cæremonias, & ritus seruare; tam quò ad uestes, uasa, actiones, orationes, & similia; quàm quò ad munditiam, & decentiam illarum, uel deuotionem in illis efficiendis.

De bonitate, & malitia ministrorum, & quod minister est publica persona. Num. 2.

C. R. de sacr. nu. 26.

QVæ bonitas requiritur in ministro? Resp. ut saltem sit sine peccato mortali: deberet autem habere deuotionem, & reuerentiam.

Hæc

Hæc bonitas est de necessitate sacramenti? Respon. non: & est de fide. C. T. ses. 7. c. 12. C. R. de ext. unc. nu. 13. & D. T. 3. p. q. 64. art. 4. 5.

Quare non? Respon. quia minister duplicem gerit personam. Vna est publica, nempe Christi, & Ecclesiæ: & hæc semper est bona, sancta, & digna: & minister semper ut talis persona administrat sacramentum. Alia est priuata, & hæc sæpè est cum peccato: sed minister ut talis persona non conficit nec administrat sacramentum.

Minister conficiens, uel administrans sacramentum in peccato mortali quam culpam incurrit? Resp. mortalem, & sacrilegij, idest offendit notabiliter rem sacram, quæ est sacramentum. C. R. de sacr. nu. 26.

Malus minister facitne malam administrationem respectu suscipientis? Resp. non facit, si absit culpa illius. Ex C. T. ses. 7. ca. 6. & 12. et C. R. & D. T. ubi sup.

Quare non? Respon. ratione iam dicta, quia administrat ut persona non priuata, sed publica.

De intentione ministri. *Num. 3.*

INtentio ministri estne de necessitate sacramenti? Resp. est de fide, quòd sit necessaria. C. T. ses. 7. c. 11.

Qualis esse debet? Resp. Concil. Trid. ait si quis dixerit in ministris dum sacramenta conficiunt, & conferunt, non requiri intentionem saltem faciendi quod facit Ecclesia, anathema sit. C. T. ibi.

Quare dixit dum conficiunt, & conferunt? Respon. quia administratio circa sacramenta respicit duo; primò conficere sacramentum; secundò illud conferre suscipienti: in utroque autem, ait Concil. est necessaria intentio iã dicta. Ibidem.

Quare requiritur intentio ad sacramentorum administrationem? Respon. Primò, quia finis est causa necessaria cuicunque rei: secundò, quia minister gerit personam Christi, & Ecclesiæ; et si conficit, uel confert sacramenta non in tali persona sacramentum non tenet; Ideo requiritur intentio Ecclesiæ, quia sic in persona Ecclesiæ & propter uerum finem administrabit. C. T. 3. p. q. 64. ar. 8. et præcipuè ad 1.

Quare dixit saltem faciendi? &c. Resp. ut ostendat melius esse, quòd minister habeat etiam ipse intentionem ad finem sacramenti, sicut habet Ecclesia. C. T. ses. 7. can. 11.

Quomodo hæc intentio distincta potest haberi? Resp.

mi-

minister rectè haberet hanc intentionem; primò efficiendi sacramentum à Christo institutum, & omnia quæ ad illud sunt necessaria; secundò efficiendi hoc in ordine ad finem, & effectum sacramenti, de quo iam dictum est.

D.T. vbi supra.
D.T. ibi.

Hæc omnia Ecclesia intendit? Resp. intendit.

De intentione actuali virtuali, vel habituali. Num. 4.

Quotuplex est intentio ministri? Resp. duplex actualis, & virtualis.

D.T. 3. p. q. 64. art. 8. ad 2. & 3. ibid. ibid.

Quænam est actualis? Resp. illa quam actu habet dum conficit, vel administrat sacramentum.

Quæ est virtualis? Respon. illa quam habuit antequam conficeret, & administraret, sed in actu conficiendi, & conferendi non habet, ideo conficit in virtute præcedentis intentionis.

ibid.

Sufficitne intentio virtualis? Resp. sufficit, sed ait D.Th. ministrum debere curare, vt etiam actualem habeat.

De vsu sacramentorum & fine illorum. Cap. VIII.

Qvid est vsus sacramenti? Resp. est susceptio illius.

C.R. de Euchar. nu. 9. Vt de bap. nu. 32. &c.

Quæ requiruntur ad bonum usum? Respon. primò suscipiens, secundò præparatio; tertiò susceptio.

De suscipiente sacramenta. Num. 2.

Vt apud. Catec. de Or. nu. 33.

Qvid requiritur ex parte suscipientis? Resp. duo, primò vt suscipiens sit capax sacramenti; mulier enim vel non baptizatus, non suscipient Ordinem, quia non sunt capaces illius: secundò quod habeat requisita ad illud suscipiendum, veluti in ordine quòd sit legitimus, & in legitima ætate, & similia.

De præparatione. Num. 3.

Vt de Bap. nu. 40.

Qvæ requiruntur ad bonam præparationem? Resp. duo; primum est remouere, ea quæ sunt contraria sacramento, vel effectui illius; secundum obtinere,

nere, ea, quæ sunt opportuna ad susceptionem sacramenti, & effectus illius.

Quæ sunt contraria sacramento? Resp. veluti fictio, idest non habere animum suscipiendi sacramentum. C.T. seſ. 6. c. 15. Vt.

Quæ sunt contraria effectui? Resp. peccatum mortale; hoc enim gratiæ maximè contrariatur. C.T. seſſ. 13. c. 8.

Qui habet animum suscipiendi sacramentum; sed non gratiam, suscepitne sacramentum? Resp. suscipit, sed non effectum illius. C.T. seſſ. 6. cap. 6. & seſ. 24. c. 7. R.

Quæ sunt qualitates præparantes ad rectum vsum sacramenti? Resp. sunt præcipuè sex, prima est fides, vt scilicet credatur virtuti sacramenti ex Christi passione; secunda spes vt speretur, quod per sacramenta quis obtinebit virtutem passionis Christi; tertia charitas, idest quod cupiat Deo per gratiam vniri, & à peccato separari; quarta odium peccati præcipuè mortalis; quinta deuotio; idest affectio, desiderium, gustus, demum promptitudo voluntatis ad recipiendum sacramentum; sexta reuerentia; idest aliqualis timor respectu excellentiæ sacramenti, & vilitatis suijpsius. Ista sex si adsint faciunt hominem bene dispositum ad sacramenta.

De deuotione, & reuerentia erga sacramenta.

Num. 4.

QVid est deuotio? Resp. est promptitudo voluntatis ad sacramenta tanquam res diuinas suscipienda. 1.2. q. 82. art. 1.

Quid est reuerentia? Resp. est humiliatio sui cum timore in signum excellentiæ sacramentorum. 2.2. q. 81. ar. 2.

Ex qua re efficitur deuotio, & reuerentia in animis fidelium erga sacramenta? Respon. ex cognitione, & consideratione duarum rerum, nempe propriæ vilitatis, & egentię, necnon excellentię, & virtutis sacramentorum. C.T. seſ. 24 cap. 7. R. D.T. 2.2. q. 82. ar. 3.

Quomodo ex his oritur reuerentia ad sacramenta? Respon. quia homo considerans dignitatem, & excellentiam sacramentorum ex vna parte; & vtilitatem, & miseriam sui ex alia humiliat se, & timet dum vult accedere ad sacramēta, quæ res diuinas esse cognoscit. ibid.

Quomodo prouenit deuotio? Respon. quia homo considerans virtutem, & efficaciam sacramentorum sperat se Ex eisdem.

posse obtinere effectum illorum; uidens autem indigentiã quam habet de illorum effectu, mouetur ad desiderium, & deuotionem illorum; & sic fit deuotus.

C. T. sess. 24. ca. 7. R. D. T. 2. 2. q. 82. ar. 3. Quomodo obtinetur cognitio suæ utilitatis, & excellentiæ sacramentorum? Respon. primò lectione alicuius libri hanc cognitionem præbentis; secundò meditatione eorum, quæ in sacramentis per fidem cognoscimur contineri; tertiò audiendo concionatores, uel alios ista docẽtes.

De susceptione sacramenti. Num. 5.

C. T. sess. 7. can. 4. & sess. 13. c. 8. QVomodo suscipitur sacramentum? Respon. uno modo verè, & realiter. Alio modo voto, & desiderio tantum; & bene suscipitur si cum debita præparatione suscipiatur.

De causis ob quas sacramentorum vsus est à Deo institutus seu de secundario fine sacramentorum. Num. 6.

C. R. de Sac. nu. 14 EXpedit scire causas, ob quas Deus sacramenta; & illorum vsum instituit? Resp. Catech. ait. Ad rectum sacramentorum usum docendum nihil accommodatius uideri potest, quam diligenter causas exponere, cur sacramẽta instituì oportuerit.

ibi nu. 14. Quænam sunt istæ causæ? Resp. sequentes.

Prima est, quia per sacramenta, & illorum vsum adiuuatur humani ingenii imbecillitas ad cognoscenda ea, quæ in sacramentis efficiuntur: Cum enim uirtus, & efficacia sacramentorum, res inuisibilis, diuina & supernaturalis sit; quæ autem talia sunt à sensu hominis percipi non possint: sine auxilio autem sensus, anima, quæ corpori unitur, difficulter res ipsas percipiat; Deus uoluit instituere sacramenta, & illorum usum tali ratione, ut per res uisibiles & sensibiles intellectus posset percipere ea, quæ in sacramentis inuisibilia sunt; Sacramenta igitur talia sunt instituta, ut possint adiuuare hominem ad cognitionem occultæ uirtutis illorum.

Num. 14. Secunda causa est; vt non solum adiuuetur cognitio, sed etiam fides eorum, quæ de sacramentorum vi, & efficacia credenda proponuntur. Cum enim Deus promittat hominibus

minibus per passionem Christi velle conferre peccatorũ veniam, cælestem gratiam, & Spiritussancti communicationem, vt adiuuet hominem ad credendum, dedit quædam signa sensibilia, id est sacramenta ad hoc vt essent tanquam pignus, & testimonium, & signum promissionis à Deo factæ, ita vt fidem facerent, quod Deus esset obligatus sua promissione ad dicta bona præstanda, & quod fidelis erit in suis promissis, quod maximè adiuuat fidem.

Tertia causa est, vt non solum detur homini cognitio eorum, quæ occulta Dei virtute in hominibus efficiuntur, quod exprimit prima causa; neque solum, vt adiuuentur fideles ad credendum quòd Deus applicet virtutem passionis Christi hominibus, vt dixit secunda causa, sed etiam vt detur medium certum, & facile, quo possit homo dictã virtutem, & bona obtinere; & tale medium sunt sacramenta. Illud enim quòd Deus occultè facit in homine, est applicatio gratiæ, meriti, & virtutis passionis Christi: Sacramenta verò quæ sunt sensibilia tria faciunt; primò significant hanc applicationem, & sic adiuuant hominem, vt cognoscat virtutem illorum; secundò sunt signa, vel pignora, vel testimonia diuinæ promissionis, & institutionis, & sic adiuuant fidem hominis, vt credat à Deo fieri hanc applicationem; tertiò efficiunt hanc applicationem, quia sunt tanquam alueus, per quem gratia, virtus, & meritum passionis Christi deriuatur in eos, qui rectè vtuntur his sacramentis: & sic sunt certum, euidens, & facile medium istius applicationis, vnde sacramenta, dant facillimum medium, quo applicatio passionis Christi obtineatur. *ibidem.*

Quarta causa est; vt per sensibilia sacramenta fideles primò ab infidelibus distinguerentur; secundò ipsi fideles inter se sancto quodam vinculo connecterentur. Illi enim qui vtuntur his sacramentis intelliguntur esse fideles; qui non vtuntur infideles: & sic fideles ab infidelibus distinguuntur. Similiter quod omnes fideles eisdem vtantur sacramentis, habet vim colligandi illos in hac vnitate participationis sacramentorum, vnde vnionis inter fideles causa sunt. *ibidem,*

Quinta causa est, vt fideles faciant actum fidei exteriorem per sacramenta. Cum enim fides non tantum *ibidem.*

 debeat

debeat esse in corde, sed etiam in ore, conueniens fuit vt populo fideli aliqua darentur signa per quæ fidem interiorem exterius significarent: talia autem sunt sacramenta. Cum enim quis suscipit Baptismum palam testatur, quod sacramentali ablutione credit se animæ spiritualem purgationem obtinere, quod est facere actum fidei exteriorem.

Ibidem. Sexta causa est, vt per sacramenta inter fideles charitas accendatur, & inflammetur: cum enim omnes fideles communicent eisdem sacramentis; & per hanc communionem arctissimo vinculo ita colligentur, vt vnius corporis, & sub vno capite membra fiant: per hanc colligationem debet fieri amor, & vnio similis illi, quem membra eiusdem corporis inter se habent.

Ibidem. Septima causa est, vt sacramenta humanæ mentis superbiam edoment, ac comprimant, hominesq; ad humilitatem exerceant. In sacramentis enim homo subijcitur sensibilibus elemẽtis, vt Deo obediat; & ideo sicut homo per sensibilia elementa defecerat à Deo superbiendo, ita decebat vt humiliando se per illa ad Deum rediret.

Quomodo ex dictis adiuuetur bonus vsus sacramentorum. Num. 6.

Ibidem. QVis est bonus vsus sacramentorum? Resp. est ille, quo quis obtinet fructus, & effectus illorum.

Ibidem. Qui sunt effectus sacramentorum? Resp. vnus est principalis, nempè applicare hominibus meritum passionis Christi, & per hoc omnia bona spiritualia, remissionem peccatorum, gratiam, & communicationem Spiritus sancti: & de hoc dictum est. Alij sunt secundarij, idest illi, per quos homo disponitur, vt dignè recipiat hanc applicationem sibi per sacramenta; rectè vtendo illis; & continentur in septem causis modò expositis.

Ibidem. Qui sunt isti effectus secundarij? Resp. isti septem, primus præbere cognitionem homini, quòd Deus vult applicare illi merita passionis Christi, & explicare qua ratione hoc facere velit, & iste effectus oritur in fidelibus qui considerant significationem sensibilem sacramentorũ: secundus est tollere dubitationem, & adiuuare fidem ho-

minis

minis ad credendum, quòd Deus homini hanc faciet applicationem, & fit considerando quod sacramenta sunt signa, & pignora, & testimonia quod Deus promissione sua se obligauit ad hanc applicationem faciendam.

Tertius est præbere homini medium certum, sensibile, & euidens, quo possit hanc applicationem obtinere, & ideo fideles debent considerare; quod sacramenta sunt illud medium, vel alueus, quò meritum passionis Christi ad homines deriuatur, & ab illis obtinetur.

Quartus est vnire omnes fideles inter se, & separare illos ab infidelibus.

Quintus est præbere homini rectam rationem faciendi actum fidei exteriorem, & publicum in facie Ecclesiæ.

Sextus est; accendere charitatem inter fideles, qui eisdem sacramentis tanquam membra vnius corporis vtuntur.

Septimus efficere homines humiles, & eorum superbiã edomare.

Colligitur ex his bonis vsus sacramentorum? Resp. colligitur, quia isti omnes effectus eò diriguntur, vt fideles bene vtantur sacramentis. *Num.* 14

De ritibus, ac caeremonijs sacramentorum.

Cap. IX.

Ritus, & cæremoniæ suntne de necessitate sacramenti? Respon. non: sed tantùm de necessitate præcepti. *Num.* 18.

Quid sunt? Resp. quædam solennitates, quæ adhibentur in sacramentorum administratione. *Ses. 7. cap. 13.*

A quo sunt institutæ? Resp. à Christo, ab Apostolis & ab Ecclesia. *C. T. 22. capit. 5.*

Quænam à Christo? Resp. veluti in Eucharistia; quod in consecratione oculi eleuentur ad cęlum, & gratiæ patri agantur, & in pane azimo fiat consecratio, & aqua vino misceatur. *Vt in can. C. Tr ses. 22. cap. 7.*

Quænam ab Apostolis? Resp. illæ, de quibus Ecclesia habet traditiones, quòd ab Apostolis sint institutæ, vt in baptismo multæ tales esse perhibentur, & in sacrificio Missæ. *ses. 22. c. 5.*

Quænam ab Ecclesia? Resp. reliquæ omnes.

Sess.7.can. Quænam est materia harum cæremoniarum? Resp.
13. possunt esse res; veluti vestes, altaria, vasa, thymiama, &
Sess.22.c.5. similia, secundò actiones, veluti vnio, vel eleuatio manuum, & similium; tertiò verba, vt orationes, & huiusmodi.

De fine, & effectu, & vi cæremoniarum. Num. 5.

C.T. sess. QVis est finis cæremoniarum? Resp. alter est respe-
22.c.5. ctu sacramentorum, alter respectu ministrantium, & suscipientium.

Quis respectu sacramentorum? Resp. vt cum debita
C.T. ibid. solemnitate, & sanctitate, & reuerentia conficiantur, ad-
C.R. n.18. ministrentur, suscipiantur.

Quis respectu ministrantium, & suscipientium? Resp.
C.Tri.C. vt cum deuotione, & reuerentia, & iuxta ritum sanctæ
R.ibid. Ecclesiæ conficiant, suscipiant, & administrent, & colant.

C.T. sess. Quis est effectus cæremoniarum? Resp. triplex, pri-
22. cap. 5. mus est debitam solemnitatem, & religionis cultum tri-
C.Ro.de buere sacramentis; secundus significare, & ante oculos mi-
Sac.n. 18. nistrorum, & suscipientium ponere dignitatem, vim, efficaciam sacramentorum, necnon diuina bona, & beneficia, quæ in illis continentur, & per illa fidelibus conferuntur; tertius est erigere mentes illorum, qui eas intuentur, & diligenter obseruant, ad sublimium rerum cogitationem, necnon fidem, & charitatem in illis excitare.

Ibi.C.T.et Quænam est vis cæremoniarum? Resp. efficere quæ
C.Ro. dicta sunt, Deo etiam ad hoc in honorem sacramenti cooperante.

C.Ro.de Debetne à parochis declarari vis, effectus, finis, & insti-
Bap.n. 59. tutio cæremoniarum? Resp. debet, quia sine hac declaratione, ait Catech. non magna admodum cæremoniarum esset vtilitas.

Ibidem. Suntne magnifaciendæ cæremoniæ? Resp. ait Cat. plurimi sunt faciendæ, etiam si non sint de necessitate sa-
C.T. sess. cramenti.
22. cap. 5. Quare tanti faciendæ sunt? Resp. primò, quia ab A-
C.R.n. 18. postolis, etsi non omnes, sunt institutæ; ipsi enim primi

cæpe-

cæperunt illas adhibere; secundò quia finis illarum est quadam rationem necessarius, nō quidem sacramento sed cultui, & venerationi, & bono vsui illius.

Possuntne sine peccato omitti? Resp. Catec. ait nonnisi adsit necessitas, vt in Baptismo. Conc. autem Trid. ita de his ait: Qui dixerit receptos, & approbatos Ecclesiæ Catholicæ ritus in solemni sacramentorum administratione adhiberi consuetos, aut contemni, aut sine peccato à ministris pro libito omitti, aut nouos alios per quemcunque ecclesiarum pastorem mutari posse, anathema sit. *C.R. n. 18. C.T. ses. 7. canon. 13.*

Quare apostoli, & Ecclesia adhibent has cæremonias ad erigendas, & excitandas mentes fidelium? Resp. ait Conc. Trid. quia ea est hominum natura: vt sine adminiculis rerum exteriorum non possit ad rerum diuinarum meditationem erigi, & sustulli. *Ses. 22. c. 5.*

De modo quo Parochi debent tradere doctrinam sacramentorum. Num. 3.

Parochi qua ratione debent docere populos doctrinam sacramentorum? Resp. ait Catec. *num. 32.*

Primò debent sibi proponere hunc finem, vt scilicet sua doctrina inducant populos ad cognoscendum quanto honore, cultu, & veneratione hæc diuina, & cælestia munera digna sint; neque solum hoc, sed etiam vt inducant illos ad piè, ac religiosè illis vtendum; præcipuè autem Eucharistia, & Pęnitentia, ita vt plurimum damni se fecisse existiment, si illorum vsu aliquandiu careant. *num. 32.*

Secundò medium, quo hunc finem consequentur, erit sæpius auribus fidelium inculcare, quæ dicuntur de diuinitate, & fructu sacramentorum: de illorum à Christo facta institutione, de vi, & efficacia, de communicatione, & applicatione virtutis passionis Christi per illa: demum quod bono vsu sacramētorū Ecclesia spiritu Dei repletur; per sacramenta enim fideles vitam obtinent spiritualem.

Tertiò in administratione sacramentorum debent curare, vt summa munditia, decentia, atque reuerentia id faciant, quia sic populos ad illorum cultum, & deuotionem excitabunt.

DE BAPTISMO.

Doctrina Sacri Conc. Trid. & Catech. Rom.

POstquam visum est de sacramentis in genere, nunc videndum est de singulis in speciali; & primò de sacramento Baptismi tractandum est.

De necessitate doctrinæ de Baptismo.

Num. 1. DEbentne Parochi præbere doctrinam de Baptismo? Resp. debent.

Qua diligentia? Resp. Catech. ait. Quare pastores
ibidem. nunquam se satis multam operam, & studium in huius sacramenti tractatione se collocasse arbitrentur.

ibidem. Quare tanta diligentia? Resp. ait Catec. quia ex Apostolo colligitur non qualemcunque, sed perfectam baptismi cognitionem à fidelibus magnopere requiri.

Quo tempore, & occasione debet doceri? Resp. tem-
Num. 2. pus congruum erat in Sabbato magno Paschæ, & Pente-
Ex C. T. costes, quia tunc hoc sacramentum solemniter celebrari
ses. 24. c. 7. consueuerat: Opportuna autem modò occasio erit cum
R. baptismus alicui ministrandus sit, & fidelis populi multitudo conuenit.

Quæ vtilitas ex hac doctrina percipitur? Resp. fide-
Num. 2. les ex ea intelligent, an vita, & moribus tales se præbeant, quales se futuros in ipsa Christiani nominis professione polliciti sunt.

Diuisio huius tractationis.

Num. 76. IN quot capita potest diuidi ista tractatio? Resp. ex Catec. apparet quod in sex.

Primò

Primò de nomine, & diffinitione baptismi.
Secundò de materia, & forma illius, necnon ablutione.
Tertiò de efficiente.
Quartò de fine, & effectu.
Quintò de vsu, & administratione illius.
Sextò de ritibus, ac cæremonijs illius.

De nomine Baptismi. Cap. I.

BAptismus cuius linguæ nomen est? Resp. Græcæ. Quid significat? Resp. ablutionem; & in præsenti *Num. 3.* significat sacramentalem ablutionem. *Ibidem.*

Huic sacramento alia nomina apposita sunt? Respon. *Num. 4.* appellatur etiam sacramentum fidei, necnon illuminatio, quia in ipso baptizati profitentur fidem, & illuminantur per illam: Chrysost. etiam appellat tum expurgationem, tum sepulturam, tum plantationem, tum crucem Christi, quia per ipsum expurgatur homo à peccato, & moritur illi, & complantatur Christo, & cruci illius. Dionys. Areop. appellat principium sanctissimorum mandatorũ, quia est ianua, qua in Christianæ vitæ societatem ingredimur.

De Baptismi diffinitione. Num. 2.

QVænam est vera, & apta baptismi diffinitio? Resp. *Num. 5.* Catech. ait, quod ex Euangelio Ioannis, & Apostolo colligitur, quod hæc sit aptior, & commodior alijs. Baptismus est sacramentũ regenerationis per aquã in verbo.

Quare dicitur sacramentum? Respon. quia est signum rei sacræ.

Quare dicitur regenerationis? Resp. quia per baptismum homo nascitur denuo ex aqua, & Spiritu sancto, & *De sac. in* fit filius Dei adoptiuus iuxta illud, Dedit eis potestatem *gen. nu. 5.* filios Dei fieri.

Quare dicitur per aquam? Resp. quia materia huius sacramenti est aqua. *Ibidem.*

Quare dicitur in verbo? Resp. quia forma huius sacramenti sunt verba. *Ibidem.*

DE BAPTISMO.

Doctrina Sacri Conc. Trid. & Catech. Rom.

POstquam visum est de sacramentis in genere, nunc videndum est de singulis in speciali; & primò de sacramento Baptismi tractandum est.

De necessitate doctrinæ de Baptismo.

Num. 1. DEbentne Parochi præbere doctrinam de Baptismo? Resp. debent.

Qua diligentia? Resp. Catech. ait. Quare pastores
ibidem. nunquam se satis multam operam, & studium in huius sacramenti tractatione se collocasse arbitrentur.

ibidem. Quare tanta diligentia? Resp. ait Catec. quia ex Apostolo colligitur non qualemcunque, sed perfectam baptismi cognitionem à fidelibus magnopere requiri.

Quo tempore, & occasione debet doceri? Resp. tem-
Num. 2. pus congruum erat in Sabbato magno Paschæ, & Pente-
Ex C. T. costes, quia tunc hoc sacramentum solemniter celebrari
sess. 24. c. 7. consueuerat: Opportuna autem modò occasio erit cum
R. baptismus alicui ministrandus sit, & fidelis populi multitudo conuenit.

Quæ vtilitas ex hac doctrina percipitur? Resp. fide-
Num. 2. les ex ea intelligent, an vita, & moribus tales se præbeant, quales se futuros in ipsa Christiani nominis professione polliciti sunt.

Diuisio huius tractationis.

Num. 76. IN quot capita potest diuidi ista tractatio? Resp. ex Catec. apparet quod in sex.

Primò

Primò de nomine, & diffinitione baptismi.
Secundò de materia, & forma illius, necnon ablutione.
Tertiò de efficiente.
Quartò de fine, & effectu.
Quintò de vsu, & administratione illius.
Sextò de ritibus, ac cæremonijs illius.

De nomine Baptismi. Cap. I.

BAptismus cuius linguæ nomen est? Resp. Græcæ. Quid significat? Resp. ablutionem; & in præsenti significat sacramentalem ablutionem. *Num. 3. Ibidem.*

Huic sacramento alia nomina apposita sunt? Respon. appellatur etiam sacramentum fidei, necnon illuminatio, quia in ipso baptizati profitentur fidem, & illuminantur per illam: Chrysost. etiam appellat tum expurgationem, tum sepulturam, tum plantationem, tum crucem Christi, quia per ipsum expurgatur homo à peccato, & moritur illi, & complantatur Christo, & cruci illius. Dionys. Areop. appellat principium sanctissimorum mandatorũ, quia est ianua, qua in Christianæ vitæ societatem ingredimur. *Num. 4.*

De Baptismi diffinitione. Num. 2.

QVænam est vera, & apta baptismi diffinitio? Resp. Catech. ait, quod ex Euangelio Ioannis, & Apostolo colligitur, quod hæc sit aptior, & commodior alijs. Baptismus est sacramentũ regenerationis per aquã in verbo. *Num. 5.*

Quare dicitur sacramentum? Respon. quia est signum rei sacræ.

Quare dicitur regenerationis? Resp. quia per baptismum homo nascitur denuo ex aqua, & Spiritu sancto, & fit filius Dei adoptiuus iuxta illud, Dedit eis potestatem filios Dei fieri. *De sac. in gen. nu. 5.*

Quare dicitur per aquam? Resp. quia materia huius sacramenti est aqua. *Ibidem.*

Quare dicitur in verbo? Resp. quia forma huius sacramenti sunt verba. *Ibidem.*

Num.6. A qua illa, quæ ad conficiendum Baptiſmum in ſacro fonte ſeruatur eſt ne ſacramentum? Reſp. non eſt ſacramentum, ſed tantum apta materia; Et Catec. ait debere fideles de hoc admoneri, quia vulgo ita eſſe exiſtimatur.

Ibidem. Quando re ipſa datur ſacramentum baptiſmi? Reſp. ait Catech. cum aqua ad abluendum aliquem additis verbis, quæ à Domino inſtituta ſunt, reipſa vtimur; ideſt cum accedit verbum ad elementum.

De materia baptiſmi.

Num.6. QVot ſunt partes baptiſmi? Reſpon. duæ, materia & forma.

Nu.7. ſeſ.7. can.2.n.7. & 11.n.8. Quæ eſt materia baptiſmi? Reſp. aqua naturalis quæcunque illa ſit, ſiue maris, ſiue fluminis, ſiue paludis, ſiue putei, ſiue fontis.

Aqua artificialis, vt roſacea, vel alia, poteſt eſſe materia? Reſpon. non poteſt.

Ignis poteſt eſſe materia, iuxta illud Matth. qui baptizabit ſpiritu ſancto, & igne? Reſp. non quia illud intelligitur de effectu baptiſmi.

D.T.3.p. q.69.ar.11 Nonne triplex dicitur eſſe baptiſmus, ſcilicet fluminis, ideſt per aquam; Flaminis, ideſt per Spiritum ſanctum; & ſanguinis, ideſt per martyrium? Reſp. ſunt tria iſta baptiſmata; ſed vt ait D. Th. baptiſmus flaminis, & ſanguinis includuntur in baptiſmo aquæ; & dicuntur baptiſmata, inquantum ſupplent vicem baptiſmi aquæ: ideo ſola aqua naturalis eſt vera materia huius ſacramẽti. Alia verò ſupplent in caſu neceſſitatis.

num.9. Quæ figuræ veteris teſtamẽti baptiſmum ſignificabant? Reſp. primò diluuium huius aquæ figuram geſſit; ſecundò mare rubrum; tertiò Naaman Syri ablutio: quartò probatica piſcina.

num.10. Cur Deus voluit, quod aqua eſſet materia huius ſacramenti? Reſp. ob duas cauſas: primò, quia conueniebat vt materia ſacramenti omnibus neceſſarij vbiq; reperiretur, quod de aqua inter omnia verum eſt: ſecundò, quia aqua effectum baptiſmi maximè ſignificat: ſicut enim baptiſmus delet maculas animæ, & cupiditatum ardorem magna ex parte reſtinguit: ita aquam abluere maculas, & refrige-

rare

rare corpora certissimum est.

Sola aqua estne apta materia baptismi? Resp. in casu necessitatis est, sed quando baptismus confertur cum solemnibus Ecclesiæ cæremonijs, aquæ debet addi sacrum Chrisma. *Num.11.* *Ibidem.*

Quare hoc? Resp. quia ex apostolorum traditione semper ecclesia ita obseruauit.

Cur ita obseruauit? Resp. ad baptismi effectum magis declarandum, oleum enim significat vnctionem Spiritus sancti. *Ibidem.* *D.T.3.p.q. 66.art.10. ad 2.*

De forma baptismi. Num. 2.

Estnè necessarium docere populum formam baptismi? Resp. est, quia sæpè contingit. vt aliqui de populo, & etiam mulierculæ ob necessitatem debeant sacramentū baptismi administrare. *Num 12.*

Quęnam est perfecta,& absoluta forma baptismi? Resp. hæc: Ego te baptizo in nomine Patris,& Filij,& Spiritus sancti. Et à Domino nostro ita tradita est. *Num.13.*

Illa particula, Ego, estne de necessitate sacramenti? Resp. non, quia intelligitur in illo verbo, baptizo. *Num.14.*

Quare ponitur illa particula, Te? Resp. vt denotetur persona, quæ baptizatur. *Num.13.*

Quare dicitur baptizo? Resp. ad significandam actionem ministri, iuxta illud quod Dominus dixerat, Baptizantes eos: ibi enim exprimit actionem baptismi ab Apostolis,& alijs faciendam. *Ibidem.*

Nonne Græci vtuntur verbo passiuo, & dicunt baptizetur seruus Christi? Resp. ita est. *Num.14.*

Valet sacramentum apud ipsos cum tali forma? Resp. Concil. Florentinum determinauit valere, quia sic etiam significatur reuera ipsa ablutio, qua Baptismus perficitur. *Ibidem.*

Illa verba, In nomine Patris & Filij, & Spiritus sancti, suntne de necessitate sacramenti? Resp. sunt: quia Dominus noster dixit, baptizantes eos in nomine Patris, & Filij,& Spiritus sancti.

Aliquando Apostoli nonne baptizarunt tantùm in nomine Christi? Resp. non est certum, quod hoc fecerint: Sanctus enim Basilius,& Ambrosius loca scripturę, in qui- *Num.15.*

bus

bus videtur dici quod Apostoli baptizauerint in nomine Christi, interpratantur, quod velint dicere Apostolos non baptizasse in nomine Ioannis, sed in nomine Christi, idest baptismo à Christo instituto.

Num. 15. Et si fecerunt fuitne verus baptismus? Resp. fuit duplici de causa: & prima est, quia eos Spiritussancti afflatu fecisse sic pro certo habetur, qui voluit initio nascentis Ecclesiæ, vt Christi nomen illustraretur, dum in nomine ipsius baptisma traderetur. Altera est, quia in nomine Christi tota Trinitas significatur: Christus enim significat vnctum; ideo in hoc nomine intelligitur & Pater à quo vnctus est: & Spiritussanctus, quo fuit vnctus: vnde tota Trinitas erat in illo nomine significata.

Num 13. Quare dicitur in nomine, & non in nominibus? Resp. vt tali numero singulari declaretur vnitas diuinæ naturæ, atque diuinitatis.

Ibidem. Quare ponuntur tres personæ? Resp. quia omnes simul ad Baptismi sacramentum operantur.

De ablutione Baptismi. Num. 3.

Num, 17. PArochi debentne docere populum quomodo ablutio fieri debeat? *Resp.* ait Catech. debent.

Quot modis potest fieri ablutio? Resp. tribus: per

Ibidem. immersionem, per infusionem, per aspersionem.

Quid est immersio? Resp. est positio corporis baptizandi in aqua.

Ibidem. Quid est infusio? *Resp.* infusione non ponitur corpus in aqua, sed ex aliquo vase proijcitur aqua super corpus.

Ibidem. Quid est aspersio? Resp. est quædam aquæ dispersio

Ibidem. super multos baptizandos.

Quocunque modo fiat ablutio tenet baptismus? Resp. tenet: quia singulæ sunt ablutiones.

Num. 18. Quis modus nunc est magis in vsu? Resp. infusionis.

Sufficitne vna ablutio, an requiritur trina? Resp. sufficit etiam vna.

Num. 18. Rectiusne baptizatur vna, an trina ablutione? Respon.

Num. 19. seruandus est ritus in propria Ecclesia consuetus.

Quæ pars corporis debet ablui? Resp. potissimū caput.

Ibidem. Quare hoc? Respon. quia in ipso vigent omnes sensu-

tum

tum exteriores, tum interiores, & ideo est potissima corporis pars.

Debentne eodem tempore fieri ablutio, & verborum pronunciatio? Resp. debent, quia materia, & forma debēt simul esse, vt fiat sacramentum. *Ibidem.*

De efficiente Baptismi. Cap. III.

BAptismus à quo fuit institutus? Respon. à Christo.

Quando Christus instituit baptismum? Resp. cum fuit baptizatus à Ioanne: tunc enim tactu corporis sui aquam ad baptismi salutarem vsum consecrauit, & dedit illi vim spiritualem regenerandi, & à peccatis abluendi. *Ibidem. Num. 25.*

A quo virtutem accepit baptismus, an à passione Christi, an à tactu carnis eius, cum fuit baptizatus? Resp. baptismus fuit ante passionem institutus; sed ab ipsa passione vim, & efficientiam accepit: ipsa enim passio finis erat omnium Christi actionum. *Ibidem.*

Quando Christus obligauit ad suscipiendum baptisma? Resp. post resurrectionem, quando Dominus Apostolis dixit: Euntes docete omnes gentes baptizantes eos, &c. tunc enim omnes homines lege Christi obligati sunt ad baptismum suscipiendum. *Num. 21.*

Fuit ergo institutum ante passionem; In passione virtutem accepit; & post passionem Christus obligauit ad suscipiendum? Respon. ita est. *Num. 21.*

Tota trinitas operaturne in baptismo? Respon. tota operatur. *Num. 13.*

De ministro Baptismi. Num. 2.

SVntne plures ministri in hoc sacramento? Resp. sunt.

Estne ordo inter illos, & quis? Resp. est triplex ministrorum ordo: primum locum tenent Episcopi, & sacerdotes; secundum locum tenent Diaconi; tertium sunt omnes de populo, mares, & fœminæ. *Num. 23. Num. 23. & 24.*

Sacerdos potest baptizare præsente Episcopo? Respon. potest præterquam in certis anni diebus, quibus solenni cæremonia celebratur. *Num. 23.*

Diaconi possuntne administrare hoc sacramentum cū suis *Ibidem.*

suis solennitatibus sine Episcopi, aut sacerdotis concessu? Resp. non possunt, nisi in casu necessitatis.

Num. 23. & 24. Si episcopus, vel Sacerdos aliqua legitima de causa hoc concedat, possuntne administrare cum suis solemnitatibus? Resp. Catech. videtur asserere; quia ponit Diaconos in secundò ordine ministrorum, reliquos in tertiò, & eos qui sunt in tertiò, ait posse administrare tantum in casu necessitatis, & sine solemnibus cæremonijs, vnde videtur concedere Diaconis, quòd in casu necessitatis, & de licentia Episcopi, aut Sacerdotis possint administrare cum solemnibus cæremonijs.

Num. 24. Qui possunt baptizare in casu necessitatis? Resp. omnes, tàm mares, quàm fœminæ.

Ibidem. C.T. sess. 7. can. 4. de Bapt. In casu necessitatis permittiturne Iudæis, infidelibus, & hæreticis baptizare? Resp. Catech. ait permitti: si tamen id efficere sibi proponant, quòd Ecclesia Catholica in eo administrationis genere efficit: & baptismus valet, si vera forma, & materia vtantur.

Num. 24. Cur omnibus est concessa facultas baptizandi? Respon. vt in casu necessitatis quilibet possit baptizari.

Num. 24. Cur laicis conceditur facultas ministrandi sacramentum baptismi, quod est dignius: & non conceditur facultas cæremonias adhibendi, quod est minus dignum? Resp. quia sacramentum magis est necessarium, cæremoniæ enim ad salutem baptizati necessariæ non sunt.

Num. 25. Si plures sint præsentes, qui possint in casu necessitatis baptizare seruandus ne est aliquis ordo? Resp. seruandus, quia fœmina debet permittere viro vt baptizet; laicus clerico vt digniori; clericus sacerdoti.

Num. 25. Quid si adsint viri nescientes baptizare; & sic etiam obstetrix perita hoc facere, an mulier possit baptizare? Resp. Catech. ait tales obstetrices improbandas non esse, & concedi.

De patrinis. Num. 3.

Num. 26. Patrini qui adhibentur in baptismo suntne ministri baptismi? Resp. Catech. vocat ministros non quidem baptismi, sed celebritatis illius.

Ibidem. Quomodo appellantur à Patribus? Resp. nūc vocantur

Pa-

Patrini, olim Susceptores, Sponsores, seu fideiussores.

Quare hoc? Resp. quia ipsi sunt tanquam patres baptizati, & ipsi promittunt nomine illius. *Ibidem.*

Debentne populi doceri, quæ ad patrinos spectant? Resp. ait Catech. maxime expedit; tum quia vt plurimũ laici sunt patrini, tum quia, vt ipse ait, hoc munus modo adeò negligenter in Ecclesia tractatur, vt nudum tantum huius functionis nomen relictum sit, quid autem Sancti in eo contineatur, ne suspicari quidem homines videantur. *Num. 26. & 28.*

Quare patrini in baptismo adhibentur? Resp. quia sicut puer modo natus eget nutrice, & pedagogo, quorum opera educetur, ac doctrina, & bonis artibus erudiatur, ita qui per baptismum vitam spiritualé viuere incipiunt, egent duce, & directore. *Num. 26.*

Parochis nonne incumbit hoc munus? Resp. ita est, sed quia multorum curam gerunt, non superest illis tantum temporis vt priuatam illam curam singulos pueros in fide erudiendi suscipere possint, ideò alij patrini traditi sunt. *Ibidem.*

A quo habuit initium hæc Ecclesiæ consuetudo? Resp. Diuus Dion. Arop. ait, ab Apostolis. *Ibidem.*

Qui debent excludi ab hoc munere? Resp. Illi, qui munus suum adimplere, aut fideliter nolint, aut sedulò, & accurratè non queant. *Num. 29.*

Parentes carnales debentne esse patrini? Resp. non; vt magis appareat, quantum hæc spiritualis educatio distet à carnali, quæ ab ipsis originem habet. *Ibidem.*

Hæretici, Iudæi, & infideles possuntne esse patrini? Respon. omnino sunt prohibendi; quia veram educationem in fide præbere non possunt. *Ibidem.*

Quot possunt esse patrini? Respon. Conc. Trid. statuit quòd vnus tantùm siue vir, siue mulier, siue ad summum vnus, & vna baptizatum suscipiant. *Num. 30. Sess. 24. de ref. mat. c. 20.*

Est ne conueniens dictus numerus? Resp. est; quia vnus est pater, & mater, plures etiam non conuenit esse magistros, ex tali enim multitudine oriri solet confusio. *Num. 26.*

Quod est officium patrinorum? Respon. vt sint pedagogi, & custodes baptizati, donec opera, & præsidio suo egeat. *& 30. nu. 28.*

Quod

Ibidem. Quod est officium pedagogi? Resp. duplex, vnum circa mores, aliud circa doctrinam.

Ibidem. Quid debent facere patrini quò ad mores? Resp. diligenter curare, vt baptizatus talis in omni vita sua se præbeat, qualem patrini futurum esse solemni cæremonia spoponderunt, idest vt castitatem custodiat iustitiam diligat, & charitatem teneat.

Ibidem. Quid circa doctrinam? Resp. ante omnia docere illum Symbolum, & Orationem Dominicam, & Decalogum, & quæ sunt prima christianæ religionis rudimenta, idest Doctrinam christianam.

Num.27. Patrini contrahuntne affinitatem ex baptismo? Resp. contrahunt.

Ibidem. Cum quibus? Resp. vir tenens non contrahit affinitatem cum muliere tenente, neque cum parocho baptizante, sed tantùm cum baptizato, ac cum patre verò, ac matre illius.

Ibidem. Quid facit hæc affinitas? Resp. vt non possit contrahi matrimonium inter illos, & si fuerit contractum dirimit illud.

De fine & effectu Baptismi. Cap. IV.

Num.5. Qvis est finis baptismi? Resp. Natiuitas, seu regeneratio spiritualis.

Num.5. Effectus baptismi potest dici finis illius? Resp. effectus instrumenti, finis illius dici potest.

N.42.&c. Effectus baptismi estne vnus, an plures? Respon. plures.

ibid. Qui sunt Resp. primò omne peccatum siue originale, siue actuale, quantumuis nefarium, baptismo obtinet remissionem. Secundò per baptismum homo liberatur non solùm à tota culpa, sed etiam à tota pœna. Tertiò gratia
Num.45. diuina in baptismo confertur qua homo iustificatur,
Num.50. Quartò hanc gratiam sequitur nobilissimus omnium vir-
Nu.51.52. tutum comitatus. Quintò homo Christo capiti tanquam membrum compulatur, & connectitur. Sextò character
Num.54. in baptismo confertur. Septimò magna animi voluptas,
Num.49. & lætitia baptizato tribuitur. Octauò per ipsum ianua
Num.58. cęli aperitur.

Quo-

Quomodo per baptiſmum tollatur peccatum originale. Num. 2.

QVid eſt Peccatum originale? Reſp. eſt priuatio originalis iuſtitiæ. D. Th. 1.2.q.82.art.3. *Seſ. 5. de pec.ori.1.*

Quid eſt originalis iuſtitia? Reſp. D. Th, ait, eſt ſubiectio rationis Deo,& ſenſus rationi. *2.q.82.ar. 3.*

Concupiſcentia,& fomes peccati ſuntne peccatum? Reſp. Conc. ait, poſt baptiſmum non eſt verè, & propriè peccatum,& eſt de fide. *Seſ. 5. de pec. ori.*

Apoſtolus ad Col.3. nonne appellat hanc concupiſcentiam,& fomitem peccatum? Reſp. ait Conc.Trid.hoc ideo eſt, quia concupiſcentia eſt ex peccato,& ad peccatum inclinat. *Ibidem.*

Quid eſt fomes, & concupiſcentia? Reſp. ait Catec. nihil aliud eſt, niſi animi appetitio natura ſua rationi repugnans; ideſt, eſt quædam inclinatio, vel vis concupiſcendi,vel procliuitas animæ in inferiori parte ad appetendum ea, quæ ſunt contraria rationi, ideſt bona commutabilia,& temporalia. *Num.43. D.T. 1.2. q.82.ar.3.*

Actio, & motus illius concupiſcentiæ eſtne peccatum? Reſp. ſi ſit cum conſenſu, aut negligentia voluntatis, & rationis eſt peccatum, ſi ſine his reperiatur longè abeſt à vera peccati natura. *Num.43.*

Tolliturne omnino peccatum originale per Baptiſmũ? Reſp. vt eſt peccatum tollitur omnino, & radicitus euellitur. *Num.42.*

Manentne aliqui effectus peccati originalis in baptizato? reſp. aliqui manent. *C.T.ſeſ.5.*

Qui ſunt iſti effectus; Reſp. alij pertinent ad animam, alij ad corpus. *de pec.ori. D.T.1.2.*

Qui ſunt effectus in anima? reſp. quatuor ignorantia, infirmitas,malitia,concupiſcentia. *q.85. C.T.ibid.*

Qui ſunt effectus in corpore? reſp. mors, infirmitas, dolor ſenſuum,& ſimilia. *art.3. Ibidem.*

Manentne concupiſcentia, & fomes in baptizato? reſp. Ait Conc. Trid. manet,non tamen,vt eſt peccatum. *art 5. Seſſ.5.*

Cur non tollitur iſta concupiſcentia? reſp quia ſic oritur maior gloria Dei,& Chriſti,& vtilitas hominis. *De pec.ori. nu.48. &*

Quo-

Quomodo prouenit gloria Dei, & Christi? resp. quia ostenditur quanta sit virtus gratiæ, & passionis Christi, & sacramenti Baptismi, cum possint etiam tali posito impedimento perducere hominem ad meritum regni cœlorum.

C.T. ses. 6. cap. 7.
Ibidem.

Quomodo vtilitas hominis? resp. quia maior occasio meriti datur: & ideo seruit ad coronam.

Num. 48.

Cur per Baptismum non collitur mors, & aliæ corporis infirmitates? resp. ait Catech. propter tres causas, & prima ne plus dignitatis tribueretur membris, quam capiti, idest Christo, qui has sustinuit infirmitates: secunda est, quia ex ipsis maior nobis occasio meriti data est: tertia ne homines ad baptismum inducerentur propter temporalia commoda, quæ ex illo haberentur, & sic bona spiritualia despicerentur.

Ibidem.

Quomodo remittatur peccatum actuale in baptismo. Num. 3.

QVid est peccatum actuale? Resp. est actus hominis legi Dei repugnans.

D.T. 1.2. q.71. ar.6.

Quæ in hoc peccato considerantur? Resp. duo culpa, & reatus pœnæ.

1.2. q. 86. & 87.

Quid est culpa? Resp. est quædam auersio, vel separatio, vel alienatio animæ, & voluntatis à Deo.

Ib. q.86.
ibidem.

Quæ differentia est inter culpam, & maculam? Resp. culpa est tanquam causa, macula verò tanquam effectus; cum enim anima separatur à Deo, & vnitur creaturæ, amittit lumen diuinum, & maculatur eò, quòd creaturæ adhæret.

Quid est reatus pœnæ? Resp. est obligatio quædam ad pœnam peccato debitam perferendam.

1.2.q.87. articu. 1.

In Baptismo deleturne tota culpa cuiuscunq; etiã grauissimi peccati? Resp. deletur.

num. 42.

Deleturne tota pœna etiam temporalis, & purgatorij? Resp. deletur.

Num. 45. & 47.

Erraretne qui baptizato in satisfactionem peccatorum imponeret opera satisfactionis, veluti eleemosynam, & ieiunium? Resp. erraret, & maximam baptismo iniuriam faceret, si per modum satisfactionis imponeret.

Num. 45.

Per

Per baptismum liberaturne homo à pœnis ciuilibus peccatis debitis? Resp. non: sed tamen principes piè, ac religiosè agerent illas condonando, ac remittendo, vt Dei gloria in suis sacramentis illustrior fieret. *Num.46.*

De administratione, & vsu baptismi, eiusque necessitate. Cap. V.

SAcramentum baptismi estne necessarium ad salutem? Resp. omnino est necessarium. *Num.31.* *Sess. 7.*

Baptismus potest reiterari? Resp. non potest, & si minister reiteraret, incurreret pœnam irregularitatis. *can.5.nu.* *55. & 57.*

Quare non reiteratur? Resp. quia sicut est vna natiuitas corporalis, ita debet esse vna spiritualis, & quia imprimit characterem. *Sess.7.c. 9.* *inst.*

Licetne reiterare baptismum cum conditione sic, Si non es baptizatus, ego &c. Resp. non licet reiterare, sed permissum est administrare sacramentum baptismi cum tali conditione. *Nu. 55. &* *C. T. ibi.* *Nu.56.*

Quando licet hoc fieri? Resp. tunc solum, cum est dubium an aliquis fuerit baptizatus. *Num.56.* *& 57.*

Debetne adhiberi diligentia, vt cognoscatur, an prius fuerit baptizatus? Respon. debet. *Nu.57.*

Quòd si aliquis temerè baptismũ reiteret, quod peccatũ incurrit? Respon. sacrilegij, & pœnam irregularitatis. *Ibidem.*

Quis est modus baptizandi cum conditione? Resp. iste: Si baptizatus es, te iterum non baptizo, si verò nondum baptizatus es, ego te baptizo, In nomine Patris, & Filij, & Spiritus sancti. *Num.56.*

Si quis domi esset baptizatus ob necessitatem sine solemnibus cæremonijs, & superuiueret deberetne parochus omissas solemnitates adhibere? Respon. deberet, sed omnino esset abstinendum à reiteratione baptismi, idest ablutione, & prolatione verborum, quæ forma baptismi sunt. *Ex rituali.*

De suscipientibus hoc sacramentorum. Num.2.

INfantes suntne baptizandi? Resp. ait Catec. omnino baptizandos esse. Conc. Trid. sess.7. can.13. *Num.32.*

Quando sunt baptizandi? Resp. Catech. ait, hortandos esse magnopere fideles, vt liberos suos, cum primum id sine periculo facere liceat, ad Ecclesiam deferendos, & solemnibus cæremonijs baptizandos curent. *Num. 34.*

Ibidem. Quòd si hoc non faciunt peccant? Resp. Cath. ait graui culpa obstringi eos, qui sacramenti gratia filios suos diutius, quàm necessitas postulet, carere patiantur.

Ibidem. Quare hoc? Resp. quia propter ætatis imbecillitatem infinita penè pericula illis impendent.

Num. 39. De adultis, quid est faciendum? Respon. videndum si habeant vsum rationis, vel careant illo.

Ibidem. Si carent vsu rationis? Resp. si nunquam vsum rationis habuerunt, veluti semper fuerunt amentes, possunt, sicut & infantes, baptizari.

Ibidem. Si aliquando habuerunt vsum rationis, sed postea facti sunt furiosi, vel amentes? Respon. videndum, si antequam amitterent vsum rationis, voluntatem baptismi suscipiendi habuerunt.

Ibidem. Et si non habuerunt? Resp. non sunt baptizandi.

Ibidem. Si habuerunt debent baptizari? Resp. non nisi periculum vitæ immineat.

Num. 25. Quid de dormientibus est dicendum? Resp. sicut dictũ est de alijs carentibus vsu rationis.

Num. 35. Si verò adulti habent vsum rationis, quid est faciendum? Resp. videndum an sint orti ex Christianis parentibus, vel sint Iudæi & infideles. *Num. 36.*

Num. 35. & 36. Si sint Iudæi, vel infideles? Resp. per aliquot menses baptisma est differendum.

Interim quid faciendum? Respon. debent esse inter Catechumenos: illisque Christiana fides est proponenda, atque omni studio ad eam suscipiendam cohortandi, alliciendi, inuitandi sunt.

Num. 35. Quòd si ad Dominum Deum conuertantur? Respon. monere oportet, nè vltra tempus ab Ecclesia præscriptũ baptismi sacramentum differant.

Ibidem. Quare hoc? Respon. propter has causas: prima est, quia perfecta conuersio posita est in noua per baptismum generatione: & scriptum est, Ne tardes conuerti ad Dominum, & ne differas de die in diem; secunda est, quia ante baptismum necesse est carere vsu omnium sacramento-

rum,

rum, quod est maximo fructu priuari: tertia est, quia differre baptismum est differre maxima bona: per ipsum enim omnium scelerum maculæ, & sordes tolluntur, gratia etiam confertur, cuius ope in posterum peccata vitare licet, & iustitiam, innocentiamque sectari.

Quare dilatio baptismi in infantibus periculosa, in adultis non periculosa, sed vtilis iudicatur? Resp. quia diuersa ratio est in vtrisque, si enim infans non baptizatus moreretur, ad vitam æternam non perueniret: si autem adultus habens propositum baptismi aliquo casu vita priuaretur, per hoc propositum, & per pœnitentiam anteactæ malæ vitæ posset saluari. *Num. 36.*

Quas habet ista dilatio vtilitates? Resp. primò, sic prouidetur ab Ecclesia, nè quis ad hoc sacramentum ficto, & simulato animo accedat; secundò eorum voluntas, qui ad baptismum accedunt, magis exploratur, & perspicitur; tertiò in fidei doctrina, & Christianæ vitæ institutionibus perfectius erudiuntur; quartò ad maiorem erga sacramentum reuerentiam excitantur, quod magis fiet, si tantum diebus Paschæ, & Pentecostes solemni cæremonia baptismus conferatur. *Ibidem.*

Si periculum vitæ instaret esset sine dilatione conferendum baptisma? Respon. esset. *Num. 37.*

In adultis, qui fidei misteria plenè perceperunt, & ex Christianis parentibus orti sunt, istæ dilationes sunt adhibendæ? Resp. non. *Ibidem.*

De dispositione, & præparatione ad baptismum. *Num. 3.*

IN adultis estne necessaria præparatio ad baptismum? Resp. est, sess. 7. cap. 5. *Num. 38.* *Num. 58.*

Ille, qui est magis præparatus, recipitne maiorem gratiã in baptismo? Resp. ita affirmant Conc. Trid. & Cath.

Quænam est hæc præparatio? Resp. talis; primo baptizandus debet habere voluntatem, & intentionem baptismum suscipiendi: secundò debet habere fidem, quia Dominus dixit, Qui crediderit, & baptizatus fuerit, saluus erit: tertiò debet pœnitere de peccatis commissis, & habere propositum amplius non peccandi: ideo *Sess. 6. ca. 7. nu. 38. 39. 40. C. T. sess. 14. c. 1. & Sess 6. cap. 6.*

sanctus Petrus dixit: Penitentiam agite, & baptizetur vnusquisque vestrum.

num. 40. 3. p. q. 68. art. 7. ad 2. Si quis Baptizaretur, & non haberet intentionem suscipiendi sacramentum, idest, id, quod à sancta Ecclesia administratur, teneretne sacramentum? Resp. non: & si postea verè esset conuersus posset iterum baptizari.

num. 40. Si quis haberet intentionem suscipiendi sacramentum, sed nollet à peccatis abstinere, susciperetne sacramentum? Resp. susciperet, & characterem illius, non tamen gratiam iustificantem.

3. p. q. 69. art. 10. Si fictio recedat consequiturne effectum baptismi, idest gratiam, & remissionem peccatorum? Resp. ait D. Thom. consequitur.

De præcationibus, ritibus, ac cæremonijs baptismi. Cap. VI.

num. 59. QVis instituit cæremonias baptismi? Respon. Apostoli.

Ibidem. Quis est finis illarum? Resp. significare eas res, quæ in baptismo geruntur, & ponere ante oculos præclara, & eximia dona, quæ in illo continentur.

Ibidem. Debentne populo declarari? Resp. debent, quia sine declaratione parum prodessent.

Diuisio præcationum & cæremoniarum. Num. 2.

num. 69. IN quot capita possunt diuidi? Respon. in tria & primum continet illas, quæ antequam ad baptismi fontem accedatur, seruantur: secundum illas, quæ cum ad fontem ventum est, adhibentur: tertium illas, quæ post baptismum addi solent.

De ritibus ante baptismum seruandis. Num. 3.

num. 61. QVæ cæremonia primò fit? Resp. consecratio fontis baptismalis.

Ibidem. Quo tempore consecratur? Resp. Paschæ, & Pentecostes.

Quo-

Quomodo conſecratur ? Reſp. precationibus, & addito etiam miſticæ vnctionis oleo. *Ibidem.*

Quare baptizandi adducuntur ad fores Eccleſiæ, ſed ingredi prohibentur ? Reſp. quia indigni ſunt, qui domum Dei ingrediantur, antequam diabolus ab illis expellatur, ac Chriſto eiuſque imperio addicti ſint. *num. 62.*

Cur baptizandus interrogatur, quid petat ab Eccleſia? Reſp. vt videatur ſi voluntariè, an inuitus accedat. *num. 38. & 63.*

De Cathechiſmo. Num. 4.

QVid eſt Catechiſmus ? *Reſp.* inſtructio.

Quare inſtitutus eſt ? Reſp. quia Saluator noſter ita præcipit dicens, Docete omnes gentes baptizantes, &c. docentes eos ſeruare omnia, &c. vbi apparet ſine inſtructione non debere baptizari. *num. 63.* *Ibidem.*

De qua re inſtruitur baptizandus ? Reſp. de Doctrina Chriſtianæ fidei, & exponuntur illi ſumma capita noſtræ religionis. *Ibidem.*

Cur baptizandi cathechizantur ? Reſp. quia infantes egent doceri; Infantes autem ſunt, qui viuere incipiunt. *num. 26.*

Quomodo fit Catechiſmus ? Reſp. per interrogationes, & reſponſiones. *num. 64.*

Cur ita ? Reſp. quia ſic facilior eſt inſtructio.

Quis reſpondet ? *Reſp.* ſi baptizandus eſt adultus, ipſemet; ſi infans, patrinus pro illo reſpondet. *Ibidem.* *Ibidem.*

De exorciſmo. Num. 5.

QVid eſt exorciſmus ? *Reſp.* eſt inuocatio diuini nominis ſuper energumenos ideſt poſſeſſos à dæmone. *num. 65.*

Homo ante baptiſmum poſſidetur à demone ? Reſp. ita eſt, Propter Adæ peccatum. *num. 62.*

Quis eſt finis exorciſmi ? Reſp. expellere dæmonem, eiuſque vires frangere. *num. 65.*

Quomodo fit ? *Reſp.* religioſis verbis, ac præcationibus, & inuocatione diuini nominis. *Ibidem.*

Cur expellitur dæmon ; Reſp. vt baptizatus templum fiat Spiritus ſancti. *num. 66.*

De alijs caeremonijs baptismum praecedentibus. Num. 6.

num.66. CVr sal in os baptizandi infunditur? Resp. ad significandum eum fidei doctrinam, & gratiae donum consecuturum, vt à peccatorum putredine liberetur, saporemq; bonorum operum percipiat, & diuinae sapientiae pabulo delectetur.

num.67. Cur signo Crucis obsignantur frons, oculi, pectus humeri, aures baptizandi? Resp. ad declarandum baptismi misterio sensus aperiri, ac roborari, vt Deum excipere, praeceptaque eius intelligere, ac seruare possit.

Quare nares, & aures saliua liniuntur? Resp. ad significandum, quòd per baptismum confertur diuina sapien-
num.68. tia. Cur postquam est linitus saliua statim mittitur ad fontem baptismi? Resp. ad significandum quòd baptizatus est sicut ille caecus euangelicus, qui linitis oculis luto,
Ibidem. iussus est ire ad lauandum in Siloe, vbi lumen recuperauit.

De his quae fiunt apud fontem baptismi. Num. 7.

num.69. QVid primò fit ibi? Resp. primò interrogatur ter baptizandus, si abrenunciet Satanae, & omnibus operibus eius, & omnibus pompis eius; & baptizandus, vel patrinus eius nomine, ter respondet, Abrenuntio.

Ibidem. Quare hoc? Resp. quia sic baptizandus incipit profiteri Christianam religionem.

num.69. & 70. Quot requiruntur ad hanc professionem? Resp. duo, vnum est, quod relinquat inimicos Christi, mundum, carnem, & diabolum; aliud quod Christi fidem, & religionem profiteatur.

num.70. Quomodo profitetur fidem Christianam? Resp. cum interrogatus credis &c. Respondet, Credo.

num.71. Quare interrogatur baptizandus, an velit baptizari? Respon. quia Christus, vult vt omnes voluntariè ad se accedant.

Quare his peractis baptisma confertur? Resp. quia sic est praeparatus, & instructus ad Baptismum.

De

De his, quæ post baptismum efficiuntur. Num. 8.

QVare post baptismum caput baptizati in summo vertice chrismate perungitur? Resp. ad significandum, quòd Christianus effectus est, & tanquam membrũ Christi capiti est coniunctus: à Chrismate enim Christus appellatus est. num. 72.

Cur sacerdos induit baptizatum adultum veste alba, & infantibus sudariolum imponit dicens. Accipe vestem candidam, &c.? Resp. ad significandum primò gloriam resurrectionis; secundò nitorem, & pulchritudinem animæ: tertiò innocentiam,& integritatem vitæ,quæ ex baptismo, vel proueniunt, vel consequi debent. num.73.

Quare cereus ardens in manu traditur? Resp. vt ostendat fidẽ charitate inflammatam,quam in baptismo accepit, bonorum operum studio alendam,atq; augendam esse. Num.74.

Quare imponitur post hæc nomen? Resp. ad significandum, quod iam regeneratus est, & militiæ Christi adscriptus. Num.75.

Quòd nomen debet imponi? Resp. Sanctorum. Ibidem.

Quare hoc? Resp. propter duas causas: prima vt imitetur illum: secunda vt habeat, precetur, & speret illum aduocatum, ad salutem animæ,& corporis defendendam. Ibidem.

Reprehendendi sunt,qui imponunt nomina gentilium? Resp. ita est, præcipuè si illi gentiles malæ vitæ fuerunt. ibidem.

Conclusio.

PArochi debebunt ista docere? Resp. summa diligentia. Num.76.

Ad quem finem debent ista docere? Resp. primò vt sacramentum Baptismi cum debita reuerentia,& deuotione suscipiatur: & conferatur. secundò vt in administratione huius sacramenti nihil essentiale omittatur; tertiò vt omnes fideles semper meditentur, quæ in Baptismo promiserint: quartò vt ijdem omni studio nitantur seruare fidem Deo datam, instituẽdo eam viuendi rationem, quæ professioni in Baptismo factæ respondeat. Ibidem.

DE SACRAMENTO Confirmationis.

De necessitate doctrinæ huius sacramenti.

Num.5. ESTne necessarium explicare populis sacramentum Confirmationis? Resp. est,& diligenter debet fieri.

Ibidem. Quare? Resp. quia multi hoc sacramentum omninò prætermittunt; & ex his, qui accedunt,paucissimi sunt, qui fructum quem deberent,ex eo capere studeant.

Num. 1. sess.24.c.7. Quo tempore hæc doctrina opportune tradetur? Resp. In die Pentecostes, quo præcipuè administrari solet, vel alijs diebus,& præcipuè cum debet administrari.

Num.1. Quid debet de illo doceri? Respon. natura, vis,dignitas, & vsus.

ibidem. sess.24.c.7. R. Ad quem finem hæc doctrina tradenda est? Respon. vt populi inducantur ad non negligendum tàm magnū Dei beneficium,sed ad suscipiendum illud cum summa deuotione, ac reuerentia.

Diuisio tractationis.

QVot debent de hoc sacramunto tractari? Respon. quinque.

Primò de nomine, & diffinitione.
Secundò de materia, & forma.
Tertiò de efficiente fine, & effectu illius.
Quartò de vsu, & administratione.
Quintò de cæremonijs.

De nomine, & diffinitione huius sacramenti. Cap. I.

Nu.2.et 20 QVare hoc sacramentum appellatur Confirmatio? Respon. ab effectu, quia baptizatum confirmat in gra-

gratia, in fide, & in vita spirituali, ita vt incipiat esse perfectus Christi miles.

Quomodo potest diffiniri hoc sacramentum? Resp. sic: Confirmatio est sacramentum quo fides, gratia, & vita spiritualis inchoata in Baptismo confirmatur, augetur, atque perficitur. *Num. 2. 5. 20.*

Licetne dubitare an Confirmatio sit sacramentum? Resp. non, & esset hæreticus qui hoc negaret. *C. T sess. 7. can. 1. de confir. n. 5.*

Quæ differentia est inter Baptismum, & Confirmationem? Resp. primò à fine; finis baptismi est natiuitas spiritualis, finis Confirmationis est augmentum, & perfectio talis vitæ: secundò ab effectu: effectus Baptismi est gratia baptizatum in fide illustrans: effectus Confirmationis est gratia confirmans illum, nè vllo pœnarum, suppliciorum, mortis periculo, aut metu à Veræ fidei confessione deterreatur. In illo homo fit miles: in ista armatur ad pugnam: tertiò à materia, & forma, quæ sunt diuersæ: quartò ab efficiente, quia Confirmationis minister est Episcopus.

De materia huius sacramenti. Cap. II.

QVænam est materia huius sacramenti? Respon. Chrisma. *Num. 7.*

Quid significat hoc nomen Chrisma? R. hoc nomē est Græcum, & apud profanos Scriptores significat omne genus vnguenti; apud Ecclesiasticos significat tantummodo illud vnguentum, in quo hæc tria reperiantur; primò quod sit ex oleo oliuarum: secundò ex balsamo; tertiò quod sit ab Episcopo solemniter consecratum. *Ibidem.*

Quare non ex vna, sed ex duabus rebus materia conficitur? Resp. ad significandam multiplicem Spiritus Sancti gratiam, quæ in hoc sacramento confertur. *Ibidem.*

Quare ponitur oleum? Resp. quia significat plenitudinem gratiæ, quæ in hoc sacramento confertur. *Num. 8.*

Quare balsamum? Resp. duplici de causa; primà, quia suo odore significat, quòd confirmatus debet esse bonus odor Christi; secundà, quia balsamum non finit res putrescere, ideo ostendit per effectum confirmationis fideles à peccatis deffendi posse. *Num. 9.*

Quare

Num.10. Quare consecratur ab Episcopo? Resp. primò quia Christus in extrema cœna sic instituit; secundò, quia ita ratio postulat; aqua enim in Baptismo Christi fuit consecrata; materiam autem Confirmationis Christus non consecrauit vsu, & tractationes; ideo debuit ab Episcopo consecrari, qui est ordinarius minister istius sacramenti.

De forma Num. 2.

Num.11. QVæ est forma huius sacramenti? Resp. ista; Signo te signo Crucis, & confirmo te Chrismate salutis, in nomine Patris, & Filij, & Spiritussancti.

Num.12. Quot sunt res significatæ ab hac forma? Resp. tres, prima potestas, à qua hoc sacramentum vim habet: secunda robur, quod tribuitur confirmato: tertia signum quod illi datur ad militandum, primum est sancta Trinitas: secundum significatur vnctione 3. signo crucis.

Ibidem. Quare hæc est vera forma huius sacramenti? Resp. quia sic rationi conuenit, sed potissimum, quia Catholica Ecclesia ita semper docuit, & ex Apostolorum traditione accepit.

De efficiente huius sacramenti. Cap. III.

Num.6. QVis est author huius sacramenti? Resp. Christus.

Num. 6.3. 4. & 13. Quis hoc docet? Respon. præcipuè S. Fabianus Pontifex, & martyr, qui dixit, Christum præcepisse ritum Chrismatis, & verba, quæ in eius administratione Ecclesia vtitur; sed & alij multi antiqui Patres, Dionysius, Eusebius Cæs. Ambr. Aug. Melchiades, Vrbanus, Fabianus, Eusebius Pontifex, & martyr.

Num.21. Apostolis fuitne hoc sacramentum collatum? Resp. fuit, in die Pentecostes.

Num.12.5 Apostoli hoc sacramentum administrarunt? Resp. ita est, vt patet factum à S. Petro, & Ioanne in Samaria.

De ministro huius sacramenti. Num. 2.

Ibidem. EPiscopus est ordinarius minister huius sacramenti? Resp. est, & est de fide. Conc. Trident. sess. 7. Confirmat.

Quare

Quare hoc? Resp. quia antiqui Patres sic docent, & ex scriptura colligitur, & ratio ita suadet. Num. 12. & 13.

Quomodo ratione declaratur? Resp. sic, sicut in ædificijs extruendis fabri, & inferiores ministri calcem, ligna, & reliquam materiam parant, & componunt, absolutio tamen operis ad architectum spectat: Ita hoc sacramentum, in quo spirituale ædificium perficitur, à nullo alio, quam à summo Sacerdote, qualis est Episcopus administrari opus erat. Num. 13.

De patrinis. Num. 3.

PAtrini quare in confirmatione adhibentur? Respon. quia confirmatus armatur ad pugnandum, qui autem gladiatoriam pugnam subeunt, egent doceri ab aliquo, quomodo se in dimicatione incolumes seruent, & inimicũ offendant, & ideo recte patrini traduntur. Num. 14.

Contrahiturne affinitas? Resp. contrahitur, sicut de baptismo dictum est.

De fine, & effectu Confirmationis. Num. 4.

QVis est finis Confirmationis? Resp. augmentum, & perfectio vitæ spiritualis. Num. 2 3. 5.

Quis est effectus illius? Resp. plenitudo gratiæ, idest confirmare, augere, & perficere gratiam, baptismalem.

Vbi declaratur in scriptura hæc gratię plenitudo? Resp. ex eo quod euenit Apostolis in die Pentecostes? qui enim antea ità timidi erant, vt terrerentur à mulierculis, effecti sunt fortissimi, & rubustissimi. Num. 21.

Confirmatio imprimit characterem? Resp. imprimit, & est de fide, & non potest iterari. Num. 22. Ses. 7. can. 9.

De vsu huius sacramenti, & administratione. Cap. IIII.

HOc sacramentum est necessarium ad salutem? Resp. non est ita necessarium, vt quis sine eo non possit saluari, sed tamen ab omnibus sumi debet, quia pro omnibus institutum est. Num. 15.

Quare

Num.16. Quare omnes debent accipere? Resp. quia spirituali incremento opus est omnibus.

Num.15. Qui defectus circa hoc sacramentum committi solent? Resp. tres præcipuè, primò nimis properè accipiendo, vel conferendo: secundò nimis tardè accedendo: tertiò indeuotè recipiendo.

Num.17. Pueri quando sunt confirmandi? Resp. Ca. ait. possunt etiam infantes post baptismum confirmari, sed minus expedit fieri antequam habeant vsum rationis.

Ibidem. Quare hoc? Resp. quia confirmatio instituta est non ad salutis necessitatem, sed ad pugnam, ad quam ante vsum rationis, quis aptus non est.

Ibidem. Qua ætate fieri debet? Resp. Cat. ait: si duodecimus annus expectandus non videatur, vsq; ad septimum certè hoc sacramentum differre maximè conuenit.

De præparatione in adultis. Num. 2.

Num.18. HOc sacramentum in adultis requirit præparationem? Resp. requirit.

Ibidem. Quare? Resp. quia confert gratiam, quæ sine præparatione non datur.

Ibidem. Quæ præparatio requiritur ante sacramentum? Resp. contritio peccatorum mortalium, quæ fuerunt commissa. Et ait Catec. elaborandum est, vt peccata prius confirmandi confiteantur, & vt pastorum cohortatione ad ieiunia, & alia pietatis opera suscipienda incitentur.

Ibidem. Quæ præparatio requiritur in susceptione, sacramenti? Resp. primò requiritur fides, atq. pietas, seu deuotio, & laudabile est, quòd ieiuni accedant.

Num.19. Quid debet fieri suscepta Confirmatione? Resp. fortiter perferre laborem in operando, & fidem cõfitendo, necnon contra tentationes fortius dimicari, idest, contra mundum, carnem, & diabolum.

De ritibus, ac cæremonijs. Cap. V.

Num.23. QVare confirmati in fronte vnguntur? Resp. Quia metus, ac verecundia maximè in fronte solent apparere; Et quia in Confirmatione datur robur, quo dictæ

dictæ affectiones tolluntur, maximè in fronte vnctio fieri debet, ad significandum contra hostes fortiter dimicandum.

Cur imprimitur signum Crucis in fronte? Resp. quia crux est nota, & insigne illud, quo Christi miles à cæteris debet distingui, ideo in illustriori corporis parte imprimi debet. *Ibidem.*

Cur in die Pentecostes præcipuæ confertur? Respon. quia tunc Apostoli robore Spiritussancti confirmati sunt, ex quo fideles quanta sint mysteria in hac sacra vnctione intelligere possunt. *Num.24.*

Quare Episcopus confirmatum manu leuiter cedit in maxilla? Resp. vt sic meminerit se tanquam fortem athletam paratum esse oportere ad omnia aduersa inuicto animo pro Christi nomine perferenda. *Num.25.*

Quare in fine datur pax? Resp. vt intelligat se gratiæ cælestis plenitudinem, & pacem, quæ exuperat omnem sensum consequutum esse: pacemq; per victoriam, & victoriam per prælium obtineri. *Ibidem.*

De modo, quo ista doceri debent.

ISta debent doceri à Parochis? Resp. Catech. ait, debent. *Ibidem.*

Qua ratione faciendum est? Resp. Catec. ait non nudis verbis, & oratione sed inflammato quodam pietatis studio, & ita vt ea in animis, intimisque fidelium cogitationibus inferantur. *Ibidem.*

DO-

DOCTRINA.
Conc. Triden. & Catech. Rom. de Euchariſtia.

TRACTATIO PRIMA.

De neceſſitate tradendi doctrinam de Euchariſtia.

Seſſ. 13. proe. C. Ro. de Euch. nu. 1 C. T. ſeſ. 13 21. 22. & 24. c. 7. R. C. Ro de Euc. n. 1. et alibi.

EST vtile, & neceſſarium, vt tradatur doctrina de Sacramento Euchariſtiæ à parochis, & vt ab omnibus fidelibus ſuſcipiatur? Reſp. quam maxime.

Quibus eſt neceſſaria hæc doctrina? Reſp. primò Sacerdotibus, qui debent illam conficere, & adminiſtrare; ſecundò parochis, qui debent populos de illa edocere; tertio promotis, & promouendis ad ordines; Ordinis enim ſacramentum ad Euchariſtiam potiſſimum ordinatur; quartò omnibus fidelibus, qui debent hoc ſacramento vti, & in illo Chriſtum venerari.

C. Ro. de Sac. n. vl. & de Euchar. nu. 1. C. T. ſeſ. 13 c. 5.

Quem finem debent habere illi, qui docent, & diſcunt hanc doctrinam? Reſp. triplicem, primus eſt, vt huic Sacramento debitum honorem tribuant; ſecundus, vt illo deuotè, & cum fructu vtantur: tertiò vt euitent peccata, quæ contra illum committi poſſunt, & contra quæ ira Dei maximè ſæuit.

Seſ. 13. c. 5. & ſeſſ. 24. c. 7. R. Seſſ. 24. c. 7. R.

Quomodo ex doctrina hac oritur honor huic ſacramento? Reſp. quia cognitio dignitatis illius facit, vt ſumma veneratione habeatur.

Quomodo per hanc doctrinam bonus vſus huius ſacramenti adiuuatur? Reſp. quia per illam in animis fidelium deuotio, & reuerentia, & debita præparatio effici poteſt.

C. R. nu. 1. C. Tri. vbi ſup. C. R. n. 1

Quare ignorantia huius doctrinæ eſt cauſa peccatorũ? Reſp. quia per illam fit, vt hoc ſacramentum neque ſanctè,

ctè, neque religiosè à fidelibus tractetur: illique debitus honor non tribuatur.

Hoc peccatum est graue? Resp. grauissimum: ita, vt ait Catec. nullius sceleris, quàm huius grauior à Deo animaduersio metuenda sit. *Num. 1.*

Quare tam graue peccatum est? Resp. quia rem omnis sanctitatis plenam, vel potius, quæ ipsum sanctitatis fontem, & auctorem continet, non religiosè tractare, & venerari summa impietas est. *Num. 1. de Euch.*

Diuisio totius tractationis in tres partes principales.

IN quot partes ista tractatio diuidenda est? Resp. in tres. in prima debet agi de Eucharistia, vt est sacramentum; in secunda vt est communio: in tertia vt est sacrificium. *Cate. R. de Euch. C. T. sess. 13. 21. & 22.*

Quomodo ista tria differunt inter se? Resp. Eucharistia dicitur sacramentum, prout significat, & continet Corpus, & Sanguinem Christi; Est Communio prout fideles vtuntur hoc sacramento. Est Sacrificium prout Deo offertur: Vnde Sacramentum respicit substantialia; Communio vsum, & administrationem: Sacrificium verò oblationem. *C. R. n. 4. 7. 46. 71. C. T. sess. 13. c. 1. 7. 8. & sess. 22.*

Diuisio tractationis de Eucharistia, vt est sacramentum.

IN quot capita debet diuidi tractatio de Eucharistia, vt est Sacramentum? Resp. in sequentia.

In primo debet tractari de hoc sacramento, & attinentibus ad ipsum.

In secundo de materia Eucharistiæ.

In tertio de forma illius.

In quarto de consecratione, & transubstantiatione.

In quinto de speciebus sacramentalibus.

In sexto de contento sub istis speciebus.

In septimo debent probari ea, quæ dicta sunt.

In octauo de cultu, & veneratione sanctissimo Sacramento exhibenda.

In nono de fine, & effectu sacræ Eucharistiæ.

De

De Sacramento Eucharistiæ. Cap. I.

QVid consideratur in hoc capite de Eucharistia? Resp. ait Arist. primò considerandum est de aliqua re prout est quoddam totum; deinde singulæ partes illius sunt distinguendæ; & in hoc capite consideratur de Eucharistia, vt est quoddam totum.

Quid consideratur à Catec. in hoc capite de sacramento, vt est quoddam totum? Resp. primò de institutione Eucharistiæ. Secundò de nominibus Eucharistiæ. Tertiò de differentia inter Eucharistiam, & alia sacramenta. Quartò de vnitate illius. Quintò de re ab Eucharistia significata.

De institutione Eucharistiæ. Num. 2.

Num 2. QVid primò debet in hoc sacramento considerari? Respon. institutio, ait Catech. & qua ratione facta sit.

Ibidem. Quis instituit? Respon. Christus.

Ibidem. Quando? Resp. in vltima cœna.

Num. 2. & 52. Propter quid? Respon. nè vllo vnquam tempore à suis abesset, sed semper cum illis permaneret.

Ioan. 13. C.R.n.2. Quare hoc fecit? Resp. vt daret diuinum, & admirabile pignus illius infiniti amoris, quo vsque in finem fideles omnes diligit, & dilexit.

Ex Io. 13. Si Christus non fuisset discessurus ex hoc mundo instituisset? Resp. non fuisset opus; ideo dicitur sciens horam iam aduenisse, vt transiret ex hoc mundo ad Patrem, &c.

Luc. 22. Quomodo instituit? Resp. vt in Euangelio, & apud Catech. relatum est. C.R. num. 2.

De nominibus Eucharistiæ. Num. 3.

Num 3. QVibus nominibus appellatur hoc sacramentum? Resp. plurimis.

Ibidem. Quare hoc? Resp. quia admirabilis eius dignitas, & excellentia vno vocabulo non potest explicari.

nu. 3. 4. 5. Quæ sunt ista nomina? Resp. primò est Eucharistia, secundò

secundo sacrificium, tertiò communio, quartò sacramentum pacis, ac charitatis, quintò viaticum, sextò cœna.

Cur dicitur Eucharistia? Resp. quia hoc nomen rectè significat naturam huius sacramenti. *num. 3.*

Quid significat? Resp. bonam gratiam, & gratiarum actionem. *Ibidem.*

Quare hoc sacramentum dicitur bona gratia? Resp. primò, quia continet Christum, qui est fons, & author omnis gratiæ, secundò quia præsignificat vitam æternam, quæ dicitur gratia Dei. *Ibidem.*

Quare dicitur gratiarum actio? Resp. primò, quia Christus in institutione huius sacramenti gratias egit Deo Patri; secundò, quia in hoc sacramento quotidie gratiæ aguntur Deo pro omnibus beneficijs, & in particulari pro institutione huius sacramenti, dum in sacrificium Deo Patri offertur. *Ibidem.*

Quare dicitur Sacrificium? Resp. quia in ipso Christus Deo patri offertur, & immolatur. *Seß. 22. cap. 1.*

Cur dicitur communio? Resp. quia per hoc sacramentum homo communicat, & participat de corpore & sanguine Christi, C. R. num. 4. *Seß. 13. cap. 2.*

Quare dicitur sacramentum pacis, & charitatis? Resp. quia per ipsum homo copulatur Christo, vt capiti, & sub hoc capite ita connectitur cum alijs membris, idest fidelibus, vt vnum corpus fiat cum illis. *Ibidem. C.R. nu. 4.*

Cur dicitur Viaticum? Resp. primò, quia est cibus spiritualis homini constituto in via: idest in hac peregrinatione, secundò quia munit, & parat nobis viam ad æternam fælicitatem. Propter quod morituris tribui solet. *C.R. nu. 5. C.T. seß. 13. ca. 6. & can. 7. n. 5.*

Quare appellatur Cœna? Resp. quia à Christo in vltima cœna institutum est.

Quod Eucharistia sit sacramentum, & qua ratione. Num. 4.

EVcharistia estne sacramentum? Resp. est determinatum de fide, quòd sit sacramentum. *Seß. 13. ca. 1. & c. nu. 7*

Quare est sacramentum? Resp. quia habet omnia: quæ requiruntur ad sacramentum. *ibidem.*

Quæ requiruntur ad esse sacramenti? Resp. tria, primum esse signum sensibile: secundum habere significationem, & efficientiam gratiæ; tertium esse institutum à Christo.

Ibidem. Hæc sunt in Eucharistia? Resp. ita est; species enim panis sunt res sensibiles: significant etiam, vt dicetur refectionem spiritualem, & gratiam; Et Eucharistia est à Christo instituta.

De sacramento, re sacramenti, & vtroque.]
Num. 6.

num. 8. QVid est sacramentum tantum in Eucharistia? Resp. species panis, & vini.

Num. 8. & 18. Quare hoc? Resp. quia tantum significant, & non sunt res significata.

Num. 7. & 48. Quid est res sacramenti tantum? Resp. gratia, seu refectio spiritualis.

Num. 7. & 8. Quare hoc? Resp. quia gratia est tantum res significata, & in sacramento nihil significat.

Sess. 13. c. 1 &c. Quid est res, & sacramentum? Resp. corpus, & sanguis Christi C. R. num. 8.

Quare hoc? Resp. quia tum significantur à speciebus, tum significant refectionem spiritualem.

C. Tri. & C. R. ibi. Num. 8. Quot sunt ea, quæ in Eucharistia appellantur sacramentum? Resp. ait Cat. sacros Scriptores appellare sacramentum; primò consecrationem: secundò communionem, vel perceptionem sacramenti: tertiò ipsum Domini corpus, & sanguinem, qui in Eucharistia continetur: quartò ipsas panis, & vini species.

Ibidem. Quænam propriam habent sacraméti rationem? Resp. ait Catech. tria prima minus propriè dicuntur sacramentum: vltimum verò, idest species, veram, & absolutam sacramenti rationem habent.

Num. 7. 8. 18. Quare hoc? Resp. quia species panis, & vini propriè significant gratiam, & refectionem spiritualem, & sensibiles sunt.

Comparatio inter Eucharistiam, & alia sacramenta. Num. 6.

EVcharistia conuenitne cum alijs sacramentis? Resp. conuenit in diffinitione, & in quatuor causis sacramenti, vt dictum est. C. T. sess. 13. cap. 3. *Num. 7. & 9.*

Differt ab illis? Resp. ita est. C. T. sess. 13 c. 3. *Num. 9.*

Quomodo differt? Resp. primò respectu dignitatis, quia est sacramentum sacramentorum, & tanquam sol eminet inter illa. secundò ratione rei contentæ; alia enim continent gratiam, at Eucharistia fontem, & authorem gratiæ: tertiò in alijs sacramentis materia non mutatur in aliam rem, vel naturam, sed manet quod prius erat, at in Eucharistia materia, idest panis, & vinum mutatur in substantiam Corporis, & Sanguinis Christi; quartò alia sacramenta perficiuntur vsu materiæ, & sine vsu esse non possunt; veluti non potest esse Baptismus nisi quis baptizetur: at Eucharistia per solam consecrationem materiæ perficitur sacramentum: cum enim Eucharistia seruatur in pixide verè, & realiter est sacramentum etiam si nullus sit, qui illam percipiat, & communicet. *C. T. sess. 13 c. 1. 2. &c. C. R. nu. 3. 9. 46. C. T. sess. 13 c. 3.*

De vnitate sacramenti Eucharistiæ. Num. 7.

EVcharistia est vnum, an plura sacramenta? Resp. de fide tenendum est, esse vnum. *sess. 7. canon. 1.*

Quomodo est Vnum si habet duplicem materiam, duplicem formam, & duplicem consecrationem? Respon. aliud est dicere, quòd sit indiuiduum: aliud quòd sit vnũ: habere enim duplicem materiam, formam, consecrationem, facit vt non sit indiuiduum, idest facit vt sit diuisum in duas res, sed non facit quin ex his duabus rebus fiat vnum sacramentum. *Catec. de Euch. nu. 10.*

Sacramentũ Eucharistiæ à quo accipit vnitatem? Resp. Catech. ait, à re significata; & D. Th. à fine sacramenti, quod idem est. D. Th. 3. p. q. 73. art. 2. *Num. 10.*

In Eucharistia quid est finis, & res significata? Resp. finis Eucharistiæ potest dici refectio spiritualis: res verò significata potest dici alimentum, idest corpus, & sanguis *Ibidem.*

Christi sub ratione cibi, & potus.

Ex C. R. n. 10. Quæ differentia est inter alimentum, & refectionem? Resp. alimentum est veluti panis, refectio veluti nutritio, seu refectio est finis, & effectus alimenti, ex C. Trid. sess. 13. cap. 2.

C. T. sess. 13 cap. 3. Potest esse alimentum absque refectione? Resp. sicut panis potest esse sine manducatione; manducatio autem non potest esse sine eo, quod manducatur; ità alimentum potest esse sine refectione.

C. T. sess. 13 cap. 2. C. R. n. 10. D. T. 3. par. q. 37 art. 2. Quomodo Eucharistia accipit vnitatem à fine, & à re significata? Resp. sic; refectio spiritualis est finis Eucharistiæ, alimentum est medium, quo hæc refectio obtinetur: cum itaque cibus, & potus sint alimentum ad refectionem; rectè, ex duobus alimentum, & refectio tradita est.

De diffinitione sacramenti Eucharistiæ. Num. 8.

Ex C. T. sess. 13. cap. 2. 3. EVcharistia habentne propriam diffinitionem? Resp. habet.

Quenam est? Resp. Hæc Eucharistia est sacramentum corporis, & sanguinis Christi sub speciebus panis & vini institutum ad spiritualem hominis refectionem C. R. nu. 7. 8. 26. &c.

Hæc diffinitio est completa? Resp. videtur completa.

Quare? Resp. quia explicat quatuor causas huius sacramenti.

C. T. ibi. Qua ratione? Resp. illa particula, Institutum, significat causam efficientem: Illa ad spiritualem hominis refectionem, dicit finalem; Vsus enim, ait D. Th. est finis sacramenti, sicut etiam effectus. Illa verò sacramentum corporis, &c. significat materiam, & formam sub ratione sacramenti.

C. T. sess. 13. cap. 3. Quomodo hoc est? Resp. illa verba species panis, & vini ostendunt quid sit illud, quod in Eucharistia sensibile est, & constituitur signum rei sacræ; Illud verbum, Sacramentum, ostendit quod istæ species sunt signum rei sacræ; Vt verò exprimatur, quænam sit res sacra, quam significant dictæ species, ponuntur illæ duæ particulæ; prima est corporis, & sanguinis Christi; secunda hominis refectio

fectio spiritualis; species enim sacramentales ista duo significant, & continent; ideo est bona diffinitio.

De re significata in Eucharistia. Num. 9.

QVid est illud quod significatur in Eucharistia? Resp. tria in illa significantur, primùm res præterita, idest passio Christi, in cuius memoriam fit: secundum res præsens, idest gratia, necnon corpus, & sanguis Christi; tertiò res futura idest vita æterna. Vnde canit Ecclesia; O sacrum conuiuium, in quo Christus sumitur, recolitur memoria passionis eius, mens impletur gratia, & futuræ gloriæ nobis pignus datur. *C.T.sess. 13.ca.1.C. R.nu.11.*

De materia Eucharistiæ. Cap. 11.

AD quid prodest cognitio de materia Eucharistiæ? Resp. ad tria: primum, vt sacerdotes sciant rectè conficere hoc sacramentum, & alij ministri præparare veram materiam illius; secundum vt populi doceantur de significatione dictæ materiæ; tertium, vt fideles excitentur ad studium, & desiderium obtinendi rem ab ipsa materia significatam. *C.R.nu.12.*

Quid considerat Catech, circa materiam? Resp. primò quotuplex sit materia, & quare; secundò quæ materia sit de necessitate sacramenti; tertiò qualis sit de necessitate præcepti; quartò de significatione dictæ materiæ. *Num.12 &c.*

De duplici materia Eucharistiæ. Num. 2.

QVotuplex est materia Eucharistiæ? Resp. duplex, panis, & vinum. C. R. num.12. *C.R.sess.13 ca.4.Num. 10 & 35.*

Quare illa materia duplex est? Respon. quia sic conuenit Eucharistiæ, vt est sacramentum, & communio, & sacrificium. *Ibidem.*

Quomodo conuenit illi, vt est sacramentum? Respon. quia sacramentum debet significare illud quod efficit; Effectus autem Eucharistiæ est refectio spiritualis; hæc autẽ significatur per cibum, & potum. *C.T.sess. 13.cap.2.*

Quomodo conuenit communioni? Resp. quia Eucharistia *D.T. 3.pa. q.74.ar.1.*

ristia nō solùm habet effectus in animam, sed etiam in corpus recipientis. & ideo per panem, & corpus Christi designatur refectio corporis: per vinum, & sanguinem refectio animæ, quæ in sanguine esse videtur.

Num. 35. Quomodo sacrificio? Resp. quia in sacrificio Missæ ræpresentatur passio Christi; In passione autem sanguis fuit separatus à corpore; & ideo bene repræsentatur passio significando sanguinem à corpore separatum.

De pane in Eucharistia adhibendo. Num. 3.

Num. 12. QVis panis debet adhiberi in Eucharistia conficienda? Resp. de necessitate sacramenti debet esse triticeus; de necessitate præcepti debet esse azimus, idest sine fermento, vel leuito.

Ibidem. Quomodo Catec. probat de necessitate sacramenti esse quòd panis triticeus sit? Resp. triplici ratione; primò ex scriptura, quæ panem simpliciter dicit; & ideo triticeum significat; communis enim loquendi consuetudo, cum panem absolutè dicit, triticeum intelligit; & in veteri testamento panes propositionis ex simila, idest farina frumenti efficiebantur; Secundò probat ex apostolica traditione: Tertiò ex Catholicæ Ecclesiæ authoritate.

Ibidem. Panis ex hordeo, vel leguminibus, vel ex aliis terræ fructibus esset apta materia? Resp. non.

Num. 13. Quare debet esse azimus? Resp. ob duplicem causam, prima est, quia Christus in pane azimo cōsecrauit, secundo quia sic conuenit huic sacramento; Fermentum enim significat malitiam, carere autem fermento significat huic sacramento cōuenire integritatem, & munditiam, sicut ex

1. Cor. 5. Apostolo acceptum est, qui ait: Non in fermento veteri, neque in fermento malitiæ, & nequitiæ, sed in azimis sinceritatis, & veritatis.

Num. 13. Quomodo scitur, quòd Christus confecerit Eucharistiam ex pane azimo? Resp. ex hoc quod Christus confecit in festo azimorum, cum Iudæis non licebat comedere panem fermentarum.

Ioan. 13. Quomodo scitur fuisse festum azimorum cum Ioannes
Num. 13. dicat fuisse ante diem festum Paschæ, in quo panes azimi manducabantur? Resp. scitur, quia alij Euangelistæ dicunt

eunt fuisse primo die azimorum.

Quomodo ergo Euangelistæ cõueniunt inter se? Resp. Illud vespere, in quo Christus comedit agnum paschalem erat finis feriæ quintæ, quæ non erat dies festus Paschæ, & erat principium feriæ sextæ, quæ erat primus dies Paschæ, & festi azimorum: incipiebant enim comedere Azima in vespere Iouis. Ideo sanctus Ioannes respiciendo ad illud vespere, prout erat finis Iouis dixit, Ante diẽ festum Paschæ; sic enim consideratur dies, vt est naturalis: Alij Euangelistæ considerantes illud vespere non vt finis diei naturalis, sed vt initiũ diei festi dixerunt: Primò die azimorum, ideo omnes idem dicunt. *Ibidem.*

Cur si Christus confecit in pane azimo non est de necessitate sacramenti? Resp. quia vtrunque genus panis siue azimi, siue fermẽtati propriè, & verè panis est. Euangelium autem dicit, quòd Christus accepit panem, ideo hæc conditio non est de substantia materiæ. *Num.* 14.

Nonne omnia, quæ fecit Christus circa aliquod sacramentum sunt de substantia illius? Resp. non, nisi pertineant ad substantiam materiæ, vel formæ, vel efficientis, vel finis. C. R. num. 14. *Ex C. T. sess. 7. can. 10. 11. 12.*

Quomodo potest hoc sciri? Resp. ex traditione Apostolorum. Christus enim antequam conficeret Eucharistiam lauit pedes discipulorum, & post cænam consecrauit, & Apostolos communicauit, & tamen Apostoli non docuerunt ista esse facienda; imò à ieiunis Eucharistiam debere sumi, ab illis, ait Catech. traditum est, & lauare pedes ante communionem nunquam fuit in vsu. *Ioan.* 13.

Possunt Latini Sacerdotes conficere in fermẽtato? Resp. non possunt sine mortali peccato. *Num.* 14.

Quare hoc? Resp. ait Catech. quia Pontif. Maximi præceperunt, vt in pane azimo Eucharistia conficiatur. *Ibidem.*

De quantitate materiæ consecrandæ. Num. 4.

Estne determinatum quantus panis, vel quanta materia sit consecranda? Respon. non: quia non est certus numerus eorum, qui aut possint, aut debeant communicari: cum enim vsus sacramenti sit finis illius tanta materia debet consecrari, quanta ad vsum fideliũ satis sit. *Ibidem.*

Quod, & quale vinum sit apta materia Eucharistiæ. Num. 5.

Num. 15. C.T. sess. 22. c. 7. QVod vinum est necessarium ad Eucharistiam? Resp. vinum vitis est de necessitate sacramenti; quòd verò sit aqua permixtum est de necessitate præcepti.

Num. 15. Quomodo probatur quòd vinum, non quodcunque, sed ex vitæ sit materia huius sacramenti? Respon. quia scriptura ita docet, vt Matth. 26. non bibam amodo de hoc gemine vitis. Et Ecclesia Catholica semper ita docuit.

Ex C. R. Num. 15. Acetum vel vinum malorum granatorum, vel vinum corruptum possunt esse materia? Resp. non; quia quod non est ex vitæ, & quod non est vinum, non potest esse materia.

Mustum est apta materia? Resp. mustum est vinum ex vitæ, sed propter reuerentiam sacramenti, cum sit impurum, sine necessitate non debet adhiberi.

C.T. sess. 22. cap. 7. C.R. nu. 16 Quare aqua debet admisceri? Resp. primò quia id à Christo Domino factum esse Conciliorum authoritate, & sancti Cypriani testimonio comprobatur: secundò quia ex Apostolica traditione habetur, quod ita fiat, tertiò quia Ecclesia perpetuò ita seruauit, & seruari præcepit.

Sess. 22. ca. 7. C.R. nu. 16 Quare Apostoli, & Ecclesia hoc præceperunt? Resp. primò ad imitationem Christi: secundò ad renouandam memoriam sanguinis, & aquæ quæ de latere Christi permixta exierunt: tertiò ad significandam vnionem populi fidelis cum Christo: *Apoc. 17.* Aquæ enim vt in Apocalipsi habetur, populum designant.

C T. ses. 22 c. 7. nu. 17. Peccaret mortaliter, qui non apponeret aquam? Resp. ita est C. R. num. 17.

Quænam aquæ quantitas est adhibenda? Resp. modica: ita vt longè plus sit quantitas vini, quàm aquæ.

ibid. Quare hoc? Resp. quia Honorius Pontifex ita decreuit, & ratio etiam suadet, quia sacri Scriptores dicunt aquam illam in vinum conuerti; ideo debet esse modica, vt conuersio faciliter fiat.

De

De significatione materiæ panis, & vini . Num. 6.

QVæ significantur, & declarantur à materia Eucharistiæ? Resp. quatuor: primum est quomodo Christus sit cibus, & alimentum vitæ, secundum declaratur quomodo fiat conuersio panis, & vini in corpus, & sanguinem Christi: tertium ostendit quomodo Eucharistia fideles inuisibiliter nutriat; quartum explicat coniunctionem fidelium in vnum Christi misticum corpus. *C.T. sess. 13, cap. 2. C.R. n. 18.*

Quomodo panis, & vinum declarant qua ratione Christus sit alimentum vitæ? Resp. quia sicut ipsa sunt alimentum vitæ corporalis, ita significant, & declarant quòd corpus, & sanguis Christi sunt alimẽtum vitæ spiritualis: ideo significant Christum vt est vera hominum vita. *num. 18.*

Quomodo ostendunt conuenientiam conuersionis panis, & vini in corpus, & sanguinem Christi? Resp. quia sicut videmus quotidiè conuenienti ratione vi naturæ panem, & vinum in humanam carnem, & sanguinem mutari; ex hoc faciliter quis potest adduci, vt credat, diuina virtute posse conuerti panem, & vinum in corpus, & sanguinem Christi: quod enim natura facit conuenienter, multo magis, & melius Deus, qui est supra naturam, efficere potest. *ibid.*

Quomodo significant, & declarant effectum Eucharistiç in anima? Resp. tali ratione, sicut panis, & vinum naturali virtute mutantur occulte in corpus, & sanguinem manducantis illa corporaliter: & virtute supernaturali in corpus, & sanguinem Christi idem panis, & vinum occulte conuertuntur, ita vt homo nec naturalem, nec supernaturalem conuersionem, videre possit; sic credibile, & rationabile debet videri homini, quòd Deus per Eucharistiam possit animam renouare ad vitam; etiam si ipsa sensibus hoc non percipiat. *ibid.*

Quomodo significant vnionem Ecclesiæ? Resp. quia sicut ex multis granis efficitur panis, & ex multitudine racemorum fit vinum; ita ab ipsis pane, & vino significatur, & declaratur qua ratione ex multitudine fidelium fiat vnũ Ecclesiæ corpus, tanquam ex multis membris: dum vinculo hujus diuini sacramenti arctissimè colligantur, & tanquam vnum corpus efficiuntur. *Ibidem.*

De

De forma Eucharistiæ. *Cap. III.*

num. 19. DEbent ne populi doceri de forma Eucharistiæ? Resp. non, nisi necessitas cogat, quod esset si quis falsam de illa doctrinam doceret.

Ibidem. Quinam debent de illa edoceri? Resp. primò sacerdotes; nè formæ ignoratione in Eucharistia conficienda turpissime peccent. secundò illi, qui sacris initiati sunt, quia sacerdoti celebranti ministrant, & ad gradum sacerdotij sunt destinati.

Ibidem. Quid circa hac formam tractat Catech.? Resp. primò distinguit, quæ verba sint de necessitate formæ, & quę nõ; secundo explicat illa verba, quæ ad formam pertinere certum est.

De forma consecrationis panis. *Num. 2.*

Num. 19. QVænam est forma ad consecrandum panem? Res. ista: HOC EST CORPVS MEVM.

Vnde hoc habetur? Resp. Ex Euangelio Matthæi, & Lucæ & ab Apostolo Paulo. I. Cor. 11.

Mat. 14. *Luc. 22.* *Num. 19.* Quid dicuntur? Resp. ita. Cęnantibus illis accepit Iesus panem, & benedixit, ac fregit, deditq; discipulis suis, & dixit, Accipite, & manducate. Hoc est corpus meum, & in fine dixit, hoc facite in meam commemorationem.

ibid. Quare hæc est forma consecrationis panis? Resp. primò, quia Christus illa vsus est: secundò quia eandem Catholica Ecclesia semper retinuit: tertiò quia infinita sanctorum Patrum testimonia ita affirmant; quartò, quia de hoc extat Concilij Tridentini decretum; quintò, quia etiã ratione probatur; si enim forma ea est, qua illud significatur, quod in hoc sacramento efficitur; & dicta verba, non alia, significant conuersionem panis in corpus Christi: meritò dici debet, quòd forma huius sacramenti existant.

Ibidem. Illud verbum, Benedixit, nonne significat consecrationem? Resp. significat ita: Accipiens panem benedixit, illum dicens, idest, benedixit his verbis. Hoc est corpus meum.

Illud

Illud verbum, Enim, est ne de forma? Resp. non, siue in consecratione corporis, siue Sanguinis. *num. 20.*

Potest omitti sine peccato? Resp. non potest.

Illa verba, Accipit panem, sunt ne de forma? Resp. non: *ibid.* quia aliud est accipere panem, aliud consecrare: & sæpe *num. 19.* Christus accepit panem, & illum non consecrauit. *& 20.*

Illa verba, fregit, deditq. discipulis, & dixit, Accipite, & manducate, sunt ne de forma? Resp. non; quia pertinent ad vsum sacramenti, non ad sacramentum: mandu- *num. 23.* care enim panem, non est substantia, vel forma panis, sed vsus illius.

Quare non omnia verba quæ Christus dixit in conse- *ibid.* cratione Eucharistiæ, sunt de forma, sed aliqua tantum? Resp. quia aliqua pertinent ad substantiam sacramenti, aliqua ad vsum: & quæ pertinent ad vsum non sunt de substantia Eucharistiæ: quæ etiam sine vsu perfectum est sacramentum.

Explicatio formæ iam dictæ. Num. 3.

QVot particulæ sunt in forma consecrationis panis? *num. 19.* Respon. quatuor: prima Hoc, secunda, est, tertia Corpus, quarta Meum.

Quid significat illa particula Hoc? Resp. ait D. T. si- *3. p. q. 78.* gnificat contentum sub speciebus panis. *art. 5.*

Quid est hoc contentum? Resp. ante consecrationem *C. T. ses.* erat substantia panis, post consecrationem, est substantia *13. cap. 2.* corporis Christi. D. T. ibi. C. R. nu. 38.

Per hoc contentum intelligitur ne substantia panis an corporis Christi, an vtriusq. Resp. ait D. T. per hoc conté- *D. T. ibi.* tum intelligitur substantia non determinando, nec de sub *C. R. n. 38.* stantia panis, nec de substantia corporis Christi.

Quare sic? Resp. quia forma significabit productionem *Ib. D. T.* sacramenti, & sacramentum.

Quomodo effectionem sacramenti? Resp. quia dicendo substantia contenta sub his speciebus est corpus meum: *D. T. ibi.* si pro substantia intelligatur quid etiam commune substantiæ panis significabitur per illam formam, quòd substã tia, quæ erat panis, modò est corpus Christi, quod est substantiam panis conuersam esse in corpus Christi.

Quo-

Sess. 13. cap. 1. Quomodo talis forma significabit sacramentum? Resp. quia significabit virtute ipsius formæ effectum esse, vt sub illis speciebus sit corpus Christi per conuersionem panis in ipsum.

C.T. sess. 13. ca. 1. C. R. nu. 27. S. T. 3. p. q. 78 art. 2. Quid significat illa particula, Est? Resp. realem, & veram præsentiam corporis Christi: non enim dicit videtur, apparet, erit: sed ait, Est, quod veritatem, & realitatem significat.

Quare Christus non dixit; Hoc fit, vel fiet corpus meũ? Res. quia talia verba significarent non corpus Christi tanquam sub illis speciebus contentum, sed tantum significarent ipsum fieri: sacramentum autem Eucharistiæ debet significare realem præsentiam corporis Christi.

C.T. Ibi. Cur Christus non dixit imperatiuè. Hoc fit, vel fiat corpus meum? Resp. quia forma Eucharistiæ non debet significare imperium Christi, sed realem præsentiam illius in sacramento.

Ista dictio, Est, significatne factam fuisse consecrationẽ? n. 38. 40. Res. ita est, quia dicendo, Hoc, quod prius non erat corpus Christi, modò est corpus Christi, verè significat substantiã panis conuersam esse in corpus Christi.

C.T. sess. 13 ca. 1. n. 43. Quid significat illa particula, Corpus? Resp. substantiã corporis Christi.

Significatne magnitudinem, figuram, vel locum corporis Christi? Resp. nihil aliud significat, quàm substantiam corporis Christi; Simpliciter enim: & absolutè dicit; Est corpus meum.

Sess. 13. ca. 3. C.T. ibi. Significatue sanguinem, animam & diuinitatem Christi? Resp. non, sed tantùm corpus Christi.

C.R. num. 34. Nonne sanguis, anima, & diuinitas sunt in hostia consecrata? Resp. sunt, sed non ex significatione, & vi illius verbi Corpus meum; sunt autem ibi per realem concomitantiam, vt dicetur.

C.R. nu. 27 & 77. Quid significat illa particula, Meum? Resp. primò significat sacerdotem proferre illa verba in persona Christi; aliter enim verba significarent adesse ibi corpus non Christi, sed sacerdotis; secundò determinat quodnam corpus sub illis speciebus contineatur, nempè ipsius Christi, qui talia verba cum tali effectu protulit, & ab alijs suo nomine voluit esse prolata.

De

De forma consecrationis vini. Num. 4.

QVænam est forma consecrationis vini? Respon. ait Catec. certò credendum est esse hanc. HIC EST CALIX SANGVINIS MEI, NOVI ET AETERNI TESTAMENTI, MISTERIVM FIDEI, QVI PRO VOBIS, ET PRO MVLTIS EFFVNDETVR IN REMISSIONEM PECCATORVM. Num. 21

Nonne Christus plura alia verba dixit in consecratione sanguinis? Resp. dixit, sed illa non sunt de substantia, & necessitate formæ, sicut de priori dictum est. Num. 20

Vnde habetur, quòd omnia dicta verba sint de forma huius consecrationis? Resp. primò ex sacris scripturis, secundò ex traditione Apostolorum. Num. 21

Quæ verba accepta sunt ex traditione? Resp. illa duo, Aeterni, & Misterium fidei. ibid.

Quæ ex sacra scriptura? Resp. reliqua omnia.

Accipiuntur ex eodem scripturæ loco? Resp. ex diuersis, Illud enim verbum, Hic est calix, à D. Luca, & ab Apostolo acceptum est. Ista verò, Sanguinis mei, vel sanguis meus, noui testamenti, qui pro vobis, & pro multis effundetur in remissionem peccatorum, partim à D. Luca, partim à D. Matthæo dicta sunt. Ibidem. Ibidem.

Est indubitanter credendum, quod ista sit forma? Resp. ita est; ait Catec. quia scripturæ, & sancta traditio catholicæ veritatis interpres, & custos ita nos docuit; sed ratio quoque ipsa suadet: quia verba ipsa significāt, & declarāt conuersionem vini in sanguinem Christi, & exprimunt fructus passionis Christi, & sanguinis in illa effusi, quod est propriè significare effectum sacramenti, & sanguinis in illo contenti. Num. 21. & 22.

Verba istius formæ quid significant? Resp. tria, primum est conuersio vini in sanguinem Christi secundum est realis præsentia sanguinis sub vini speciebus: & hæc duo significantur ab illis verbis; Hic est calix sanguinis mei; cum enim significent ibi adesse sanguinem, necessariò significāt factam fuisse conuersionem, quia aliter ibi non esset. 3. significant quosdam admirabiles fructus sanguinis in passione Domini effusi. Num. 22.

Qui

ibidem. Qui sunt fructus sanguinis in passione effusi? Resp. tres primus est aditus ad æternam hæreditatem, & hic significatur per illa verba, Noui & æterni testamenti; vis enim hæreditatis à testamento procedit; secundus est aditus, seu via ad præsentem iustitiam: & hic exprimitur per illud verbum Misterium fidei; Apostolus enim ait, quòd
Rom. 3. Christus iustificat eos, qui sunt ex fide illius per sanguinē suum: Ideo ad iustificationem hominis duo requiruntur: vnum est virtus passionis, & sanguinis Christi; aliud est fides ex parte eius, qui debet iustificari; & Misterium dicit primum, Fidei dicit secundum: Tertius est remissio peccatorum; & hic per alia verba significatur.

Expositio iam dictæ formæ. *Num. 5.*

num. 13. QVid significant illa verba; Hic est sanguis meus, mei? Respon. significant sic: Hic est sanguis meus, qui hoc calice continetur; ponitur enim continens pro contento, & ista verba sunt explicanda, sicut de consecratione panis dictum est.

ibid. Quare fit mentio calicis? Resp. quia sic exprimitur consecrari, vt fidelibus detur in potum.

Heb. 9. Quare ponitur Testamentum? Resp. quia ait Apostolus
Num. 23. testamentum sanguine dedicatur.
ibidem. Quare dicitur noui? Resp. vt significetur sanguinē Christi in veteri testamento figuris significatum fuisse; in nouo autem verè, & re ipsa hominibus tradi.

Num. 22. & 23. Cur dicitur Æterni testamenti? Resp. ad significādum effectum sanguinis Christi, qui est vt per nouum testamētum sanguine, & morte Christi confirmatum vis æternæ hæreditatis hominibus detur.

Num. 23. Quare ponitur Misterium fidei? Resp. primò ad significandum quòd sanguis in hoc sacramento est misterium, idest res sacra sensibus latens: secundò ad exprimendum quòd sola fide, non autem sensu, veritas sanguinis in hoc sacramento est cognoscenda: tertiò vt ostendatur per sanguinem significari mortem Christi veri Dei, quod sola fide credibile est; quartò ad declarandum; quòd fides, & iustitia hominum ab hoc sanguine non sensibiliter, sed occultè fit deriuata.

Quare

Quare potius in consecratione sanguinis, quàm corporis passio Dominica commemoratur? Resp. quia effusio sanguinis propriè passionem significat: ideo in hac consecratione sit memoria. *Num. 16.*

Quare ponuntur illa verba. Qui effundetur in remissionem peccatorum? Resp. primò ad significandum sanguinem Christi ideo separatim consecrari, vt passionis, & mortis genus ante oculos ponatur: secundò vt significetur effectus sanguinis effusi, qui est remissio peccatorum. *ibidem.*

Quare posita sunt illa verba, Pro vobis, & pro multis? Resp. ad significandum fructum, & vtilitatem passionis. *ibidem.*

A quo loco scripturæ sumpta fuere? Resp. Illud verbum, Pro multis, sumptum est à D. Mat. & illud Pro vobis, à D. Luca, quæ Ecclesia spiritu Dei instructa, simul cõiunxit. C.R. nu. 24. *Mat. 26.* *Luc. 22.*

Quare non dicitur pro omnibus, cum Christus pro omnibus passus sit? Resp. in passione Christi ait Cat. duo cõsiderantur, primò virtus passionis, & hæc respicit omnes, & nullum excludit, secundò fructus, quem homines ex illa percipiunt, & hæc non respicit omnes quia non omnes se reddunt capaces virtutis illius, ideo dicit Pro vobis, & pro multis. *Num. 24.*

Quid Christus intellexit illo verbo, Pro vobis? Resp. intellexit eos, qui aderant, vel delectos ex Iudæorum populo, quales erant discipuli, Iuda tamen excepto, cum illis enim loquebatur.

Quid significat illud verbum, Pro multis? Resp. compræhendit reliquos electos ex Iudæis, & gentibus.

Quomodo distinguuntur virtus, & fructus passionis? Resp. tanquam causa, & effectus, sicut enim virtus Solis est causa, & fructus arborum effectus, & virtus medicinæ est causa, sanitas verò est effectus, & fructus illius: ita virtus passionis est causa, fructus vero, & vtilitates, quas homines accipiunt ex illa, sunt effectus. *ibid.* *ibid.*

Quare cum virtus passionis sit ad omnes, fructus illius pro multis, & non pro omnibus sunt? Resp. quia sicut infirmus potest nolle bibere medicina sibi paratam in qua sit virtus sanandi illum, ita homo per liberum arbitrium potest respuere virtutem passionis Christi sibi oblatam, *ibid.*

vnde

vnde priuabitur fructu illius, & sic fit vt multi priuentur fructu passionis Christi.

ibid. Possuntne alia misteria circa vtranque formam considerari? Resp. ait Catech. plurima alia in huius consecrationis verbis latent misteria, quæ hic non explicantur, sed assidua rerum diuinarum meditatione, & studio quis per seipsum, Deo iuuante, facile assequetur.

De consecratione, & transubstantiatione. Cap. IV.

Nu. 19. 10 26. QVare post considerationem materiæ, & formæ agitur de consecratione? Resp. primò, quia consecratio est effectus formæ; secundo quia consecratio est ipsius materiæ; idest illud quod consecratur, est materia; tertiò quia declaratio ipsius facilitat doctrinam eorum, quę postea sunt dicenda.

Quid est tractandum de consecratione? Respon. quid sit consecratio, quid est transubstantiatio, qua ratione habetur.

De consecratione quid sit. Num. 2.

QVid est consecratio? Resp. est actio, qua non sacrum efficitur sacrum.

3. par. q. 37 art. 1. Consecratio in Eucharistia, & in alijs sacramentis accipitur ne eadem ratione? Resp. non; sed multum diuersa; In alijs enim consecratio est quædam benedictio materiæ, absque eo quod materia in aliquid aliud mutetur; In Eucharistia autem aliter fit.

C. T. sess. 13. ca. 4. & can. 1. C. R. n. 19. 22. 40. 41. In Eucharistia propriè quid est consecratio? Resp. Vera, & propria diffinitio consecrationis, & quæ maximè debet notari hæc est: Consecratio in Eucharistia est vera, & realis conuersio totius substantiæ panis, & vini in totam substantiam corporis, & sanguinis Christi.

C. T. sess. 14. ca. 4. & can. 2. *Explicatio huius diffinitionis. Num. 3.*

QVot particulæ sunt in hac diffinitione? Respon. tres: prima dicit illud quod conuertitur nempe substan-

stantiam panis, & vini; secunda dicit illud in quod conuertitur, idest substantiam corporis, & sanguinis Christi, tertia dicit ipsam conuersionem.

Quare non dicitur panis, & vinum, sed substantia panis, & vini? Resp. quia in pane, & vino duo considerantur substantia, & accidentia, in consecratione nulla fit conuersio accidentium, sed tantum substantiæ; manent enim accidentia, sed substantia mutatur, & non manet. *C. T. sess. 13. cap. 2. C. R. n. 26. &c.*

Quare apponitur alia particula totius substantiæ? Resp. quia post consecrationem nihil penitus manet de substantia panis, & est de fide. *C. T. sess. 13. cap. 2. C. R. ibi.*

Quare dicitur conuersionem fieri in substantiam corporis Christi? Resp. quia corpus, & sanguis Christi sunt in Eucharistia, vt dicetur, per modum substantiæ, non autem quantitatis, vel extensionis, vel loci. *C. T. sess. 13. cap. 1. & ca. 1. & 2.*

Quare dicitur totius substantiæ? Resp. quia omne illud, quod pertinet ad substantiam, & integritatem corporis, vt ossa, & nerui, verè & realiter in Eucharistia reperitur. *C. R. num. 43. nu. 33.*

Quare ponitur hæc particula conuersio? Resp. quia per illam propriè exprimitur consecratio. *C. T. sess. 13. can. 2.*

Qua ratione? Resp. quia per illam non sacrum, id est panis, & vinum, efficitur sacrum, idest corpus, & sanguis Christi. *C. T. sess. 13. ca. 1. & can. 2.*

De transubstantiatione. Num. 4.

QVot modis appellatur Consecratio? Resp. tribus primò dicitur Conuersio: secundò Consecratio: tertiò Transubstantiatio. *C. T. sess. 13. ca. 1 & can. 2.*

Quare dicitur Conuersio? Respon. quia vna res conuertitur in aliam. *C. T. ibi.*

Quare dicitur Consecratio? Respon. quia res non sacra conuertitur in sacram, & fit sacra. *Ex C. T. ibi. cap. 4.*

Cur dicitur Transubstantiatio? Resp. quia hæc côuersio est mutatio de substantia in substantiam: ita vt tota substantia mutetur in totam substantiam. *Ibi. cap. 4.*

Panis, & vini substantia in consecratione diciturne annihilari? Resp. non; sed conuerti; vt dictum est, & est de fide. *Ibid. & C. R. nu. 34. Num. 37*

Corpus, & sanguis Christi in consecratione incipit ne esse per creationem, ita vt ex nihil fiat? Resp. non: sed per conuersionem panis, & vini in ipsum.

ibidem. Corpus Christi incipitne esse in Eucharistia per motum localem, ita vt descendat de cœlo, & veniat in hostiam consecratam? Resp. non, quia sic desineret esse in cœlo: corpus enim non potest mutare locum, nisi deserat priorem locum vbi erat: Christus autem semper in cœlo est.

Num. 40 & 41. Conuersio & mutatio panis, & vini in corpus, & sanguinem Christi potestne dici generatio? Resp. non, sed debet dici transubstantiatio.

R. num. 41. Quomodo differunt Generatio, & Transubstantiatio? Resp. sic. Substantia corporea necessariò habet duas partes, quarum vna dicitur materia, altera forma, & in Generatione fit mutatio solum in forma, non autem in materia: manente enim eadem materia formæ mutantur: vnde generatio quadam ratione potest dici transformatio, idest mutatio à forma in formam. At in transubstantiatione tota substantia mutatur in totam substantiam; quia mutatio fit simul, tum materiæ, tum formæ.

Num. 40. Transubstantiatio est actio diuina, & miraculosa, an naturalis? Resp. summè miraculosa.

Num. 42. Potest explicari exemplo naturali? Resp. non potest quia natura talem actionem non producit.

num. 40. & 18. Potest ostendi, quòd sit credibile Deum posse hanc Transubstantiationem facere? Resp. potest sic: primò si Deus potuit ex nihilo facere omnia, multo magis poterit ex vna re facere aliam; secundò si natura potest mutare partem substantiæ in partem substantiæ, idest formam in aliam formam; rationabile est, quòd Deus possit mutare totam substantiam in tota substantiam: tertiò si natura modico temporis spatio potest mutare per nutritioni cibum, & potum in carnem, & sanguinem, cur Deus non poterit hoc facere sua infinita virtute in instanti? Quod enim virtus finita facit in tempore, virtus infinita poterit in instanti.

nu. 38. &c. Potest probari transubstantiatio hæc authoritate? Resp. Catec. probat scriptura, traditione, vnanimi consensu Patrum, decretis Conciliorum Generalium, & Summo-

morum Pontificum, demum omni authoritate qua possit aliquid probari. Infinitis etiam miraculis hæc veritas confirmata est, & de probatione in capite 7. dicetur.

Debetne diligenter inquiri, & doceri veritas transubstantiationis? Resp. non est curiosius inquirenda, sed ad primum articulum, qui est de omnipotentia Dei, & ad nouum, qui est de authoritate Ecclesiæ est reducenda, credendo Deum posse facere omnia, & esse verum quod Catholica Ecclesia docet: potissimum autem rudes de hac re docendi non sunt. *Num. 25. 31. 38. 42.*

De speciebus sacramentalibus. Cap. V.

COgnitio de speciebus sacramentalibus est vtilis ad explicationem sacramenti Eucharistiæ? Resp. valde vtilis est, quia in ipsis potissima ratio sacramenti posita est. *Num. 8.*

Quid debet tractari de illis? Resp. primò quid sint; Secundò quomodo sint; Tertiò quid significent; Quartò quare post consecrationem dicantur panis, & vinum; Quintò cur dicantur sacramentales.

Quid sint species panis, & vini. Num. 2.

QVid sunt species panis, & vini? Resp. sunt accidentia panis, & vini. *Num. 26*

Quid est accidens? Resp. est illud, quod adhæret, & accidit substantiæ, & non est substantia. *Ibidem.*

Quæ differentia est inter substantiam, & accidens? Repon. primò substantia est veluti homo, accidentia sunt veluti vestimenta illius; secundò substantia constat ex materia, & forma rei; accidentia autem sunt conditiones, quæ huic materiæ, & formæ aduenìunt, veluti color, & alia. *Ex C. R. Num. 26. C. T. sess. 13. ca. 3. & can. 2.*

Quæ sunt accidentia panis, & vini? Resp. color, odor, sapor, quantitas, figura, & similia. *C. Tri. & C. R. ibi. C. T. sess. 13. ca. 2. & 3.*

Quot modis appellantur ista accidentia? Resp. primò dicuntur accidentia: secundo symbola: tertiò species: quartò dicuntur, licet impropriè, panis, & vinum Cat. Rom. num. 26. & 40.

Quare dicuntur accidentia? Respon. quia adhærent & accidunt substantiæ, sicut vestes ei, qui vestitus est.

Num.26. Quare symbola? Respon. quia sunt veluti signa, vel
sess.13.cap. inditia, vel imagines alicuius rei; ideo etiam ipsam sub-
2.& 3. stantiam indicant, & significant. C. R. numero 12. &
Num.25. 17.

Cur dicuntur species? Respon. quia imaginem substantiæ sensibus repræsentant. Illud enim quod sensibus aliquid repræsentat, à Philosophis species appellari consueuit.

Num.40 Cur dicuntur panis, & vinum? Resp. ait Catec. post consecrationem aliquando species panis appellantur panis: non quia ibi sit aliquid de substantia panis, sed quia habent speciem, & similitudinem, & apparentiam panis; deinde quia retinent vim nutriendi, quæ panis, propria est: sacra autem scriptura ita sæpè appellat res cuiusmodi esse videntur, vnde Angelos appellat homines, nō quia sint, sed quia tales esse videntur.

Quomodo sint in Eucharistia. Num.3.

Sess.13. Species panis, & vini per consecrationem mutanturne
cano. 2. in aliquid aliud? Resp. non mutantur, sed manent
C.R nu.8. eædem: solummodo superadditur illis hoc, quòd sint sacræ, & sacramentales: immò ipsum sacramentum, & signum rei sacræ.

Quare superadditur hoc? Respon. quia ante consecra-
Sess. 13.ca. tionem erant simbola substantiæ panis, & vini: post con-
2.& 3. secrationem verò sunt signum, & simbolum corporis, & sanguinis Christi C.R.nu.47.

Quis dedit illis hanc vim significandi corpus, & sangui-
Num.19 nem Christi? Resp. verba consecrationis.

Qua ratione? Resp. quia dum forma consecrationis pa-
Nu.19.27. nis dicit. Contentum sub istis speciebus est corpus Chri-
38.C.T. sti, omnino dat illis speciebus vim significādi corpus Chri-
ses.13.c.3. sti; sicut enim cū cera premitur à sigillo recipit impressionem sigilli, quæ etiam manet recedente sigillo: ita verba consecrationis prolata super illas species dant illis virtutem significandi corpus, & sanguinem Christi: ideo fiunt sacræ, & sacramentum, idest signum rei sacræ.

Istæ

Istæ species ante consecrationem quomodo se habebant? *Resp.* inhærebant substantiæ panis, & vini. *Num.26.*

Post consecrationem quomodo existunt? Resp. sunt absque vllo penitùs subiecto. *44. ibidem.*

Quare sunt sine subiecto? Resp. quia non possunt inhærere corpori Christi: non enim sunt accidentia illius: neque substantiæ panis, & vini, cum nihil penitus de illa ibi sit: ideo relinquitur, vt sine vllo subiecto existant. *Num.44. Sess. 13. can.2.*

Ex possibile hoc apud naturam? Respon. nulla ratione. *Num. 44.*

Est possibile apud Deum? *Respon.* omnia illi possibilia sunt: cum enim ipse dederit hanc legem naturæ, vt accidens rei non possit separari à re, cuius est accidens; & quod accidens non possit esse sine subiecto: potest hanc legem dispensare faciendo, vt accidens separetur à suo subiecto, separare enim vnita lege naturali Deo difficile nō est, & ut accidens sit sine subiecto: quod enim subiectum facit accidenti quò ad esse, Deus per seipsum facere potest. *Num.31.*

Estne de fide, quod species panis, & uini post consecrationem existant sine ullo subiecto? *Resp.* ita est, quia hæc fuit perpetua, & constans Catholicæ Ecclesiæ doctrina, plurimis testimoniis confirmata. *Num.44 C.T. sess. 13. cap.2.*

Quid significetur à speciebus panis, & vini. *Num.4.*

Quid significant species panis, & uini post consecrationem? *Respon.* significant, ut dictum est: primò passionem Christi præteritam: secundò corpus, sanguinem Christi, necnon gratiam, & alimentum, uel refectionem spiritualem pręsentem; tertiò uitam æternā, & alia multa, sicut iam dictum est, & suo loco dicetur, & hoc illis conuenit uirtute formæ consecrationis. *Num.12.* *Num.11.*

Populi debent doceri de significatione harum specierum? *Resp.* maximè expedit illos docere sicut in capite secundo dictum est, nempè de re contenta sub ipsis, & de significatione illarum.

De contento sub istis speciebus. Cap. VI.

Num. 27. 32. C.T. sess. 13. ca. 2. 1. C.Tri. sess. 13. ca. 1. & can. 2. C.T. ibi.

EXpedit diligenter explicare quid contineatur sub speciebus panis, & uini? Resp. expedit supra quam dici potest. Hæc enim ueritas est basis, & fundamentum istius tractationis, & per illam omnia illustrantur & patefiunt.

Quid debet considerari circa hoc? Respon. duo, primum quid contineatur sub istis speciebus ante consecrationem; secundum quid contineatur post consecrationem.

Quid continetur sub illis ante consecrationem? Resp. sola substantia panis, & uini

ibid. Continenturne ante consecrationem aliquid corporis, & sanguinis Christi? Resp. nihil penitus.

ibid. Quid continetur sub illis post consecrationem? Resp. tota substantia corporis, & sanguinis Christi.

Remanetne aliquid de substantia panis, & uini? Resp.

Sess. 13. cā. 2. nihil penitus, & est de fide.

De reali præsentia Christi in Eucharistia. Num. 2.

C.T. ses. 13 cap. 1. &c. C. R. num. 27. &c.

QVid debet considerari circa realem præsentiam Christi in Eucharistia? Resp. primò, quòd ibi sit uere, & realiter, secundò quomodo incipiat ibi esse: tertiò qua ratione ibi sit: quartò propter quid uelit ibi esse, & tali ratione; quintò quanta ex hoc Ecclesiæ dignitas sit.

Ses. 13. c. 1. C.R. nu. 26 Num. 33. C.T. ses. 13 can. 1.

In Eucharistia continetur ne uerum Christi Domini corpus? Resp. continetur uerè, & realiter, & illud idem quod natum est ex Virgine, & sedet ad dexteram patris, & est de fide.

Continenturne in Eucharistia ossa, & nerui, & omnia, quę ad ueram corporis Christi rationem pertinent? Resp. indubitanter credendum est, ita ut omnes partes corporis Christi ibi sint.

ibid. C.T. Contineturne totus Christus in Eucharistia cum anima, & diuinitate? Resp. ita est.

In quacunque particula panis, & uini quantumuis minima

nima continetur ne totus Christus? Resp. ita est, secundum fidem.

Vnde hoc habetur? Resp. primò ex authoritate D. Aug. qui hoc dicit expresse, vt apud Catech. secundò ex illa Sequentia, quæ habetur in missa corporis Christi, tertiò ex Conc. Trid. qui hoc determinauit de fide, quartò potest colligi ex Euangelistis; ait enim Catec. non est credendum, quòd singula panis frusta, seu particulæ à Christo propria, & separata verborum forma sint consecrata; sed simul omnis panis, qui Apostolis distribuendus erat, debet dici consecratus, & ideo in qualibet particula, etiã diuisa post consecrationem, totus Christus continetur. *Sess. 13. ca. 3. C. R. nu. 36. C. T. ses. 14. cap. 3.*

Quomodo Christus incipiat esse in Eucharistia. Num. 3.

CHristus post consecrationem incipitne esse sub speciebus panis, & vini? Resp. incipit. *C. T. ses. 13 c. 1. can. 2.*

Qua ratione? Resp. non incipit esse ibi per creationem neque per generationem, neque per loci mutationem, ita vt descendat de cęlo, illud reliquens, & in hostiam descendat, sed incipit esse per conuersionem panis, & vini in ipsum, vt dictum est, Domini corpus. *C. T. ses. 13 cap. 2. C. R. n 37. 40. 43*

Quomodo ostenditur ita esse? Resp. quia Ecclesia catholica ita docet; & ratio etiam dictat: quia inconuenit, Christum incipere ibi esse alia ratione, quam dicta conuersione, *C. T. & C. R. ibi.*

Quomodo Christus sit in Eucharistia. Num. 4.

QVomodo Christus modò est in cęlo? Resp. eodem quo fuit in terra, idest, vt ait Conc. Trid. iuxta modum existendi naturalem. *Sess. 13. cap. 1.*

In Eucharistia estne iuxta modum existendi naturalẽ? Resp. ait Conc. Trid. ibi est alia quadam ratione, quæ verbis exprimi vix possit; tamen Deo possibilis est & homo cogitatione per fidem illustrata assequi illam potest, & ita constantissimè credere opus est, quia Ecclesia semper ita credidit. *C. T. ibi.*

Quibus verbis sacrum Conc. explicat hanc rationem, *Sess. 13. cap. 1.*

qua Christus in Eucharistia continetur? Resp. Istis Primò sic dicit: Post panis, & vini consecrationem Christus verè, realiter, & substantialiter sub specie illarum rerum sensibilium continetur: & paulò post ait: Christum iuxta modum existendi naturalem esse in cælo: in alijs verò multis locis, vbi est sacra Eucharistia, adesse sua substantia, & nobis sacramentaliter esse præsentem. Vnde apparet, quòd sacrum concilium quatuor verbis explicat modum quo Christus est in Eucharistia; primum est verè, secundò realiter, tertiò sacramentaliter, quartò secundum substantiam.

Ses. 13. can. 1. Quid significat verè? Resp. quòd sit veritas, & non imaginatio Christum in Eucharistia esse; & quod ibi non sit tantummodo vt in signo, vel figura, aut virtute.

C. T. ses. 13 c. 1. et can. 1. C. R. nu. 17. & 28. &c. Quid significat realiter? Resp. significat in Eucharistia non adesse tantummodo figuram, vel imaginem, vel vmbram, vel similitudinem, vel signum, vel apparentiam, aut repræsentationē Christi, aut Corporis, & sanguinis eius, sed ipsummet Christum: realiter enim significat, accipi rem, & non memoriam, vel signum, vel imaginem rei; pictura enim hominis realiter non est homo.

Sess. 13. c. 1 Quid vult dicere sacrum Concilium dum ait, Christū in Eucharistia contineri sacramentaliter: in cœlo autem secundum modum existendi naturalem? Resp. vult dicere, quòd Christus idem omninò manens duplicem habet modum existendi, vnum naturalem, & hoc modo existit in cœlis ad dexteram patris, alium non naturalem, sed sacramentalem, & hunc habet in sacramento Eucharistiæ.

Ex C. T. vbi sup. Idem corpus Christi potestne habere plures modos existendi? Resp. ita est.

Ex C. T. Sess. 13. c. 1 & 8. C. R. num. 26. 33. 45. Qua ratione? Resp. corpus Christi habet triplicem modum essendi; Naturale; & iuxta hunc est visibile, tangibile, & fuit passibile, & mortale; Gloriosum, & per hunc habet claritatem, subtilitatem, impassibilitatem. Et sacramentalem, & iuxta hunc velatum existit, & latet sub speciebus panis, & vini.

Ex C. T. & C R. vbi sup. Potest hoc declarari exemplo? Resp. potest sic aliquibus rex potest multiplicem habere modum existendi. Naturalem, quia existit iuxta naturam hominis. Regium, & hic

hic est quando sedet in throno cum diademate, & sceptro, &c. si verò sub amictu pauperis, & serui lateat, sic habebit modum essendi qui conuenit seruo. Sic itaque sacrũ Conc. dicit, Christus est omnino idem, tum qui in cœlo existit modo naturali, tum qui in Eucharistia modo sacramentali reperitur.

Quare Christus in Eucharistia non habet modum existendi naturalem, & gloriosum? Resp. quia modus naturalis existendi requirit, vt corpus visibile, & tangibile sit; & vt sit secundum quantitatis extensionem in loco, & tali, & tanto; modus verò gloriosus respectu nostri est, vt videatur gloria, & maiestas eius qui gloriosus existit; Christus autem in Eucharistia ista non habet ipse enim & eius gloria non videntur, sed velata existunt. *Ex C. T. ubi sup. Ex C. R. Num. 43.*

Quid est Christum in Eucharistia habere esse sacramétale? Resp. est Christum ita esse velatum, & ita latere sub accidẽtibus, & speciebus panis, & vini, vt nec ipse, nec eius gloria possit videri, sed sit tanquam ille rex: qui latet sub vestimentis serui; ita tamen intelligendo, quòd à dictis speciebus realis præsentia Christi significetur: atq. ita habere modum essendi sacramentalem est habere esse velatum; latens, & significatum à speciebus sacramentalibus, qui modus omninò non est naturalis, neque gloriosus, sed summè miraculosus. *C. Trid. Sess. 13. ca. 3. & can. 2. & sess. 22 cap. 1.*

Quid significat vltima particula secundum substantiam, vel sua substantia, uel substantialiter? Resp. ista significant multa; primò enim declarant quòd tota Christi substantia in Eucharistia continetur: secundò manifestant quòd aliqua quæ non sunt de substantia Christi, vel corporis, & sanguinis eius, sed tantùm pertinent ad modum essendi naturalem, vel gloriosum ueluti esse in magno, uel paruo loco; ab omnibus posse inspici, & tangi: gloriam, & maiestatem eius uideri: non sunt in corpore, & sanguine Christi, prout in Eucharistia contenta sunt. *Sess. 13. c. 1 & c. 1. C. R. nu. 43*

Quæ sunt ista quæ desunt? Resp. hæc, & similia, positio, esse uisibile, tangibile, & apparere gloriosum, occupare magnum, uel paruum locum. *ibid.*

Quomodo differunt modus essendi naturalis, & sacramentalis? Res. Christus in esse naturali habet quædã quæ non habet in sacramẽtali, & in sacramentali habet quædã, *C. T. sess. 13. ca. 1. 3. 8. C. R.*

quæ

quæ non habet in naturali, vt patet ex dictis, ideo est differentia.

C.T.& C. R. Ibi. In quo conueniunt? *Resp.* in tribus, primò, quia ita Christus verè est in sacramento, sicut in cœlo: ita enim verus est homo vestitus regio habitu, sicut seruili; ita in luce positus apparens, sicut in tenebris latens: secundò ita realiter Christus est in sacramento, sicut in cęlo quia eadem res, idest Christus, & ibi, & hic reperitur; tertiò tota substantia Christi ita est in sacramento sicut in cœlo, quòd si aliqua desunt illa non sunt de substantia, sicut ea, quæ dicta sunt.

Ex eisd. ibid. Debet ne notari declaratio huius termini substantialiter? *Resp.* ab his, qui volunt magis distinctè intelligere, debet maximè notari, quia ab ipso plurimæ tolluntur difficultates.

C.T. sess. 13 can. 3. C.R. n. 36 & 43 Quomodo tolluntur? *Resp.* quia ex hoc ostenditur totum Christum esse sub quauis minima particula: & quod ex diuisione hostiæ non sequitur diuisio per modũ quantitatis in corpore Christi, sed in hac diuisione semper totum corpus in qualibet parte manet, sine vlla Domini nostri mutatione, vel augmento, vel decremento.

Num. 43 Quomodo est hoc? *Resp.* expedire visum est ponere ipsa verba Catech. qui ita ait. Deinde verò doceant scilicet Pastores, Christum Dominum in hoc sacramento, vt in loco non esse. Et enim locus res ipsas consequitur, vt magnitudine aliqua præditæ sunt: Christum verò Dominum ea ratione in Sacramento esse non dicimus, vt magnus, aut paruus est, quod ad quantitatem attinet, sed vt substantia est; Substantia enim panis in Christi substantiam non in magnitudinem, aut quantitatem conuertitur. Nemo verò dubitat substantiam æque in paruo, atque in magno spacio contineri, nam & aeris substantia, totaque eius natura sic in parua, vt in magna aeris parte: itemque tota aquæ natura non minus in vrnula, quàm in flumine, insit, necesse est. Cum igitur panis substantiæ corpus Domini nostri succedat; fateri oportet ad eundem planè modum in sacramento esse, quomodo panis substantia ante consecrationem, ea verò vtrum sub magna, an sub parua quantitate esset, nihil ad rem omnino pertinebat.

bat. Et ista verba diligenter consideranti magnam afferet sacræ Eucharistiæ cognitionem.

Quid vult dicere Catechismus? *Resp.* vult dicere, quòd corpus Christi est in sacramento non vt magnum vel paruum, vel visibile, vel gloriosum, sed ibi reperitur, vt est substantia; & tali ratione sicut prius substantia panis erat sub illis speciebus ex quo fit (vt Philosophi omnes sciunt) quod in quacunque minima particula sit tota corporis Christi substantia ad quam nihil refert an sit magna, vel parua. *ibid.*

Quomodo ad substantiam nihil refert an sit magna, vel parua? *Resp* primò, quia quantitas est accidens, accidēs autem non est de natura substantiæ: secundò quia in aere, & aqua, & alijs hoc manifestè apparet; substantia enim & natura aquæ ita est in gutta aquæ, sicut in toto mari, & substantia ignis ita est in candela, sicut in fornace accensa; tertiò, quia corpus infantis in vtero matris, vel modò geniti, ita habet substantiam, & naturam corporis, sicut in ætate virili, & tamen quantitatem ita magnam non habet. ideo certum est ita esse, quod ad substantiam rei nihil refert, quantum ad rationem substantiæ, an sit in magno, vel paruo loco; an videantur in die, vel non videatur in nocte; an aliqua, vel nulla veste tegatur; & sic sequitur, quod idem omninò Christus est in cœlo, & in Eucharistia, licet modus essendi aliqua ratione diuersus sit. *ibid.*

Quod totus Christus sit sub vtraque specie ex vi verborum, & per realem concomitantiam. Num. 5.

TOtus Christus continetur nè sub specie panis, & sub quauis parte ipsius speciei? *Resp.* est de fide ita esse. *C.T. sess. 13 can. 3. Cōc.*

Idem debet dici de speciebus vini? *Resp.* idem. *ibi. sess. 13. cap. 3. C.R.*

Corpus, sanguis, anima, & diuinitas continentur nè sub speciebus panis eadem ratione qua continentur etiam sub speciebus vini? *Resp.* ait Concil. & Catec. contineri quidem, sed aliqua diuersa ratione. *nu. 34. sess. 13. c. 3.*

Quænam est ista diuersa ratio? *Resp.* talis, sub speciebus panis continetur tantummodo corpus ex vi verborum, *C.R. n. 34.*

rum,

rum, seu ex vi sacramenti, seu ex vi, & efficientia, vel efficacia consecrationis, sanguis vero, anima, & diuinitas continentur ex vi naturalis connexionis, & concomitantiæ; sub speciebus autem vini sanguis tantummodò continetur ex vi verborum: corpus verò, anima, & diuinitas per realem concomitantiam & sacrum Conc. Trid. sic docet.

C.T. & C. R. ibi. Quid est contineri ex vi consecrationis, vel sacramenti, vel verborum? *Resp* quia consecratio panis fit his verbis, Hoc est corpus meum, & non dicit sanguis anima, diuinitas. sequitur quod illa verba consecrationis habeant solummodo vim efficiendi conuersionem panis in corpus Christi; & ideo corpus Christi ibi est ex vi consecrationis, & verborum; alia autem non sunt ex tali vi, quia verba non proferunt præter corpus ab ipsis fieri aliquid aliud.

n.S.19.40.

Differuntne, verba, consecratio, & sacramentum? *Resp.* aliqualiter. Consecratio, est ipsa conuersio panis in corpus Christi. Verba sunt forma istius consecrationis. Sacramentum vero sunt ipsæ species. Istæ enim sunt signum rei sacræ, sed ex vi formæ consecrationis super ipsas prolatæ.

Num. 34. Species panis significantne tantùm corpus Christi? *Respon.* est, quia à forma consecrationis accipiunt vim sacramenti, & signi, & ista significant tamen adesse corpus.

C.T. sess. 13 c. 3. C. R. n. 34. Quinam vtuntur his verbis, Vi consecrationis, uerborum, & sacramenti? *Resp.* Conc. Trid. utitur hoc modo dicendi; Ex ui uerborum, Catech. & Theol. utuntur istis, ex ui uerborum, & ex ui consecrationis, quæ omnia idem dicunt.

C.T. & C. R. ibi. Qua ratione? *Resp.* omnis ratio sacramenti, quæ conuenit speciebus panis, & uini conuenit illis per consecrationem: species enim per consecrationem efficiuntur sacramentum, & signum rei sacræ per consecrationem effectæ. Ipsa uerò consecratio perficitur per uerba, quæ uerba non habent uim efficiendi aliud, quàm illud quod significant. Cum itaq; ista uerba: Hoc est corpus meũ; significent tantùm adesse corpus, consecratio non habebit uim efficiendi aliud, quam corpus tota enim uis consecra-

tionis

tionis procedit à uerbis,& à forma ipsius: quia autem omnis uis specierum est à consecratione, significant enim tantùm illud, quod consecratione effectum est, & accipiunt uim significandi à uerbis consecrationis: ideo species panis ex ui sacramenti corpus,& non aliud, significabunt,& continebunt.

Quis utitur hoc modò dicendi. Ex ui naturalis connexionis,& concomitantiæ? *Resp.* Theologi, Catech. & sacrum Conc. Trid. *C.T.ses.13 c.3.C.R.n.34. C.T. sess.13.c.3.*

Significatne idem connexio, & concomitantia? *Resp.* connexio est tanquam causa, concomitantia tanquam effectus. *C.T. & C. R.ibid.*

Qua ratione? *Resp.* connexio est quædam coniunctio aliquorum, ita ut simul esse necesse sit. Concomitantia est effectus talis connexionis, quia ex eo quod duo sunt connexa, necesse est, ut ubi est unum, ibi sit etiam aliud.

Quare dicitur Concomitantia naturalis? *Resp.* quia corpus uiuum naturaliter habet annexum sanguinem,& animam; aliter enim uiuum non esset. *ibid.*

Quomodo ex naturalis concomitantiæ sub speciebus panis continetur sanguis, anima,& diuinitas? *Resp.* quia cum ibi sit corpus uiuum, necesse est, quòd habeat sanguinem, & animam; & quia est corpus Christi, necesse est quòd habeat annexam diuinitatem. *ibid.*

Idem debet dici de sanguine? *Resp.* idem. *ibid.*

Quare Christus velit esse in Sacramento,& tali ratione. Num.6.

QVare Christus uoluit relinquere Ecclesiæ Sacramẽtum Eucharistiæ? *Resp.* ob tria, primò ut Ecclesia sponsum,& Deum suum semper haberet realiter præsentem; secundò ut in terris haberetur sacrificium Deo acceptissimum; terriò ut homines haberẽnt cibum, & refectionem spiritualem. *C.T.ses.13 c.2.C.R. nu 32.74.*

Nonne poterat Christus relinquere seipsum manifestum, atque uisibilem? *Resp.* poterat, sed melius fuit fieri quod ipse fecit. *nu.32.45.*

Cur uoluit corpus suum sacris uelaminibus occultare? *Respon.* primò, ut distingueret Ecclesiam militantem *Ibidem.*

à triumphante: secundò vt præberet fidelibus occasionē merendi per fidem: tertiò nè infidelibus daretur occasio scandali, & calumniæ si Christiani comederent Christum in propria specie.

Num. 32 Quomodo per hæc velamina Ecclesia militans distinguitur à triumphante? *R*espon. quia Sinagoga habuit Christum non verè & realiter, sed figuratum solummodo, Ecclesia militans habet illum verè, & realiter, sed non manifestum, & visibilem. Triumphans verò habet verè, realiter, gloriosè, & apparenter. Ecclesia igitur hoc habet magis, quam sinagoga, quia Christus illi realiter est præsens; habet verò minus quam triumphans, quia non manifestum, sed velaminibus obuolutum habet.

Num. 45 Quomodo Christum latere meriti, & fidei occasio est? *R*esp. quia fideles credendo, & adorando Christum latentem per fidem meritum habent.

Num. 18. & 45. Quare Christus voluit quod velamina quibus corpus suum tegitur essent species panis, & vini? *R*esp. primò, quia cum vellet esse cibus, alimentum, & refectio fidelium: voluit latere sub tali velamine, quod ipsum alimentum esse spirituale, declararet.

Num. 45 Nonne poterat dare carnem suam in cibum, cum etiā homo carnibus vesci possit? *R*espon. nullo modo decebat.

ibid. Quare non? *R*esp. primò, quia natura hominum maximè abhorret vesci esca humanę carnis, & sanguinis potione, pane autem, & vino maximè delectatur; secundò, quia si fideles Christum in propria specie manducarent, non possemus ab infidelium calumnia liberari, & illis scā dalum magnum esset.

Num. 32 Ex hac reali præsentia Christi prouenitne magna dignitas legi Euangelicæ, & Ecclesiæ? *R*esp. supra qua dici potest maxima.

ibid. Quare tanta? *R*esp. primò, quia habent Deum suum reipsa præsentem; secundo quia modo sibi proprio præsens est; tertio quia non tantum est præsens, sed verus cibus, & sacrificium existit.

De

De probatione eorum, quæ dicta sunt. *Cap. VII.*

CAtechismus probat ea quæ dicta sunt? *Respon.* probat. *nu. 26. &c.*

Quæ conclusiones probantur ab illo? *Resp.* tres potissimum, prima est, sub speciebus panis, & vini vere, & realiter contineri corpus, & sanguinem Christi; secunda est, post consecrationem nihil penitus de substantia panis, vel vini remanere sub illis speciebus; sed totam substantiam panis, & vini conuersam esse per transubstantiationem in corpus, & sanguinem Christi; tertia est accidentia, & species post consecrationem manere sine vllo subiecto. *Num. 26*

Quare has conclusiones, & veritates probat? *Respon:* quia his probatis omnia, quæ ad Eucharistiam pertinēt, quadam ratione apertissima fiunt; secundo illas à Conc. Trid. accepit. *C. T. ses. 13 c. 3. 4. et cā. 1. &c. C. T. sess. 13. c. 1. & ca. 1. n. 27. &c.*

Quęnam harum conclusionum est principalis? *Resp.* prima est principalissima, & illa probata omnia patefiūt: secunda enim, & tertia conculusio à prima dependent; Conc. Rom. num. 37. 44.

Quomodo Catec. probat realem præsentiam Christi in Eucharistia? *Respon.* probat apertissime quinque modis, primo ex pluribus locis sacræ Scripturæ; nempe ex Euangelijs, & Apostolo Paulo: qui hoc apertissimè docet, & hæc loca scripturarum adducit iuxta interprætationem sanctæ, & Catholicæ Ecclesiæ, & hæc omnia Apostolica traditione confirmatur; secundo probat ex vnanimi consensu Sanctorum Patrum, & aliquorum adducit præcisis verbis authoritatem: tertio adducit vnanimem consensum vniuersæ Ecclesię in quocunque tempore: quarto ad hanc veritatem confirmandam adducit testimonium septem Conciliorum, & illorum Pontificum; qui talia Concilia congregarunt; quinto probat ex primo, & nouo articulo Simboli Apostolici: has autem authoritates in ipsomet Catech. videre rectius erit.

Quomodo probat secundam conclusionem, quod post consecrationem sub speciebus panis, & vini nihil maneat de substantia eiusdem panis, & vini? *Respon.* primo adducit *nu. 37. &c.*

ducit

ducit quatuor loca sacræ, & Euangelicæ scripturæ, ex quibus manifestè ita esse declaratur: secundò probat testimonio trium Conciliorum Lateranensis magni, Florentini, & Tridentini, & refert propria uerba Conc. Trid. quibus declarat hæresim esse aliter affirmare: tertiò probat unanimi consensu Sanctorum Patrum, quæ omnia traditione etiam confirmantur.

Num 14. Quomodo probat tertiam, nempè quod accidentia sint sine subiecto? Resp. probat ob necessariam sequelam ex prima, & secunda conclusione.

Ibidem. Quomodo sequitur ex illis? Resp. accidentia panis, & uini post consecrationem manere, & certum, & sensibile est; uel ergo habent subiectum, uel non habent: si non habent, uera est conclusio, quæ modo posita est; si dicantur habere, illud subiectum omnino erit, uel substantia panis, & uini, uel substantia corporis, & sanguinis Christi; primum esse non potest; quia, ut ait secunda conclusio, nihil penitus manet de substantia panis, & uini, Corpus etiam Christi non potest esse subiectum, quia illa non sunt accidentia Corporis Christi, & unum accidens non potest inhærere alicui corporis, nisi accidens illius fiat, ideo sine subiecto omnino erunt. Et talis est sensus totius Ecclesiæ.

Vbi Catechismus explicat, & probat dictas tres conclusiones? Resp. de prima agit à num. 26. usque ad 37. de secunda conclusione tractat à num. 37. usque ad 44. de tertia conclusione agit in num. 44. & 45. & ibi dicta licet uidere.

De cultu, & ueneratione sanctissimo Sacramento exhibenda. Cap. VIII.

C. R. nu. 1. C. T. sess. 13. c. 55. Omnes fideles debentne edoceri de cultu, & ueneratione huic sacramento exhibenda? Resp. ita est, quia omnes fideles tenentur summum cultum huic sacramento exhibere.

Sess. 13. c. 5. & can. 6. Quis cultus debetur illi? Resp. latriæ. & Conc. Trid. determinat de fide; & ait in Ecclesia Catholica semper fuisse hunc morem talem cultum illi præbendi.

Sess. 13. c. 5. Quis est iste cultus latriæ? Resp. ait Conc. Trid. ille

ipse

ipse qui Deo vero debetur.

Quare hoc? Resp. ait Conc. quia in hoc sacramento verè præsens est vnigenitus filius Dei, quem Pater æternus introducens in orbem terrarum dicit, Et adorent eũ omnes Angeli Dei. *Ibidem.*

Potest probari ex scriptura talem cultum illi præbendum? Resp. potest, & Scriptura, & ratione. *Ibidem.*

Ex quo loco scripturæ? Resp. præcipuè ex Epist. ad Heb. ca. 1. vbi Pater æternus introducit filium suum, vt omnes Angeli eum adorent; adoratio autem propriè accepta cultus latriæ est, & debitus soli Deo; secundò quia Magi procidentes adorauerunt eum; tertiò quia ab Apostolis in Galilæa adoratus est. *Ibidem.*

Quomodo ratione? Resp. quia vbicunq; est Deus, ibi cultus diuinus debetur illi: si ergo Christus est verus Deus, & verè in hoc sacramento præsens est: ergo cultus diuinus nempe latriæ debetur illi. *Ibidem.*

Debeturne illi cultus fidei, spei, charitatis, idest cultus internus? Resp. debetur. *Sess. 13. canon. 6. Ibidem. Sess. 13. ca. 6. & can. 7.*

Debetur etiam externus? Resp. ita est.

Sacramentum hoc potestne seruari in sacrario, ac pixide etiam post Missam completam? Resp. ait Conc. Tr. consuetudo asseruandi in sacrario sanctam Eucharistiam adeo antiqua est, vt eam sæculum etiam Nicæni Concilij agnouerit, & determinat de fide posse.

Licetne publicè populis proponere sacramentum Eucharistiæ, vt ab illis adoretur? Resp. Conc. Trid. determinat de fide licere.

Licet deferre Eucharistiam ad infirmos? Resp. Conc. Trid. determinat de fide licere; & statuit, vt talis mos retineatur, & appellat illum salutarem, & necessarium, & summè æquitati, & rationi coniunctum: & ait in multis Concilijs præceptum fuisse, & vetustissimo Catholicæ Ecclesiæ more obseruatum fuisse. *Ibid. can. 6. Sess. 15. ca. 6. & can. 7*

Potest ne festiua aliqua celebritate veluti Corporis Christi venerari? Respon. Conc. Trid. determinat de fide posse. *Sess. 13. can. 6.*

Potest solenniter circumgestari in processionibus secundùm laudabilem, & vniuersalem Ecclesiæ sanctæ ritum, & consuetudinem, veluti in Processione diei festi *Sess. 13. ca. 5. & can. 6*

corporis Christi? Resp. est de fide, posse.

Sess. 13. c. 5. Qua ratione celebritas diei festi, & processionis Corporis Christi est introducta? Resp. Conc. Trid. ita de hac re ait. Declarat præterea sancta Synodus, piè, & religiosè admodum in Dei Ecclesiam inductum fuisse hunc morem, vt singulis annis peculiari quodam, & festo die præexcelsum hoc, & venerabile Sacramentum singulari veneratione, ac solennitate celebraretur. vtq; in processionibus reuerenter, & honorificè illud per vias, & loca publica circumferretur. Aequissimum est enim sacros aliquos statutos esse dies, cum Christiani omnes singulari, ac rara quadam significatione gratos, & memores testentur animos erga communem Dominum, & Redemptorem pro tam ineffabili, & planè diuino beneficio, quo mortis eius victoria, & triumphus repræsentatur. Atque sic quidem oportuit victricem veritatem de mendacio, & hæresi triumphum agere, vt eius aduersarij in conspectu tanti splendoris, & in tanta vniuersæ Ecclesiæ lætitia positi, vel debilitati, & confracti tabescant, vel pudore affecti, & confusi aliquando resipiscant.

Ibidem. Debentne ista omnia doceri, & considerari? Resp. sicut Conc. Trid. iudicauit dignum, vt ista ab ipso considerantur, & docerentur; idem omnino ab alijs vtilissimum debet existimari.

De fine, & effectu sacræ Eucharistiæ. Cap. IX.

Sess. 5 4. ca. 7. R. Ex C. 1. Ibidem. C. T. sess. 13. ca. 2. ibid. & ses. 22. ca. 1 C. R. num. 32. & 70.

EXpedit cognoscere finem, & effectum Eucharistiæ? Resp. expedit multum.

Ad quid? Resp. quia hac ratione scitur, qua intentione ad Eucharistiam sit accedendum.

Quis est finis illius? Resp. alius est principalis, alius est minus principalis.

Quis est finis principalis? Resp. isti tres Primus, vt in medio populi Christiani Christus verè, & realiter esset præsens, licèt latenter, & occultè, secundus vt fideles haberent cibum, & potum, idest alimentum, & refectionem spiritualem; tertius vt daretur sacrificium laudis, & gratiarum actionis Deo patri. Primus respicit Eucharistiam vt est sacramentum sine vsu: secundus respicit illam, vt

est

est sacramentum cum vsu: tertius vt est sacrificium.

Qui sunt fines secundarij, vel minus principales? Resp. primus est vt homini detur pignus, & signum infiniti amoris, quo Christus dilexit illum; secundus vt esset memoriale passionis Christi; tertius vt esset arctissimum vinculum, quo fideles tanquam multa membra in vnum corpus colligarentur; quartus vt homo per hoc sacramétum Christo capiti ita vniretur, vt cum ipso fieret vna res; quintus vt homo per illud haberet omnia bona, & auxilia, & dona spiritualia; sextus vt homo manendo in Christo, & communicando de vita Christi posset sicut palmes, qui manet in vite fructũ plurimum bonarũ operationum afferre; septimus vt merita vitæ, & passionis Christi fideli populo communicarentur; octauus vt homini daretur pignus, & spes hæreditatis æternæ; nonus, vt Christus honoraretur ab homine in terris, vbi pro homine tanta pati dignatus est; decimus, vt Ecclesia declaretur supra Sinagogam, dum retinet in re, quod illi in figura contingebat, & fiat propè Ecclesiam triumphantem vno tantùm gradu distans ab illa. Demum infinitæ rationes finales conueniũnt quatenus sacrificium est, de quibus ex parte suo loco dicetur. C.T. sess. 13. cap. 2. &c. C. R nu. 32. 45. 46. &c.

DOCTRINA Sacri Concilij Trid. & Catech. Romani.

DE COMMVNIONE, & vsu Eucharistiæ.

TRACTATIO SECVNDA.

Sacramentum, & vsus sacramenti sunt idem? an distinguuntur? Resp. in alijs sacramentis semper simul sunt sacramentum, & vsus illius: imò ipsa sacramenta vsu perficiũtur: In Eucharistia autem sacramentum, & usus diuersæ res sunt. *Num. 9. C.T. sess. 13. can. 4.*

Potest dari sacramentum Eucharistiæ, sine usu illius? Respon. potest, veluti cum asseruatur in sacrario, vel in pixide. *Sess. 3. cã. 4*

ibid. Vsus Eucharistiæ potest esse sine sacramento? Resp. sacramentum Eucharistiæ potest esse sine vsu; vsus autem non potest esse sine sacramento.

Num. 8. In communione Eucharistia est ne sacramẽtum? Resp. est, quia significat, & efficit gratiam in eo, qui recipit sacramentum.

De doctrina populis tradenda.

Sess. 13. ca. 1. & sess. 24. c. 7. R. QVæ doctrina fideli populo est accommodata? Resp. ex Conc. Trid. colligitur, quod quilibet Christianus tria potissimum de hoc sacramento deberet scire; primò realem præsentiam Christi in hoc sacramento: secundò vim, & efficaciam, seu vtilitates huius sacramenti: tertiò usum, & præparationem ad illud.

Sess. 24. ca. 7. R. Subtilitates, quæ pertinent ad naturam sacramenti sũt ne populis proponendæ? Resp. non, nisi cum magna prudentia, & quatenus opus est, & audientium captui sunt accommodatæ.

Ibidem. Doctrina de usu est tradenda? Resp. est, quia omnibus necessaria, & ualde utilis existit.

Diuisio tractationis.

QVæ sunt tradenda circa usum Eucharistiæ? Resp. quatuor.

Primò de efficiente, idest ministro huius sacramenti.

Secundò de fine, idest de fructibus, & vtilitatibus, quæ ex communione procedunt.

Tertiò de materia, idest de suscipientibus hoc sacramentum.

Quartò de forma, idest præparatione, & modo communicandi.

De

De ministro, & administratione Eucharistiæ. Cap. I.

CHristus instituitne usum huius sacramenti? Resp. instituit in illis uerbis, Accipite, & manducate. *Sess. 13. c. 2. Num. 67.*

Ad quem ministrum spectat distributio, & administratio huius sacramenti? Resp. ad solos sacerdotes.

Quilibet sacerdos potest administrare? Resp. in aliquibus casibus ueluti in communione paschali, & cum infirmo datur per modum uiatici requiritur specialis authoritas ordinaria, uel delegata. *cap. omnis. utr.*

Sacerdotes possunt seipsos communicare? Resp. possunt, cum celebrant Missam. *Sess. 13. cā. 10. nu. 67.*

Cur solus sacerdos hoc sacramentum administrat? Resp. duplici de causa; prima, quia in Ecclesia semper fuit talis consuetudo, quæ etiam est profecta ex traditione Apostolica, & ut talis à Conc. Trid. est confirmata: secunda est, quia maxima dignitas huius sacramenti hoc requirit: ob quam etiam Ecclesia uetuit nè quis nisi consecratus esset, sacra uasa, lintea, & alia instrumenta, quæ ad illius confectionem necessaria sunt, tractare auderet, modò grauis aliqua necessitas non incideret. *Num. 68.*

Si sacerdos conficiat, uel administret hoc sacramentum in peccato mortali, peccatne mortaliter? Resp. peccat propter irreuerentiam, quam facit huic sacramento.

Tenetne sacramentum, & administratio? Resp. tenet, quia minister hoc facit in persona Christi, & authoritate illius. *Ibidem.*

De fine, & effectu huius sacramenti. Cap. II.

VSus Eucharistiæ habet aliquem finem? Resp. habet, quia omne agens agit propter finem. *Sess. 13. ca. 2. ibid.*

Quis est finis? Resp. consequi fructus, & utilitates huius sacramenti.

Effectus sacramenti Eucharistiæ possunt dici finis illius qui utitur illo? Respon. possunt, quia sicut finis comedentis panem, & bibentis uinum est consequi effectus illorum, ita de suscipiente Eucharistiam dicendum esse uidetur. *ibid.*

Quomodo manifestentur fructus, & effectus Eucharistiæ.
Num. 2.

Num. 46

EFfectus Eucharistiæ possunt manifestari? *Resp.* aliqui, sed non omnes, & de his ex parte dictum est.

Qua ratione possunt declarari? Resp. multiplici: primò ratione rei contentæ, quæ cum sit corpus, & sanguis Christi, seu totus Christus ex hoc licebit cogitare plures esse effectus Eucharistiæ in homines, quam sit Solis in omnes, & singulas partes uniuersi: Christus enim iustitię uerus sol est.

Ses. 13. *ca.* 2. *C. R. nu.* 47. *Num.* 46 Secundò ex parte finis Eucharistiæ, qui cum sit refectio spiritualis licebit conijcere quænam utilitates, & effectus in animam ex tali nutritione, refectione, & gustu proficiscantur.

Tertiò ex comparatione ad alia sacramenta: Sacramentum enim Eucharistiæ est tanquam fons, cætera sacramenta sunt tanquam riuuli, qui ex hoc fonte deducti sũt: in hoc enim sacramento continetur non tantùm gratia, sed fons, & origo totius gratiæ qui Christus est.

Num. 47. & 50. Quartò ex parte eius, quod in hoc sacramento significatur; illa enim quæ significant in hoc sacramento sunt cibus, & potus; quæ cum significent nutritionem, reparationem, augmentum, gustum, & delectationem in comedente, & bibente cum alijs similibus effectibus poterit cognosci, quòd talia efficiuntur hoc sacramento in anima, quia etiam ipsa uerum cibum, & potum spiritualem habet.

Num. 48 Quintò ex similitudine corporis humani, & membrorum eius. Cum enim appareat quia membrum, quod uiuit unitum in corpore, & sub capite hominis communicat de anima, uita, operatione, & statu eiusdem capitis, & corporis, apparebit per hoc sacramentum fieri, ut homo uiuat de uita, & spiritu Christi, & totius Ecclesiæ, cũ per illud coniungatur Christo, & non solùm uniatur illi, sed quadam ratione mutetur, & conuertatur, & complantetur in ipsum, quod est consequi infinita bona.

Num. 53 Sextò per comparationem ad illos, qui Christum receperunt, uel tetigerunt: si enim uerè, et meritò beatissimi

ſimi exiſtimantur, in quorum tecta Chriſtus mortali corpore eſt receptus, vel qui illius veſtis, aut fimbriæ tactu ſanitatem recuperarunt: & præcipuè ſepulchrum, crux, & alia, & demum beatus venter Virginis, quia Chriſtum tetigerunt, vel portauerunt. Cur non etiam beatos dicere licet illos homines in quorum animam Chriſtus immortali gloria præditus ingredi non grauatur, vt omnia vulnera illius ſanet: eamque ampliſſimis muneribus ornatã ſibi tanquam ſponſam coniungat.

Qui ſint effectus particulares huius Sacramenti. Num. 5.

POſſunt proponi magis in particulari effectus Euchariſtiæ, Reſpon. Poſſunt.

Qui ſunt? Reſpon. primò ſicut quòd vi innati caloris quotidie in corpore hominis detrahitur, & deperditur, cibus, & potus addunt, & reſtituunt, ita Euchariſtia reſtaurat vires animæ deperditas, ſeu diminutas; ſecundò non ſolum reficit deperditum, ſed etiam auget, & recreat, & impinguat, ideſt dat ſpiritus pinguedinem, replet etiam guſtu, & dulcedine ſpirituali, quia hæc omnia fiunt cibo, & potu materiali; tertiò delet peccata venialia antea commiſſa; quartò minuit ardorem fomitis, & concupiſcétię; quintò auget feruorem ſpiritus: ſextò munit contra tentationes; ſeptimò præſeruat à peccatis futuris; octauò dat robur ad multa bona opera facienda, & ad martyriũ, ſi opus eſt, ſubeundum; & carnis libidinem cohibet, ac reprimit, & igne charitatis concupiſcentiæ ardorem extinguit. Demum poſt alios innumerabiles effectus eſt cibus, & alimentum, & robur, & viaticum ad vitam æternam comparandam. *Num. 50 51. &c.*

De ſumentibus Euchariſtiam. Cap. III.

SVmẽtes Euchariſtiam poſſunt dici materia vſus illius? Reſp. poſſunt aliqua ratione. *Seſ. 13. ca. 2.7.8. C.R. nume. 55.*

Quomodo? Reſpon. duplici cauſa; prima eſt, quia ſicut carta dicitur materia ſcripturæ, & ſcriptoris, & calami, quia in ipſa recipitur effectus illorum, ita quia ſumen

tes Eucharistiam recipiunt tanquam materia actionem & effectum sacramenti nempe refectionem, & gratiam, & alios effectus poterunt dici materia; secunda illud dicitur materia in quo requiritur præparatio ad hoc vt agens agat in illud, at in sumente Eucharistiam talis præparatio est necessaria, ideo dicetur materia non sacramenti, sed vsus illius.

Quando pueris possit administrari Eucharistia.

C. R. n. 62. Sess. 21. c. 4. Ecclesia conceditne infantibus dari Eucharistiam? Resp. in aliquibus locis vetus fuit consuetudo, vt illis daretur, sed modò talis consuetudo Ecclesię authoritate sublata est.

Num. 26 Quare hoc? Resp. triplici ratione; prima est, quia infantes nesciunt discernere sacram Eucharistiam à pane communi, & profano; secundà, quia nesciunt pręparare

Sess. 21. c. 4. se ad pietatem animi, & religionem, quę ad hunc usum requiruntur; tertiá quia Christus vsum huius sacramenti instituit quando dixit, Accipite, & manducate; infantes autem manifestum est, quod facere nesciunt; ideo talis consuetudo alienissima est à Christi institutione.

Num. 63 Quando pueris concedenda est sacra communio? Respon. postquam habent vsum rationis, & capaces illius sint.

ibid. Quomodo cognoscetur an sint capaces? Resp. si duo hęc illis adsunt, primò vt aliquam habeant cognitionem huius sacramenti: secundò quod gustum, & desiderium illius teneant.

Sess. 24. ca. 7. R. C. R. n. 56. Quam debent cognitionem habere? Respon. quatuor debent cognoscere. primò quod ibi continetur realiter corpus, & sanguis Christi: secundò aliqualis cognitio effectuum huius sacramenti: tertiò de cultu, & veneratione, quæ illi debetur, quartò quòd necessaria sit præpara-

Num. 63. tio, seu deuotio ei qui hoc sacramentum percipere intendit.

Ad quos pertinet hoc inquirere, & iudicare? Resp. ad

Ex C. R. patrem, & ad sacerdotem, cui illi confitentur peccata.

prac. 4. Et si habent vsum rationis; sed carent jam dicta cognitione quid debet fieri? Respon. pater, & confessarius de-

debent curare vt ista addiscant, vt possint satisfacere præcepto Ecclesiæ, ad quod post vsum rationis tenentur.

Quando amentibus possit dari Eucharistia. Num. 2.

AMentibus potest dari Eucharistia? Resp. Catech. sic ait: Amentibus, qui tunc à pietatis sensu alieni sunt sacramenta dare minimè oportet, quamuis, si antequam insaniam inciderint piam, & religiosam voluntatẽ præ se tulerint, licebit eis in fine vitæ ex Concilij Cartaginensis decreto Eucharistiam administrare, modo vomitionis, vel alterius indignitatis, & incommodi periculum nullum timendum sit. *Num. 64.*

Quod saltem in Paschate qui libet tenetur Eucharistiam sumere. Num. 5.

QVando ex præcepto fideles tenentur Eucharistiam sumere? Resp. Conc. Trid. sic statuit. Si quis negauerit omnes, & singulos Christi fideles cum ad annos discretionis peruenerit teneri singulis annis saltem in Paschate ad communicandum iuxta pręceptum sanctę Matris Ecclesiæ, anathema sit. *Sess. 13. can. 9.*

Quod laicis sub vtraque specie communicandum non est, & quare. Num. 4.

QVi possunt sumere Eucharistiam sub vtraque specie? Respon. soli sacerdotes sacrificium Missæ celebrantes. *Num. 65. C. T. ses. 11*

Laicis, & non sacerdotibus est prohibitum? Resp. est. *Num. 65. C. T. ibi.*

Nonne Christus sub vtraque specie Apostolis dedit? Resp. dedit, sed nõ fecit legẽ, vt ita alijs omnibus daretur. *Num. 6. C. T. ses. 11.*

Ob quas causas prohibitum est? Resp. ob septem; prima est, quia Christus sæpius meminit de hoc sacramento, & loquitur de vna tantum specie, veluti, Qui manducat ex hoc pane, viuet in æternũ; secunda quia maximè cauẽdũ erat ne sanguis Domini in terrã effunderetur, q̃ difficillimè potest vitari vbi magnæ multitudini ministrari opor-

oportet; tertia cum sacra Eucharistia pro ægrotis semper debeat esse parata, si oporteret illos sub vtraque specie communicare, necesse fuisset diutius seruare species vini, ex quo sæpè fieret, vt accesseret, quod ad irreuerentiam sacramenti pertineret; quarta, permulti sunt, qui vini saporem, ac ne odorem quidem perferre vllo modo possunt, quare nè sacramentum salutis spiritualis esset nocumento saluti corporali, sub vna tantùm specie communio sancita est; quinta, In pluribus prouincijs summa vini penuria laboratur, & sine maximis impensis, laboribus, itineribus conduci non potest; sexta præcipua ratio est communionem sub vna tantùm specie tradendam esse, vt veritas fidei catholicæ magis ante oculos poneretur, ostendendo, quòd totus Christus est sub vtraq; specie, & illa hæræsis conuelleretur, quæ negat hoc, asserendo quod sub specie panis corpus exanime, & sine sanguine reperitur, & aliæ huiusmodi multæ rationes sunt.

De forma & modo communicandi. Cap. IIII.

Sess. 24. ca. 7. C. T. ses. 13. ca 7. & 8. ibid.

FOrma, & modus vtendi Eucharistia debet tradi? Resp. quàm maxime expedit.

Circa hoc quid debet considerari? Respon. tria, Primum de triplici manducatione, secundum de præparatione, tertium de frequentia sumendi hoc sacramentũ.

Quare ista? Resp. quia pertinent ad formam, & modum communicandi.

De triplici ratione sumendi Eucharistiam. Num. 2.

Sess. 13. cap. 8.

EVcharistia potest sumi multis modis? Resp. Conc. Tr. & Catechis. aiunt, triplici modo sumi posse: primò sacramentaliter tantùm: secundò spiritualiter tantùm; tertiò spiritualiter, & sacramentaliter. nu. 54.

ibid. Qui accipiunt sacramentaliter tantùm? Resp. illi qui accedunt in peccato mortali. C. R. nu. 54.

ibidem. Qui accipiunt spiritualiter tantùm? Resp. illi qui voto, & desiderio tantùm edunt hunc panem cœlestem, & sentiunt fructum eius, & vtilitatem per fidem viuã, quæ per dilectionem operatur. nu. 54.

Qui

Qui comedunt spiritualiter, & sacramentaliter? Resp. illi qui deuotè, & cum veste nuptiali realiter ad hoc sacramentum accedunt. *ibid. & C. R num. 54.*

Manducare sacramentaliter tantùm prodestne? Resp. non prodest, sed multum nocet; est enim sibi iudiciũ manducare, vt Apostolus ait. *1. Cor. 10.*

Qui percipiunt tantùm spiritualiter, accipiuntne ęqualem fructum, ac illi qui etiam manducant sacramentaliter? Resp. Catech. ait, maximos quidem fructus percipere, sed minores his qui etiam sacramentaliter accedunt, & qui parati sunt sacramentaliter communicari, priuari maximis bonis, si spiritu tantùm contenti sint sacram accipere communionem. *ibid.*

De necessitate præparationis ad communionem. Num. 3.

PRæparatio ad Eucharistiam est necessaria? Resp. C. R. nu. 55. ait est. *Sess. 24. ca. 7. C. R. Num. 55.*

Quare? Resp. primò, quia Dominus ita docuit lauando pedes Discipulorum antequam illis hoc sacramentum præberet? secundò, quia natura, & conditio cibi, & potus hæc est, vt stomacum requirat præparatum, si enim stomaco febricitanti, vel malè affecto dentur optimi cibi, & prætiosa vina, non solum non prodesse, sed etiam nocumentum afferre solent; tertiò quia gratia quæ in hoc sacramento confertur, requirit dispositionem in eo qui illam recipere debet.

De præparatione animæ, & corporis. Num. 4.

QValis debet esse animæ præparatio? Respon. qui vult animam suam præparare debet facere, quæ sequuntur. *Num. 56.*

Primò debet, sicut ait Apostolus, dijudicare corpus Domini; quod fiet si venerando potius, quam curiosius inquirendo discernet mensam à mẽsa, hanc sacram ab alijs profanis; & fiet si quis considerabit realem præsentiam Christi in hoc sacramento, & infinitos fructus qui ab illo procedunt.

Secun-

Secundò debet considerare an habeat pacem cum alijs & num proximum verè, & ex animo diligat, & hanc præparationem Christus requisiuit, Ioan. 5. dicens. Si offers munus tuum, &c.

Sess. 13. ca. 7. & cã. 11 Tertiò debet examinare seipsum an commiserit peccatum mortale de quo non fuerit contritus, & confessus non sit. Conc. enim Trid. diffiniuit nemini licere, quem peccati mortalis conscientia stimulet, si sacerdotis facultas data sit, ante sacramentalem confessionem Eucharistiam sumere, etiam si videatur sibi esse contritus, nisi aliqua necessitate vrgente sacerdos celebrare cogatur.

Quartò debet procurare veram humilitatem considerando cũ Centurione, quàm indignus sit, vt filius Dei intret in corpus, & domum suam.

Quintò debet cogitare an habeat vestem nuptialem, idest charitatem, nempè an Christum verè, & ex corde diligat; sine tali enim dilectione Christus non recipitur dignè in communione.

Num. 58. Quæ corporis præparatio est adhibenda? Respon. duplex, altera vt ieiuni communicemus, alia vt matrimonio coniuncti aliquot dies à concubitu vxorum abstineant.

Num. 6. Quis instituit vt fideles ieiuni communicent? Resp. Catech. ait Apostolos instituisse.

Num. 58. De quo ieiunio intelligitur? Resp. de ieiunio non Ecclesiæ, sed naturæ.

Ibidem. Quid est ieiunium naturæ? Resp. vt nihil omnino quis comederit, vel biberit.

Ibidem. A quo tempore? Resp. saltem à dimidia antecedentis diei nocte, vsque ad punctum sacræ communionis.

ibid. Continentia ab actu matrimoniali est de præcepto, sicut est ieiunium? Resp. non est præceptum, sed Catech. ait Postulat tanti sacramenti dignitas, vt abstineant vnde non est præceptum, sed consilium ob reuerentiam sacramenti.

De frequenti vsu Eucharistiæ. Num. 5.

Num. 60. Fideles debentne frequenter accedere ad Eucharistiã? Resp. ait Catech. ita facere debent.

Po.

Potest determinari an singulis mensibus, vel hebdomadis, vel diebus sit accedendum? Resp. omnibus non potest dari certa regula quò ad tempus, quia non omnes æqualiter sunt præparati. *Ibidem.*

In generali potest aliquid determinari? Resp. Catec. ait: Certa omnibus regula præscribi non potest; Verum tamen illa est S. August. norma certissima; Sic viue, vt quotidie possis sumere. *ibid.*

Quid vult dicere hoc? Resp. vult dicere duo: vnum est quòd si homo esset præparatus ad quotidie sumendum, deberet quotidie sumere; alterum est, quòd fideles debent studere, vt se præparent etiam, si fieri potest ad quotidie sumendum. *ibidem.*

Parochi debent hortari ad frequentem vsum Eucharistiæ? Resp. ait Catech. ita facere debent. *ibid.*

Quomodo probat Catech. hunc vsum debere esse frequentem? Resp. primò ratione, secundò authoritate, tertiò Ecclesiæ primitiuæ consuetudine. *Num. 60. 61.*

Quomodo probat ratione? Resp. sic. Primò ex parte animæ nostræ, quæ eget hoc cibo, ideo ait. Quemadmodum corpori in singulos dies alimentum subministrare necessarium est; ita etiam quotidie hoc sacramento alendæ, & nutriendę animæ cura non est abijcienda; neque enim minus spirituali cibo animam, quam naturali corpus indigere perspicuum est. Et hoc confirmatur per figuram Mannę; Cum singulis diebus corporis vires manna reficere oportebat: secundò probat ex parte illius cibi: cum enim ab illo, vt dictum est, infinita bona, & fructus proficiscantur, fideles existimare debent, se plurimùm damni fecisse, si aliquandiu hoc saluberrimo vsu caruerint. *Num. 60.* *De sac. in genere. Nũ. 32. Nu. 60.*

Quomodo probat authoritate? Resp. quia, ait omnes Patres, qui de hoc scripserunt, conuenerunt in hanc sententiam; Quotidie peccas, quotidie sume.

Quomodo probat consuetudine primitiuę Ecclesię? Respon. quia ex Actis Apostolorum habetur, quòd fideles quotidie communicabant; cum quotidie ad illius vsum parati essent. Et hęc consuetudo aliquando fuit renouata, & conseruata: Sed postea refrigescente charitate Fabianus Pontifex pręcepit, vt ter quotannis fideles *Act. 2. C. R. nu. 61.*

com-

communicarent, nempe Natali Domini, Resurrectione, & Pentecoste: Sed, adhuc magis deficiente charitate, præceptum, est, vt saltem semel in anno quilibet Eucharistiam suscipiat. *Sess. 13. c. 9*

De hoc præcepto dicitne aliquid C. T. Respon. dicit sic. Si quis negauerit omnes, & singulos Christi fideles vtriusque sexus, cum ad annos discretionis peruenerint, teneri singulis annis saltem in Paschate ad communicandum iuxta præceptum Sanctæ Matris Ecclesiæ, anathema sit.

DOCTRINA Sacri Concilij Trid. & Catech. Romani.

DE SACRAMENTO Eucharistia.

PARS TERTIA. idest.

DE SACRIFICIO MISSAE.

De necessitase, & vtilitate huius doctrinæ.

Sess. 22. ar. 8. DOctrina de sacrificio Missæ est vtilis, & necessaria? Resp. ita iudicauit Conc. Trid.

Ex ses. 22. cap. 2. Quare est vtilis? Respon. quia ex illa infiniti fructus, & vtilitates fidelibus proueniunt:

Quare est necessaria? Resp. sacrificium Missæ est necessarium; & ideo eius doctrina est necessaria. *Sess. 22.*

ca. 8. & C. R. nu. 68. Quibus potissimum est necessaria? Respon. necessaria est omnibus fidelibus, quia omnibus beneficium huius sacrificij commune est; magis autem sacerdotibus, vel promotis, vel promouendis: Parochis etiam, & Concionatoribus necessaria est, cum ipsi debeant tractare hoc

hoc diuinum mysterium,& etiam populos illud doceret.

Concilium Triden.cupit istam doctrinam fidelibus explicari? Resp. non solùm cupit, sed Parochis imperat vt hoc præstent. *Seß.22.c.8*

Diuisio tractationis.

QVid debet de hoc sacrificio tractari? Resp. Primò de nomine,& diffinitione Missæ.

Secundò de nomine,& diffinitione sacrificij.

Tertiò de materia, forma efficiente,& fine Missæ.

Quartò de partibus Missæ.

Quintò de ritibus,ac cæremonijs illius.

Sextò de cultu,& veneratione eiusdem.

Septimò de defectibus circa Missam contingentibus.

De nomine,& diffinitione Missæ. Cap. I.

QVid significat hoc nomen Missa? Resp. ait D. T. significat,vel rē missam nobis à Deo,ideſt Christum qui est hostia à Deo pro nobis missæ, vel significat rem missam à populo ad Deum: populus enim in sacrificio missæ per sacerdotem mittit ad Deum preces,& sacerdos idem facit per Angelum. *D.T.3.p.q. 82. art. 4. ad 9.*

Quomodo diffinitur Missa? Resp. ex Concil.Trid.duplex diffinitio colligi potest,quæ tamen non duæ,sed vna sunt,idemque significant. Et prima est hæc. Missa est illud idem sacrificium, quod à Christo in ara Crucis oblatum est,sola offerendi ratione diuersum. Altera est; Missa est sacrificium corporis, & sanguinis Christi sub speciebus panis, & vini cum repræsentatione passionis illius, institutum, & oblatum ab ipso in honorem Dei, & salutem totius mundi. *Seß.22.c.2.* *Ibid.cap.1.*

Vtraque diffinitio est perfecta? Resp. est, quia plenè exprimit quatuor causas Missæ.

Quomodo explicatur prima diffinitio? Respon. sic: Sacrificium Missæ habet eandem materiam, formam, finem, & efficiens, quę habuit sacrificium passionis Christi; Hoc enim est esse idem cum illo: Ita tamen vt sacrificium Missæ in duobus differat à sacrificio oblato in ip- *Ex ses. 22. cap.2.*

samet

ſamet reali paſſione Chriſti: differt enim primò, quia Chriſtus in paſſione viſibiliter eſt oblatus, In Miſſa autem ipſe omninò idem offertur, ſed inuiſibiliter quia ſub ſpeciebus panis & vini latens eſt: ſecundò quia ſacrificium paſſionis fuit cruentum, ideſt cum reali ſanguinis effuſione; Miſſa autem eſt ſacrificium incruentum, ideſt ſine reali ſanguinis effuſione, cum tamen repreſentatiuum ſit illius realis ſanguinis effuſionis.

Ex ſeſſ. 22. ca. 2. & 2. Quomodo poteſt explicari ſecunda diffinitio? *Reſp.* ſic; dicta difinitio continet quatuor cauſas ſacrificij Miſſę: materialis quidem ſunt corpus, & ſanguis Chriſti velata ſub ſpeciebus panis. & vini; Formalis explicatur per illa duo verba; Sacrificium, & repręſentatio paſſionis Chriſti; ſignificatur enim quod ſit verum ſacrificium, ſed incruentum, & repręſentatiuum paſſionis Chriſti. Illud verbum: inſtitutum, & oblatum à Chriſto ſignificat cauſam efficientem, ideſt Chriſtum inſtituentem, & offerentem per manus ſacerdotis, Concilium enim ait, Chriſtum per manus ſacerdotis hoc ſacrificium offerre. Demum illa verba in honorem Dei: & ſalutem totius mundi explicant cauſam finalem: ob dicta enim ſacrificium hoc eſt inſtitutum.

De nomine, & diffinitione ſacrificij. Cap. II.

2. 2. qu. 85. a. 3. ad 3. QVid ſignificat hoc nomen ſacrificium? Reſpon. ait D. T. ſignificat ſacrum facio, ideſt facio rem ſacram.

Quę differentia eſt inter ſacrum, & ſanctum? Reſp. ex communi vſu loquendi talis eſt. Sacrum dicitur illud; quod eſt Deo dicatum, ſeu ad dandum Deo cultum, vel honorem deſtinatum: & ſic vaſa, veſtes, loca, & perſonę ad cultum Dei deſtinatę dicuntur ſacrę. Sanctum verò dicitur illud, quod à Deo aliquam recipit qualitatem ſanctificantem; & ſic res, quę habent, aliquam qualitatem, vel vnctionem ſanctificantem dicuntur ſanctę, & ſic ſanctum recipit à Deo; Sacrum vero quaſi aliquid ad Deum refert: vt plurimùm autem pro eodem ſacrum, & ſanctum accipi ſolent.

D. T. ibi. Quid eſt facere ſacrum? *Reſp.* eſt facere, vt aliquid ſit

sit destinatum ad cultum, & honorem Deo exhibendum per hoc, quod aliquid fit circa ipsum.

De deffinitione sacrificij. Num. 2.

QVomodo potest deffiniri sacrificium? *Resp.* sic. Sacrificiũ est dignæ rei oblatio facta ab homine Deo, ea ratione, vt supremum illius dominium cum maxima sui humiliatione recognoscat. Et hæc diffinitio exprimit quatuor causas sacrificij. *Ex D.T.1.2.q.102.a.3.& 2.2.q.85. Ex D.T.ibid.*

Qua ratione quatuor causæ exprimuntur? Respõ. illud verbum, dignæ rei, dicit materiam, res enim quæ offertur est materia: dignum verò est qualitas, quæ debet inesse tali rei: offerre enim rem indignam, vel non dignã esset materiam non aptam sacrificio adhibere. Illa dictio, ab homine, significat causam efficientem. Forma verò exprimitur tribus vocibus; prima est oblatio, in qua ait Catech. potissima ratio sacrificij posita est: secunda est humiliatio sui maxima; tertia est intentio recognoscendi supremum Dei dominium: Finis est non intentio recognoscendi: sed ipsamet recognitio, quòd in Deo supremum dominium sit, *C.R.n.75.*

De quadruplici fine sacrificij. Num. 3.

QVotuplex est finis sacrificij? Respon. quadruplex. Primus est, vt Deo summa laus, & honor detur: Secundus vt gratiæ agantur pro beneficijs acceptis; Tertius vt detur satisfactio pro peccatis cõmissis; Quartus vt beneficia de nouo obtineantur, seu impetratio alicuius beneficij; & ideo in veteri lege quatuor erant genera sacrificiorum. *D.T.1.2.q.102.art.3.ad 8.et 10. Ex D.T.1.2.q.102.a.3.*

Quare sacrificium tot fines habet? *Resp.* quia finis sacrificij est dare Deo dignum, & debitum cultum: cum autem in Deo quatuor sint supremitates, singulis propriũ cultum exhibere conueniens erat. *Ex prima p. D.T. Ex D.T.ibid.*

Quæ sunt istæ supremitates Dei? *Resp.* Deus à Theologis consideratur primò ad intra, idest in seipso absque eo quod referant illum ad creaturas; & sic consideratur esse summum bonum ab æterno vitam beatissimam

habens in semetipso; & hac ratione summus honor, & laus illi debetur; secundò consideratur ad extra, ideſt in ordine ad creaturas; & sic Deo tres supremitates assignãt; prima est, quòd sit primum principium totius mundi, ideſt fons primus, & perennis omnium rerum, & bonorum, & beneficiorum, & hac ratione debetur illi gratiarum actio pro beneficijs acceptis; postea considerant illũ summum omnium gubernatorem, à quò leges, & præcepta dantur vniuersis, contra quę pręcepta, quia homines peccant, ideo cultus satisfactionis iure optimo illi debetur pro peccatis commissis. Demum alia supremitas est in Deo, quòd sit vltimus finis omnium, ideſt illud bonum in quo omnes beatificantur, seu ęternum beneficium fœlicitatis obtinent: & se conuenit cultus impetrationis tanti, & tam maximi beneficij, rectè ergo quatuor fines dicti sunt constituti.

De forma sacrificij. *Num. 4.*

IN quo consistit forma sacrificij? *Respon.* forma sacrificij potest considerari tum in generali, tum in particulari.

Quomodo in generali? *Respon.* forma generalis dicit tria, vt dictum est in diffinitione, primò oblationem; secundò maximam sui humiliationem: tertiò intentionem recognoscendi, vel omnes, vel aliquas suprémitates Dei, vt de fine dictum est.

Quænam est forma particularis? Respon. ex diuisione, seu distinctione sacrificij, formæ particulares manifestæ fiunt.

C.R. de sac. ord. nu. 23. Sacrificium igitur aliud est internum, & priuatũ, ideſt oblatum à persona priuata, & modo priuato, ideſt in altari cordis sui; Aliud est publicum, & externum, ideſt oblatum à persona publica, & modo publico, hoc propriè est sacrificium. *2.2. qu. 85. art. 1. C.R. de sac. ord. n. 8. & 23.*

D. T. 1. 2. q. 102. ar. 3 ad 8. & 10 Sacrificium tum publicum, tum priuatum, tum internum tum externum, aliud est à lege naturæ, aliud à lege scripta; aliud à lege Euangelica; & differunt inter se. *C.R de sac. ord. nu. 23.*

Amplius sacrificium cuiuscunque legis; aliud est laudis aliud

aliud gratiarum actionis: aliud satisfactorium; aliud imperatorium, & ex his potest patere forma propria sacrificiorum.

In lege noua danturne sacrificia priuata? Resp. dantur tam interna, quam externa.

De materia sacrificium. Num. 5.

QVænam est materia sacrificiorum? Respon. quoad sacrificium publicum in lege noua est vna tantum materia nempe corpus, & sanguis Christi sub speciebus panis, & vini. In lege autem naturæ, vel scripta, variæ res erant materia huius sacrificij publici, de quibus modo dicendum non est. In sacrificio autem priuato legis nouæ D. T. ait, quod materia possunt esse omnes actus virtutum, quia omnes possunt offerri Deo, & ordinari ad recognoscendum summum dominum ipsius. Inspeciali autem ait, quod tale sacrificium potest habere materiam actus virtutum, qui fiunt: primò circa animam veluti oratio, deuotio, & fidei, spei, & charitatis actiones, & similia. secundò actus virtutum circa corpus veluti ieiunium, continentia, mortificatio, & afflictio corporis: tertiò actus virtutum circa bona externa, famam, & facultatem, veluti pati contumelias propter honorem Dei, remittere iniurias, vt gratum fiat illi, & hoc quoad famam. Quo ad fortunas verò facere eleemosinam, vel despicere facultates, & amplecti paupertatem propter honorem Dei. Et horum ratio est, quia cum Deus sit primũ principium, summus gubernator, & vltimus finis hominis, & omnium, quæ in illo sunt: merito tum ipse homo, tum omnia, quæ illius sunt ad cultum Dei iustissimè ordinantur, ideo apta materia sunt sacrificij priuati.

2.2.q.85. art.1.

2.2.q.85. art.3. & C. R de ord. n. 2, 2.2.q. 85. artic. 3. ad 2.

De efficiente sacrificij. Num. 6.

C.R de ord. nu. 8. & 23 & 24.

QVod est efficiens sacrificij? Resp. quantum ad institutionem sunt leges: Lex enim naturæ, & scripta, & Euangelica sacrificium præceperunt. Quò uerò ad actum offerendi efficiens est, vel persona priuata, vel publica, sicut sacrificium est publicum, vel priuatum.

D.T. 2.2. q.85. ar. 1.

De quatuor causis sacrificij Missæ. Cap. III.

DEbent considerari quatuor causæ sacrificij Missæ? Respon. debent, quia sine tali consideratione plena cognitio illius haberi non potest.

De materia sacrificij Missæ. Num. 2.

QVid appellatur materia in hoc sacrificio? Resp. illud quod offertur.

Quid offertur in Missa? Resp. corpus, & sanguis Christi sub speciebus panis, & vini.

Sess. 22. c. 1. Est apta materia? Resp. aptissima, primò quia supra omnia in infinitum gratissima est Deo, secundò infinitum honorem Deo potest afferre, & ideo dignum illo: tertiò quia est aptissima ad omnes fines sacrificij efficiendos, némpè vt det gloriam Deo, vt gratias agat de beneficijs acceptis, vt satisfaciat pro peccatis, vt impetret beneficia; Christus enim in cruce meruit, satisfecit, placuit, impetrauit, &c. pro toto mundo.

De forma Missæ. Num. 3.

Sess. 22. c. 1. MIssa est ne sacrificium? Resp. Conc. Trid. determinat de fide, quod in Missa offeratur Deo verum, & proprium sacrificium.

C. T. ses. 22. c. 1. & 2. Ex D. T. 1. 2. q. 102 & 2. 2 qu. 35. Quænam est forma huius sacrificij? Resp. forma sacrificij Missæ dicit hæc quatuor, primò oblationẽ Deo. Corpus enim, & sanguis Christi Deo patri offertur: secundò maximam Christi humiliationem, exinaniuit enim & humiliauit semetipsum factus obediens vsque ad mortem, &c. tertiò est repræsentatiuum passionis Christi, idest sacrificij illius cruenti: quartò ex parte Christi, & Ecclesię, & sacerdotis adest intentio recognoscendi quatuor supremitates Dei, nempe. quod sit Deus, quod primum principium, quòd summus gubernator, quòd vltimus finis omnium, & hoc perfectissimo modo, summa enim maiestas recognoscitur per summam humiliationem, & summum dominium per summam subiectionem: occidi autem,

autem, destrui, & consummari per obedientiam est summa subiectio, & idem facere in honorem est summa humiliatio. Ideo forma sacrificij Missæ perfectissima ratione est instituta.

De efficiente sacrificij Missæ, eiusq; institutione.
Num. 4.

Quis est author huius sacrificii? Resp. Christus duplici ratione; primò, quia instituit illud, secūdò, quia ipsemet offert illud per manus sacerdotis. *Sess.22. ca. 1.& 2.*

Christus estne summus sacerdos? Resp. ait Conc. est secundum ordinem Melchisedech. *Ses.2.c.1. Ps.105. Ibi.*

Quis constituit illum? Resp. ait Concil. factum esse Deo patre misericordiarum ita ordinante. *Ses.22.c.1. Ex ses. 22.*

Quando Christus instituit hoc sacrificium? Resp. ait Conc. instituit, & obtulit in vltima cœna. *cap.1.& 2.*

Nonne Christus obtulit hoc sacrificium in passione? Resp. ex Conc. videtur sic distinguendum, Christus in passione obtulit sacrificium cruentum, in cœna verò instituit, & obtulit sacrificium incruentum, sed repræsentatiuum cruenti.

Instituitne tunc Apostolos, & successores sacerdotes? Resp. instituit quando dixit, Hoc facite in meam commemorationem, & ita; ait Conc. Catholica Ecclesia semper intellexit, & docuit. *Sess.22.c.1*

Ecclesia offertne hoc sacrificium? Resp. offert, sed per ministerium sacerdotis. *Ad He.5.*

Fideles, & præcipuè astantes, vel inducentes sacerdotes ad offerendum offerunt? Resp. offerunt, eadem ratione per ministerium sacerdotis. *Ex Can. Miss.*

Sacerdos offert hoc sacrificium? Resp. offert, sed in persona Christi. *C.R. n. 77.*

Hoc sacrificium potest inquinari malitia, aut indignitate offerentium? Resp. ait Conc. non potest. *Sess.22.c.1*

De fine, effectu, efficacia, & virtute sacrificij Missæ.
Num. 5.

Sess.22.c.1 2.3. & C. R. num 37. 78. 76. 80.

Quis est finis sacrificij Missæ? Respon. primò, & principaliter finis huius sacrificij est Deus, & gloria

illius; cui etiam soli, & nulli alij offerri potest; secundò honor, & memoria sanctorum, quadam secundaria, & minus principali ratione sunt finis Missæ; non quidem quòd possit offerri sanctis, sed quia in honorem, & memoriam illorum liceat Missam celebrare; tertiò vtilitas hominum viatorum: quartò vtilitas eorum qui in purgatorio detinentur.

Ex dictis, cap. 2. Quid intendit facere hoc sacrificium in ordine ad Deum? Respon. dare illi quadruplicem maximum honorem; primum laudis, secundum gratiarum actionis; tertium satisfactionis; quartum impetrationis, quod est recognoscere quatuor Dei supremitates iam dictas.

Quid intendit facere hoc sacrificium in ordine ad sanctos? Resp. dare illis honorem, celebrando memoriam illorum in hoc sacrificio.

Sess. 22. ca. 3. ibid. Quomodo fit memoria illorum? Resp. primò fit memoria de victorijs sanctorum; secundò gratiæ Deo aguntur, quod illos victores in terris adiuuerit, in cœlis coronauerit. tertiò Ecclesia gaudet de lætitia, & fælicitate illorum; quartò eorum patrocinia implorat, vt ipsi pro nobis intercedere dignentur in cęlis, quorum memoriam facimus in terris.

Sess. 13. ca. 1. & 2. C. R. num. 78. 79. 80. Quem effectũ facit sacrificiũ Missæ in homines viatores? Resp. sacrificium Missæ habet eandem virtutem, & vim, quam habet passio Christi; idem enim sacrificium est. Efficacia huius sacrificij consistit in hoc, quod iuxta dispositionem, & capacitatem hominum applicat illis fructum passionis Christi, idest meritum, & satisfactionem illius. Et ideo effectus illius sunt multi, & præcipuè sequentes.

Sess. 22. ca. 1. & 2.

ibidem. c. 4. & 5. Sess. 22. cap. 2. Primò ræpresentat fidelibus passionem Christus, & fructus illius.

Ibid. Secundò per ritus, ac cæremonias eleuat fideliũ mentes in contemplationem diuinorum mysteriorum.

ibid. Sess. 22 c. 3. C. R. n. 71. Sess. 22. ca. 3. Ibid. Tertiò quantum est ex parte sacrificii applicat virtutem, meritum, & fructum passionis Christi.

Quartò confert donum pænitentiæ; & alia infinita dona ijs, qui se non indignos reddunt.

Ad He. 5. Quintò remittit etiam ingentia crimina his, quos illorum pœnitet.

Sextò

Sextò datur facultas satisfaciendi Deo pro peccatis, illiq; debitum cultum exhibendi.

Septimò datur potestas merendi vitam æternam.

Octauò conceditur facultas gratias agendi, & impetrãdi beneficia, aliaque multa.

Nonò munit contra peccata, & tentationes.

Decimò per hoc sacrificium inter Deum, & homines fit negotiatio, qua Deus, & homo inuicem dant, & accipiunt.

Quem effectum habet Missa erga defunctos? Respõ. dat illis solamen, & auxilium; per hoc enim Deo offeruntur satisfactiones pro ipsis, vt à pœnis purgatorij liberentur. *Sess. 22. cap. 2. C. R num. 79.*

De dignitate sacrificij Missæ. Num. 6.

QVantas est dignitas sacrificij Missæ? Resp. infinitas primò ex parte materiæ, quia res oblata habet infinitam dignitatem, cum sit hipostaticè vnita diuinitati. secundò ex parte efficientis, quia offerens est Christus, qui est verus Deus, & homo; tertiò ex parte formæ, & sacrificij, quia in mundo nihil est dignus passione, & sanguine Christi; & Missa est illud idem sacrificium, quod Christus in Cruce obtulit. quartò ex parte causæ finalis, quia per hoc sacrificium Deo infinitus honor, beatis infinita lætitia, viuis infinita vtilitas, & defunctis vita æterna confertur; infinita ergo dignitas illius est, & hoc solum sacrificium continet eminenter omnia bona per tot sacrificia legis naturalis, & scriptę significata. quia vt ait Conc. est illorum omnium consummatio atque perfectio.

Aliqua Missa potestne dici priuata, & non communis omnibus fidelibus? Resp. ait Catech. non: sed omnes Missæ communes censendæ sunt vt quæ ad communem omnium fidelium vtilitatem, & salutem pertinent. *Sess. 22. ca. 1. num. 80.*

De partibus Missæ. Cap. 2.

IN quot partes diuiditur Missa? Resp. D.T. diuidit in sex partes: prima dicitur Præparatio: secunda Instru-

ctio: tertia Oblatio; quarta Consecratio: quinta Communio: sexta Gratiarum actio.

De præparatione. Num. 2.

3 p. qu. 83. art. 4. QVæ pars dicitur Præparatio? Resp. ab introitu, vsque ad Epistolam.

D.T. ibi. Confessio est pars Missæ? Resp. D.T. non ponit partem Missæ, sed est præparatio remota ad Missam Intendit enim tollere peccata à Sacerdote, & à populo, tanquam impedimenta: Ideo fit confessio antequam ad altare accedatur; remouere autem peccata non est præparatio nisi remota: Ideo rectè D. T. incipit Missam non à Confessione, sed ab Introitu, quem incipit sacerdos stans ad altare. *ibid.*

ibidem. Quomodo fit ista præparatio? Resp. primò in introitu per laudem diuinam significatur, quòd Missa est sacrificium laudis, & excitantur fideles ad deuotionem erga Deum; secundò dicuntur Chirie eleison, ad repræsentandum humanam miseriam, vt fideles excitentur ad hoc sacrificium, per quod à Santiss. Trinitate obtinetur huic miseriæ subsidium. Ideo dicitur ter pro persona Patris: & Christe ter pro persona Filij: & ter pro persona Spiritussancti. Dicitur autem ter duplici de causa, primò ad significandam triplicem miseriam ignorantiæ, culpæ, & pœnæ: secundò ad innuendum, quod omnes tres personæ sunt in se inuicem, vna in alia; Tertiò fit commemoratio cœlestis gloriæ, quæ per hoc sacrificium obtinetur post præsentem miseriam: ideo dicitur Gloria in excelsis, quę dicitur in festis, quia in illis commemoratur cœlestis gloria; omittitur autem in officijs luctuosis, quia faciunt commemorationem præsentis miseriæ; quartò fit oratio à Sacerdote pro populo, vt digni habeantur tantis misterijs.

Ibidem. Quare fit ista præparatio? Resp. quia sine præparatione non licet accedere ad tam diuina misteria.

De instructione. Num. 3.

QVæ pars dicitur instructio? Resp. ab Epistola vsque ad offertorium.

Quæ

Quare præmittitur ista instructio? Resp. quia missa est misterium fidei, ideo antequam peragantur ista misteria *D.T. ibi.* populi in fide sunt instruendi.

Quomodo fit ista instructio? Resp. per Epistolam, quę legitur per Lectores, & subdiaconos, & continet doctri- *ibidem.* nam Prophetarum, & Apostolorum, inchoatur instructio & fit dispositio fidelium ad plenam instructionem: Post Epistolam cantatur Graduale à choro, quod significat *Ibidem.* profectum vitæ spiritualis per gradus: & cantatur Alleluia, quod significat spiritualem exultationem: vel Tractus in officijs luctuosis, qui significat spiritualem gemitum: lætitia enim, & gemitus spiritualis consequuntur perceptam doctrinam. Post hoc legitur Euangelium à summis ministris, idest Diaconibus, per quod traditur plena, & perfecta doctrina, & instructio. Post Euangelium cantatur Symbolum, in quo populus confitetur fidem, quia post instructionem debet sequi confessio. Cantatur autem in festis, de quibus fit aliqua mentio in symbolo, sicut in festis Christi, & Beatæ Virginis, & Apostolorum, qui hanc fidem fundauerunt: & alijs huiusmodi.

Quare istæ duæ partes, scilicet præparatio, & instructio dicuntur Missa Cathecumenorum? Resp. quia Cathe- *3.p.q 83.* chumenis licebat interesse tantùm illis. *art.4 ad 4*

Quare post Epistolam fertur liber Euangeliorum ad aliud cornu Altaris? Resp. ad significandum legem transferri à Sinagoga ad Ecclesiam.

De oblatione. Num. 4.

QVæ pars pertinet ad oblationem? Resp. ab Offerto- *D. T. 3. pa.* rio, vsque ad Præfationem. *q. 83. ar. 4.*

Cuius rei fit oblatio? Resp. materiæ Eucharistiæ, id est *ibidem.* panis, & vini.

Quid fit circa hanc oblationem? Resp. primo per Offertorium cantatum à choro ostenditur lætitia populi offe- *ibidem.* rentis: secundò sacerdos orat, & inuitat ad orandum, vt oblatio Deo sit grata; tertiò offert materiam Eucharistiæ.

Quare fiunt ista? Respon. quia lætitia, & oratio, seu

Oratio Dominicalis, in qua petitur, panem quotidianum nobis dari, tum priuata, quam specialiter sacerdos pro populo offert, cum dicit, Libera nos: secundò præparatur populus per pacem, quæ datur dicendo, Agnus Dei, quod fit, quia hoc sacramentum est vnitatis, & pacis. In Missis autem defunctorum non datur pax, quia sacrificium offertur non pro pace præsenti, sed pro requie sempiterna: tertiò fit communio primò percipiente sacerdote, postmodum alijs dante.

De gratiarum actione. Num. 8.

QVæ pars pertinent ad gratiarum actionem? Resp post communio, vsque ad finem. *D.T. ibi.*

Quid fit in ea? Resp. primò populus exultat præsumptione misterij, & exultationem significat per cantum qui dicitur. Post communio: secundò sacerdos per orationem gratias ad imitationem Christi, qui post cœnam hymnum dixit: tertiò dat benedictionem dimittendo populum, vt imitetur Christum, qui in Ascensione relicturus Apostolos benedixit illis. Demum dicit Euangelium, in principio. vt ostendat Christum esse Alfa, & Omega, primum, & nouissimum principium, & finem omnium.

De ritibus, ac caremonijs Missæ. Cap. V.

RItus, ac cæremoniæ pertinent ad Missam? Respó. pertinent, & ex Apostolica traditione acceptæ sũt. *Sess. 22. ca. 5. & cano. 7.*

Sunt de necessitate sacrificij? Respon. non: sed de necessitate præcepti, & est peccatum mortale omittere illas. *Ex C. T. Ibidem.*

Potest dici, quòd aliquis ritus sit superfluus, & inanis? Resp. Conc. Trid. & Cat. determinant nullum esse superfluum, & omnia circa Missam, & canonem esse recta ratione instituta. *Sess 22. c. 5 & can. 6. & 7. C. R. nu. 81.*

De necessitate cognoscendi ritus Missæ. Num. 2. *De Bapt. n. 59. ibidem.*

ESt necessarium cognoscere ritus Missæ, & illorum significationem? Resp. Catech. ait, quadam ratione

est necessarium. C.T. sess.22.cap.5.& 8.

Quare est necessarium? Resp. quia non admodum magna erit vtilitas, ait, cæremoniarum, si earum significatio ignoretur ex C.T. vbi sup.

Ibidem.

C.T. vbi supra.

Quibus est necessaria hæc cognitio? Resp. primò sacerdotibus, quia nescient facere cæremonias, quas ignorent, vel facient indeuotè, quarum significationem nō intelligunt, secundò populis, qui ignorata significatione cæremoniarum minus deuotè huic sacrificio intersunt.

Sess.22.c.8

Parochi debent misteria huius sacrificij, & cæremoniarum declarare? Resp. C.T. hoc præcipit.

De authoritate rituum, & cæremoniarum Missæ. Num.3.

Sess.22.c.8 & 4.

Sess. 22. proem.

A Quo traditæ sunt cæremoniæ, & ritus Missæ? Resp. Conc. Trid. ait, quod Ecclesia illas instituit sed ex Apostolica disciplina, & traditione.

Potest dici Spiritussanctus author illarum? Resp. potest, quia Ecclesia in his, & in alijs à Spiritu Sancto docetur, & regitur.

De fine cæremoniarum. Num. 4.

QVis est finis rituum, & cæremoniarū? Resp. ex Conc. Trid. Catec. & D. Tho. colligitur quatuor esse fines.

Sess.22.c.5.

Sess.22.c.1. & 5.

Primus est, vt maiestas tanti sacrificij commendaretur, & qua decet reuerentia celebraretur.

Secundus est, vt passio Christi in hoc sacrificio repræsentaretur, & quadam ratione ante oculos fidelium poneretur.

Tertius est, vt fructus, & effectus, qui per hoc sacrificiū à passione in fideles deriuantur, exprimerentur.

C.T. ibid.

Sess.22 c.5.

Quartus est, vt mentes fidelium per hæc signa visibilia ad rerum altissimarum, quæ in hoc sacrificio latent, excitarentur.

Conc. & Catech. ponunt hos quatuor fines? Resp. ponunt primum, & quartum, sed in quarto continentur secundus, & tertius.

De

De diuisione rituum, & cæremoniarum. Num. 5.

AD quot capita possunt reduci omnes ritus, & cæremoniæ, Resp. ad tria; primò ad verba, secundò ad res, tertiò ad actiones. *ibidem.*

Quæ verba adhibentur ad ritus missæ. Resp. illa, de quibus dictum est in sex partibus Missæ. *D.T.2.par. q.83.*

Quæ res adhibentur? Resp. istæ, & similes; primò vestes; secundò loca; tertiò tempus, quartò vasa, & linteamina; quintò thus; sextò lumina; septimò minister, seu clericus.

Quæ actiones adhibentur ad hos ritus? Resp. primò cruce signatio; secundò consecratio; tertio thurificatio; quartò populi salutatio; quintò ablutio manuum; sextò fractio hostiæ; sept. extensio, vel vnio manuum; octauò humiliatio, vel eleuatio corporis; nonò delatio Missalis ab vno loco ad alium; decimò deosculatio altaris, & similia.

De vestibus sacerdotalibus. Num. 6.

QVo sunt vestes sacerdotales? Resp. sex; Cingulus, Manipulus, Alba, Amictus, Stola, Planeta. *De his agit D.T.3.p.q. 40.artic.7. sup. D. T.*

Istæ vestes debent esse benedictæ? Resp. debent, vt in rub. Miss. de defect. Missæ. *Ibidem.*

A quo? Resp. ab Episcopo, vel ab habente facultatem à Papa. ibid.

Quid significant istæ vestes? Resp. Misticè significant aliquid passionis Christi; moraliter aliquam virtutem. *Ibidem.*

Quid significat Cingulus? Resp. Misticè funes, quibus ligatus fuit Christus, moraliter castitatem. *Ibidem.*

Quid significat Alba? Resp. Misticè vestem albam, qua Christus ab Herode fuit indutus: Moraliter fidem & innocentiam. *Ibidem.*

Quid significat Amictus? Resp. Mist. coronam spineã. Mor. contemplationem, vel spem. *Ibidem.*

Quid Manipulus? Resp. Mist. vincula Christi; Mor. fortitudinem ad labores perferendos. *Ibidem.*

Quid planeta? Respon. Misticè vestem rubeam, qua

Chri-

Christus fuit indutus, Moraliter obedientiam legis, vel
ibid. charitatem.

Quid Stola? Respon. Mistice Crucem super humores Christi: Moraliter perseuerantiam, & meritum vitæ æternæ.

De Ecclesia, & altari. Num. 7.

3.p. qu 83. art. 2. ad. 5 DOmus illa, quæ dicitur Ecclesia, quid significat? Resp. Ecclesiam, seu populum fidelem, ideo etiam
ibidem. dicitur Ecclesia.

Debet esse consecrata? Resp. debet, & aliter non debet celebrari, nisi de consensu Episcopi.

ibidem. Quid significat ista consecratio? Resp. duo primum est sanctificatio, quam Ecclesia consequuta est per passionem Christi in hoc sacrificio repræsentatam; secundum, ad significandum sanctitatem, quæ requiritur in illis, qui debent interesse huic sacrificio, & recipere hoc sacramentum.

ibid. ad 3. Hæc consecratio habet aliquem effectum? Resp. habet, quia reddit locum aptum diuino sacrificio, & excitat ad deuotionem adstantes.

ibid. ad 2. Altare quid significat? Resp. Christum.

Ibidem. Debet esse consecratum? Resp. debet, & aliter non potest in illo celebrari.

Quid significat hæc consecratio? Respon. sanctitatem Christi.

De tempore celebrandi hoc sacrificium. Num. 8.

3.p. qu. 83. art. 2. MIssa potest celebrari quotidie? Resp. potest. Cur non sufficit celebrari singulis annis in die Veneris
Ibidem. Sancti? Resp. passio Christi potest dupliciter considerari, vno modo secundùm hoc, quòd in Christo capite fuit perfecta; & hoc in die Veneris sancti perficitur; alio modò secundum quòd ab ipsa passione fructus in Ecclesiam deriuatur, & sic quotidie debet celebrari, quia quotidie Ec-
Ibidem. clesia tali fructu eget.

ad 3. & 4. Qua hora debet celebrari? Resp; ab Aurora vsque ad
ibid. ad 2. meridiem.

Quare

Quare in die Natalis celebrantur tres Missæ? *Resp.* ob triplicem Christi Natiuitatem; prima est à patre æterna; secunda est temporalis per gratiam in animam iusti; tertia est temporalis, & corporalis ex Virgine.

De Calice, & Corporali. Num. 9.

QVid significat Calix? Resp. Sepulcrum Christi. *3.p.qu.83.*
Quid patena? *Respon.* Lapidem superpositum sepulcro. *art.3.* *Ibidem. 3.*

Quid Corporale? Resp. Linteamina, quibus corpus Christi fuit inuolutum; *p.q.83.art.* *3.ad 7.Ibi.*

Debent esse sacratæ? Resp. debent, ob reuerentiam sacramenti, quod peragitur in illis. *et Mis.rub.*

De luminibus. Num. 10.

QVid significant lumina? Resp. Diuinitatẽ Christi. *Sess.22.c.5*
Potest sine cereis ignitis celebrari? *Res pon.* non, quia sic habetur ex traditione Apostolorum.

De Clerico. Num. 11.

CLericus est necessarius? Resp. Est, & sine vno saltem præsenti non potest celebrari Missa, in solenni autẽ saltem duo astantes requiruntur. *3.p.qu.83.* *ar.5.ad 12* *ibid.*

Quid significat clericus? Resp. populum fidelem.

De actionibus, quæ adhibentur ad ritum Missæ. Num. 12.

SIngulæ actiones, quæ adhibentur ad ritum Missæ habent suam significationem? Respon. habent, quia in Missa nihil penitus est ociosum, vel superuacaneum. *C.R n. 81*

Expedit singula explicare? Resp. expedit aliqua tangere, ex quibus reliqua intelligatur.

De populi salutatione. Num. 13.

QVoties sacerdos in Missa salutat populum? Respon. septies salutat hac voce Dominus vobiscum; & quin- *3.p qu.83.* *art.5.ad 6.*

unio significat mentem in orationem debere vniri, & eleuatio significat debere ad Deum leuari.

Quid significat cum iungit manus, & se inclinat? Resp. humilitatem, & obedientiam Christi designat. *Ibidem.*

De cruce signatione. Num. 17.

QVare toties in Missa fit cruce signatio? Resp. D. Th. affert duplicem causam: prima est, quia vbicunq; in Missa fit mentio de consecratione Eucharistiæ, & de acceptione huius sacrificij, & de fructu illius fit cruce signatio ad significandum, quod ista proueniunt ex virtute crucis Christi. Alia est, quia tali cruce signatione repræsentatur passio Christi, & quia in ipsa passione multa gesta sunt, oportuit plures fieri cruce signationes. *ibidem.*

Quoties fiunt istæ signationes crucis? Resp. Nouem vicibus fiunt.

Prima vice fit super illa verba: Hæc dona: hæc munera, hæc sancta sacrificia; & hæc significat triplicem, Christi traditionem, à Deo, à Iuda, & à Iudæis. *Ibidem.*

Secunda fit super illa verba: Benedictam, ascriptam ratam, & significat venditionem factam Sacerdotibus Scribis, & Fariseis; necnon pretium, idest triginta denarios. *Ibidem.*

Tertiò post traditionem, & venditionem significatur præsignatio passionis, quam fecit Christus in Cœna bis quando consecrauit, per duas cruces factas in consecratione corporis, & sanguinis super illis verbis, Benedixit, &c. *Ibidem.*

Quartò repræsentantur quinque plagæ Christi per totidem signationes crucis super illa verba, Hostiam puram &c. *ibid.*

Quintò repræsentatur extensio corporis, & effusio sanguinis, & fructus passionis per trinam cruce signationem, quæ fit super illis verbis, Corpus, & sanguinem, &c. *ibidem.*

Sextò repræsentatur triplex oratio, quam fecit in cruce, vna pro persecutoribus, cum dixit, Pater, &c.

Alia pro liberatione à morte, cum dixit, Deus, &c. Tertia pro adeptione gloriæ, Pater in manus, &c. Per tres cruces factas super illa verba, Sanctificas, viuificas, benedicis, &c.

Ibidem. Septimò repræsentantur tres horæ, quibus pependit in Cruce, à Sexta vsque ad Nonam, per tres cruces super illa verba, Per ipsum, cum ipso, & in ipso.

Ibidem. Octauò repræsentatur separatio animæ à corpore per duas cruces subsequentes extra calicem factas.

Nonò representatur Resurrectio tertia die facta per tres cruces, quæ fiunt super illa verba, Pax Domini, &c. quia in resurrectione Christus pacem dedit Apostolis.

De veneratione erga hoc sacrificium. Cap. VI.

QVæ veneratio debetur erga hoc sacrificium? *Resp.* duplex: alia publica, alia priuata.

Quænam est publica? *Respon.* illa, quam exhibent sacerdotes, & de qua dictum est.

Quænam est priuata? Resp. duplex; alia interior, alia exterior.

De interiori veneratione. Num. 2.

QVæ requiruntur ad interiorem venerationem? *Respon.* quatuor actus; fidei, spei, charitatis, & religionis.

Quis est actus fidei? *Resp.* credere, & contemplari ea, quæ in hoc sacrificio vel fiunt, vel repræsentantur.

Quis spei? *Resp.* gratias agere de beneficijs per hoc sacrificium acceptis, & sperare quod in singulos dies maiora per ipsum possunt obtineri; Demum quàm maximâ spem ponere in hoc sacrificio.

Quis charitatis? Respon. tristari, & dolere de offensis Deo factis, & gaudere de tāto, & tam digno cultu, qui per hoc sacrificium Deo exhibetur in laudem illius, & in satisfactionem peccatorum.

Quis religionis? Resp. primo assistere huic sacrificio cum deuotione, attentione, & reuerentia, necnon animi munditia, & puritate; Secundò offerre Deo hoc ipsum sacrifi-

crificium, vel per seipsum, si est sacerdos, vel per sacerdotem si non est; & hoc facere etiam pro alijs siue viuis, siue defunctis.

Quare ad has quatuor virtutes reducitur veneratio huius sacrificij? Resp. quia omnes Doctores asserunt per has virtutes Deo, & dignum, & perfectum cultum exhiberi, & nullam earum debere omitti.

De exteriori veneratione. Num. 3.

Qvomodo veneratio exterior huic sacrificio exhibetur? Resp. tollendo deffectus, & actus religionis afferendo in hoc sacrificio. *Sess. 22 in dec. de mis. &c.*

Quid effectus deberent tolli? Resp. Conc. Trid. enumerat tres, primus est auaritia; secundus irreuerentia tertius superstitio. *Ibidem.*

Qui defectus debent tolli circa auaritiam? Respon. ex parte sacerdotum; conditiones cuiusuis generis mercedū, pacta, & quidquid pro Missis nouis celebrandis datur, necnon importunæ, & illiberales eleemosinarum exactiones potius, quam postulationes, & similia, quæ à simoniaca labe, vel à turpi quæstu nō longe absunt. Ex parte verò populi indebita, & nimia parcitas in suppeditando ea, quæ ad dignam Missæ, & diuini cultus celebrationem sūt necessaria. *Ibidem.*

Qui defectus exteriores debent tolli circa irreuerentiam? Resp. primò quò ad personas, nemo qui sit publicè, & notoriè criminosus debet permitti, vel celebrare, vel sacris interesse. Vagis, & ignotis sacerdotibus non debet permitti vt possint celebrare. Secundò quò ad loca, tantum in locis ab Episcopo designatis celebrandum est. Tertiò quò ad cantus, debent amoueri omnes cantus, qui aliquod lasciuum, vel impurum continent. Quartò quò ad decentiam astantium debet aduerti; vt decenter composito corporis habitu adsint, ita vt declarent, se deuoto cordis affectu, & non solo corpore adesse. Quintò quò ad actiones; omnes sæculares actiones, vana, atque adeo profana colloquia, deambulationes, strepitus, & clamores arceri debent. *Ibidem.*

Qui defectus quò ad superstitionem tollendi sunt? *Ibidem.*

Primò hoc sacrificium non debet celebrari alijs, quam debitis horis: secundo ritus, cæremoniæ, & preces, quæ in Missarum celebratione ab Ecclesia non sunt probatæ, vel frequenti & laudabili vsu receptæ, debent tolli: tertiò numerus superstitiosus Missarum, vel candelarum amouendus est: Superstitiosus autem, erit si illi numero vis aliqua, & efficacia tribuatur contra Ecclesiæ consuetudinem.

C.T. ibi.

Qui actus virtutum pro veneratione huius sacrificij debent adhiberi? Resp. tres præcipuè; Primò liberalitatis, subministrando necessaria ad decentiam istius cultus, Secundò reuerentiæ tam quoad munditiam, & decentiã vestium, quàm quoad habitum, & actionem, & compositionem corporis, siue respectu sacerdotis, siue astãtium; quod idem de loco, & alijs dici debet; Tertiò ritus, & cæremoniæ, & preces, prout Ecclesia statuit, sunt à sacerdotibus obseruandæ, & à populis contemplandæ, & meditandæ; atque hæc, & similia ad cultum huius sacrificij pertinere videntur.

De intentione habenda in oblatione huius sacrificij.
Num. 4.

OFferentes, vel astantes, vel qui faciunt, vt hoc sacrificium offeratur, quam intentionem possunt, & debent habere? Resp. talem.

Sess.22. ca. 1.2.3.

Primò erga Deum; offerendi illi soli hoc sacrificium, & per ipsum exhibendi illi summum, & diuinum cultum: satisfaciendi etiam illi pro peccatis primò suis, deinde suorum, & omnium fidelium: gratias agendi pro beneficijs sibi, suis, omnibusque fidelibus collatis; Impetrandi beneficia futura sibi, suis, & omnibus fidelibus.

Sess.22.c.3.

Secundò erga Sanctos, & Angelos; exhibendi illis per hoc sacrificium magnam lætitiam: faciendi memoriam pugnæ, & victoriæ, & trinmphi, vel coronæ illorum: & per hoc exhibendi illis dignum honorem, & Deo de illis gratias agendi, demum impetrandi, & obtinendi illorum patrocinium, & preces apud Deum.

C.R nu.78. 79 80.

Tertio erga seipsum, parentes, amicos, benefactores, om-

omnes fideles tam viuos, quam defunctos, obtinendi fructus, & effectus huius sacrificij, qui antea dicti sunt.

Hanc autem intentionem debere haberi ex his, quæ de fine huius sacrificij dicta sunt manifestum esse potest: Cũ enim omnis intentio ad finem referatur, ex qualitate finis conditionem quoque intentionis sumi debere dubium non est.

De defectibus circa Missam contingentibus. Cap. VII.

QVi defectus circa Missam contingere possunt? Respon. alij defectus sunt circa ea, quæ sunt de necessitate sacramenti, seu sacrificij; & istis existentibus non conficitur sacramentum: Alij sunt circa ea, quæ sunt tantum de necessitate præcepti: & cum isti contingunt, conficitur sacramentum, sed peccatum vel scandalum potest adesse. *Ex rubr. Miss.*

Ad quod capita possunt reduci omnes defectus? Resp. ad quinque, vt habetur in Missali: in primò ponentur defectus circa materiam; In secundò circa formam: In tertiò circa efficiens, seu ministrum; In quartò circa finem: In quintò circa ipsum ministerium, seu celebrationem. *Miss. in rub.*

Qui defectus contingunt circa materiam? Resp. primò si panis non sit triticeus, vel sit, sed corruptus, non conficitur; si tantum cæperit corrumpi, vel non sit azimus, conficitur, sed peccatur. Si vinum non sit ex vite, vel sit penitus acetum, vel pœnitus putridum, vel sit ex vuis acerbis, & non maturis expressum, vel sit admixtum tantum aquæ vt vinum sit corruptum, non conficitur. Si vinum cæperit acescere, vel corrumpi; vel fuerit aliquantulum acre; vel mustum tunc de vuis expressum, vel non fuerit admixta aqua, vel sit admixta aqua non naturalis: conficitur sacramentum; sed peccatur. *ibid.*

Qui defectus contingunt circa formam? Resp. si quis integrè non proferret verba consecrationis, vel ita mutaret verba, vt etiam sensus mutatus sit; non conficeret; si autem mutaret verba tantum, & non sensum, conficeret: sed grauissimè peccaret. *ibid.*

Qui defectus contingunt ex parte finis? Resp. si minister *ibid.*

nister non habeat intentionem saltem virtualem faciendi quod facit Ecclesia, non conficit, quia deest intentio necessaria respectu finis.

ibid. Qui defectus contingunt ex parte ministri? *Resp.* primò si quis non sacerdos celebret, non conficitur: secundò si sacerdos habeat defectum in anima, nempe quòd sit suspensus, excommunicatus, degradatus irregularis, vel sit in peccato mortali, & sine confessione habens copiam cófessoris extra casum necessitatis, vel sine contritione in tali casu, celebret, conficit; sed peccat; Tertiò si habeat defectum in corpore, veluti non sit ieiunus, vel in nocte cótigerit illi pollutio occasionata à peccato mortali, conficit, sed in primò casu mortaliter peccat, in secundò debet abstinere.

Ibidem. Qui defectus contingunt circa ministerium? *Respon.* primò si celebretur in loco non sacro, vel non deputato ab Episcopo, nec in altari consecrato, & tribus mappis cooperto. Secundò si non adsint luminaria, vel non sit tempus debitum celebrandi ab Aurora vsque ad Meridiem. tertiò si minister non dixit saltem Matutinum cum Laudibus: quartò si deest aliqua vestis sacerdotalis, vt stola, vel manipulus, vel istæ vestes, & mappæ non sint benedictæ ab Episcopo, vel habente authoritatem; vel non sit clericus, etiam si adsit mulier; si non sit calix cum patena, si corporalia non sint munda, & non sint ab Episcopo, vel habente authoritatem benedicta. Si celebretur capite cooperto, si non adsit Missale, etiam si sacerdos memoriter sciat Missam. Et isti sunt defectus circa Missam. Quos latius videre licet in *Rubr.* Missalis, vbi etiam dantur remedia quibus, quando contingunt, prouideatur. Et hæc de Eucharistia dicta sint.

DO-

DOCTRINA Sacri Concilij Trid. & Catech. Romani.

DE SACRAMENTO. Penitentiæ.

De necessitatte huius sacramenti, & de doctrina illius.

DOctrina sacramenti Pœnitentiæ est necessaria? *Resp.* est. *Ex C.T. sess.14.c.1.*

Quare? *Respon.* quia quilibet fidelis statim ac peruenit ad vsum rationis, tenetur sub pœna peccati mortalis habere cognitionem huius sacramenti. Cur hoc? *Resp.* quia quilibet tenetur expressè scire illa media, sine quibus salutem suam consequi non potest. *D.T.2.2.q.2.art.7.* *D.T.ibi.*

Pœnitentia estne medium omnino necessarium ad salutem? *Resp.* his, qui post baptismum commiserunt peccatũm mortale, Pœnitentia, ait Conc. Trid. est mediũ omnino necessarium ad salutem. *Sess. 14. cap. 1.* *Num.1.*

Debentne parochi magna diligentia hanc doctrinam explicare? *Resp.* debent maxima.

Quare hoc? *Resp.* primò, quia hoc sacramentum est maximè necessarium, & illius effectus, qui est remissio peccatorum, maximus est. secundò quia vsus huius sacramenti debet esse frequens, sicut enim sæpè animæ vulnere peccati feriuntur, ita sæpè vti medicina ad restituendam sanitatem necesse est. *C.T.sess.6. can.29. C. de.pa.* *Num.1.*

De significatione, & multiplici acceptione huius nominis Pœnitentia, eiusque diffinitione.

HOc nomen Pœnitentia, accipiturne multis modis? *Resp.* ita est. *Num.2.*

Quot modis? *Respon.* primò accipitur pro satisfactione seu pro corporis afflictione, vt ieiunio, & similibus se- *Num.2.*

cundo accipitur pro displicentia alicuius rei, quæ antea placebat.

ibid. Quomodo nunc accipitur Pœnitentia? Respon. secundo modo.

Ibid. Quid significat hoc nomen Pœnitentia? Resp. displicentiam eius, quod antea placebat.

nu. 2. 3. 4. Pænitentia hæc accipiturne adhuc pluribus modis? Respon. accipitur tribus modis. primus est cum dicta displicentia est de aliqua re absque eo, quod quis cogitet an sit peccatum; veluti si quem pæniteat, quod non vendiderit triticum in tempore præteritæ annonæ, & hæc dicitur sæculi tristitia, & non est virtus, sed vitium. secundò accipitur Pænitentia pro tristitia de peccato commisso, quod antea placebat; sed hæc tristitia non Dei, sed suipsius causa habetur; veluti si quis doleat de homicidio perpetrato ob quod ad mortem damnatus sit, dolorq; potius pænam, quàm peccatum respiciat: & hæc quoque pænitentia propriè virtus non est; tertiò accipitur pro dolore interno, vel externo peccati admissi, quod antea placebat, ita vt talis dolor vnius Dei causa susceptus sit, & hæc pænitentia est virtus, & de hac modò dicendum est.

Quid est pænitentia, & effectus illius? Resp. Pænitentia est quædam commutatio voluntatis facta in contrariũ respectu eiusdem rei, ita vt quod antea placebat incipiat displicere. Effectus pænitentiæ est commutatio nõ voluntatis, sed rei volitæ, pænitentia enim efficax, & cum effectu, ita commutat rem, sicut voluntas mutata fuit.

Quid est commutare rem? Resp. est facere, vt illud non sit, quod antea erat, veluti facere vt non sit peccatum quod antea erat.

De qua pænitentia modò agendum? Resp. de pænitentia tertiò modo accepta, quæ virtus est.

De Pœnitentia vt est virtus, & vt est sacramentum.

Num. 4. POenitentia de peccato admisso propter Deũ suscepta estne semper sacramentum? Resp. non semper est sacramentum, sed aliquando est solummodo virtus.

Quo-

Quomodo distinguuntur Pœnitentia vt virtus, & vt sacramentum? Resp. potissimum hac ratione, quia Pænitentia vt est virtus perficitur in corde, & dicitur Pænitentia interiori illa verò quæ dicitur sacramentum in exteriori posita est, & dicitur Pœnitentia exterior, quia per signa, & actus exteriores expressa est. Num. 5.

Sufficitne tractare hic de Pœnitentia vt est sacramentum? Resp. non, sed debet etiam tractari de illa, vt virtus est. Num. 4.

Quare hoc? Resp. primò, quia fideles circa omne genus virtutis se debent exercere, secundò quia Pœnitentia vt est virtus tales habet actiones, quæ quasi materiam præbent Pœnitentiæ, quæ est sacramentum: ita vt pœnitentia, quæ est sacramentum, non possit cognosci, neque esse vera, & perfecta sine ea, quæ virtus est: externa enim pœnitentia sine interna parum prodesse valet. nu 4. & 5.

Diuisio tractationis.

IN quot partes diuidenda est tractatio de pœnitentia? Resp. in sex.

Prima est de pœnitentia vt est virtus.

Secunda de pœnitentia vt est sacramentum.

Tertia de contritione.

Quarta de confessione.

Quinta de ministro, de clauibus, & de absolutione.

Sexta de satisfactione.

De pœnitentia vt est virtus. Cap. I.

QVid debet considerari de pœnitentia vt virtus est? Resp. Catechismus primò diffinit illam: secundò explicat fines illius; tertiò probat talem pænitentiam esse virtutem; quartò declarat quomodo hæc pænitentia possit obtineri; quintò ostendit fructus illius.

De diffinitione pænitentiæ, quæ virtus est. Num. 1.

QVomodo potest diffiniri pœnitentia, quæ virtus est? Resp. ex Catech. triplex diffinitio colligi potest. Ex num. 1. & 5.

Quæ-

Quænam est prima? Resp. hæc. Est disciplicentia eorum peccatorum, quæ antea placebant; & hæc potius videtur dicenda descriptio, quam diffinitio.

Num. 2. Quænam est secunda; Resp. hæc. Est commutatio voluntatis à malo ad bonum, & à peccato ad virtutem: & ista quoque perfecta diffinitio non est.

nu. 2. & 3. Quæ est tertia? Resp. ista. Est conuersio animi ad Deũ cum detestatione, & odio peccatorum commissorum, & cum certa deliberatione malam vitæ consuetudinem emendandi, cum spe veniæ à Dei misericordia consequẽdæ, & hæc est vera diffinitio.

Num. 5. Quot particulæ sunt in hac diffinitione? Resp. quatuor: primò est conuersio ad Deum: secundò odium, & detestatio peccati: tertiò propositum emendationis vitę: quartò spes veniæ.

Num. 5. Singulæ particulæ exprimuntnè vnum actum? Resp. exprimunt, ita vt pęnitentia interior per quatuor actus sit perficienda.

Explicanturne in hac diffinitione quatuor causæ pænitentiæ? Resp. ita est.

Qua ratione? Resp. illa particula, Animi, exprimit causam efficientem; significat enim ab animo iam dictas pœnitentiæ actiones prouenire; Illa verò, Veniæ consequendæ, declarat finem: finis enim pęnitentiæ est veniã peccatorum à Deo obtinere, Illæ verò particulæ, peccata, & mala vitæ consuetudo, exprimunt materiam; quia sunt illud de quo pænitentia habenda est; Illa autem verba, Conuersio ad Deum, Odium peccati, Propositum emendandi, Spes veniæ, dicunt causam formalem pœnitentiæ: quia in his quatuor actionibus formalis ratio pœnitentię posita est.

De fine pœnitentiæ, quæ virtus est. Num. 2.

Num. 8. QVem finem debet sibi proponere is quem verè peccati pænitet? Resp. Catech. ait triplicem finem sibi proponere debet. Primus est, vt peccatum aboleat, & destruat; omnemq; animæ culpam, & maculam abstergat Secundus est, vt Deo pro commisso peccato satisfaciat. Tertius est, vt reconcilietur cum Deo, ideſt vt

redeat

redeat in gratiam eius, cuius odiũ propter peccatum incurrerat.

Quomodo poteſt deſtrui peccatum? Reſpon. ex parte Dei deſtruitur per veniam, & remiſſionem, ex parte hominis deſtruitur per odium, & deteſtationem illius Catech. nu. 8.

Quomodo poteſt ſatisfieri Deo pro peccatis? Reſp. per pœnitentiam mediante virtute paſſionis Christi. *C.T. ſeſſ. 6. c. 7. & Seſ. 14. ca. 3. ſeſ. 14. ca. 8 Seſ. 5. ca. 1. Et ſeſſ. 6. cap. 2. 3. 7.*

Quomodo poteſt quis obtinere gratiam Dei amiſſam? Reſpon. faciendo aliquid quod magis placeat Deo quam quod diſplicebat peccatum, & hoc eſt meritum paſſionis, & mortis Chriſti per pœnitentiam oblatum.

Quomodo probatur pœnitentiam eſſe virtutem.
Num. 3.

QVa ratione probatur dictam pœnitentiam eſſe virtutem? Reſp triplici ratione à Catec. probatur. *Num. 7.*

Prima eſt hæc. Omnes illi actus, qui præcipiuntur à lege Dei omnino pertinent ad virtutem, ſed lex naturalis, ſcripta, & euangelica, ait Conc. Trid. præcipit pœnitentiam, ideo virtus eſt. *Seſſ. 14. cap. 1.*

Secunda eſt hęc. Virtus eſt vera, & bona regula actuũ humanorum; ſed pęnitentia regulat actus hominis reſpectu peccati; quia facit illum dolere de illo, quando, quomodo, & quatenus oportet; ita vt neq; plus, neq; minus, quam par eſt, doleat, ideo omnino virtus erit. *Num. 7. Num. 7.*

Tertia eſt hæc, Illud, quod nihil mali in ſe continet, & ex natura ſua ordinatur ad finem, qui virtutis naturam ſapiat, virtus eſt, Sed pænitentia habet pro fine virtutem; delere enim peccatum, & pro illo Deo ſatisfacere ad virtutem pertinet iuſtitiæ, quæ iubet ſatisfacere iniuſtæ offenſæ, delendo illam, & compenſationem reddendo: reconciliari etiam cum iniuſtè offenſo actus iuſtitiæ eſt, ideo pœnitentia dicta virtus omnino eſt.

Quibus gradibus ad pœnitentiam interiorem perueniatur. Num. 4.

DAturne modus perueniendi ad pænitentiam, quæ virtus eſt, & ad actus illius? Reſp. datur.

Quis

Quis est? Resp. Conc. Trid. & Catec. docent quinque gradibus ad illam perueniri, qui sunt.

C.T. sess. 7. cap. 6. *C.T. ibi.* *C.R. nu. 9.* Primus est. Auxilium Dei præueniens, quo cor hominis excitatur, & adiuuatur, vt ad Deum se conuertat: & ideo volenti pœnitere imprimis auxilium à Deo petendum est.

C.T. sess. 7. cap. 6. *C.R. nu. 9.* *C.Tr & C.R. ibi.* Secundus est effectus fidei, qui fit ab intellectu lumine Dei illustrato, & consistit in hoc, quod credat homo his, quæ à Deo reuelata, vel promissa sunt: præcipuè circa peccata, & illorum punitionem, vel remissionem; hoc enim actu homo videt peccata sua, & pœnas à Deo illis statutas.

ibidem. Tertius est timoris, qui actus oritur ex præcedenti, nempe ex consideratione peccatorum suorũ, & ex acerbitate suppliciorum, quæ iustitia Dei contra illa infligit. Et ex hoc actu peccator incipit timere sibi, dum se peccatorem esse cognoscit, quo timore incipit à peccato reuocari.

ibidem. Quartus est spei, qui oritur ex consideratione diuinæ misericordiæ, quæ parcit pœnitenti, sicut iustitia sæuit in obstinatum: & ex hac spe erigitur animus, vt ad Deum accedat: vnde fit quod timor retrahit à peccato; spes autẽ deducit; & erigit ad Deum per merita Christi.

ibidem. Quintus est charitatis: quo homo incipit diligere Deum, & odio habere peccatum: & sic pænitendo de peccato conuertit se per charitatem ad Deum, omnesque actus penitentiæ facit.

De necessitate pœnitentiæ quæ virtus est. Num. 5.

Sess. 14. c. 1 HAec pœnitentia estne necessaria? Resp. Conc. Trid. ait, hanc pænitentiam semper fuisse necessariam tã in lege naturæ, quam scripta, & Euangelij; & ait, etiam ante baptismum præcedere oportere; ad sacramentum quoque Penitentiæ necessaria existit.

De fructu huius pœnitentiæ. Num. 6.

Num. 10. QVi fructus proueniunt in homine ex dicta pœnitentia? Resp. infiniti, sed præcipuè sacræ literæ assi-

assignant vitam gratiæ in hoc sęculo, & gloriæ in futuro.

De pœnitentia externa, quæ est sacramentum.
Cap. II.

QVænam tractantur à Catechismo de pœnitentia vt est sacramentum? Respon. sex; primò de institutione huius sacramenti; secundò probat esse verè sacramentũ,& de his quæ possunt iterari; tertiò agit de partibus essentialibus illius, idest de materia,& forma; quartò de ritibus, qui à pęnitente sunt adhibendi: quintò de fine, seu fructu, & effectu pænitentiæ; sextò de partibus integralibus illius.

Est completa hæc tractatio? Respon. est quia tangit omnes quatuor causas; Institutio enim dicit causam efficientem, ad quam etiam spectat ex parte ministri forma, quæ est absolutio. Materia autem,& forma dicunt causas intrinsecas, Partes verò integrales reducuntur ad materiam fructus, & effectus pertinent ad finem. De vsu autem, & administratione non erat opus tractare, quia vsus pęnitentiæ in actibus, qui sunt materia, positus est. Administratio vero ad ministrum est reducenda, ideo plena tractatio est.

De institutione sacramenti pœnitentia. Num.2.

POenitentia estne sacramentum? Respon. est de fide, quod sit sacramentum. *Sess.7.cã.1. Sess.7.cã.1.*

A quo est institutum? Resp. à Christo. *Sess.14. ca.*

Quando? Resp. Conc. Trid. ait Dominus sacramétum pænitentiæ tunc præcipuè instituit, cum à mortuis excitatus insufflauit in discipulos suos dicens: Accipite Spiritum sanctum, quorum remiseritis peccata remittuntur eis, & quorum retinueritis retenta sunt. *1.& can.3.*

Iste locus Euangelij intelligiturne de institutione sacramenti Pænitentiæ? Resp. ait Conc. Trid. vniuersorum Patrum consensus semper ita intellexit; & Ecclesia Catholica semper ita sensit. *Sess.14.ca. 1.& can.3*

Quare Christus instituit hoc sacramentum? Respon.

Conc. Trid. ait, vt lapsis post baptismum daretur **vitæ remedium**, quia per hoc sacramentum sanguis Christi defluit, ait Catech. in eos qui peccauerunt.
S. ss. 14. c. 1.
C. R nu. 11.

Num. 11. Cur Christus instituit hoc sacramentum non internã, sed externam pœnitentiam? *Resp.* ait Catec. primò, quia sacramentum debet esse res sensibus subiecta, vt de sacramentis in genere dictum est, Pęnitentia autem externa talis est, non autem interna. Secundò, vt homo esset certior de sacramento à se suscepto vehementer enim homo potest dubitare, an intimam habuerit pænitẽtiam, de externa autem ita dubium non est, cum præcipuè iudex illius sit sacerdos, qui debet iudicare an peccatorem pœniteat delictorum; Tertiò, quia sacerdos antequam absoluat debet iudicare, an peccator verè pænitens sit, hoc autem iudicium tantum de externa pænitentia facere potest, ideo illa instituta est sacramentum.

Num. 12 Potest probari pænitentiam esse sacramentum? Resp. potest, quia conuenit illi diffinitio sacramenti, Pænitentia enim est signum rei sacræ, idest gratiæ, & iustificationis Peccatoris. Actus enim pœnitentis, & Absolutio sacerdotis sunt signum sensibile conuersionis peccatoris, & remissionis peccatorum illius.

Num. 13 Hoc sacramentum potest iterari? *Resp.* potest, & ait Catech. quando occurrit aliquis, qui minus speret de bonitate diuina, confirmandus est, illi persuadendo, sæpius per pœnitentiam remitti peccata.

De partibus huius sacramenti. Num. 3.

Num. 14. et 22. HOc Sacrameutum habet plures partes? Resp. habet, nempè tum essentiales, tum integrales.

Ex C. T. ses. 14. c. 3. Quæ dicuntur essentiales? Resp. materia, & forma.

Ex ioid. Quare dicuntur essentiales? Resp. quia totam essentiã rei constituunt, C. R. de sacr. in gen. num. 15.

S. ss. 14. c. 3 ioid. Quæ dicuntur integrales? Respon. illæ quæ sunt partes materiæ, & sunt Contritio, Confessio, & Satisfactio.

C. R. num. 14. & 22. Quare dicuntur integrales? Respon. quia sicut corpus quod est materia hominis sit integrum ex pluribus nempe manibus, pedibus, oculis, & alijs, ita materia sacramẽti

ti Pænitentiæ fit integra per Contritionem, Confessionem; & Satisfactionem ideo dicuntur partes integrales.

Possunt dici partes materiales? Resp. possunt, quia vt ait Conc. isti tres actus sunt materia Pænitentiæ. Sess. 14. c. 3.

De materia pœnitentiæ. Num. 4.

Q Votuplex est materia sacramenti pænitentiæ? Resp. duplex; alia proxima, alia remota; & remota; alia est necessaria, alia sufficiens. *C. R. nu. 14. C. T. sess. 14 cap. 1. Sess. 14 cap. 3.*

Quænam est proxima? Resp. Conc. Trid. ait: Sunt autem quasi materia huius sacramenti ipsius pænitentis actus, nempe Contritio, Confessio, & Satisfactio; & addit hos quoque actus dici partes pænitentiæ, quia requiruntur in pænitente, ad integritatem sacramenti, & ad plenam, & perfectam remissionem peccatorum, & hoc ex Dei præcepto, & institutione.

Quare Concil. ait, quasi materia? Respon. Catech. Neque verò hi actus quasi materia à Sancta Synodo appellantur, quia verè materiæ rationem non habeant? sed quia eius generis materia non sint, quæ extrinsecus adhibeatur, vt aqua in Baptismo, & Chrisma in Confirmatione. *Num. 14.*

Quænam est materia remota? Resp. peccata siue mortalia, siue venialia: sed mortalia sunt materia necessaria, venialia verò sunt materia sufficiens. *C. R. nu 14. C. T. sess. 14. cap. 5.*

Quare peccata sunt materia Penitentiæ? Resp. ait Catec. Vt enim ignis materiam ligna esse dicimus, quæ vt ignis consumuntur; ita peccata, quæ pænitentia delentur, recte huius sacramenti materia vocari possunt. *Num. 14.*

Quare dicuntur materia remota? Resp. quia sicut terra est materia remota, ex qua fit domus: lateres verò, qui fiunt ex terra, sunt materia proxima: ita peccata sunt, illud, de quo habetur contritio, confessio, & satisfactio, & non possunt esse materia pœnitentiæ, nisi quatenus pœnitens de illis conteritur, confitetur, & satisfacit: ideo sunt materia remota: contritio vero confessio, & satisfactio materia proxima sunt. *Ex sess 14. ca. 3.*

Quare mortalia sunt materia necessaria? Respon. ait Conc. quia omnino de illis necessarium est pœnitere, cõfiteri, *Sess. 14. cap. 5.*

fiteri, & satisfacere.

Sess. 14. ca. 5, & c. 7. Quare venialia dicuntur materia sufficiens? Respon. quia ait Conc. non est necessarium illa confiteri: & tamē si quis confiteatur tantùm venialia sufficit, vt à sacerdote possit absolui, nempe cum mortalia non habet.

Sess. 14. ca. 13. Vbi non est peccatum potest esse pænitentia, & dari absolutio? Resp. non quia pęnitentia non potest esse nisi de malo, & contritio, confessio, & satisfactio sunt tantum de peccato.

De pœnitente eiusque dispositione, necnon de ritibus ab illo adhibendis. Num. 5.

Ex sess. 14. cap. 3. POenitens potest dici materia pœnitentiæ? Respon. pœnitens, vt pęnitens, aliquā ratione dici potest materia.

Ex ibid. Quare dicitur (vt pęnitens) Respon. quia in pęnitente tria considerantur, quòd sit homo, quod sit peccator, & quòd sit pænitens, & vt pęnitens dici potest materia pænitentiæ.

Ex ses. 14. cap. 3. Quare hoc? Respon. quia infans est homo, sed quia non est peccator, non potest absolui; iuuenis, & peccator, sed impęnitens est homo, & habet peccata, sed quia non est pęnitens, non potest absolui; ideo dicitur quòd pęnitens vt pęnitens materia pænitentiæ sit.

Sess. 14. c. 3 Pęnitens est ne distincta materia à contritione, cōfessione, & satisfactione? Respon. non: quia ideo dicitur pęnitens, quatenus in illo tres dicti actus requiruntur.

ibid. Forma, & absolutio caditne super pęnitentem; an super peccata, an super actus illius? Resp. cadit super pęnitentem; quia dicit Absoluo te, sed actus pęnitentis sunt proxima ratio, quare absolutio cadat in ipsum.

ibid. Requiriturne dispositio in pęnitente? Resp. ita est, & alia est de necessitate sacramenti instituta à Christo alia est de conuenientia sacramenti.

ibid. Num. 16. & 18. Quænam est de necessitate sacramenti? Resp. Contritio, Confessio, & Satisfactio, ait Conc. Trid.

C. T. sess. 14. cap. 3. Quænam de conuenientia sacramenti? Respon. ait Catech. sunt quidam ritus, qui à fidelibus debent diligenter obseruari, qui à primitiua Ecclesia, vt habetur ex

Dio-

Dionisio Areopagita, sunt deriuati.

Qui sunt? Resp. isti quinque, ait Catech. *Num. 18.*

Primus est humilitas, & demissio animi ex indignitate peccatorum prouenien s. *ibid.*

Secundus humilitas, & demissio corporis se ad pedes sacerdotis prosternentis, & genuflectentis; qui actus debent à pænitente fieri, vt per illos cognoscat, & significet radices suæ superbiæ euellendas esse, à qua omnia scelera, quæ deflet ortum habuerunt.

Tertius reuerentia erga Sacerdotem; ita vt illum legitimum iudicem sui cognoscat, & in illo Christi Domini personam, & potestatem veneretur. Sacerdotes enim, ait Conc. Trid. in hoc sacramento verè iudices, & Christi Vicarij sunt. *ibid.* *C.T. ses. 14. cap. 5.*

Quartus, Postquam pænitens constituit se reum ante hoc tribunal, debet accusare se tanquam reum, & dignum maximâ, & acerbissima animaduersione, & non solùm dicendo confiteor, &c. sed etiam peccata sua cum tali effectu enumerando. *Num. 18.*

Quintus, Supplex peccatorum veniam petere debet. *ibid.*

Præter hæc requiruntur ne fides, spes, & charitas in pœnitente? Resp. omnino requiruntur: quia necesse est credere virtuti sacramenti: & in diuina misericordia spem habere, & velle se mouere ad Deum ex charitate diligendum, alioquin pœnitens non esset. *nu. 6. & 9.* *C.T. ses. 7. cap. 6.*

De forma sacramenti Pœnitentiæ. Num. 6.

Qvænam est forma sacramenti Pœnitentiæ? Resp. Conc. Trid. ait, est ista: Ego te absoluo, &c. *Sess. 4. ca. 3.*

Quare dicit, &c. Resp. vt significet formam quidem perfici illis tantùm verbis, Ego te absoluo: sed nihilominus alia verba, quæ sequũtur nempè. A peccatis tuis, In nomine Patris, & Filij, & Spiritus sancti Amen, dici debere: non quia sint de necessitate sacramenti, sed quia sint quasi de necessitate præcepti. *Arg. ibi.*

Cur ista verba dici debent cum non sint de forma? Resp. ne fiat equiuocatio in hoc verbo, Absoluo; potest enim quis absoluere ab excommunicatione, & non à peccatis, vt sæpè fit.

Qui fructus consequuntur ex hoc effectu? Respon. ait Conc. Trid. Quam, id est reconciliationem cum Deo, interdum in viris pijs, & cum deuotione hoc sacramētum percipientibus conscientiæ pax, ac serenitas cum vehementi spiritus consolatione consequi solet; ideo pax conscientiæ, & alio dicta sunt fructus huius sacramenti. *Ses. 14. c. 3. C.R. nu. 16.*

Qualis est vis huius sacramenti? Resp. est virtus significandi, & efficiendi, quæ dicta sunt. *Sess. 14. c. 3*

Qualis est efficacia illius; Respon. efficacia sacramenti est maior in vno, quàm in alio, iuxta dispositionem pęnitentis: sicut enim eadem medicina, & quæ omnino habet eandem virtutem, maiorem habebit efficientiam in vno infirmo, quam in alio; & sicut ignis maiorem habet efficaciam in ligna sicca quàm in viridia, ita de Pęnitentia dicendum est. *Ses. 6. c. 6.*

De remissione omnium peccatrum. Num. 8.

Remissio peccatorum estne effectus pęnitentiæ? Resp. est, quia, reconciliatio cum Deo non potest esse sine remissione illorum. *Sess. 6. cap. 14 & ses. 14 c. 1.*

Effectus Sacramenti pęnitentiæ nonne debet esse gratia? Respon. debet; sed quatenus per illam peccata remittuntur. *cap. 14.*

Cur effectus pęnitentiæ dicitur esse reconciliatio, & non dicitur esse peccatorum remissio? Respon. quia remissio peccati non fit absque eo quod peccator cum Deo conciliatus sit. *Ses. 14. c. 1. & 3.*

Quare effectus pęnitentiæ non dicitur conciliatio, sed dicitur reconciliatio cum Deo? Respon. vt distinguatur effectus pęnitentiæ ab effectu Baptismi; Baptismus enim conciliat prima vice cum Deo; Pęnitentia iterum conciliat, quòd propriè est reconciliare. *Sess. 6. cap. 14 & ses. 14. cap. 1. & 3.*

Omnia peccata possunt remitti per pęnitentiam? Respon. absolutè omnia possunt remitti. *Num. 19.*

Nonne aliqui in scripturis dicuntur non obtinuisse misericordiam a Domino, cum illam vehementer implorauerint? Resp. ait Catech. ita est: sed causa fuit, quia illos verè, & ex animo delictorum non pęnitebat. *Num. 20.*

Nōne in sacris literis habetur aliqua peccata esse ir- *ibidem.*

remissibilia, & etiam aliquando Patres hoc dicunt? *Resp.* ait Catech. sacras literas, & sanctos Patres cum hoc asserere videntur, ita interpretandos esse, vt difficilem admodum, non autem impossibilem veniæ impetrationem dicere intelligantur.

ibid. Quomodo vera erit locutio scripturæ, si dicat, quod est difficile, esse impossibile? *Resp.* ait Catech. sicut aliquis morbus erit ex natura sua sanabilis, sed tamen respectu infirmi insanabilis esse dicetur; quod erit si vel infirmus recuset accipere medicinam, vel tunc accipiat cum virtus naturalis adeo debilis est, vt virtutem medicinæ, vel ferre, vel actuare non possit; ita aliquod peccatum potest dici irremissibile, non quia per pœnitentiam verè remitti non possit, sed quia peccator ita affectus sit, vt medicinam peccati, quæ est gratia Dei, repellat.

Ibidem. 2. 2. q. 14. ar. 1. & 2. Quæ sunt ista peccata, quæ dicuntur remitti non possit? Resp. peccata in spiritum sanctum; in his enim peccatis homo respuit illa media, per quæ posset ab illis cõuerti, veluti spes diuinæ misericordiæ est medium quo homo ad Deum se conuertit, & ideo qui desperat de misericordia Dei, abijcit medium quo posset ad illum conuerti.

Ses. 6. c. 14. & can. 29. Peccata mortalia possunt remitti post Baptismum absque Pœnitentia? Resp. omnino impossibile est; ita intelligendo quod pœnitentia, vt est sacramentum saltem in voto necessaria sit.

Seß. 14. ca. 5. C. R n. 21 Peccata venialia possunt remitti absque pœnitentia sacramentali? *Resp.* Catech. ait, ita esse, sed tamen cum D. August. asserit requiri aliqua ratione pœnitentiam ad hoc vt peccata venialia remittantur. Concil. etiam Trid. ait venialia alia ratione, quàm per confessionem remitti posse.

Ses. 14. c. 5. D. T. 3. p. q. 87. art. 1. Quænam est hæc pœnitentia, qua peccata venialia remittuntur? Resp. Concil. Trid. ait, peccata venialia posse remitti per sacramentum pœnitentiæ, sed tamen multis etiam alijs remedijs expiari posse: D. autem Th. ait, per pœnitentiam virtualem remitti posse.

3. p. q. 87. art. 1. Quid est hæc pœnitentia virtualis? Resp. ait D. Th. est actus quidam amoris, vel reuerentiæ in Deum, vel in res diuinas; in quo virtualiter includitur displicen-

tia

tia peccatorum venialium; veluti si quis ita se humiliet Deo, vt virtualiter habeat displicentiam de peccatis superbiæ ita vt si consideraret de illis, sibi displicerent.

Peccata venialia possunt remitti per confessionem generalem, per tunsionem pectoris, per orationem Dominicalem, per benedictiouem episcopalem, per aspersionem aquæ benedictæ, per orationem in Ecclesia consecrata, per septem Sacramenta, & præcipuè Eucharistiam, & Extremam Vnctionem, & similia? *Resp.* ita est, ait D. T. & hoc quia virtualiter continent diplicentiam peccatorum venialium, vel reuerentiam, & motum in Deum, vel res diuinas, vel gratiæ collationem, quæ peccata dimittit. *3.p.q.87. art.3.*

De partibus integralibus pœnitentiæ. Num. 9.

QVæ sunt partes integrales pœnitentiæ? Resp. ait Conc. Trid. illæ, quæ ex institutione diuina requiruntur in pœnitente ad integritatem sacramenti, & sunt Contritio, Confessio, & Satisfactio. *Sess. 14. c. 3 C.R.n. 22. Sess. 14. c. 3 & cano. 4. Num. 22.*

Estne omnino necessarium, quòd ista tria in pœnitente reperiantur? *Resp.* ita est, ait Concil. Triden. & est de fide.

Quare tot actus in pænitente requiruntur? *Resp.* Catech. cum D. Chrysostomo ita ait: Pœnitentia cogit peccatorem omnia sufferre: in corde eius contritio, in ore cōfessio, in opere tota humilitas, vel fructifera satisfactio; vnde patet per hos actus peccatorem eniti, vt peccatum destruat tum corde per contritionem, tum lingua per confessionem, tum opere per satisfactionem. *Ibidem.*

Istæ partes habent inter se connexionem? Resp. Catech. ait, habent tali ratione: Contritio confitendi, & satisfaciendi popositum includit. Confessionem debet præcedere contritio, & satisfaciendi voluntas: Satisfactionem verò, & contritio, & confessio antecedere debent. *Ibidem.*

Si pænitens non haberet intentionem satisfaciendi Deo pro peccatis, vel in hac vita, vel in alia deberet absolui? *Resp.* nequaquam, quia propositum satisfaciendi debet præcedere absolutionem, & qui tale propositum non habet contritus non est. *Ex C.T. Sess. 14. c. 3 & can. 4. Num. 22. & 23.*

Potest afferri aliqua ratio quare Deus voluerit, quod à pœnitente isti tres actus efficerentur? *Respon.* potest, & Catech. affert has.

Num. 21 Prima est, quia sicut homo peccat in Deum corde, ore, & opere, ita debet pænitere, & satisfacere Deo corde per contritionem, ore per confessionem, opere per satisfactionem.

Num. 25 Secunda est, quia iustum est, vt homo toto suo posse conetur destruere peccatum, & ideo debet conari, vt destruat corde per contritionem, lingua per confessionem, opere per satisfactionem.

Ibidem. Tertia est, quia sic conuenit sacramento Pœnitentiæ: Pœnitentia enim est quædam compensatio offensæ Deo factæ, proueniens ab eius voluntate qui fecit offensam; quæ compensatio fit tali ratione, vt qui fecit offensam constituat se voluntariè in potestate Dei offensi, ad hoc vt ipse Deus sumat pœnam, & satisfactionem quam vult de eo, qui sibi fecit offensam. Ex quo apparet necessarium esse, vt peccator habeat voluntatem compensandi Deo pro facta offensa, & hoc pertinet ad contritionem. Secundò oportet, quòd peccator constituat se tanquam reum in potestate Dei; & hoc facit dum per confessionem subdit se sacerdoti personam Dei gerentis. Tertiò necesse est, vt sit paratus accipere pænam arbitrio Dei, & sacerdotis, vel in hac, vel in alia vita luēdam, & hoc pertinet ad satisfactionem, ideò rectè partes integrales pœnitentiæ sunt constitutæ.

De Contritione. Cap. III.

CAtech. quid tractat de contritione? Resp. præcipuè quatuor; primò enim tradit diffinitionem contritionis, & explicat illam; vbi etiam nomen contritionis declarat; & hoc à nu. 24. vsq; ad 31. Secundò declarat, quę debeant fieri à fidelibus, vt verè contriti sint. nu. 32. 33. 34 Tertiò explicat, quæ sit vis, vel vtilitas, vel effectus, & finis contritionis nu. 35. Quartò proponit modum, quo fideles circa contritionem se debeant exercere.

De

De nomine contritionis, & attritionis. Num. 2.

QVibus nominibus appellatur contritio? Resp. appellatur contritio, attritio, compunctio cordis, scissio cordis; per cor autem voluntas intelligi debet. Num. 26 & 27.

Quare à Ioele dicitur scissio cordis? Resp. quia dolor est ex solutione continui, & ideo cum contritio sit dolor cordis, rectè dicitur scissio illius. Ioel. 2. Num. 27.

Cur dicitur compunctio? Resp. ait Catec. sicut ferro tumida ulcera secantur, ut inclusum uirus possit erumpere: ita corda quasi scalpello contritionis adhibito inciduntur, ut peccati mortiferum uirus possit exire. ibidem.

Quare dicitur contritio? Resp. ad significandam magnitudinem doloris, conterere enim est saxo, uel duriore aliqua materia aliquid confringere minutatim, & quasi in puluerem reducere: unde declaratur corda quæ superbia obduruerunt, contritione minutatim conteri, & contundi. Num. 26.

Dolor qui prouenit ex morte parentum, uel filiorum potest dici contritio? Resp. non; quia soli peccato contritionis dolor conueniens est.

Qualis dolor est attritio? Resp. est dolor minus perfectus, quam contritio; ideo dicitur attritio, quia frangit quidem cor, sed grossiori quodam modo, & non ita minutatim, sicut contritio. ibidem.

De diffinitione communi attritioni, & contritioni. Num. 3.

POtest dari diffinitio communis attritioni, & contritionis? Resp. potest. Sess. 14. c. 4

Quænam est? Respon. ista quam tradit Concil. Trid. Contritio est animi dolor, ac detestatio de peccato commisso, cum proposito non peccandi de cætero, habens adiunctam fiduciam diuinæ misericordiæ, necnon uotum præstandi reliqua, quæ ad ritè suscipiendum Pęnitentię sacramentum sunt necessaria.

Quot sunt particulę in illa? Resp. quatuor: Prima est, quod sit animi dolor, & detestatio de peccato com-

misso; Secunda est propositum non peccandi de cætero; Tertia fiducia diuinæ misericordiæ; Quarta votum, & desiderium confitendi, & satisfaciendi, & absolutionem obtinendi pro peccatis commissis; hæc enim ad Pœnitentiam sunt necessaria.

Ex C. ibid. Ista diffinitio tangitne quatuor causas? Respon. tangit; causa enim efficiës exprimitur per illam particulam, Animi, & illam Dolor, & detestatio; declaratur enim efficientem contritionis, & attritionis esse animum non corpus; & esse illius potentiæ animi, quæ dicitur voluntas, quia actus illius est dolor, & detestatio. Materia exprimitur per illud verbum, peccatum, & peccandi; Indicat enim peccatum absolutè consideratum tam quo ad præteritū, quam quo ad futurum esse materiam contritionis. Causa finalis tangitur in illo verbo. Votum faciendi reliqua &c. Indicat enim finem contritionis esse præparare ad absolutionem, sicut Conc. aperte asserit dicens de illa. Ita demum præparat ad remissionem peccatorum, &c. Causam formalem exprimit quatuor actionibus; prima est dolor de peccato commisso; secunda propositum de futuro; tertia spes veniæ; quarta desiderium sacramenti.

Sess. 14. c. 4 *De propria diffinitione contritionis perfecta. Num. 4.*

Contritio perfecta habet propriam diffiuitionem? Resp. habet.

Quænam est? Resp. Conc. Trid. ait, est illa, quæ modò allata est, hoc solum addendo, quod charitate perfecta sit, ideo sic poterit diffiniri. Contritio perfecta est animi dolor, ac detestatio à charitate proueniens de peccato commisso, & cum proposito non peccandi de cœtero, cum spe veniæ, & cum voto faciendi quod fieri debet, vt rectè suscipiatur sacramentum pœnitentiæ.

De propria diffinitione attritionis. Num. 5.

Ibidem. Attritio potest dici contritio imperfecta? Resp. Conc. Trid. ita illam appellat.

Ibidem. Quare dicitur contritio imperfecta? Resp. quia non

est

est dolor ex charitate proueniens, sed à timore seruili originem habens.

Qualis est iste dolor imperfectus, qui à timore seruili proficiscitur? Resp. ait Conc. Trid. est ille, qui prouenit vel ex consideratione turpitudinis peccati, vel ex gehennæ, & pænarum metu. *ibid.*

Attritio sufficitne ad hoc, vt quis possit à peccatis absolui? Resp. ait Concil. Trid. sufficit dummodo habeat omnia, quæ in prima diffinitione posita sunt. *ibid.*

De conuenientia, & differentia inter attritionem, & contritionem. Num. 6.

Contritio, & attritio in quo conueniunt? Respon. Primò conueniunt in causa efficienti ex parte hominis, quia vtraque voluntate procedit. Secundò in causa finali, quia vtraque intendit præparare, & disponere ad sacramentum pœnitentiæ, & ad remissionem peccatorum, licèt vna magis, alia minus perfectè hoc faciat. Tertio in causa materiali, quia vtriusque materia sunt peccata. Quartò in causa formali conueniunt quò ad hæc quatuor, scilicet dolor de peccato, propositum non peccandi, spes veniæ, votum confitendi, & satisfaciendi. *ibid.*

In quo differunt inter se? Resp. in duobus. Primò in causa formali, quia dolor contritionis est charitate perfectus; Attritionis verò est sine charitate, sed cum timore seruili, quia Dei offensam vt rem turpem, & à Deo castigatione punitam inspicit, & detestatur. Secundò differt in effectu, quia contritio charitate formata etiam sine actuali susceptione sacramenti peccatum remittit, nõ quatenus est nuda, vel sola contritio, ait Concil. sed quatenus habet annexum votum sacramenti pænitentiæ. Attritio verò nõ obtinet remissionem peccatorum, nisi actu suscipiatur sacramentum, & hoc quia virtute clauium, & sacramenti pænitens de attrito fit contritus. Quod debet maximè notari & populis declarari. *ibid.*

De efficiente contritionis, & attritionis. *Num. 6.*

QVatuor causę contritionis, & attritionis sunt distinctè examinandę? Resp. ita expedit.

Quęnam est causa efficiens illarum? Resp. alia est ex parte Dei, alia ex parte peccatoris.

Sess. 6. ca. 4. & 6. Sess. 14. cap. 4. Quid efficit Deus? Respon. Conc. Trid. ait: Attritio est donum Dei, & impulsus Spiritussancti non quidem inhabitantis, sed mouentis, quo pœnitens adiutus uiam sibi ad iustitiam parat. Ex quo etiam apparet contritionem donum Dei esse, & impulsum Spiritussancti inhabitantis, quò uoluntas peccatoris plenè à peccato recedit, & ad Deum se conuertit. Vnde contritio erit impulsus Spiritussancti inhabitantis, attritio impulsus ejusdem nō inhabitantis.

Sess. 6 canō. 3. Sess. 6. can. 4. Sine auxilio Dei homo potest pęnitere, & dolere de peccatis sicut oportet? Resp. Conc. Trident. determinat de fide fieri non posse.

ibid. Actus contritionis, & attritionis produciturne ab homine liberè, & voluntariè? Resp. est de fide ita esse.

Homo per liberum arbitrium potestne dissentire si velit Deo excitanti, atque vocanti ad pœnitentiam? Resp. est de fide ita esse.

Num. 29. Actus contritionis, & attritionis deberetne esse tum à voluntate tum etiam à sensu? Respon. ait Catec. deberet, sicut ex Niniuitis, Dauide, Magdalena, S. Pietro, & alijs apparet, qui dolore sensibili, & lacrimis contritionis actum habuere; & ratio etiam suadet quia si sensus contra Deum peccauit, deberet etiam de peccato pænitere, & dolere.

Num. 25. & 29. Est necessarium quod dolor sensibilis sit? Resp. ait Catech. non est necessarium, sed sufficit, quod in voluntate sit odium, & dolor peccati. Quod Dei misericordia factum est, quia sæpè sensus non potest dolere sensibiliter de eo, quod non est sibi molestum, sed iucundum, & sensus in delectatione non potest intueri offensam Dei, & tamen delectationem suam experitur.

De

De materia contritionis, & attritionis. Num. 8.

QVænam est materia contritionis, & attritionis? *Resp.* peccatum: mortale quidem necessaria, veniale verò sufficiens, vt dictum est. *Ex sess. 14. cap. 5. Num. 21.*

Est necessarium dolere de omnibus peccatis mortalibus? Resp. omnino est necessarium, ita vt si quis habeat decem mortalia, & doleat de nouem, de vno autem solo non doleat, iste neque erit attritus, neque contritus. *Ex sess 14. cap. 5 & ca. 7. C. R. num. 32.*

Estne necessarium de singulis peccatis mortalibus habere proprium, & particularem cuiusque dolorem, an sufficit vnico, & vniuersali actu dolere de omnibus illis? Resp. ait Catech. maximè hortandi, & monendi sunt fideles, vt ad singula mortalia crimina proprium contritionis dolorem adhibere studeant; & ex scriptura ita expedire ostendit. Nihilominus ex Dei misericordia, ait, non esse necessarium, sed sufficere si simul atque quis se collegerit vniuersa peccata sua detestetur, habeatq; in animo cum facultas erit alio tempore singula in memoriam reducere, ac detestari; quod est notandum, quia à paucis obseruatur, & passim ab omnibus omitti solet. *Num. 30, 31.*

De forma contritionis, & attritionis. Num. 9.

QVænam est forma horum actuum? Resp. illa quæ dicta est modò, nempè illi actus, dolor de peccato commisso, propositum de futuro, spes veniæ, votum sacramenti, Charitas in contritione, timor Dei seruilis in attritione. *Sess. 14. c. 4*

Contritio estne formaliter dolor? Resp. ait Catech. cum D. Aug. contritio formaliter est odium, & detestatio peccati, dolor verò saltem sensibilis, non est de forma contritionis, sed est vel comes, vel effectus illius, dolor autem rationalis idem est, quod detestatio. *n. 8. & 25*

Quare ergo à Conc. Trid. contritio diffinitur, quòd dolor sit? *Respon* ait Catec. primò quia sacræ scripturæ per dolorem intelligunt odium peccati secundò, quia ille dolor intelligitur non sensus, sed voluntatis. *Num. 25.*

Dolor in contritione debet esse maximus? *Respon.* ait Ca- *Num. 19.*

Catec. ita est, adeo vt nullus maior excogitari possit, saltem quod attinet ad rationem, sæpè enim in sensu maior est dolor de morte, vel de amissione bonorum quàm de peccato; probat autem his rationibus.

Num. 28. Prima est, quia perfecta contritio est charitatis actio charitas autem super omnia diligit Deum, & super omnia odit peccatum; ideo dolor, qui est contritio, maximus esse debet: & sicut de charitate dicitur, diliges dominum Deum tuum ex toto corde tuo, ita, & de contritione dicendum est; ideo Dominus dicit, Conuertimini in toto corde vestro.

Ioel. 2. Secunda est, quia quantum bonum est Deus, tantùm malum est peccatum, & offensa illius; sed Deus est summum bonum, & ideo summè diligendus: ita peccatum est summum malum, & summo odio habendum: ita vt ne vitæ quidem conseruandæ causa liceat peccare iuxta illud,

Num. 28. Qui amat patrem, aut matrem, &c. non est me dignus, & qui voluerit animam suam saluam facere, perdet eam.

Tertia est, quia sicut ait D. Bernardus, Modus diligendi Deum est diligere illum sine modo, idest Deus deberet diligi infinitè. ita ergo peccatum deberet quis prose-

Ibidem. qui odio infinitò.

Ex quo Catech. colligit detestationem peccati debere esse maximam, & vehementissimam, & omnem ignauiam

Deut. 4. & socordiam excludentem. Quia in Deuter. habetur

Hier. 29. Deum inueniri ab his, qui quærunt in toto corde: & idē

Num. 29. in Hieremia.

Si dolor adeo vehemens non sit, eritne vera, & efficax contritio? Resp. ait Catech. posse esse veram, quia sufficit odium esse in ratione, & sæpè sensus non potest dolere de eo, quod sibi placet.

Num. 28. Quare tantum odium in peccatum requiritur? Resp. quia ad destructionem illius tale opus est, & charitas tale requirit.

De proposito non peccandi de cætero. Num. 10.

Sess. 14. c. 4
Num. 33.

PRopositum non peccandi saltem mortaliter est necessarium? Resp. omnino, & debet haberi explicitè.

Quare hoc? Resp. quia sine tali proposito, & odiū pecca-

ti

ti non esset verum, & Deus nunquam remitteret offensam. *ibid.*

Quare non remitteret? Resp. quia non est parcendum ei, qui petit veniam de præterita offensa, sed habet animum eãdem, vel aliam iterare. Vera enim amicitia, omnino etiam quoad futurum, excludit animum offendendi.

Si quis habet firmam voluntatem non peccandi, sed timet quod ex infirmitate iterum peccabit, diceturne habere dictum propositum? Resp. dicetur.

Quid requiritur ad hoc, vt aliquis dicatur habere propositum non peccandi? Resp. ait Catech. *Ibidem.*

Primò debet habere propositum obediendi præceptis Dei, & Ecclesiæ, cum enim horum transgressio sit peccatum, qui nõ vult abstinere à tali trãsgressione neque vult abstinere à peccato.

Secundò debet habere propositum vitandi, si fieri possit, occasionem peccandi, præcipuè autem proximam; qui enim non vult relinquere occasionem proximam peccati, quam potest, neque vult relinquere peccatum. Illa enim est occasio proxima peccati, quæ semper, vel quasi semper inducit aliquem ad mortale: vnde si quis ferè semper in ludo blasphemat, omnino tenetur habere propositum non ludendi. *D.T. 1.2. q. 14. ar. 1. & 2.* *D.T. 2.2. q. 33.*

Tertiò tenetur habere propositum recurrendi ad orationem cum erit in tali tentatione, & periculo peccandi, quod sine oratione non possit vitare peccatum mortale: si enim quis nolit adhibere remedium, sine quo à peccato mortali abstinere non potest, implicitè consentit se velle ad peccatum redire. *Num. 33.*

Quartò si pœnitens fuit offensus ab aliquo, tenetur deponere odium, & habere propositum conciliandi se cum eo qui fecit offensam, quando ad id teneri prudens confessarius affirmabit; qui enim alteri offensam non dimittit neque Deus suam illi dimittet. *Num. 33.*

Quintò si pęnitens alteri per vim, aut fraudem aliquid abstulit, vel fecit damnũ, aut offensam in anima vel in corpore, vel fama, vel facultate necesse est, q; habeat propositum satisfaciendi, vel cõpensandi offensam. Cum enim retinere alienum, peccatũ sit. ille non habebit propositum non peccandi, qui alienum restituere paratus non est.

Est

Est necessarium quod pœnitens explicitè habeat propositum horum omnium, quæ dicta sunt? Resp. expediret quidem, sed sufficit aliquando habere propositum virtuale, quoad ea, quæ vltimo dicta sunt. (Ex C. T. Seß. 14. c. 4.)

Quid est habere hoc propositum virtuale? Respon. si quis habeat animum faciendi omnia, quæ ad ritè suscipiendum sacramentum pænitentiæ fieri debent, iste vt patet ex Conc. Trid. propositum virtuale dictorum videtur habere. Aliter etiam hoc erit, si ita affectus animo sit, vt si de singulis dictis cogitaret, aut requireretur, esset promptus habere propositum iuxta ea, quæ dicta sūt. (Ibidem.)

De spe veniæ. Num. 11.

AD contritionem requiritur spes veniæ? Respon. ita est. (Seß. 14. c. 4. Seß. 14. c. 3.)

Quare? Respon. quia, vt ait Conc. finis pœnitentiæ est reconciliatio pœnitentis cum Deo: hæc autem reconciliatio non potest esse sine remissione peccati, ideo spes veniæ habenda est.

Sufficit habere illam virtualiter? Resp. ita est.

Quid est habere virtualiter? Resp. qui petit veniam, vel facit aliquid ab obtinendam illam; iste virtualiter sperat illam. (Ex C. T. Seß. 14. can. 4.)

De voto faciendi ea quæ ad sacramentum requiruntur. Num. 12.

IN contritione requiritur voluntas faciendi omnia, quæ ad ritè suscipiendum sacramentum pœnitentiæ sunt necessaria? Resp. ita est. (Seß. 14. c. 4)

Quæ sunt illa? Resp. primò voluntas habendi contritionem, vel sufficientem attritionem, vt dictum est: secundò confitendi, & satisfaciendi ea ratione, qua dicetur: tertiò absolutionem obtinendi. (Ex seß. 14. cap. 3. & 4.)

Sufficit propositum virtuale? Resp. sufficit, quia Concil. ait, sufficere votum præstandi quæ necessaria sunt, in quo voto ista implicitè, non explicitè continentur. (Ibidem.)

De fine, effectu, fructu, & vtilitate contritionis. Num. 13.

QVis est finis, & effectus proprius contritionis? Resp. effectus contritionis est duplex, vnus est præparare pęnitentem ad rectè obtinendam absolutionem: alter est cum absolutione concurrere ad destructionẽ peccati, & reconciliationem cum Deo. Sess. 14. c. 4 Sess. 14. c. 3 Sess. 14. c. 4

Contritio habet vim remittendi peccatum, & reconciliandi cum Deo? Resp. sola non habet, ait Conc. si autem contritio charitate perfecta sit vnita cum sacramento, & absolutione, vel actu, vel voto, & desiderio; tũc, quatenus est materia sacramenti, aliqua ratione concurrit ad reconciliationem hominum cum Deo. Sess. 6. c. 3.

Remissio peccatorum nonne prouenit totaliter à forma, & absolutione? Resp. ait Conc. In forma pœnitentiæ, & absolutionis præcipuè vis sacramenti posita est; vbi illud verbum præcipuè indicat aliqua ratione minus principali, etiam materiam Pęnitentiæ concurrere ad effectũ producendum.

Contritio habet alias vtilitates? Resp. ait Cat. Hoc est precipuum contritionis, quia Deus nunquam despicit illam; Cum enim aliquando alia pietatis studia, vt eleemosinam, ieiunia, orationes, & similia opera ex suo genere bona à Deo repudientur: nunquam contritio ingrata illi est, iuxta illud, Cor contritum, & humiliatum Deus nõ despiciet. Alterum contritionis priuilegium est, vt per illam statim à Domino delictorum veniam impetremus; Tertium ex hac peccatorum remissione sequuntur illæ vtilitates, quæ dictæ sunt, nempè pax, & serenitas conscientiæ, cum animi, ac spiritus iocunditate. C.R. n. 35. C.T. sess. 14. cap. 3.

De modo se exercendi circa actum contritionis. Num. 14.

POpuli debent edoceri quomodo se exerceant circa actum contritionis? Resp. ita expedit. Num. 32.

Quis est iste modus? Resp. primò quilibet fidelis statim ac commisit ex fragilitate peccatum præcipuè mortale, Num. 1.

Potest afferri aliqua ratio quare Deus voluerit, quod à pœnitente isti tres actus efficerentur? Respon. potest, & Catech. affert has.

Num. 21 Prima est, quia sicut homo peccat in Deum corde, ore, & opere, ita debet pænitere, & satisfacere Deo corde per contritionem, ore per confessionem, opere per satisfactionem.

Num. 25 Secunda est, quia iustum est, vt homo toto suo posse conetur destruere peccatum, & ideo debet conari, vt destruat corde per contritionem, lingua per confessionem, opere per satisfactionem.

Ibidem. Tertia est, quia sic conuenit sacramento Pœnitentiæ: Pœnitentia enim est quædam compensatio offensæ Deo factæ, proueniens ab eius voluntate qui fecit offensam; quæ compensatio fit tali ratione, vt qui fecit offensam constituat se voluntariè in potestate Dei offensi, ad hoc vt ipse Deus sumat pœnam, & satisfactionem quam vult de eo, qui sibi fecit offensam. Ex quo apparet necessarium esse, vt peccator habeat voluntatem compensandi Deo pro facta offensa, & hoc pertinet ad contritionem. Secundò oportet, quòd peccator constituat se tanquam reum in potestate Dei; & hoc facit dum per confessionem subdit se sacerdoti personam Dei gerentis. Tertiò necesse est, vt sit paratus accipere pænam arbitrio Dei, & sacerdotis, vel in hac, vel in alia vita luẽdam, & hoc pertinet ad satisfactionem, ideò rectè partes integrales pœnitentiæ sunt constitutæ.

De Contritione. Cap. III.

CAtech. quid tractat de contritione? Resp. præcipuè quatuor; primò enim tradit diffinitionem contritionis, & explicat illam; vbi etiam nomen contritionis declarat; & hoc à nu. 24. vsq; ad 31. Secundò declarat, quę debeant fieri à fidelibus, vt verè contriti sint. nu. 32. 23. 34 Tertiò explicat, quæ sit vis, vel vtilitas, vel effectus, & finis contritionis nu. 35. Quartò proponit modum, quo fideles circa contritionem se debeant exercere.

De

De nomine contritionis, & attritionis. Num. 2.

QVibus nominibus appellatur contritio? Resp. appellatur contritio, attritio, compunctio cordis, *Num. 26 & 27.*
scissio cordis; per cor autem voluntas intelligi debet.

Quare à Ioele dicitur scissio cordis? Resp. quia dolor est ex solutione continui, & ideo cum contritio sit dolor *Ioel. 2.*
cordis, rectè dicitur scissio illius. *Num. 27.*

Cur dicitur compunctio? Resp. ait Catec. sicut ferro tumida ulcera secantur, ut inclusum uirus possit erumpere: ita corda quasi scalpello contritionis adhibito inciduntur, ut peccati mortiferum uirus possit exire. *ibidem.*

Quare dicitur contritio? Resp. ad significandam magnitudinem doloris, conterere enim est saxo, uel duriore *Num. 26.*
aliqua materia aliquid confringere minutatim, & quasi in puluerem reducere: unde declaratur corda quæ superbia obduruerunt, contritione minutatim conteri, & contundi.

Dolor qui prouenit ex morte parentum, uel filiorum potest dici contritio? Resp. non; quia soli peccato contritionis dolor conueniens est.

Qualis dolor est attritio? Resp. est dolor minus perfectus, quam contritio; ideo dicitur attritio, quia frangit quidem cor, sed grossiori quodam modo, & non ita minutatim, sicut contritio. *ibidem.*

De diffinitione communi attritioni, & contritioni. Num. 3.

POtest dari diffinitio communis attritioni, & contritionis? Resp. potest. *Sess. 14. c. 4*

Quænam est? Respon. ista quam tradit Concil. Trid. Contritio est animi dolor, ac detestatio de peccato commisso, cum proposito non peccandi de cætero, habens adiunctam fiduciam diuinæ misericordiæ, necnon uotum præstandi reliqua, quæ ad ritè suscipiendum Pęnitentię sacramentum sunt necessaria.

Quot sunt particulę in illa? Resp. quatuor: Prima est, quod sit animi dolor, & detestatio de peccato commisso;

misso; Secunda est propositum non peccandi de cætero; Tertia fiducia diuinæ misericordiæ; Quarta votum, & desiderium confitendi, & satisfaciendi, & absolutionem obtinendi pro peccatis commissis; hæc enim ad Pœnitentiam sunt necessaria.

Ex C. ibid. Ista diffinitio tangitne quatuor causas? Respon. tangit; causa enim efficiẽs exprimitur per illam particulam, Animi, & illam Dolor, & detestatio; declaratur enim efficientem contritionis, & attritionis esse animum non corpus; & esse illius potentiæ animi, quæ dicitur voluntas, quia actus illius est dolor, & detestatio. Materia exprimitur per illud verbum, peccatum, & peccandi; Indicat enim peccatum absolutè consideratum tam quo ad præteritũ, quam quo ad futurum esse materiam contritionis. Causa finalis tangitur in illo verbo. Votum faciendi reliqua &c. Indicat enim finem contritionis esse præparare ad absolutionem, sicut Conc. aperte asserit dicens de illa. Ita demum præparat ad remissionem peccatorum, &c. Causam formalem exprimit quatuor actionibus; prima est dolor de peccato commisso; secunda propositum de futuro; tertia spes veniæ; quarta desiderium sacramenti.

Sess. 14. c. 4

De propria diffinitione contritionis perfecta. Num. 4.

Contritio perfecta habet propriam diffiuitionem? Resp. habet.

Quænam est? Resp. Conc. Trid. ait, est illa, quæ modò allata est, hoc solum addendo, quod charitate perfecta sit, ideo sic poterit diffiniri. Contritio perfecta est animi dolor, ac detestatio à charitate proueniens de peccato commisso, & cum proposito non peccandi de cœtero, cum spe veniæ, & cum voto faciendi quod fieri debet, vt rectè suscipiatur sacramentum pœnitentiæ.

De propria diffinitione attritionis. Num. 5.

Ibidem. Attritio potest dici contritio imperfecta? Resp. Conc. Trid. ita illam appellat.

Ibidem. Quare dicitur contritio imperfecta? Resp. quia non

est

est dolor ex charitate proueniens, sed à timore seruili originem habens.

Qualis est ille dolor imperfectus, qui à timore seruili proficiscitur? Resp. ait Conc. Trid. est ille, qui prouenit vel ex consideratione turpitudinis peccati, vel ex gehennæ, & pœnarum metu. *ibid.*

Attritio sufficitne ad hoc, vt quis possit à peccatis absolui? Resp. ait Concil. Trid. sufficit dummodo habeat omnia, quæ in prima diffinitione posita sunt. *ibid.*

De conuenientia, & differentia inter attritionem, & contritionem. Num. 6.

Contritio, & attritio in quo conueniunt? Respon. Primò conueniunt in causa efficienti ex parte hominis, quia vtraque voluntate procedit. Secundò in causa finali, quia vtraque intendit præparare, & disponere ad sacramentum pœnitentiæ, & ad remissionem peccatorum, licèt vna magis, alia minus perfectè hoc faciat. Tertio in causa materiali, quia vtriusque materia sunt peccata. Quartò in causa formali conueniunt quò ad hæc quatuor, scilicet dolor de peccato, propositum non peccandi, spes veniæ, votum confitendi, & satisfaciendi. *ibid.*

In quo differunt inter se? Resp. in duobus. Primò in causa formali, quia dolor contritionis est charitate perfectus; Attritionis verò est sine charitate, sed cum timore seruili, quia Dei offensam vt rem turpem, & à Deo castigatione punitam inspicit, & detestatur. Secundò differt in effectu, quia contritio charitate formata etiam sine actuali susceptione sacramenti peccatum remittit, nō quatenus est nuda, vel sola contritio, ait Concil. sed quatenus habet annexum votum sacramenti pænitentiæ. Attritio verò nō obtinet remissionem peccatorum, nisi actu suscipiatur sacramentum, & hoc quia virtute clauium, & sacramenti pænitens de attrito fit contritus. Quod debet maximè notari & populis declarari. *ibid.*

De efficiente contritionis, & attritionis. Num. 6.

QVatuor causę contritionis, & attritionis sunt distinctè examinandę? *Resp.* ita expedit.

Quęnam est causa efficiens illarum? Resp. alia est ex parte Dei, alia ex parte peccatoris.

Ses.6.ca.4. & 6.Sess. 14.cap.4. Quid efficit Deus? *Respon.* Conc.Trid.ait: Attritio est donum Dei, & impulsus Spiritussancti non quidem inhabitantis, sed mouentis, quo pœnitens adiutus uiam sibi ad iustitiam parat. Ex quo etiam apparet contritionem donum Dei esse, & impulsum Spiritussancti inhabitantis, quò uoluntas peccatoris plenè à peccato recedit, & ad Deum se conuertit. Vnde contritio erit impulsus Spiritussancti inhabitantis, attritio impulsus ejusdem nõ inhabitantis.

Ses.6 can. 3.Sess.6. can.4. Sine auxilio Dei homo potest pęnitere, & dolere de peccatis sicut oportet? Resp. Conc.Trident. determinat de fide fieri non posse.

ibid. Actus contritionis, & attritionis produciturne ab homine liberè, & voluntariè? *Resp.* est de fide ita esse.

Homo per liberum arbitrium poteſtne dissentire si velit Deo excitanti, atque vocanti ad pœnitentiam? Resp. est de fide ita esse.

Num.29. Actus contritionis, & attritionis deberetne esse tum à voluntate tum etiam à sensu? *Respon.* ait Catec. deberet, sicut ex Niniuitis, Dauide, Magdalena, S. Pietro, & alijs apparet, qui dolore sensibili, & lacrimis contritionis actum habuere; & ratio etiam suadet quia si sensus contra Deum peccauit, deberet etiam de peccato pænitere, & dolere.

Num.25. & 29. Est necessarium quod dolor sensibilis sit? *Resp.* ait Catech. non est necessarium, sed sufficit, quod in voluntate sit odium, & dolor peccati. Quod Dei misericordia factum est, quia sæpè sensus non potest dolere sensibiliter de eo, quod non est sibi molestum, sed iucundum, & sensus in delectatione non potest intueri offensam Dei, & tamen delectationem suam experitur.

De

De materia contritionis, & attritionis. Num. 8.

QVænam est materia contritionis, & attritionis? Resp. peccatum: mortale quidem necessaria, veniale verò sufficiens, vt dictum est. Ex sess. 14. cap. 5. Num. 21.

Est necessarium dolere de omnibus peccatis mortalibus? Resp. omnino est necessarium, ita vt si quis habeat decem mortalia, & doleat de nouem, de vno autem solo non doleat, iste neque erit attritus, neque contritus. Ex sess 14. cap 5 & ca. 7. C. R. num. 32.

Estne necessarium de singulis peccatis mortalibus habere proprium, & particularem cuiusque dolorem, an sufficit vnico, & vniuersali actu dolere de omnibus illis? Resp. ait Catech. maximè hortandi, & monendi sunt fideles, vt ad singula mortalia crimina proprium contritionis dolorem adhibere studeant; & ex scriptura ita expedire ostendit. Nihilominus ex Dei misericordia, ait, non esse necessarium, sed sufficere si simul atque quis se collegerit vniuersa peccata sua detestetur, habeatq; in animo cum facultas erit alio tempore singula in memoriam reducere, ac detestari; quod est notandum, quia à paucis obseruatur, & passim ab omnibus omitti solet. Num. 30, 31.

De forma contritionis, & attritionis. Num. 9.

QVænam est forma horum actuum? Resp. illa quæ dicta est modò, nempè illi actus, dolor de peccato commisso, propositum de futuro, spes veniæ, votum sacramenti, Charitas in contritione, timor Dei seruilis in attritione. Sess. 14. c. 4

Contritio estne formaliter dolor? Resp. ait Catech. cum D. Aug. contritio formaliter est odium, & detestatio peccati, dolor verò saltem sensibilis, non est de forma contritionis, sed est vel comes, vel effectus illius, dolor autem rationalis idem est, quod detestatio. n. 8. & 25

Quare ergo à Conc. Trid. contritio diffinitur, quòd dolor sit? Respon. ait Catec. primò quia sacræ scripturæ per dolorem intelligunt odium peccati secundò, quia ille dolor intelligitur non sensus, sed voluntatis. Num. 25.

Dolor in contritione debet esse maximus? Respon. ait Num. 19.

Ca-

Catec. ita est, adeo vt nullus maior excogitari possit, saltem quod attinet ad rationem, sæpè enim in sensu maior est dolor de morte, vel de amissione bonorum quàm de peccato; probat autem his rationibus.

Num. 28. Prima est, quia perfecta contritio est charitatis actio charitas autem super omnia diligit Deum, & super omnia odit peccatum; ideo dolor, qui est contritio, maximus esse debet: & sicut de charitate dicitur, diliges dominum Deum tuum ex toto corde tuo, ita, & de contritione dicendum est; ideo Dominus dicit, Conuertimini in toto corde vestro.

Ioel. 2. Secunda est, quia quantum bonum est Deus, tantùm malum est peccatum, & offensa illius; sed Deus est summum bonum, & ideo summè diligendus: ita peccatum est summum malum, & summo odio habendum: ita vt ne vitæ quidem conseruandæ causa liceat peccare iuxta illud,

Num. 28. Qui amat patrem, aut matrem, &c. non est me dignus, & qui voluerit animam suam saluam facere, perdet eam.

Tertia est, quia sicut ait D. Bernardus, Modus diligendi Deum est diligere illum sine modo, idest Deus deberet diligi infinitè. ita ergo peccatum deberet quis prose-

Ibidem. qui odio infinito.

Ex quo Catech. colligit detestationem peccati debere esse maximam, & vehementissimam, & omnem ignauiam

Deut. 4. & socordiam excludentem. Quia in Deuter. habetur

Hier. 29. Deum inueniri ab his, qui quærunt in toto corde: & idē

Num. 29. in Hieremia.

Si dolor adeo vehemens non sit, eritne vera, & efficax contritio? Resp. ait Catech. posse esse veram, quia sufficit odium esse in ratione, & sæpè sensus non potest dolere de eo, quod sibi placet.

Num. 28. Quare tantum odium in peccatum requiritur? Resp. quia ad destructionem illius tale opus est, & charitas tale requirit.

De proposito non peccandi de cætero. Num. 10.

Sess. 14. c. 4

Num. 33.

PRopositum non peccandi saltem mortaliter est necessarium? Resp. omnino, & debet haberi explicitè.

Quare hoc? Resp. quia sine tali proposito, & odiū peccati

ti non esset verum, & Deus nunquam remitteret offensam. *ibid.*

Quare non remitteret? Resp. quia non est parcendum ei, qui petit veniam de præterita offensa, sed habet animum eadem, vel aliam iterare. Vera enim amicitia, omnino etiam quoad futurum, excludit animum offendendi.

Si quis habet firmam voluntatem non peccandi, sed timet quod ex infirmitate iterum peccabit, diceturne habere dictum propositum? Resp. dicetur.

Quid requiritur ad hoc, vt aliquis dicatur habere propositum non peccandi? Resp. ait Catech. *Ibidem.*

Primò debet habere propositum obediendi præceptis Dei, & Ecclesiæ, cum enim horum transgressio sit peccatum, qui nõ vult abstinere à tali trãsgressione neque vult abstinere à peccato.

Secundò debet habere propositum vitandi, si fieri possit, occasionem peccandi, præcipuè autem proximam; qui enim non vult relinquere occasionem proximam peccati, quam potest, neque vult relinquere peccatum. Illa enim est occasio proxima peccati, quæ semper, vel quasi semper inducit aliquem ad mortale: vnde si quis ferè semper in ludo blasphemat, omnino tenetur habere propositum non ludendi. *D.T.1.2. q.14.ar.1. & 2.*

Tertiò tenetur habere propositum recurrendi ad orationem cum erit in tali tentatione, & periculo peccandi, quod sine oratione non possit vitare peccatum mortale: si enim quis nolit adhibere remedium, sine quo à peccato mortali abstinere non potest, implicitè consentit se velle ad peccatum redire. *D.T.2.2. q.33.* *Num.33.*

Quartò si pœnitens fuit offensus ab aliquo, tenetur deponere odium, & habere propositum conciliandi se cum eo qui fecit offensam, quando ad id teneri prudens confessarius affirmabit; qui enim alteri offensam non dimittit neque Deus suam illi dimittet. *Num.33.*

Quintò si pęnitens alteri per vim, aut fraudem aliquid abstulit, vel fecit damnũ, aut offensam in anima vel in corpore, vel fama, vel facultate necesse est, q̃ habeat propositum satisfaciendi, vel cõpensandi offensam. Cum enim retinere alienum, peccatũ sit, ille non habebit propositum non peccandi, qui alienum restituere paratus non est.

De fine, effectu, fructu, & vtilitate contritionis. *Num. 13.*

QVis est finis, & effectus proprius contritionis? Resp. effectus contritionis est duplex, vnus est præparare pęnitentem ad rectè obtinendam absolutionem: alter est cum absolutione concurrere ad destructioné peccati, & reconciliationem cum Deo. *Sess. 14. c. 4* *Sess. 14. c. 3* *Sess. 14. c. 4*

Contritio habet vim remittendi peccatum, & reconciliandi cum Deo? *Resp.* sola non habet, ait Conc. si autem contritio charitate perfecta sit vnita cum sacramento, & absolutione, vel actu, vel voto, & desiderio; tūc, quatenus est materia sacramenti, aliqua ratione concurrit ad reconciliationem hominum cum Deo. *Sess. 6. c. 3.*

Remissio peccatorum nonne prouenit totaliter à forma, & absolutione? *Resp.* ait Conc. In forma pœnitentiæ, & absolutionis præcipuè vis sacramenti posita est; vbi illud verbum præcipuè indicat aliqua ratione minus principali, etiam materiam Pęnitentiæ concurrere ad effectū producendum.

Contritio habet alias vtilitates? Resp. ait Cat. Hoc est precipuum contritionis, quia Deus nunquam despicit illam; Cum enim aliquando alia pietatis studia, vt eleemosinam, ieiunia, orationes, & similia opera ex suo genere bona à Deo repudientur: nunquam contritio ingrata illi est, iuxta illud, Cor contritum, & humiliatum Deus nō despiciet. Alterum contritionis priuilegium est, vt per illam statim à Domino delictorum veniam impetremus; Tertium ex hac peccatorum remissione sequuntur illæ vtilitates, quæ dictæ sunt, nempè pax, & serenitas conscientiæ, cum animi, ac spiritus iocunditate. *C. R. n. 35.* *C. T. sess. 14. cap. 3.*

De modo se exercendi circa actum contritionis. *Num. 14.*

POpuli debent edoceri quomodo se exerceant circa actum contritionis? *Resp.* ita expedit. *Num. 32.*

Quis est iste modus? *Resp.* primò quilibet fidelis statim ac commisit ex fragilitate peccatum præcipuè mortale, *Num. 1.*

tale, debet facere actum contritionis, vt statim cum Deo reconcilietur; sic enim, ait Nauarrus, eueniet, vt modico vitæ tempore homo inimicus Dei existat, & quilibet dét se ita disponere, vt opera bona, quæ facit grata sint Deo; Secundò nullus deberet esse fidelis, qui quotidie, vel mane, vel vespere, vel domi, vel in ecclesia actum contritionis non faciat; sicut enim quotidie quis peccat, ita quotidie quilibet contritionis actum facere debet: Tertiò aiunt Doctores, quemlibet teneri de culpa peccati mortalis facere actum contritionis, quando imminet illi periculum mortis, vel debet suscipere, vel administrare aliquod sacramentum, vel tenetur facere orationem pro graui, & vrgenti publica necessitate; quartò tempore Aduentus, vel Quadragesimæ; item cum quis accipit notabile beneficiũ à Deo, vel patitur magnam tribulationem deberet hunc actum efficere; Quintò Catech. ait, fideles debere frequenter examinare conscientiam, & cum viderint se in peccata præcipuè mortalia incidisse, conteri statim de illis. Demum cum ita sit, quod Deus cor contritum, & humiliatum nunquam despicit, actus iste fidelibus familiaris admodum esse debet.

De modo dirigendi fideles ad actum contritionis.
Num. 15.

Fideles debent dirigi & adiuuari ad actum contritionis? Resp. ita est.

A quibus? *Resp.* potissimum à Parochis, Confessarijs, & prædicatoribus.

Qua ratione? Resp. duplici auxilio: altero quidem quod pertinet ad intellectum, & respicit cognitionem, altero quod respicit voluntatem, & opportuna illi præbet motiua.

Quomodo adiuuanda est intellectus cognitio? Resp. Fideles debent edoceri quibus vijs ad contritionem liceat peruenire, & de hoc dictum est in capite de pænitentia quæ virtus est: Secundò debent expressè doceri de actibus qui ad contritionem sunt necessarij; & de his hoc capite distinctè tractatum est.

Quæ motiua proponenda sunt voluntati? Respon. ex Conc.

Conc. & Catec. ista colliguntur: Primò auxilium Dei debet proponi, quod omnibus promptum est, & per illud contritionis actus haberi potest; Secundò turpitudo peccati: turpissimum est enim creaturam offendere creatorem, & offensis velle beneficia Dei compensare summum benefactorem iniuria afficere: & summum bonum odio habere: & pro vilissima re auertere se a Deo: Tertiò dãna, & calamitates, quæ à peccato proueniunt sunt proponẽda, nempe odium Dei: ira, & inimicitia illius; pœnæ tum huius, tum futuri sæculi: bona quæ per illud amittuntur, vt mors animæ &c. Quartò passio Christi, in qua summum odium peccati, & rigorosam contra illud iustitiam licet intueri. Quintò videtur prodesse ad contritionem si quis cogitet se transfigere cor suum clauis, & lancea, quibus corpus Christi fuit vulneratum, ad hoc vt dictum cor conteratur, & confringatur: Hæc, & similia poterunt fidelibus exhiberi.

De Confessione. Cap. IV.

Catech. quænam tractat de Confessione? Resp. Primò agit de vtilitate illius. num. 37. 38. Secundò de natura, & vi confessionis. num. 39. Tertiò de institutione eius facta à Christo nu. 40. 41. 42. Quartò de institutione rituum, & cæremoniarum facta ab Ecclesia nume. 43. Quintò de necessitate confessionis. num. 44. 45. 46. Sextò de necessitate integritatis illius, num. 47. 48. 49. 50. Septimò de conditionibus confessionis. num. 51. 52. Octauò de frequentia illius. Num. 54. Nonò de ministro, nu. 55.

Estne sufficiens ista tractatio? Resp. est, quia tractat de quatuor causis, necnon de vsu, & administratione, & de cæremonijs confessionis.

Qua ratione? Resp. Institutio, & minister pertinent ad causam efficientem, & ad administrationem. Natura, & diffinitio, & conditiones ad causam formalem. Integritas ad materialem. Necessitas, & vtilitas ad finalem.

Concilium Trid. agit de his omnibus? Respon. aliqua ratione illorum doctrinam tradit.

De necessitate tradendi doctrinam confessionis.
Num. 2.

Num. 37. POpulis debet tradi doctrina de confessione? Respon. quam maximè expedit.

ibid. Quare hoc? Resp. ait Catec. Quia omnibus ferè pijs persuasum est, quicquid hoc tempore sanctitatis, pietatis, & religionis in Ecclesia, summo Dei beneficio conseruatum est, id magna ex parte confessioni tribuendum esse. Deinde quia hostes humani generis populo Christiano summè nocere cupientes confessionem tanquam Christianæ virtutis arcem totis viribus per hæreticos oppugnare conati sunt; vnde summo studio doctrina illius tradenda est, & ad illam populi sunt hortandi.

De vtilitate confessionis. Num. 3.

Num. 37. & 38. QVænam sunt vtilitates confessionis? Resp. Catec. ait, tres sequentes, quæ maximæ sunt.

Prima est facilis, & certa remissio peccatorum, idest confessio facit, vt facilius, & certius obtineamus remissionem peccatorum, facilius quidem, quia homo multo facilius confitetur peccata sua, quàm faciat actum veræ, & perfectæ contritionis; cum enim ad perfectam contritionem, in qua fit remissio peccatorum, requiratur summum odiũ peccati proueniens ex dilectione Dei super omnia: hoc autem sæpe difficillimum fit obtinere; meritò confessione facilior redditur remissio peccatorum; quia attritio, seu contritio imperfecta vnita confessioni obtinet remissionem peccatorum quod sola obtinere non potest, Certius etiam facit obtinere, quia nullus potest esse certus, quod habuerit perfectam contritionem de peccatis ab ipso commissis: potest autem esse certus quod illa confessus sit, & ideo certior per confessionem, quàm per contritionem obtinetur remissio peccatorum.

Num. 38. Secunda vtilitas est, quia in confessione datur remedium, & medicina contra peccata, etiam consuetudine radicata, vt quis ab illis possit sanari, & liberari; Sicut .n. ait Catec. ijs, quorum est corrupta vitæ consuetudo, nihil

hil tam prodesse ad mores emendandos experimur, quàm si interdum occultas animi cogitationes, facta, dictaque prudenti, fidelique amico patefaciant qui eos opera, & consilio iuuare posſit: ita si pænitens sacerdoti tanquam medico animæ suę morbos, & vulnera aperiat, statim pre parata sibi inueniet medicamenta, & remedia, vt non solùm ab ægritudine sanitatem recipiat, sed etiam vim quãdam, & auxilium obtineat, vt deinceps in eiusdem morbi, & vitij genus non recidere posſit.

Tertia est, Quia confeſsio ad vitæ societatem, & coniũctionem inter fideles conseruandam magnopere prodest: Nihil enim magis populos vnit, & in sancta pace conseruat, quàm si ij, qui peccata, & scelera perpetrant fræno coerceantur. Quod per confeſsionem fieri certum est: Verecundia enim confitendi peccata; & redargutio facta authoritate diuina à Confessore cupiditatem delinquendi, & licentiam peccandi coercet, superbiæq; peccantis frænum, inijcit. Efficitque, vt satisfiat, vel restituatur si quid iniustè ablatum est. Vnde merito dicendum est (sicut Sotus ait, populos quosdam dixisse Carolo V. Imperatori) omnia futura esse plena non solum occultis, sed etiam publicis, & nefandis sceleribus si Confeſsio de medio auferatur. Vna enim cum illa auferri quoque verecundiam peccandi certiſsimum est. *Ibid.*

De natura, vi, & diffinitione confeſsionis. Num. 3.

QVomodo diffinitur Confeſsio? Resp. Catech. affert tres diffinitiones, vel descriptiones. *Num. 39.*

Prima est S. Gregorij. Confeſsio est peccatorum detestatio, idest sicut per contritionem homo detestatur peccatum in corde, ita per confeſsionem detestatur in ore.

Secunda est D. Aug. Confeſsio est per quam morbus latens spe veniæ aperitur. *ibidem.*

Tertia est Theologorum à Catech. recepta: Confeſsio est peccatorum accusatio; (quæ ad sacramenti genus pertinet) eo suscepta, vt virtute clauium veniam impetremus; & istæ diffinitiones idem dicunt, ut apparet. *ibidem.*

Hæc diffinitio est perfecta? Respon. est, quia continet

plenè quatuor causas confessionis.

Qua ratione? Respon. Causa materialis exprimitur per illud verbum (peccatorum) formalis, per illud (accusatio) quæ ad sacramenti genus pertinet. Finalis per illa, (vt virtute clauium veniam impetremus). Efficiés exprimitur per illa verba (eo susceptal) & impetremus; cum enim hoc verbum designet primam personam, ostendit accusationem fieri à seipso, & nó ab alia persona; ideo Confessio ostenditur esse à peccatore.

ibidem. Quare ponitur illud verbum, Accusatio, & non aliud veluti significatio, vel Explicatio? *Resp.* Ad significandũ, quòd in confessione peccata nõ debent referri, quasi quis laudet se, vel simpliciter referat suas actiones, vel otiosis auditoribus res suas dicat; sed ita enumeranda sunt, vt accusandi, & per pœnam vindictam sumendi, animum adesse appareat; ita enim confessionem à reo fieri decens, & iustum est.

ibidem. Quare dicitur vt virtute clauium veniam impetremus? Resp. vt declaretur vis, & natura, seu effectus confessionis; Ipsa enim vnita virtuti clauium, non habet illum effectum, quem in alijs tribunalibus habent confessiones reorum, in quibus confessionem sequitur suplicitũ, & pęna, non culpæ liberatio; Confessionis enim effectus est venia, & culpæ liberatio: ideo rectè illa particula posita est.

De institutione confessionis. Num. 5.

Num. 40. FIdeles debent edoceri, quod Confessio à Christo sit instituta? Resp. debent: & ait Catech. hoc maximè faciendum est.

nu. 40 41. Quomodo probatur à Christo instituta? Resp. ex scriptura, ex traditione, ex patribus: ex Concilijs.

ibid. Ex quibus locis sacræ scripturæ colligitur confessioné fuisse à Christo institutam? Respon. ait Conc. Tr. & Catec. ex illis locis, vbi Christus instituit sacramentum Pęnitentiæ.

nu. 40. &c. Quæ sunt ista loca? Resp. Catech. adducit tria: Primus, & principalissimus, & à Conc. Trid. ad luctus. Io. 20. vbi Christus dixit, Accipite Spiritum sanctum, quorum

remi-

remiseritis, &c. Secundus est. Ioa 11. vbi Christus mandat Apostolis, vt Lazarum resuscitatum à vinculis soluãt ibi enim S. Aug. interpretatur de potestate tradita Apostolis soluendi à peccatis, quæ per illum actum significatur. Tertius locus est Lucæ 17. vbi Dominus præcepit leprosis, vt sacerdotibus se ostenderent. Ex veteri etiam testamento Catech. ait, varia illa sacrificiorum genera, quæ ad expianda varij generis peccata à sacerdotibus fiebant, sine dubio videri ad confessionem peccatorum pertinere. C.T. sess. 14. cap. 5.

Quomodo ex his locis scripturæ probatur? Resp. tali ratione. Si Christus dedit sacerdotibus potestatem remittendi, & retinendi peccata, omnino illos iudices peccatorum effecit. Ad iudicem enim duo sunt pertinentia, vnum est, vt examinet, & discutiat an reus debeat absolui, vel condemnari: aliud est potestas absoluendi vel condemnandi, vt patet in omnibus iudicijs, cum itaq. Christus hæc duo tradiderit Apostolis, & Sacerdotibus eorum successoribus iudices illos effecit, Iudex autem de necessitate antequam sententiam ferat, causam rei cognoscere debet quomodo enim super causam & delicta rei iudicabit si illa ignoret. Necesse est ergo, vt Confessori manifestentur delicta rei, seu pęnitentis, de quo debet iudicare an sit ligandus, vel soluendus. Hæc autem manifestatio omnino debet fieri à pænitente, vel enim modo naturali, vel miraculoso ista manifestatio facienda est, sed Christus nullum modum miraculosum voluit instituere, cum posset fieri per modum naturalem. Relinquitur ergo quòd si peccator vult absolui, & per sententiam liberari à culpa, & obligari ad pænam, omnino debet peccata sua manifestare sacerdoti tanquam iudici, constituendo se in hoc tribunali tanquam reum, & peccata per modum accusationis recensendo, quod est facere confessionem modo dictum est, ideo ex dictis locis scripturæ probatur. Sess. 14. cã. 6. C.R. nu. 42. Sess. 14 can. 6.

Quomodo probatur ex traditione? Resp. quia Catholica Ecclesia, ait Conc. & Catech. ita semper intellexit, docuit, tradidit tanquam ab Apostolis acceptum. Num 42.

Quomodo ex Concilijs? Respon. quia in Conc. Trid. de fide determinatum est, confessionem esse de iure necessitate

sitate sacramenti Pœnitentiæ, & à Christo institutã fuisse.

Quomodo ex Patribus? Respon. ait Catech. Si enim sanctissimos Patres attentè legimus, nusquam non apertissima testimonia occurrent, quibus confirmetur hoc sacramentum à Christo Domino institutum esse & confessionis sacramentalis legem, quam illi Exomolegesim, & Exagoreusim Græco vocabulo appellant, tanquã Euangelicam accipiendam esse.

De institutione rituum, & cæremoniarum. Num. 6.

Num. 48. RItus, & cæremoniæ solennes, quæ in Confessione adhibentur suntne à Christo institutæ? Resp. non, sed Ecclesiæ authoritate sunt introductæ.

Sunt de necessitate sacramenti? Resp. non, sed pertinent ad vsum, & administrationem illius.

Sess. 14. c. 3 Num. 43. Ad quid sunt institutæ? Resp. ait Cat. vt in pœnitente multiplicem effectum producant.

Primus est, vt dignitatem sacramenti Pœnitentiæ ante oculos eius ponant: Cum enim actus maximè humilitatis efficiantur, profecto ostenditur sacramenti dignitatem maximam esse. Secundus est, vt inflamment pietate, & deuotione, ac reuerentia animos confitentium.

ibid. Tertius est, vt præparent illos ad facilius gratiam consequendam; nihil enim magis disponit ad obtinendam veniam offensæ, quam magna eius, qui offendit, humiliatio. Quartus est, vt per illas fideles intelligant in hoc sacramento cœlestem vim esse agnoscendam.

Num. 18. Quintus est, vt declaretur in hoc sacramento diuinam misericordiam summo studio requirendam, atque efflagitandam esse. Sextus vt indicetur superbiam euellendã; & Septimus in sacerdote personam Christi esse venerandam significetur, vt dictum est. Cap. 2.

ibid. Qui sunt isti ritus, ac cæremoniæ? Resp. primus ritus, caput apertum; secundus abiectio, & prostratio ad pedes sacerdotis: tertius dimissio in terram vultus; quartus supplex manuum tendentia: quintus vox humilis, & accusatoria: sextus alia huiusmodi humilitatis Christianæ signa.

Istæ cæremoniæ suntne à primitiua Ecclesia obseruatæ? Resp. ait Catech. Quæ sanè omnia vetustatis suæ certissima testimonia à S. Dionysio habent.

De necessitate confessionis, & quando sit. Num. 6.

Confessio estne de iure diuino, & ex Christi institutione omnibus necessaria? *Resp.* Conc. Trid. determinat ita esse de fide. *Sess. 14. can 6. Num. 44.*

Vnde colligitur ista necessitas? Resp. ex verbis Christi, qui potestatem remittendi peccata clauem appellauit. Vt enim, ait Catech. locum aliquem munitum, & sublimè ingredi nemo potest sine eius opera: cui claues commissæ sunt; sic intelligimus neminem in cęlum admitti, nisi fores à sacerdotibus, quorum fidei claues Dominus tradidit, aperiantur. Aliter enim nullus planè clauium vsus in Ecclesia esse videbitur: ac frustra is, cui clauium potestas data est, quempiam à cęli aditu prohibebit, si tamen alia via introitus patere queat. *ibid.*

Ista ratio est euidens? Respon. ita est, quia, & sancti Aug. & Amb. talem illam existimant; & res ipsa manifestè apparet. Frustra enim ait Philosophus, est illud quod non consequitur finem suum, cum ergo finis clauis sit per illam restringere aditum alicuius loci, si alia via, quā per ostium aditus patet frustra erit clauis, quia impeditus nè intret per ostium intrabit aliunde, quod non esset restringere aditum loci illius.

Quibus incumbit de iure diuino hæc necessitas confitendi? Resp. ait Conc. Trid. omnibus post Baptismum lapsis, id est qui peccatum mortale perpetrarunt. *Sess. 14. c. 5*

Pueri quando tenentur confiteri? *Respon.* ex Concil. Later. & Trid. cum ad annos discretionis peruenerint. *Sess. 14. can. 8.*

Quare hoc? *Resp.* quia ante hoc tempus non possunt committere peccatum neque veniale, neque mortale. *D. T. 1. 2. q. 89. ar. 6.*

Quomodo cognoscitur an puer habeat vsum rationis? Resp. ait Catec. inspiciendo an sciat discernere inter bonum, & malum; & an in eius mentem dolus cadere possit, vt dictum est. *Num. 45.*

Est determinatum tempus in quo habenti vsum rationis necessarium sit confiteri? Respon. est; sed aliud de- *nu. 45. 46.*

terminatur ab Ecclesia, aliud à lege naturali.

Num. 45. Quod determinatur ab Ecclesia? Resp. vt quotannis quilibet fidelis confiteatur.

Num. 46. Quod a lege naturali? Resp. Primò quotiens mortis periculum imminet: tunc enim lex naturæ præcipit, vt homo nihil omittat, quod ad salutem suam necessarium sit: & ideo si haberet peccatum mortale, teneretur confiteri si posset, si non posset; facere actum contritionis cum

Ibidem. voto confessionis. Secundò cum sacramenta, vel suscipienda, vel administranda sunt: Lex enim naturalis docet res adeo sacras cum macula, peccati mortalis tractan-

Ibidem. das non esse. Tertiò sicà Catec. exprimitur. Atque idem omnino seruare oportet, cum veremur, nè nos alicuius culpæ, quam admiserimus, obliuio capiat. Neq; enim peccata confiteri possumus quæ non meminimus; neque peccatorum venia à Domino impetramus, nisi ea Pænitentiæ sacramentum per confessionem deleat.

De integritate confessionis, eiusque necessitate. Num. 8.

Sess. 14. c. 5 & can. 7. INtegritas confessionis est necessaria de iure diuino? Respon. Concil. Trident. ita esse de fide determinauit.

Sess. 14. can. 7. Quænam ad integritatem confessionis requiruntur? Resp. Conc. Trid. determinat de fide tria requiri. Primum est, vt pænitens confiteatur omnia peccata mortalia non tantum in genere, sed etiam in specie. Secundum est, vt confiteatur omnes circunstantias peccatorum mutantes speciem. Tertium vt confiteatur numerum peccatorum, & circunstantiarum cuiuslibet speciei, quæ mortalia sunt. Et illa esse necessaria ad integritatem confessionis de iure diuino asserit Conc. Trid. à quo etiam asseritur examen debere præcedere confessionem, & de hac integritate confessionis populi sunt edocendi, quia multi circa numerum errant, existimantes non teneri ad confitendum numerum peccatorum multi etiam examen

Sess. 14. cā. 7. Sess. 4. cap. 5. omittunt.

Est necesse confiteri peccata cordis; Resp. ita est: & Conc. Trid. determinauit de fide.

Est necesse confiteri venialia? Resp. de illis Concil.

Trid.

Trid. ita ait: Venialia, quibus à gratia Dei non excludimur,& in quæ frequentius labimur, quanquam recte, & vtiliter, citraque omnem præsumptionem in confessione dicantur: quod piorum hominum vsus demonstrat; taceri tamen citra culpam, multisq. alijs remedijs expiari possunt.

Quare ista omnia ad integritatem confessionis requiruntur? *Resp.* ratione iam dicta; nempe quia iudex plene debet cognoscere causam rei, vt de illa sententiam iustam ferat,& pœnam debitam imponat: ac causa peccatoris non plenè cognoscitur, nisi omnia peccata mortalia etiam cordis cum circumstantijs, quæ propriam peccati rationem habent, & cum numero manifeste reddantur. Diuersum enim iudicium faciendum est de eo, qui dixit verbum iniuriosum in Deum, quàm qui in hominem; & de eo,qui semel in anno blasphemauit,ac de illo,qui centies in mense hoc fecit. *ibid.*

Quomodo probatur ista ad integritatem confessionis requiri? Resp.primò ex sacra scriptura,sicuti dictum est: Secundò ex perpetua Ecclesiæ traditione; Tertiò est testimonio Sãctorum Patrum Ambrosij, Hieronymi,Cypriani, ac omnium Ecclesiæ Doctorum: Quartò ita à sacra Trid. Synodo est de fide determinatum. *C.R.nu.47* *Sess.14. can.7.*

Si quis scienter aliquod peccatum, vel circumstantiam mortiferam omittat, vel numerum illorum dedita opera reticeat,eritne bona, & valida confessio; Resp. neq. erit bona; neq; valida,sed pœnitens in ipsa Confessione committit nouum peccatum mortale sacrilegij, & tenebitur reiterare illam,& in secunda cõfiteri de sacrilegio in priori commisso. *Num.49.*

Si quis per obliuionem aliquod peccatum mortale tacuerit,eritne bona,& valida Confessio? Resp. de hoc Cõc. Trid.ita ait; Constat enim nihil aliud in Ecclesia à pœnitentibus exigi, quam vt postquam quisq. diligentius se excusserit,& conscientiæ suæ sinus omnes,& latebras explorauerit,ea peccata cõfiteatur,quibus se Dominum, & Deũ suum mortaliter offendisse meminerit; reliqua autẽ peccata,quę diligenter cogitãti non occurrunt, in vniuersum eadem confessione inclusa esse intelliguntur,pro quibus fideliter cum Propheta dicimus: Ab occultis meis mun- *Sess.4.ca.5.*

munda me Domine. Ex quo apparet bonam esse, & validam talem confessionem si examē diligens illā præcessit.

Num. 50. Quid si non præcessit examen, vel negligenter factum sit? Resp. ait Catech. Si pænitens in examine faciendo ita negligens fuit, vt quadā ratione videri possit, ne quidem voluisse peccata recordari, omnino Confessionem iterare opus erit: Si verò negligentia non fuit adeo grauis, & pænitens verè in animo habebat omnia peccata confiteri, non erit opus iterare confessionem. sed satis erit alio tempore confiteri sacerdoti illa peccata, quæ oblitus est.

De circumstantijs peccatorum, quæ debent in confessione recenseri. Num. 9.

QVot sunt circumstantiæ peccatorum? Resp. septem: Quis, Quid, Vbi, Quibus auxilijs, Cur, Quomodo, Quando.

Quare dicuntur circumstantiæ? Resp. quia sunt veluti vestes, & accidentia, quæ circumstant actus, & operationes hominum.

Quomodo differunt inter se? Resp. prima, Quis, explicat personam, quæ peccat, vel aliquid facit: secunda, Quid, dicit rem, vel qualitatem rei, quæ in operatione efficitur, veluti an res furto sublata fuerit sacra. Tertia, Vbi, designat locum actionis. Quarta, Quibus auxilijs; indicat auxilia, & media quibus facta est aliqua actio: Quinta; Cur, manifestat finem actionis; Sexta, Quomodo declarat modum, quo actio pruducta est. Septima, Quando, determinat tempus alicuius operationis.

Ex C. T. Sess. 14. c. 5 Operationes hominum varianturnè quò ad peccatum per has circumstantias? Resp. ita est.

Qua ratione? Resp. aliquando iustæ circumstantiæ non faciunt actionem meliorem, vel peiorem, & tunc dicuntur indifferentes, veluti scribere in nocte, vel in die. Aliquando faciunt vt actio aliqua, quæ esset maius peccatum fiat minus peccatum; & tunc dicitur circumstantia. Alleuians Aliquando faciunt vt actio, quæ non esset peccatum, uel leue, fit uel peccatum, uel grauius; & tūc dicitur Aggrauans. Aliquando faciunt, ut quod erat graue;

ue peccatum una ratione, fiat peccatum graue alia ratione: & tunc dicuntur propriæ circumstantiæ mutantes speciem.

Quæ circumstantiæ sunt in confessione aperiendæ? Respon. ait Catech. primò illæ, quæ ualde minuunt grauitatem peccati, ita ut per ipsas, quòd esset mortale fiat ueniale; ueluti si quis ob iustam sui defensionem percutiat inimicum, vel in extrema necessitate alienum accipiat: & ista est circumstantia alleuians in infinitum; Secundò illæ, quæ augent in infinitum, idest faciunt, vt quod non esset mortale, fiat mortale, veluti eleemosina facta ad finem fornicandi: Tertiò illæ, quæ mutant speciem, idest faciunt, vt quod esset peccatum vnius speciei, fiat peccatum alterius speciei, veluti peccare cum muliere est fornicatio; si autem sit cum coniugata, per hanc circunstantiam efficitur adulterium. Istæ igitur in confessione dicendæ sunt. Num. 48.

Quot modis actus, qui non esset mortale peccatum per circumstantiam aggrauantem in infinitum potest fieri mortale? Respon. primò ratione finis, vt eleemosina ad finem fornicandi; Secundò ratione conscientiæ erroneæ dictantis esse mortale, cum non sit, & illi credatur; Tertiò ratione contemptus, veluti si ex contemptu fiat contra præceptum superioris, quod ad mortale ex se non obliget; transgressio enim talis præcepti, quæ sine contemptu non esset mortalis, per contemptum mortalis fit.

Quartò ratione cuiuscunq; circumstantiæ, quæ repugnet præcepto obliganti ad mortale, veluti manducare carnem non est peccatum, sed in die Veneris est; contrahere matrimonium non est peccatum, sed habenti votum castitatis peccatum mortale est.

Quomodo actus, qui esset peccatum mortale potest fieri non mortale? Resp. primò ex paruitate materiæ, vt furari quadrantem; Secundò ex ignorantia iusta, vt tenere alienum, quod legitimè creditur esse suum; tertiò ex imperfectione iudicij vt in infante, vel amente, vel semidormiente; quartò ex imperfectione consensus, vt cogitatio fornicandi reluctante ratione; quintò iusta causa, quæ à peccato excuset: veluti impotentia ieiunandi, extrema

necessitas in accipiente alienum, iusta defensio sui in per-
Num. 45. cutiente offensorem.

Circumstantia aggrauans notabiliter debet, exprimi? Resp. ait Catech. debet vt in furto si de re magna sit; hoc enim variat iudicium Confessoris. si non magnopere auget potest omitti.

Sess. 14. c. 4 Conc. Trid quid propriã intelligit, per circumstantias mutantes speciem? Respon. intelligit, vt ex eius verbis patet, omne illud, quod mutat naturam peccati, ita vt ex illius cognitione iudicium Confessoris possit variari, vel quò ad absolutionem dandam, vel quo ad satisfactionem imponendam; & ideo excommunicatio, Casuum reseruatio, Occasio proxima peccati, Obligatio restituendi. Circumstantiæ aggrauantes, vel alleuiantes in infinitum dicentur circumstantiæ mutantes speciem peccati, quia ita variant naturam operationis, vt ex ipsarum cognitione iudicium Confessoris diuersa ratione faciendum sit.

De conditionibus confessionis, & de illius frequentia. Num. 10.

Sess. 14. c. 5 C. R. nu. 51 52. QVæ sunt conditiones principales confessionis? Resp. præter illam, quæ dicta est, quòd debet esse integra, Concil. Trid. addit tres conditiones nempè quòd debeat esse aperta, secreta, & verecunda. Et Catech. ait, quod debet esse simplex, & prudens.

Num. 52. Quare verecunda? Respon. quia debet esse accusatoria; peccata etiam incontinentiæ, cum verecundia dici debent.

Num. 51. Quomodo aperta? Resp. ait Catechis. vt certa pro certis, dubia pro dubijs explicentur.

ibidem. Quomodo simplex? Resp. ait Catech. non artificiosè composita, quod à nonnullis fit, qui potius vitæ suæ rationem exponere, quàm peccata confiteri videntur.

Num. 52. Qua ratione prudens? Resp. primò vt, vbi opus est, verecundia, & modestia adsit: secundò vt non nimis multis verbis, sed breui oratione, quæ ad cuiusq; peccati naturam, & rationem pertinent aperiantur.

Num. 53. Quomodo secreta? Resp. Catech. ait, tum confitenti, tum

tum sacerdoti maximè laborandum est, vt eorum sermo in Confessione secreto habeatur: Quare fit, vt nemini omnino, neque per nuncium, neque per literas, quoniam ea ratione nihil iam occultè agi potest, peccata confiteri liceat.

Doctores tractant de his conditionibus? *Resp.* ita est, & gratia memoriæ ad quinque literas hac voce, IVDAS expressas illas reducunt: ita vt I, significet Integra; V, Verecundia: D, Discera, seu prudens: A, Accusans: S, Secreta, necnon simplex.

De frequentia confessionis, quid dicit Catec. *Resp.* ita ait? sed nulla res fidelibus adeo curæ esse debet, quam vt frequenti peccatorum confessione animam studeant expiare; Etenim cum aliquis mortifero scelere, vrgetur, nihil ei magis salutare esse potest ob multa, quæ impendēt vitæ pericula, quàm statim peccata sua confiteri. Nam vt sibi quisq; diuturnum vitæ spatium polliceri queat, turpe profectò est, cum in eluendis corporis, aut vestium sordibus tam diligentes simus; non eadem saltem diligentia curare, ne animę splendor turpissimis peccati maculis obsolescat. *Num. 54.*

De ministro clauibus, iurisdictione, absolutione. Cap. V.

QVid debet considerari de ministro Pęnitentiæ? *Resp.* potissimum tria. Primum est de officio confessarij; Secundum de operationibus ad eius officium pertinentibus; Tertium de qualitatibus quæ in illo requiruntur. *Sess. 14.*

Quis est minister sacramenti Pœnitentiæ? *Resp.* est de fide esse solummodo sacerdotem. *can. 10.* *Num. 54.*

Quod est officium confessarij? *Resp.* duplex, nempè iudicis, & medici, C.T. sess. 14. cap. 5. can. 9.

Quare iudicis? *Resp.* quia ipse est iudex peccatorum cum potestate per sententiam ligandi, vel soluendi. *Ibidem.*

Quare medici? *Resp.* quia ad illum spectat dare remedia peccatori, per quæ à peccato sanetur, & sanatus ab illo præseruetur.

De actibus à confessario faciendis. Num. 2.

QVi sunt actus qui à confessario faciendi sunt? Resp. principales sunt quinque. Primus est examinare, & iudicare. Secundus præparare, vel disponere ad absolutionem, Tertius absoluere: Quartus ligare, vel obligare: Quintus dare remedia vt peccatum vitetur.

Ex C. T. Sess. 14. c. 5 Et ex C. R. num. 57. Cur debet examinare? Resp. quia sicut iudex non potest cognoscere causam, & crimina rei, & medicus non potest intelligere infirmitatem ægroti, nisi illos examinando, ita de confessario omnino dicendum est; debet enim examinare peccata, & in examine de illis iudicare.

Num. 59. Quid debet examinare? Respon. tria: Primum est, an pænitens sit contritus, vel sufficienter attritus: Secundum an fecerit integram confessionem: & si dubitat non fecisse, interrogare illum, vt faciat: Tertium ad quam pænam, vel remedia, vel alia ad satisfactionem pertinentia debeat obligari.

Ex sess. 14. cap. 3. Quare ista debet examinare? Resp. quia ista tria sunt necessaria ad hoc, vt pœnitens sit capax materia absolutionis: & quia sine his status, & causa pænitentis cognosci non potest.

Quare debet disponere pœnitentem? Resp. quia virtute clauium pænitens de attrito fit contritus: & ad medicum spectat disponere infirmum, vt fructuosè medicinam suscipiat.

Sess. 14. can. 9. Quis actus est absolutio? Resp. ait Conc. Trid. est ad instar actus iudicialis, quo à sacerdote velut à iudice sententia pronunciatur, & can. 9 determinat de fide absolutionem sacerdotis esse actum iudicialem.

Sess. 14. c. 3 Remissio peccatorum estne effectus absolutionis? Respon. ait Concil. Trid. remissio peccatorum præcipuè est à forma, & ab absolutione sacerdotis, ideo effectus illius est.

Ex sess. 14. cap. 5. Quando pænitens ante confessionem fecit actum contritionis, & per illum remissa fuerunt illi peccata, tunc remissio illorum peccatorum debentne dici effectus absolutionis? Resp. debent dici, & verè ita est.

Quo-

Quomodo potest esse cum iam fuere remissa sine absolutione? Resp. primò, ait Conc. Trid. contritio, vt contritio, non remittit peccata, sed hoc facit, quia habet votum absolutionis: vnde fit, quod illa remissio sit effectus absolutionis in voto habitæ: Secundò quando per contritionem remissa sunt peccata quò ad culpam adueniente sacramentali absolutione, remittitur etiam pars pœnæ temporalis, vnde verè, & realiter fit remissio quò ad partem pænæ. Tertiò quantum est ex parte sacramenti verè, & realiter fit remissio, quia sententia absolutionis verè, & realiter datur: potest autem hoc multis exemplis declarari: sicut enim si duo oretenus inter se faciant contractũ, & post decem dies publico instrumento illum efficiant, verè in actu instrumenti dicetur contractus factus, licèt antea conclusus fuerit, quia tunc priuatim, nunc publicè factus est. Sicut enim si debitor mercatori debitam pecuniam soluat, & post decem dies de libro deleatur obligatio, & fiat confessio per scripturam, verè nunc liberatur à debito. licet antea soluerit illud; Ita de absolutione dicẽdum est; cum enim per contritionem peccatum remissum est, illa remissio (vt sic dicam) quasi priuata est, & fuit facta sub tali conditione, vt publica absolutione confirmetur, vnde verè, & realiter in absolutione remissio fit etiam peccati quod contritionem antea fuit deletum. Ideo Cõcil. ait, hanc remissionem adscribi contritioni per votum confessionis inclusum in illa.

C.R.n. 17. & 17. sess. 14. c. 4. C. Ro. nu. 25.

Sess. 14. c. 4

Sacerdos quid debet facere circa obligationem? Resp. primò debet obligare pœnitẽtem ad aliquam pænam pro peccatis luendam. secundò debet obligare illum ad satisfactionem, vel restitutionem, si teneatur; tertiò vt reconlietur cum inimico si habeat; ea tamen ratione, qua teneatur; quartò ad vitandas occasiones proximas peccatorum; quintò debet proponere remedia, quibus possit præseruari, nè redeat ad peccata.

De conditionibus in confessario requisitis, & de clauibus. Num. 3.

QVot conditiones, vel qualitates requiruntur in confessario? Respon. quinque præcipuè, prima est

pote-

potestas, secunda scientia, tertia bonitas, quarta prudentia, quinta sigillum, & Catec. de singulis agit.

Sess. 14. c. 7 C. R. nu. 15 3. p. q. 17. art. 1. &c. Ibi. D. T.

Quæ potestas, requiritur in confessario? Resp. duplex nempe ordinis, & iurisdictionis.

Quid est potestas ordinis? Resp. est illa, quæ clauis appellatur; claues enim in ordine dantur.

3. p. qu. 17. art. 3. sup. ibid.

Quot sunt claues? Resp. duæ, scientiæ, & potestatis.

Quid est clauis scientiæ? Resp. est facultas vtendi sciẽtia ad examinandum pœnitentem.

3. p. qu. 17. art. 3. sup.

Differuntne scientia, & clauis scientiæ? Resp. differunt ita, vt vna possit esse sine alia.

Qua ratione? Respon. laicus doctus habebit scientiam, sed non clauem scientiæ, quia non potest examinare aliquem vt confessarius. Sacerdos indoctus habet potestatem examinandi, sed non habet scientiam illud faciendi. Ita iudex indoctus habet facultatem, non scientiam iudicandi: persona priuata docta habebit scientiam non potestatem.

D. T. ibid.

Ad quem finem data est clauis scientiæ? Respon. ad examinandum pœnitentem, vt videatur an dignus absolutione sit.

Ibidem.

Quid est clauis potestatis? Resp. est facultas ligandi, & absoluendi.

Omnes, & soli sacerdotes habent vtranque clauẽ? Respon. habent, quia istæ claues potestas ordinis sunt.

Sess. 14. cã. 10. Ses. 14. cap. 7. Ex C. ibid.

Omnes sacerdotes habent potestatem iurisdictionis? Resp. nequaquam.

Quinam dicuntur habere hanc iurisdictionem? Respon. illi, qui habent subditos sibi in foro conscientiæ, ita vt possint in illos exercere potestatem ordinis, seu clauium.

D. T. ibid.

Quotuplex est iurisdictio? Resp. Conc. Trid. ait alia ordinaria, alia subdelegata.

Arg. ibid.

Qui habent ordinariam? Resp. Papa in toto orbe: Episcopus in sua diœcesi, Parochus in sua parochia.

Qui habent subdelegatam? Respon. Regulares, & alij approbati, vel admissi ab ordinario siue aliquo titulo.

Sess. 14. c. 7

Iurisdictio est necessaria ad hoc vt confessor possit absoluere? Resp. est necessaria siue sit ordinaria, siue subdelegata, ita vt sine hac iurisdictione, ait Concil. data

abso-

absolutio nulla;& inualida sit.

Quilibet sacerdos in articulo mortis absoluere potest? Resp. Concil. Trid. & Catech. dicunt ex antiqua Ecclesiæ consuetudine posse ab omnibus peccatis, & censuris etiam reseruatis, quando ait Catec. non adest proprius sacerdos, & hoc ne defectu ministri aliquis pereat. *Ibidem. C.R.n. 56.*

De scientia confessarij Num. 4.

Qvæ scientia requiritur in confessario? Resp. talis, vt sciat examinare, & iudicare an pœnitens sit dignus, vel indignus absolutione an sit contritus, vel sufficienter attritus; an fecerit integram peccatorum confessionem; an sit paratus satisfacere Deo, & proximo; & quando ad hoc teneatur: hoc enim directè spectat ad examen ipsius. *Num. 57. Ex D. T. 3. p. qu. 17. art. 3. sup.*

Qua ratione sciet an aliquis sit attritus, vel contritus? Respon. per cognitionem datam de attritione, & contritione. *Sup. cap. 3.*

Quid debet scire, vt cognoscat quando confessio integra sit? Respon. primò deberet scire saltem omnes modos peccandi mortaliter contra singula præcepta, qui ordinarij sint, seu in quos magna pars hominum incidit; deberet etiam cognoscere omnes circunstantias, quæ mutant speciem talium peccatorum, & deberet discernere qua ratione peccata cordis, oris, & operis in numero multiplicētur. Hæc tria omnino, deberet scire. ea ratione, qua de integritate confessionis dictum est. *Ex C. T. Seß. 14. c. 5 & can. 7. C. R. n. 57.*

Cur debet ista scire? Resp. quia aliter nesciet iudicare an confessio integra sit. *Ex C. T.*

Quare tenetur scire omnes modos peccādi ordinarios contra singula præcepta? Resp. quia sine hac cognitione non poterit, neque examinare conscientiam ad integram confessionem, neq; iudicare an pœnitens omnia peccata confessus sit, quæ ad statum suum valeant pertinere. *Ex C.R. Num. 57.*

Confessor debet scire quæ peccata sint magis, & minus grauia? Resp. ait Catec. ita est, quia alias nesciret iudicare cui maior pęna, & satisfactio imponenda sit. *ibidem.*

Tenetur scire in quænam genera peccatorum homines cuiuscunq; status, qui sibi subditi sint incidere solent? Respon. ait Catec. ita est; aliter enim nesciret examinare, *ibid.*

vel iudicare de conscientia cuiusq; , quod attinet ad integritatem confessionis.

Ex C.T. Sess. 14. c. 5 Debet scire, qui casus sint reseruati, vel habeant annexam obligationem restituendi, vel excommunicationem? Resp. debet, quia istæ sunt circumstantiæ, quæ speciem mutant.

De bonitate, & prudentia confessarij, & de sigillo. Num. 5.

Sess. 14. can. 10. Ex C.R. Num. 46. BOnitas in confessario est de necessitate sacramenti? Resp. non, quia Conc. Trid. determinauit de fide, sacerdotes, qui in peccato mortali sunt, potestatem ligandi, & soluendi habere; est tamen de necessitate præcepti, quia sacerdos positus in peccato mortali absoluens, nouū committit peccatum mortale.

Num. 58. Confessor aliquo casu potest reuelare aliquod peccatū in confessione auditum? Resp. nunquam, sed grauissima pœna reuelanti posita est.

Quæ prudentia requiritur in confessario? Resp. ait Catech. triplex prudentia præcipuè requiritur.

Num. 59. Primò quoad contritionem, vt obseruet, an pœnitens sit contritus, & si sit, hortari, vt Deo pro tanto beneficio maximas gratias agat, & ab illo instanter munus perseuerantiæ petat; Si verò inspiciat contritum non esse, conabitur inducere illum ad magnum desiderium contritionis, & ad petendum illam à Deo; demum debet facere, quod

Num. 60. potest vt illum ad contritionem perducat; Si etiam inspexerit pænitentem se excusare, vel defendere, vel minora facere sua peccata, veluti si dicat iratus fui, vel odio habui aliquem, sed causa fuit, quia ille mihi fecit talem offensam: ait Catech. monere illum oportet, quod talis excusatio est signum superbiæ, & quod prouenit ex ignorantia magnitudinis peccati, & ex defectu contritionis; & ꝙ tali excusatione potius auget peccatum: videtur enim quasi dicere, quod aliqua causa potest dari, vt liceat peccare contra Deum, quod impium est, debetque doceri talia propter Deum patienter ferenda esse.

Num. 61. Secundò requiritur prudentia quò ad integritatē confessionis: si quem enim viderit stulta verecundia impediri, nè peccata sua confiteatur, debet adiuuare, vt dicat, illud

lud addens communem esse hominum morbum, vt ex fragilitate sua peccata committant. Quod si aliquos repererit qui nesciant peccata confiteri, vel initium facere cõfessionis, & hoc quia ante confessionem examen conscientiæ non fecerint, confessor debet illis declarare obligationem, quam pœnitens habet faciendi ante confessionem examen conscientiæ, ad hoc vt tali examine obtineant contritionem, & possint integrè confiteri. Quod si viderit illos omnino imparatos, ait Catec. Humanissimis verbis à se demittet, hortabiturque vt ad cogitanda peccata aliquod spatium sumant ac deinde reuertantur. Quòd si fortè affirmauerint, se in eam rem omne studium contulisse, & timendum sit nè semel dimissi amplius non redeant, audiendi erunt: præsertim si emendandæ vitæ studium aliquod præseferant: adduciq. possint, vt negligentiam suam accusent, quam se alio tempore diligenti, & accurata meditatione compensaturos promittant. In quo tamen, ait, magna cautio adhibenda est: si enim audita confessione iudicauerit, neque in enumerandis peccatis diligentiam nec in detestandis dolorem pænitenti omnino defuisse, absolui poterit, sin autem vtrunque in eo desiderari animaduerterit, author illi, & suasor erit, vt maiorem curam, quod antea dictum est, in excutienda conscientia adhibeat, hominemq; vt blandissimè poterit tractatum, dimittet.

Ait etiam Catec. debere publicè, & priuatim doceri posse vnumquemque iterum ad sacerdotem redire si aliquod peccatum in priori confessione omissum sit; nemo enim tanta memoria est, qui possit omnium suorum factorum, dictorum, & cogitationum meminisse. *Num.62.*

Tertio requiritur prudentia quò ad satisfactionem, & remedia peccatorum, vt scilicet confessor prudenter imponat pænitentias, quæ sint salutares, & gradui personæ accommodatæ: Adhibeat etiam illa remedia ægroto, quę ad illius animam seruandam, & in posterum contra morbi vim muniendam, aptiora esse videantur. *Num.57.*

Inter hæc autem remedia, ait Catech. Confessor debet docere pænitentes, vt nullum patiantur esse diem in quo aliquid de passionis Domini nostri misterijs non meditentur; hocq; tali ratione faciant, vt ad duo excitentur, *Num.59.*

vnum est ad imitandum, alterum ad summè amandum Christum Dominum. Hac enim meditatione, ait assequentur, vt ab omnibus dæmonis tentationibus in dies se tutiores esse sentiant. Neq; enim ait, vlla est alia causa, cur tam citò, vel leuiter ab hoste impugnati animo, & viribus succumbamus, quam quod ex cœlestium rerum meditatione diuini amoris ignem concipere non studemus, quo mens recreari, atq; erigi possit. Et hoc maximè notandum est, quia fideles valde egent de hoc admoueri.

De satisfactione. Cap. VI.

Concil. Trid. & Catech. tractant de hac parte pænitentiæ? Respon. tractant, & Catech. est quasi commentarium doctrinæ sacri Concilij: illam enim ampliat, & declarat.

Quid tractatur à Catechismo? Resp. primò de nomine, & diffinitione, & differentia satisfactionis, nu. 63. 64. 65. secundò tractatur de fine satisfactionis, idest de necessitate, vtilitate, fructu, effectu, & vi satisfactionis num. 66. 67. 69. 70. 71. Tertiò de forma illius, num. 72. 73. 74. Quartò de materia satisfactionis, num. 75. 76. Quintò de efficiente, seu satisfaciente, & pænitentiam imponente, num. 77. 78. 79. 80.

Est seruandus hic ordo? Respó. est, sed aliqua prius de pœna, & culpa sunt declaranda.

De pæna, & culpa, & illarum remissione. Num. 2.

Est differentia inter pænam, & culpam; illarumq; remissionem? Resp. est.

Quomodo differunt pena, & culpa? Resp. earum differentia sic est declaranda, In peccato fit bellum capitale inter Deum, & peccatorem; Deusq; & peccator se mutuo feriunt, vel offendunt, iaciuntque quadam ratione contra se sagittas. Primò incipit peccator; Eius voluntas est veluti arcus; culpa est veluti tensio illius contra Deum; offensa Dei est veluti sagitta, quæ iacitur per culpam. Deus

è con-

econtra respondet: Et arcus Dei est eius, vt sic dicam, voluntas; illud quo tenditur iste arcus contra peccatorem est diuina iustitia, & ira; offensa verò peccatoris, seu vindicta est veluti sagitta, nempè est aliquod nociuum peccatori, quod dicitur pæna. Voluntas ergo Dei offensi pugnat cum voluntate peccatoris offendentis. Iustitia Dei pugnant contra culpam illius; & pęna, seu offensa Dei, pugnat cum peccato, seu offensa peccatoris. Voluntas hominis in se considerata non est mala, sed bona: Considerata verò quatenus tendit se ad offensam Dei omnino est mala, & non bona; est enim iniusta; iniqua, atque peruersa. Offensa enim Dei summi benefactoris, & creatoris summè, & semper iniusta est. Culpa verò non est aliud quam iniustitia, seu obliquitas, seu mostruositas voluntatis tendentis in offensam Dei. Ipsa etiam culpa præcisè considerata non est offensa, sed illud quo Deus offenditur: sicut arcus tensus non est offensa, sed illud quo fit offensa, neq; tensio arcus est vulnus, sed illud quo quis vulneratur. Hinc fit quòd peccatum, quatenus est offensa non dicitur offensa voluntatis, sed Dei; quatenus verò est culpa, non dicitur culpa Dei, sed voluntatis. Culpa ergo est iniustitia, & obliquitas voluntatis iniustam Dei offensam volentis. Pœna verò propriè considerata neque est volentis vindictam Dei, & offensam peccatoris, sed propriè, & precisè est illa offensa peccatoris, quam destinat voluntas Dei ex iustitia in illum, ad hoc vt sit vindicta, & compensatio offensæ illius, quæ in Deum effecta est. Atque ita culpa est à voluntate, & in voluntate peccatoris; Pęna autem est à Deo, sed non in Deo. Est enim in voluntate peccatoris, & sæpè non solum est in voluntate, sed etiam contra voluntatem, vt in damnatis, & impænitentibus; aliquando verò cum voluntate, vt in pænitentibus: hi enim voluntariè pænam tenent, & accipiunt ex his autem doctrina de satisfactione maximè dilucidatur.

Quid ex hac doctrina colligi potest? Respon. differentiam inter remissionem pœnæ, & remissionem culpæ.

Quomodo fit remissio culpæ? Resp. ad remissionem culpæ necessarium, est vt voluntatis obliquitas, & iniustitia reducatur ad suam rectitudinem, & iustitiam, & *Ex C.T. Sess. 6. c. 7.*

hoc fit per contritionem ex parte hominis, & per communicationem diuinæ iustitiæ ex parte Dei, vt ait Concil. Trid. seß. 6. cap. 7. Hæc autem peccati remißio, & voluntatis renouatio obtinetur, per meritum iustitiæ Christi, qui pro nostra iniustitia satisfecit, cui debet vniri actus voluntatis peccatoris, quo dolet de tali iniustitia, & quatenus potest destruit, & reuocat illam, & ideo contritio, & meritum Christi tum in Baptismo, tum in pænitentia requiruntur ad remißionem culpæ.

Quomodo fit remißio pœnæ? Resp. aliud est considerare inflictionem, aliud remißionem pęnæ.

Quid est inflictio pœnæ? Respon. est actualis illatio offensæ in peccatorem ab ira, & iustitia Dei proueniens.

Quid est remißio pœnæ? Resp. est retractio diuinæ iustitiæ, & voluntatis, vt nolit debitam pœnam infligere peccatori.

In damnatis, & impænitentibus fit remißio pęnæ? Resp. nequaquam, illis enim infligitur, non remittitur.

In pęnitentibus legitimè, fit remißio culpæ, & pœnæ? Resp. ita est.

Qua ratione fit remißio culpæ? Resp. per contritionẽ ex parte pænitentis, & absolutionem ex parte Dei.

Quomodo per contritionem? Resp. quia in contritione voluntas facit actum contrarium, & destructiuum peccati, peccatum enim est voluntas diuinæ offensæ, seu auersio à Deo, & conuersio ad creaturas, in contritione autem voluntas conuertit se ad Deum, & auertit se à creatura, odit etiam offensam Dei, & diligit Deum ideo quantum est ex parte peccatoris destruitur culpa, & obliquitas voluntatis.

Seß. 6. ca. 7. Quomodo remittitur culpa per absolutionem? Resp. Primò, quia Deus sua iustitia rectificat voluntatem. Secundò quia non imputat peccatori præteritam impietatem voluntatis.

Seß. 14 c. 8 *C. R. n. 63.* Quomodo in pœnitentibus fit remißio pœnæ? Resp. per satisfactionem.

Quid est satisfactio? Respon. prout accipitur modò est voluntaria solutio pęnæ debitæ, vel eius quod tali pœnæ æquiualens est, iuxta voluntatem illius, qui fuit offensus.

Num. 63. Remißio pœnæ sitne in pænitentibus alia ratione, quam

per

per satisfactionem? Resp. non fit.

Per misericordiam Dei nonne fit remissio pœnæ absq; satisfactione? Resp. satisfactio alia est Christi, alia peccatoris, nunquam fit remissio pœnæ, nisi per satisfactioné, vel Christi, vel peccatoris. Quòd si dicitur per misericordiam remitti pęnam, misericordia debet intelligi sic, fieri misericordiam cum peccatore, quia satisfactio Christi applicatur illi, Sicut enim si iudex pro reo debenti centum aureos solueret pecuniam, & liberaret à debito, faceret iustam misericordiam, ita est de remissione pęnæ quæ fit pœnitenti in Baptismo, & Pœnitentia. *Ex C.R. num. 64. Ex C.T. Sess. 14. c. 8*

Quænam est pœna debita peccato mortali? Resp. pęnæ æterna. *Sess. 6. cap. 12. & 15.*

Quomodo posset satisfieri huic pœnæ? Resp. primò voluntariè sufferendo pęnam æternam. Secundò aliquid aliud patiendo, vel faciendo quod arbitrio Dei æquipolleat pœnæ. *C.R. num. 63. & 65.*

Quid est hoc æquiualens arbitrio Dei? Resp. passio Christi; per hanc enim Deus iudicat sibi magis satisfieri pro offensa illata, quam si totus mundus patiatur pænas inferni. *Num. 64. C.T. sess. 14. ca. 8.*

Solus Christus satisfacit pro pœna peccatoribus debita? Respon. aliquando hoc facit solus, aliquando cum peccatore. *C.T. ses. 6. ca. 14. & Sess. 14. c. 2*

Quando facit hoc solus? Resp. in baptismo, in quo absque vlla satisfactione peccatoris tota prorsus remittitur pœna, & culpa. *Sess. 14. c. 2 Ses. 6. can. 30. & c. 14*

Quando satisfacit Christus cum peccatore? Respon. in sacramento Pęnitentiæ, in quo Conc. Trid. determinat de fide remitti quidem culpam, & pænam æternam, non tamen semper remitti omnem pænam temporalem, sed pœnitentes teneri ad aliquam pænam, vel in hoc sæculo, vel in purgatorio exoluendam. Quod est Christum ex maxima parte satisfacere: ex minori autem relinqui pęnitenti satisfactionem.

Cur Deus non remittat omnem pænam in pœnitentia sicut in Baptismo. Num. 3. *Sess. 14. c. 8*

Potest assignari aliqua causa, cur Deus non remittat totam pœnam in Pœnitentia, sicut facit in baptismo? *C.T. n. 67.*

Resp. potest, & Conc. Trid. & Catech plures assignant.

Prima est, quia peccata post baptismum commissa grauiora sunt. ideo ait Conc. Diuinæ iustitiæ ratio exigere videtur, vt aliter ab eo in gratiam recipiantur, qui ante Baptismum per ignorantiam deliquerint: aliter verò, qui semel à peccati, & dæmonis seruitute liberati, & accepto Spiritus S. dono scientes templum Dei violare, & Spiritum S. contristare non formidauerit.

C. Tri. & Cat. ibid. Secunda est, quia bono regimini mundi expedit, vt iteratæ præuaricationes difficilius remittantur, quam primæ? Ideo Conc. ait: Et diuinam clementiam decet: nè ita nobis absque vlla satisfactione peccata dimittantur, vt occasione accepta peccata leuiora putantes, veluti iniurij, & contumeliosi Spiritui sancto in grauiora labamur thesaurizantes nobis iram in die iræ; Proculdubio enim magnopere à peccato reuocant, & quasi freno quodam coercent hæ satisfactoriæ pęnæ, cautioresq. & vigilantiores in posterum pęnitentes efficiunt.

Num. 67. & 68. Tertia ratio est Catechismi, qui ait per has satisfactiones Ecclesiam ædificari quò ad mores; dum enim fideles vident peccata puniri, timent peccare: cum etiam vident aliquem pænitentia ductum pro peccatis pœnas sustinere, intelligunt malos mores esse corrigendos.

Ideo ad delendum scandalum peccati publici, ait, dari pænitentiam publicam, quæ etiam in occultis, quæ grauiora essent, solita erat dari.

Sess. 14. c. 8 Quarta est vtilitas pœnitentis ex eo, quod istæ satisfactiones tollunt reliquias peccatorum, & illis medentur; sunt autem istæ reliquiæ inclinatio ad malum, & difficultas ad bonum: dicit ergo Conc. Tr. Medentur quoque peccatorum reliquijs, & vitiosos habitus malè viuendo comparatos contrarijs virtutum actionibus tollunt.

Ibidem. Quinta causa est eadem pœnitentis vtilitas: vt scilicet ab illo amoueantur pęnæ, quas ira Dei contra illum infligere posset: Ideo Conc. ait. Neque verò securior vlla via in Ecclesia Dei vnquam existimata fuit ad amouendam imminentem à Domino pęnā; quam vt hæc pęnitentiæ opera homines cum verò animi dolore frequentent. *ibid.*

C. R. n. 69. Sexta causa est, vt membra Christi per baptismum illi iam vnita conformentur cum capite suo; ideo Conc. ait;

Ac-

Accedit ad hæc, quod dum satisfaciendo patimur pro peccatis, Christo Iesu, qui pro peccatis nostris satisfecit, ex quo omnis nostra sufficientia est, conformes efficimur, certissimam quoque inde arram habentes, quod si compatimur, & glorificabimur: vt enim ait D. Bern. deforme est sub spinoso capite membrum esse delicatum.

De nomine, & diffinitione satisfactionis. Num. 4.

Quid est satisfacere? Resp. est facere satis, idest facere quantum opus est, vt fiat; & ideo satisfacere est facere illud omne, quod obligatio requirit. Num. 63.

Quænam est diffinitio satisfactionis? Resp. Catech. affert plures, prima est hæc Satisfactio, est rei debitæ integra solutio, nā quod satis est ei videtur nihil de esse; Et hæc diffinitio generalis est, & conuenit omni aliquod facere, vel soluere debenti. Secunda diffinitio respicit in particulari illam satisfactionem, quæ datur illi qui aliquā iniuriam, vel offensam passus fuit, & talis est; Satisfactio nihil aliud est, quàm iniuriæ alteri illatę compensatio. Cum enim de gratiæ reconciliatione loquitur ait Catech. idem satisfacere significat, quod alteri tantum præstare, quantum irato animo ad vlciscendam iniuriam satis esse possit. Et satisfactio hoc modo accepta à Doctoribus accipitur ad declarandam eam compensationem, qua homo pro peccatis commissis Deo aliquid soluit: Et hæc diffinitio videtur esse perfecta, quia exprimit quatuor causas. Finalis est iniuriæ, seu offensæ destructio, seu reconciliatio animi irati. Formalis est compensatio iniuriæ, idest facere offenso rem tantundem gratiam, sicut offensa fuit illi molesta. Materialis est res illa, qua fit compensatio. Efficiens est ille, qui fecit offensam, vel alius eius nomine, si ita offenso placeet. ibidem.

Tertia diffinitio est hæc Satisfacere est Deo debitum honorem pro offensa impendere; quod idem dicit cum priori. Compensatio enim diuinæ iniurię fit tribuendo illi tantundem honoris, quantum iniurię in illum collatū est; rectè enim iniuria compensatur honore. Et accipere pęnā ab aliquo offenso est quidam honor qui exhibenti Num. 65.

pæ-

pœnam ab offenso habetur.

Ibid. Quarta diffinitio est hæc. Satisfacere est peccatorum causas excidere, & eorum sugestioni aditum non indulgere. Et hæc non est diffinitio, sed descriptio, quia non plene tangit naturam satisfactionis, sed duos præcipuos illius effectus proponit.

Ibidem. Quinta est. Satisfactio est purgatio, qua eluitur quidquid sordium propter peccati maculam in anima resedit, atque à pœnis tempore definitis, quibus tenebamur, absoluimur. Et hæc diffinitio est perfecta, & à causa finali desumpta est.

De fine, fructu necessitate, vtilitate, vi, & effectu satisfactionis. Num. 5.

Seß. 14. c. 8 C. R. n. 65. QVis est effectus satisfactionis? Resp. ex quinta diffinitione colligitur, quod effectus satisfactionis sit duplex. Vnus est compensare iniuriam Deo, vel proximo illatam: alter est tollere maculas, vel reliquias peccati, seu malos habitus ab illo in anima relictos; & Conc. Trid. proponit vtrunq; effectum, sicut etiam Catech.

Ex seß. 14 c. 2. & 8. C. T. num. 63 & 66. Quis est finis satisfactionis? Resp. finis est duplex, sicut effectus: vnus est obtinere plenam pęnę remissionem, seu omnino Deum habere placatum. alter est animam mundatam, & immaculatam habere, idest sine reliquijs, vel cicatricibus peccatorum.

Ibidem. Satisfactio habet vim obtinendi dictos fines, & producendi dictos effectus? Respon. ita ait Concil. & Cat.

Quinam sunt fructus, & vtilitates satisfactionis? Resp. innumerabiles, nempe illi qui prouenjunt ex hoc quod quis habeat Deum omnino placatum, & propitium, & animam suam pænitus immaculatam.

Seſ. 14. ca. 3. can. 4 Satisfactio est necessaria? Resp. ad consequendos fines dictos est necessaria, & est pars sacramenti Pœnitentiæ, quæ necessariò ad illud requiritur.

De forma satisfactionis. Num. 6.

Ex C. T. seß. 14. ca. QVænam est forma satisfactionis? Resp. iuxta finem, & effectum in forma satisfactionis duplex ratio con-

constituenda est; Vna quidem, quod sit Deo satisfactiua, alia quòd sit animæ purgatiua. *C.R n.64.*

Quare hoc? *Resp.* quia forma debet esse talis rationis, vt finem obtinere, & effectum suum producere possit. *Num. 64. nu.63.65.*

Qua ratione erit Deo satisfactiua? Resp. si plenè offensam, & iniuriam Dei compenset.

Quid requiritur ad hanc plenam compensationem? Resp. iustitia: idest, vt sit æqualitas inter iniuriam, seu offensam, & rem illam, quæ Deo in compensationem exhibetur.

Quomodo erit hæc æqualitas? Resp. si res compensatiua ita sit grata Deo, sicut molesta fuit offensa.

Qua ratione satisfactio erit animæ purgatiua? Resp. ait C.T. primò ex hoc, quod sit hominis afflictiua; ex eo n. quod homo propter peccata commissa affligitur, purgatur, & à peccando coercetur; Secundò ex hoc, quod actus satisfactorij sint contrarij peccatis, & habitibus illorum; malos enim habitus per actus contrarios tolli manifestum est. *Sess.14.c.8*

Quænam conditiones requiruntur ad formam satisfactionis? Resp. quatuor; prima est, quod fiat animo satisfaciendi Deo; Secunda quòd talis satisfactio sit grata, & accepta Deo; Si enim illam reijciat nihil valet, & ideo in gratia fieri debet; tertia est, ait Conc. vt sit vnita satisfactioni Christi; sine tali enim vnione Deo grata esse non potest. Quarta est, vt sit iusta, & æquiualens iniuriæ, idest adeo grata sit Deo sicut iniuria molesta fuit. Hęc quatuor si adsint, satisfactio plena, atq; perfecta est. *Ex C.T. Sess.14.cā. 8.C.R. nu. 63.*

De materia satisfactionis, & de triplici satisfactione. Num. 7.

QVotuplex est satisfactio? *Resp.* triplex; prima est Christi, & hæc est perfectissima; secunda est sacramentalis, seu pars sacramenti pænitentiæ: & est illa, quæ à sacerdote imponitur pænitenti: & hæc virtute sacramenti plurimum valet: tertia est virtuosa, sed non sacramentalis: & est illa, quam pænitentes spontè suscipiunt; & hæc valet, sed minus quam sacramentalis. *Sess.4.c.9. & can.13 C.R.n.64.*

Quodnam opus Christi fuit satisfactorium? Respon. om- *Num.64.*

omnia opera fuere satisfactoria, sed passio quã maximè.

Num.64. Passio Christi habuit omnes conditiones ad formam satisfactionis pertinentes? Resp. habet, quia fuit gratissima Deo, & in summo rigore iustitiæ plena compensat iniuriam Dei: plus enim passio Christi, grata fuit Deo, quam omnia hominum peccata molesta fuerint illi.

Sess.14.c.8 Opera hominum possunt satisfacere Deo? Resp. de hoc ait Conc. Neque verò ita nostra est satisfactio, quam pro peccatis nostris exoluimus, vt non sit per Christum Iesum. Nam qui ex nobis, tanquam ex nobis nihil possumus, eo cooperante, qui nos confortat, omnia possumus ita non habet homo vnde glorietur, sed omnis gloriatio nostra in Christo est, in quo viuimus, in quo meremur, in quo satisfacimus, facientes fructus dignos pœnitentiæ, qui ex illo vim habent, ab illo offeruntur patri, & per illum acceptantur à patre.

nu. 72. 74. Sess. 14. cap. 8. 9. Quid requiritur ad hoc, vt aliquod opus possit esse apta materia satisfactionis? Resp. primò omnis actio virtuosa; ait Concil. & Catech. virtute passionis Christi habere potest vim tum merendi, tum satisfaciendi. Secundò omne opus hominis afflictiuum, quod alia ratione non sit malum: potest esse materia satisfactionis, si pęnitens afflictionem illam in pęnam, & vindictam, & purgationem peccati patiatur.

Passio Christi habuit has conditiones? Respon. quam maximè; quia fuit opus summè virtuosum, & summè afflictiuum, vt patet intuenti obedientiam, charitatem, humilitatem; &c. necnon pęnas in corpore Christi.

Quæ opera hominis dicuntur satisfactoria? Resp. ait Catech. tria præcipuè, oratio, ieiunium, & eleemosina: & ad hæc omnes satisfactiones reducuntur.

Quare hæc tria continent omne opus satisfactorium? Resp. ait Catech. triplici de causa.

Num.71. Prima est, quia hęc tria continent omnes actus virtutum, qui possunt fieri ab homine; omnes enim actus virtutum vel pertinent ad animam, & isti per orationem significantur; vel ad corpus, & ieiunium illos cõprehendit: vel sunt circa bona externa famam, & fortunas, & isti in eleemosina continentur. Hinc, fit quòd oratio est animæ afflictiua propter laborem, quem sustinet leuando se in

Deum,

Deum,& abdicando se à terrenis. Ieiunium est corporis afflictiuum. Eleemosina verò famę,& fortunę, per illam enim ista diminuuntur; ideo oratio purgat reliquias peccatorum in anima; ieiunium in corpore: Eleemosina idem facit in bonis famæ;& fortunę.

Secunda ratio est, quia tria sunt genera peccatorum, Concupiscentia carnis: Concupiscentia oculorum, & superbia vitæ: Primum respicit Luxuriam: Secundum Auaritiam: Tertium Superbiam; Primum Carnem: Secũdum Mundum; Tertium Diabolum; oratio dat medicinam superbiæ contra dæmonem; ieiunium medetur luxurię cõtra carnem; Eleemosina auaritiæ contra mundum. *Num.75.* *Num.*

Tertia est, quia peccata tres personas offendunt.

Primò Deum; Secundò proximum, Tertiò nosipsos, & oratione Deum placamus; proximò eleemosina satisfacimus: nosipsos verò ieiunio castigamus.

Flagella, erũnæ, calamitates, penuriæ, paupertates, pestilentiæ, infirmitates, tempestates, iniuriæ ab alijs acceptæ, & alia multa aduersa possunt esse opera satisfactoria, cum sint hominis afflictiua? Resp. possunt esse si patienter, & tanquam pęnæ peccati ferantur: sed si inuitus quis illa patiatur, non satisfaciunt; & ita docent Conc. Trid. & Catech. *Sess.14.c.9 & ca. 13. C R.n. 76.*

De causa efficienti satisfactionis. Num.8.

Causa efficiẽs satisfactionis quænam est? Resp. Causa hæc principalis est Christus: Secũdaria est ipse homo. *Ex sess.14. cap. 8.*

Quomodo Christus est causa efficiens? Resp. quia ipse in sua passione satisfecit pro peccatis omnium: & ipse adiuuat nostras satisfactiones, vt ait Conc. dando illis vim satisfactiuam: & offerẽdo illas patri: ita vt per ipsum acceptentur à patre. *Sess.14.c.9*

Qua ratione homo est efficiens satisfactionis? Resp. quia facit opera satisfactoria, & illa vnit passioni Christi, vt patri accepta sint. *Ibidem. C.R.n. 73.*

Confessor potest imponere satisfactionem pænitenti? Resp. potest, & hæc est sacramentalis, & valde vtilis. *Sess.14.cã. 15. Sess.14. can.13. C.*

Pœnitens potest sponte accipere, & imponere sibi satisfactionem? Resp. Concil. & Cat. dicunt posse. *R.nu. 77.*

Vnus poteſt ſatisfacere pro peccatis alterius? *Reſpon.* poteſt, dummodo ſit in gratia. *Num. 7.*

Quare hoc? Reſp. ait Catec. quia fideles ſunt inuicem membra, & vnum membrum poteſt operari pro alio.

Num. 78. Satisfactio, quæ fit pro alio purgat ne animam à reliquis, peccati illius, pro quo ſatis fit? *Reſpon.* ait Catec. obtinet remiſſionem pœnæ alteri, non tamen animæ purgationem.

Num. 79. Confeſſor debet imponere pænitenti, vt ſatisfaciat etiam proximo, ſi quid illum offendit vel in anima, vel in corpore, vel in fortunis? *Reſp.* ita eſt, & ſi nolit; ait Catech. non eſt abſoluendus.

Num. 76. Quod ſi ſæpius confeſſoribus promiſerunt ſatisfacere, & non fecerunt quid faciendum? Reſp. ait Cat. omnino cogendi ſunt, vt ſatifaciant, ſi poſſunt.

Qua ratione Confeſſarij pœnitentias imponant. Num. 9.

Seſſ. 14. c. 8 *C. R. n. 80.* *Seſſ. 14. c. 8* SAcerdos in imponenda ſatisfactione, & pænitentia poteſt facere quod ſibi placet? Reſp. nequaquam, ſed Conc. Trid. & Catec. dicunt debere iniungi ſecundum iuſtitiam, pietatem, atque prudentiam.

Confeſſor, vt rectè iniungat pęnitentias quid debet cōſiderare? *Reſp.* Concil. Trid. dicit tria debere conſiderari: Primum, quod ſint conuenientes, Secundum, Salutares: Tertium, Iuſtę: & ait iſtas qualitates debere attendi, tum ex qualitate criminum, tum ex pœnitentium facultate.

Seſſ. 14. c. 8 Quę pœnitentia dicetur conueniens? *Reſp.* primò illa, quę eſt conformis delicto, & eius grauitati; Secundò, quę eſt accommodata ſtatui, qualitati, & poſſibilitati pœnitētis, qualis non eſt elemoſina pauperi, vel ieiunium infirmo: Tertiò, quod reſpiciat conſuetudinem, & habitū peccandi; ita vt non ſolùm puniat culpam prętęritam, & illius reliquias tollat, ſed etiam ſit remedium, & pręſeruatiuum in futurum. *Seſ. 14. c. 8.*

Ex ſeſſ. 14. cap. 8. Quę dicetur iuſta? *Reſp.* illa quæ datur iuxta qualitatem, & grauitatem criminis.

Quænam erit ſalutaris? *Reſpon.* Primò oportet credere

dere quòd pænitens illam sit facturus: pænitentia enim imposita,& non facta,non salus,sed mors animæ est; Secũdò erit salutaris si hominem coerceat à peccato, & illum odium peccati inducat.

Quid dicit Conc.Trid.circa has pœnitentias iniungendas? *Resp.* ita ait, Debent ergo sacerdotes Domini quantum Spiritus,& prudentia sugesserit pro qualibet criminum,& pęnitentium,facultate salutares, & conuenientes satisfactiones iniungere; ne si fortè peccatis conniueant, & indulgentius cum pęnitentibus agant, leuissima quædam opera pro grauissimis delictis iniungendo, alienorũ peccatorum participes efficiantur. Habeant autem præ oculis, vt satisfactio, quam imponunt,non sit tantùm ad nouę vitę custodiam,& infirmitatis medicamentum, sed etiam ad pręteritorum peccatorum vindictam, & castigationem; Nam claues sacerdotum non ad soluendum dumtaxat sed, & ad ligandum concessas etiam antiqui patres,& credunt,& docent. *Sess 14.c.8*

Delictis publicis debere dari publicam pęnitentiam Conc.Trid.& Catech.affirmant. *Ses.24.cap. 8.R.*

Addit autem Catec. Quod si pœnitens hanc publicam pœnitentiam valde refugiat,ac deprecetur, non erit facile audiendus. *C.R. n.80.*

Quid docet Catechis. de pœnitentijs imponendis? *Respon.* primò ait operæ pretium erit pęnitentibus interdum significare,quę pœnę quibusdam delictis, ex veterũ canonum pręscripto, qui pœnitentiales vocantur, constitutæ sint: vt sic iusta pæna, & grauitas peccati intelligatur. *Num.80.*

Secundò, ait, Ex omni satisfactionum genere maximè conuenit pœnitentibus præcipere,vt certis aliquot,& definitis diebus orationi vacent:ac pro omnibus, & præsertim pro ijs,qui ex hac vita in Domino decesserunt, preces Deo faciant. *Num.80.*

Tertiò ait. Hortari etiam eos oportet, vt sępè eadem satisfactionis opera, à sacerdote indicta,vltro suscipiant, ac repetant,atq. ita mores suos componant, vt etiam peracta pœnitentia à sacerdote iniuncta, pænitentiam tamẽ & satisfactionem pro peccatis suis non omittant. *Num.80.*

Quartò ait. Confessarium debere pænitentem hortari, *Num.59.*

tari,

tari, vt quotidie meditetur passionem Christi, Et hanc meditationem ait deberet dirigi ad quadruplicem finem: Primus est, vt anima tali meditatione recreetur: Secundò, vt accendatur ad imitationem Christi. Tertiò vt cor accendatur ad amorem Dei, & Christi, & virtutis; Quartò, vt homo ad odium peccati inducatur; & ad resistẽdum diabolo, & tentationibus fortior euadat.

C. T. sess. 22. c. 1. & 2. & sess. 25 circa fin.

Quæ opera Deo maximè satisfaciunt? Resp. indulgentiæ, & sacrificium Missæ: & ideo Confessor optimè faciet imponendo, vt fiant opera, per quæ indulgentiæ acquirantur: siue sint orationes, vt precationes, Coronæ, & Rosarij; siue Ecclesiarum visitationes. Similiter imponere vt toties audiant Missam hac intentione, vt Deo pro peccatis suis satisfaciant per merita passionis Christi.

Quænam excidunt causas, & tollunt reliquias peccatorum, & sunt medicina, & præseruatiuum illorum? Resp. ait Catech. Oratio hæc præstat contra superbiam, & præcipuè si fiat circa passionem Christi: Ieiunium contra Luxuriam; Elemosina contra Auaritiam; Memoria passionis Christi contra omnia.

Num. 75.

Canones quantam pęnitentiam dicunt conuenire cuicunque mortali? Resp. ex ca. Hoc ipsum. 33. qu. 1. videtur haberi, quod pro singulo mortali imponenda sit pęnitentia septem annorum: veluti quòd singula hebdomada per septem annos ieiunet die veneris, & ratio videtur adduci, quia, qui tale peccatum commisit in septem dona Spiritus sancti peccauit, & ideo per septem annos pænitens esse debet: Et hinc confessores possunt habere, quid dicant pænitenti, vt ostendant se non iustam, sed leuem imponere pænitentiam: Debent enim dicere illi, Vide, Pro quocunq; mortali peccato pænitentia septem annorum tibi deberet imponi, ego autem pro tot mortalibus impono tibi hanc leuem, ne onerem te, & dem tibi occasionem peccandi, illam non adimplendo. Veruntamen nè existimens hanc esse iustam pænitentiam: & ne credas peccata tua esse leuia, quia leuem tibi impono pænitentiam. Nisi enim aliter satisfeceris in hac vita, in purgatorio pro istis peccatis debitas pænas sustinebis.

DO-

DOCTRINA. Sacri Concilij Trid. & Catech. Romani.

DE SACRAMENTO Extremæ Vnctionis.

De vtilitate huius doctrinæ.

PArochi debent tradere populis doctrinam huius sacramenti? Resp. debent. *Num.19.*

Expedit, vt sæpè hoc præstent? Resp. ita est. *Num.1.*

Cur ita sæpè? Respon. quia Parochi debent omni curâ studere, vt populos à peccatis, & à prauis cogitationibus coerceant: & quia ad hoc præstandum maxime est accommodatum medium memória mortis, vt ait sapiens, ideo sæpius, & de morte, & de Extrema vnctione, quæ simul coniuncta sunt, à Parochis tractatio habenda est. *Num.1. Eccl.7.*

In hac doctrina tradenda quid parochi debent potissimum spectare? Resp. *Num.1.*

Primò, vt per hoc fidelem populum hortentur ad assiduam mortis meditationem.

Secundò, vt per hanc mortis memoriam fideles à peccatis, & à prauis cupiditatibus coerceantur. *Num.1.*

Tertiò vt fideles cognoscant diuina mīsteria, quę sunt in hoc sacramento. *Num.1.*

Quarto, vt cognoscant quanta beneficia Deus contulit nobis nascentibus, & morientibus; dum præbet per baptismum aditum ad veram vitam; & per Extremam vnctionem fert nobis auxilium morituris, vt expeditiorem ad cœlum viam habeamus. *Et C.T. Seß. 14. de extr. vnc. pro.Num.1. C.T. ses.14 ibid. C.R. n.14 & 15*

Quintò, vt gratias agant fideles Deo de tanto beneficio per hoc sacramentum collato.

Sextò, Vt confisi diuino hoc sacramento fideles minus in expectatione mortis perturbentur.

Diuisio tractationis.

IN quot capita debet diuidi ista tractatio? Resp. Cat. diuidit in tria.
In primò agit de substantialibus huius sacramenti.
In secundo de administratione, & vsu, & ritib. illius.
In tertiò de fructu, seu effectu, & fine eiusdem.

De substantialibus Extremæ vnctionis. Cap. I.

QVid debet considerari circa substantialia huius sacramenti? Resp. Primò de nomine Extremæ Vnctionis: Secundò de diffinitione. Tertiò de materia. Quarto de forma: Quintò de authore.

De nomine Extremæ vnctionis. Num. 1.

QVibus nominibus appellatur hoc sacramentum? Resp. Tribus; Primum est extrema vnctio: Secundum Sacramentum vnctionis infirmorum; Tertium sacramentum exeuntium.

Num. 2. C. T. sess. 14. c. 3. ext. vnct. Quare sic appellatur? Resp. Dicitur Extrema vnctio quia inter sacras vnctiones, quas Christus Ecclesiæ suæ commendauit, hæc vltima sit administranda; Dicitur Sacramentum vnctionis infirmorum, quia in ipso vnguntur infirmi; Dicitur sacramentum exeuntium, quia datur cõstitutis in periculo mortis.

Iaco. 5. C. T. sess. 14. c. 1. de extr. vnct. C. R. n. 3. C. T. sess. 14. c. 1. ext. Vnct. C. R. nu. 3. &c.

De diffinitione. Num. 2.

QVomodo potest diffiniri Extrema vnctio? Resp. ex D. Iacobo: Concilio Trid. & Catech. colligitur posse sic deffiniri: Est sacramentum à Christo institutum, vt sacra vnctione, & oratione sacerdotis, salus efficiatur tum animæ, tum corporis eorum, qui cum periculo vitæ ægrotant.

Hæc diffinitio est perfecta? Resp. videtur ita esse.

Qua ratione? Resp. quia explicat quatuor causas huius sacramenti: tangitur enim causa efficiens dum dicitur insti-

institutum à Christo, & declaratur illius ministrum esse sacerdotem. Explicatur materia per illud verbum sacra vnctione, Exprimitur forma illo verbo, oratione sacerdotis, Declaratur finis seu effectus illis verbis salus animæ, & corporis infirmorum.

Quomodo accipitur hæc diffinitio à D. Iacobo? Resp. quia de hoc sacramento D. Iacobus ita ait. Infirmatur quis in vobis; Inducat presbyteros Ecclesiæ, & orent super eum, vngentes eum oleo in nomine domini; & oratio fidei saluabit infirmum, & alleuiabit eum dominus; & si in peccatis sit, remittentur ei. In quibus verbis omnia, quæ dicta sunt, continentur, vt ait Concilium. *Iacobi. 5. Sess 14. c. 1 extr. vnct.*

Quomodo probetur quod extrema vnctio sit sacramentum. Num. 3.

Debet pro certo teneri quòd Extrema vnctio sit sacramentum? Resp. De fide ita tenendum est. *Sess. 14. c. 1 extr. vnct.*

Quomodo potest probari quòd sit sacramentum? Resp. Scriptura, & traditione Apostolorum. *Ex C. ibid.*

Qua ratione scriptura? Resp. Quia D. Iacobus iuxta sensum, & interpretationem Catholicæ Ecclesiæ in loco citato de hoc sacramento scriptum reliquit. *Sess. 14. c. 1. & can. 1. extr. vnct.*

Quomodo traditione? Resp. Quia Ecclesia Catholica semper docuit, & tenuit Apostolos Extremam Vnctioné tanquam sacramentum fidelibus tradidisse. *C. R. nu. 3. C. Tr. & C. R. ibi. C. T. & C. R. ibi.*

Potest probari ratione? Resp. Potest, fundata tamen super authoritate.

Quo pacto? Resp. Sic, extremæ vnctioni conuenit, diffinitio sacramenti, quia est res sensibilis, à Christo instituta, vt significet, & efficiat rem sacram, ideo est sacramentum. *Ibid.*

De vnitate huius Sacramenti. Num. 4.

Hoc sacramentum est vnum? Resp. De fide tenendũ est esse vnum. *Sess. 7. cã. 1 C. R. nu. 4.*

Quomodo est vnum cum administretur per plures vnctiones, quarum singulis propriè preces, ac peculiaris forma adhibetur? Resp. Vnum est non partium, continua-

tione, quæ diuidi non possint, sed perfectione. Sicut enim domus, populus, & exercitus ex pluribus constant, quæ diuisa existunt, & tamen vna res sunt; ita hoc sacramentum ex pluribus vnctionibus vnum est.

Ex C.R. Num. 4. In quo consistit vnitas huius sacramenti? Resp. In tribus. primò in hoc, quod est vnum signum. Secundò ex eo, quod significat vnam rem idest gratiam, & sanitatem. Tertiò ex eo, quod habet vnam efficientiam, idest vim significandi, & efficiendi quod dictum est.

De materia Extremæ vnctionis. Num. 5.

Sess. 14. c. 1 QVænam est materia huius sacramenti? Respon. ait Conc. est oleum ab episcopo benedictum, vel consecratum.

ibid. Num. 5. Quomodo probatur ita esse? Resp. Ex D. Iacobo, & Concilijs præcipuè Tridentino.

Quod oleum est materia? Resp. tantummodo oliuarũ.

Quare Christus talem instituit materiam? Resp. quia aptissimè significat effectum sacramenti.

Num. 5. Qua ratione? Respon. primò sicut oleum ad imitigandos corporis dolores magnoperè proficit: ita huius sacramenti virtus animæ tristitiam, ac dolorem minuit. Secundò, oleum sanitatem restituit, hilaritatem affert, & lumini tanquam pabulum præbet; tum verò ad recreandas defatigati corporis vires maximè accommodatum est, ideo rectè quid in ægroto extrema vnctio efficiat declarat, talia enim efficiuntur ab illa.

De forma huius Sacramenti. Num. 6.

Nu. 6. sess. 14. c. 1. ext. vnct. QVænam est forma huius sacramenti? Respon. ait Catec. est verbum, & solennis illa præcatio, quam sacerdos ad singulas vnctiones adhibet; cum, inquit. *Per istam sanctam vnctionem indulgeat tibi Deus quicquid oculorum, siue narium siue tactus vitio deliquisti.*

Num. 6. Vnde habetur quòd hæc sit vera, & propria forma? Resp. Ex D. Iacobo, qui ait orent super eum, & oratio fidei saluabit infirmum: ostẽdit enim quod dicta oratio habeat virtutem efficiendi sanitatem, ideo forma huius sacramẽ-

ri dicetur quia significat, & efficit effectum illius.

Ecclesia semper vsa est hac forma? Resp. ait Catec. Num.6.C.
Fideli patrum traditione ad nos peruenit ita vt omnes T.ses.14.c.
ecclesiæ eam formę rationem retineant qua omnium ma 3. Extr.
ter, & magistra sancta Ecclesia Romana vtitur. vnct.Nu.6

Licet nè iuxta consuetudinem aliquod verbum immutare veluti pro, *Indulgeat*, dicere *Remittat, Parcat. Sanet?* Resp. Ista verba idem significant; ideo cum non sit sententiæ mutatio, eadem forma est, ita Catech.

Cur forma huius sacramenti profertur modo deprecatiuo, cum in alijs sacramentis proferatur absolutè veluti cum dicitur, *Ego te absoluo, Ego te baptizo: Ego te signo,* &c. vel Saltem imperatiuè, vt in sacramento ordinis, vbi dicitur. *Accipe potestatem.* &c. Resp. duplex est effectus huius sacramenti, alter est gratia & sanitas mentis; & hæc quantum est ex parte sacramenti semper confertur: alter est sanitas corporis, & hunc effectum Deus non obligauit se sua promissione semper efficere per hoc sacramentum, sed sua benignitate sæpè illum efficit: Et respectu huius effectus forma non debuit proferri absolutè, quia non absolutè producitur effectus: sed debuit proferri per modũ deprecationis, vt ostẽdatur, quòd sanitas corporalis à Dei benignitate sit impetranda: ideo Christus tali ratione cõstituit formam huius sacramenti. Num.7.

De institutione huius sacramenti. Num. 7.

HOc sacramentum est institutum à D. Iacobo? Resp. Sess.7.can.
Nequaquam, sed est de fide quòd à Christo sit in- 1.Ses.14.c.
stitutum. 1.ext. vnc.

Quomodo ergo D. Iacobus tradidit hoc sacramentũ? Resp. Aliud est instituere sacramentũ, aliud docere, & promulgare illud iam institutum; D. Iacobus tantum docuit, & promulgauit.

In Euangelio sitne alicubi mentio de hoc sacramento? Num.8.
Resp. fit apud S. Marcũ, qui in capite 6. narrat Christum ses.14.c.1.
misisse discipulos binos ante faciem suam, de quibus dicit. de ext. vnct.
Exeuntes prædicabant, vt pænitentiã agerent, & dęmonia multa eijciebant, & vngebant oleo multos infirmos, & sanabant; Quæ vnctio, ait Catech. non ab apostolis

inuenta, sed à Christo præcepta credenda est, sicut est credendum quòd non habuerit naturalem, sed misticam virtutem: & potius ad sanandos animos, quàm ad corpora curanda institutam fuisse; ex quò fit quòd hæc vnctio species quædam sit Extremæ vnctionis.

Num. 2. Sancti Patres docentne hoc sacramentum à Christo institutum? Resp. Docent Dionysius, Ambrosius, Chrysostomus, & Gregorius Magnus, & demum tota Ecclesia Catholica.

De susceptione, & administratione huius sacramenti. Et primò. Quibus, & quando hoc sacramentum sit conferendum. Cap. 11.

Nũ. 9. Sess. 24. ca. 3. de ext. vnc. HOc sacramentum poteſtne omnibus administrari? *Resp.* Non omnibus est administrandum.

Quibus non debet administrari? Resp. primò: non debet dari his, qui sano, & firmo sunt corpore, tum quia S. Iacobus ait, infirmatur quis in vobis: tum etiam quia, cũ hoc sacramentum sit institutum, vt non modò animæ, sed etiam corpori medicinam afferat, tantùm infirmis debere tradi conueniens est: Secundò non debet dari illis infirmis, qui leui, & non grauiori morbo detinentur; Tertiò non debet dari ijs, qui adeunt periculum vitæ, etiam si mors certa impendeat cum ipsi sani sunt; veluti si quis periculosam nauigationem paret, vel prælium initurus sit, vel ad supplicium damnatus sit mortis. Quartò, Non debet dari his, qui vsu rationis carent, neque pueris, qui non habent peccata, quorum reliquiæ per hoc sacramentum deleantur; Quintò, Amentibus, qui nunquam habuerunt vsum rationis non debet dari: ijs verò, qui hunc vsum habuerunt, sed per morbum in amentiam], vel frenesim versi sunt, tunc debet tantùm dari, cum adhuc mẽte integra desiderium, & pietatem erga hoc sacramentum significarunt.

C. T. & C. R. ibi. Nũ. 11 Quibus debet dari? Resp. Infirmis in periculo mortis, & descrimine vitæ constitutis.

Hoc sacramentum poteſt iterari? *Resp.* Poteſt. ses. 14. cap. 3. extr. vnct.

Quomodo debet iterari? *Resp.* in eodem vitæ discrimine

mine debet tantum semel exhiberi; sed si infirmus conualuerit idest tale periculum euaserit, & post aliquod té- nu. 11. Sess.
pus in idem periculum incederit, toties poterit dari, quo 14. cap. 3.
ties in dicto periculo denuo constitutus erit. extr. vnct.

Quando in ægrotatione debet dari? Resp. primò, quá- Num. 9.
do est in discrimine vitæ. Secundò, quando infirmus adhuc sensibus viget.

Expectandúmne est tempus, in quo omnis spes vitæ Num. 9.
infirmi amissa sit? Respon. Catec. ait non esse expectandum. Num. 9.

Quare hoc? Respon. quia cum hoc sacramentum sit institutum ad restituendam, si expedit, corporis sanitaté, non debet expectari, vt omnis spes salutis amissa sit, sed cum agitur de periculo vitæ, tunc debet conferri.

Potestne expectari tempus in quo infirmus sensibus sit
priuatus? Resp. ait Catech. grauissimè peccare, qui tale Num. 9.
tempus obseruant.

Quare hoc? Resp. Quia etsi hoc sacramentum vi sua, Num. 9.
& ex parte Dei semper sit medicina admodum salutaris; tamen certum est maiorem fructum, & effectum sortiri, si infirmus cum fide, & religiosa animi voluntate illud susci piat, quod non potest cum sensibus est priuatus.

Quæ partes sint vngendæ, & quare. Num. 2.

QVæ partes corporis debent vngi? Resp. Illæ, quibus Num. 10.
sensus vtuntur tanquam instrumentis ad suas operationes.

Quare hoc? Resp. quia istæ partes sunt tanquam fons, Num. 10.
& origo, à quibus operationes, & peccata sensuum emanarunt, & ideo illis rectè medicina est adhibenda.

Quæ sunt dictæ partes? Resp. Istæ. Oculi. Aures, Na- Num. 10.
res, Os, Manus, Renes, Pedes.

Vnde habetur quod istæ partes vngendæ sunt? Resp. Num. 10.
Quia sic optimè conuenit naturæ huius sacramenti, & Ecclesia ita seruat.

Quomodo conuenit naturæ sacramenti? Resp. Quia Num. 10.
hoc sacramentum est veluti medicamentum, medicina autem debet potissimum adhibere remedium fonti, seu origini, & causæ morbi; & quia partes iam dictæ sunt tan-

quam fons,& origo omnium peccatorum, quę à corpore
Num.10. perpetrantur; ideo rectè vngendæ erunt.

Quomodo sunt causæ, vel instrumenta peccatorum? Resp. multa peccata committuntur visione, quæ fit per oculos; Auditu, qui est per aures: Odoratu, qui est per nares; Gustu,& sermone, quę sunt ab ore: Tactu, qui etsi toto corpore fusus sit, tamen in manibus potissimùm viget: Libidine,& voluptate, quarum sedes in renibus est: Ingressu,& motu locali, qui à pedibus ortum habet.

De præparatione ad hoc sacramentum. Num.3.

Num.11. REquiriturne præparatio ad hoc sacramentum suscipiendum? Resp. Requiritur.

Num.12. Quare hoc? Resp. quia confert gratiam, quæ in suscipiente requirit præparationem.

Num.12. Quænam est hæc præparatio? Respon. Primò oportet remouere illa, quæ impediunt susceptionem gratiæ: Secundò, Obtinere ea, quæ ad illam suscipiendam disponunt.

Num.12. Quod est gratiæ impedimentum? Resp. peccatum mortale, quod pęnitentia debet tolli.

Num.12. In infirmo pœnitentiæ sacramentum debet præcedere Extremam vnctionem? Respon. ait Catech. seruanda est Catholicæ Ecclesiæ perpetua consuetudo, vt antè Extremam vnctionem Pœnitentiæ, & Eucharistiæ sacramentū administretur.

Num.12. Quęnam dispositio requiritur in suscipiente hoc sacramentum? Resp. Quadruplex. Prima Fidei, Secunda Spei, Tertia desiderij huius sacramenti, & effectus illius, quod pertinet ad charitatem. Quarta deuotionis,& reuerentiæ.

Num12. Quam fidem ægroti habere debent: Resp. ait Catec. infirmus debet se præbere sacerdoti vngendum ea fide, qua olim, qui ab Apostolis sanandi erant, seipsos offerre consueuerant.

Num.12. Quæ spes? Resp. ait Catech. Infirmus debet in primis sperare,& expetere salutem animæ, deinde corporis valetudinem: sed hanc cum illa adiunctione. Si ea ad æternam gloriam profutura sit.

Quan-

Quanta debet esse hæc spes? Resp. ait Catech. Nec verò fideles dubitare debent, quin sanctę illæ, & solennes preces à Deo audiantur, quibus sacerdos non suam, sed Ecclesiæ, & domini Nostri Iesu Christi personam gerens vtitur.

Quid debet desiderari in hoc sacramento? Resp. effectus, idest salus animæ, & corporis vt dictum est. *Num. 12.*

Quomodo Parochi poterunt inducere fideles ad hoc desiderium? Resp. Ostendendo illis, quod in discrimine vitæ constitutis acrior pugna instat, & vires tum animæ, tum corporis minores sunt, & deficiunt. *Num. 12. Sess. 14. c. 2. & proe. de ex. vnc. Sess. 24. ca. 7. R.*

Qua religione est suscipiendum? Resp. Conc. Trid. & Cath. dicunt cum deuotione, & reuerentia.

De ministro huius sacramenti. Num. 4.

QVis est minister huius sacramenti? Resp. Soli sacerdotes, & est de fide. *Sess. 14. ca. 4. ext. vnc.*

Vnde hoc habetur? Resp. primò ex scriptura; D. enim Iacob. ait Inducāt presbyteros &c. Per presbyteros autē Ecclesia intelligit tantummodo sacerdotes: Secundò, Ex consuetudine, & determinatione catholicæ Ecclesiæ. *C. T. ses. 14 c. 3. can. 4. extr. vnct. C. R. n. 13.*

Quilibet sacerdos potest hoc sacramentum administrare? Resp. Non, sed ex decreto sanctæ Ecclesiæ proprio tantum pastori, qui habet iurisdictionem, vel alteri de illius licentia, concessum est. *Num. 13. Num. 13.*

Quam personam gerit minister huius sacramenti? Respon. Christi, & Ecclesiæ.

De ritibus circa hoc sacramentum. Num. 5.

QVi ritus adhibentur in administratione huius sacramenti? Resp. ait Cat. Maxima pars rituum, qui in hoc sacramēto adhibentur, sunt solēnes præcationes, quibus sacerdos ad ægroti salutem impetrandam vtitur. *Num. 7.*

Hoc sacramentum conficiturne multis precibus? Resp. ait Catech. nullum est aliud sacramentum, quod pluribus precibus conficiatur. *Num. 7.*

Quare hoc? Respon. Quia cum agatur de vita, & salute tum animæ, tum corporis ægrotantis, primò Parochi, *Num. 7.*

chi, deinde omnes qui adsunt debent ex animo orare vt omni studio, & deuotione Dei misericordiæ ægrotantis salutem comendent.

De fructu, seu effectu, & fine huius sacramenti. Cap. 3.

Num. 14. PArochi debent diligenter explicare vtilitates huius sacramenti? Resp. ait Cat. debent, quia per has potissimum fideles ad huius sacramenti vsum allicientur.

Sess. 14. c. 1 ext. vnc. C. R. nu. 14. C. Tr. & C. R. ibid. Quæ sunt istæ vtilitates? Resp. primò confert gratiam, qua peccata, & in primis leuiora, seu venialia remittuntur: ad remissionem enim mortalium Baptismus, & Pęnitentia sunt instituta; hoc autem sacramento mortalia primariò non remittuntur.

Secunda vtilitas est, quod animam à languore, & infirmitate, quam ex peccatis contraxit, liberat; Peccata enim commissa reddunt cor hominis magis pronum ad malum & minus inclinatum ad bonum: & hæc debilitas animæ iam pęnitentia sanatæ dicitur reliquiæ peccatorum, quę reliquiæ in hoc sacramento remittuntur.

C. Tr. & C. R. ibid. Tertia est, quia cor hominis confirmat, nè nimis timore mortis terreatur. Cum enim homini natura insitum sit, vt nihil in rebus humanis æquè, ac mortem pertimescat: constituti in periculo mortis ob triplicem causam maximè timere solent: & primò quidem ex naturali, vt dictum est conditione; Secundò ex memoria præteritorum scelerũ, seu ex grauissima conscientiæ nostræ accusatione, vt ait sapiens, Venient in peccatorum suorum cogitationem timidi, &c. Tertiò vehementer angere solet cogitatio, quod paulò post stare oporteat ante tribunal Christi, & reddere rationem etiam de omni verbo otioso; vt iudicemur à Christo; & ex his sæpè infirmi maximo timore percutiũtur, & exagitãtur, à quo virtute huius sacramẽti liberãtur.

Num 14. Quarta est, quia hoc sacramentum non solum liberat à dicto timore, tristitia, & perturbatione, sed etiam gaudium, & lætitiam ægroto confert, ita vt reddat illum paratum ad libenter reddendum depositum nostrum, & vitam nostram, si dominus illam voluerit repetere.

Quinta est, quia subministrat fidelibus arma, & vires,

qui-

quibus infirmus diaboli vim, & impetum frangere, & illi fortiter repugnare possit; Et hæc vtilitas omnium maxima potest videri. Cum enim diabolus tempore mortis multò acrius contra hominem pugnet, inducendo, si fieri possit, vt de Dei misericordia desperet, omnino maxima est vtilitas huius sacramenti, quod in tanto periculo speciale conferat auxilium erigendo mentem infirmi ad spē bonitatis diuinæ. *C.T. ses. 14 pro ext. Vnct. & c. 2. C.R. n. 15*

Sexta est, quia virtute huius sacramenti infirmus leuius, & facilius fert incommoda, & dolores quos secum infirmitas ferre solet. *Ses 14. pro. & c. 2. ext. vnct. C.R. n. 15. C.R. n. 16. C.T. vbi supra.*

Septima est, quia sæpè sanitas per hoc sacramentum confertur; quod si aliquando non confertur, hoc ex triplici causa prouenire potest; Prima est, quia ad salutem animæ, vel ad futuram gloriam aliter expediat, in hoc enim sacramento certò efficitur sanitas animæ; corporis verò nonnisi in ordine ad animam, Secunda est, quia vel administrans, vel suscipiens hoc sacramentum infirmi in fide sunt, ad obtinendam enim sanitatem corporalem requiritur fides, quia vt habetur Matt. 13. & Mar. 6. Dominus apud suos multas virtutes non fecit propter incredulitatem illorum. Tertia causa est, quia modo non sunt necessaria miracula, sicut fuerunt initio nascentis Ecclesiæ, & ideo nunc non semper, vel frequenter restituitur sanitas corporis in hoc sacramento.

De modo tradendi doctrinam huius sacramenti.

Num. 16. & num. 1.

Parochi debent docere populos ea, quę pertinent ad hoc sacramentum? Resp. debent ea ratione, qua dictum fuit ab initio.

Quomodo possunt diuidere sermonem de pertinentibus ad hoc sacramentum? *Resp.* Sic possunt facere tres sermones. In primò explicabunt doctrinam primi capitis, in secundo secundi, in tertio tertij. Illa enim diuisio realis est. *Nũ. 1. Sess. 14. ca. 7. R.*

Quo tempore possunt de hoc sacramento loqui? *Resp.* Cum multi reperiuntur infirmi, vel cum contingit tractare de morte, semper autem de sacramentis agere licet, sed præcipuè dum debent administrari.

DO-

DOCTRINAM Sacri Concilij Trid. & Catech. Romani.

DE SACRAMENTO Ordinis.

De necessitate, & vtilitate doctrinæ huius sacramenti.

Num. 1. DOctrina de Ordinis sacramento est necessaria *Resp.* est.

Num. 1. Quare hoc? *Resp.* Quia Sacramenta ad salutem sunt necessaria; absq; autem Ordinis sacramento vel illa confici, & administrari nõ possunt: vel certè solemnem cæremoniam, ac religiosum quendam ritum ac cultum illis debitum non habebunt.

Num. 1. Debet à Parochis tradi hæc doctrina magna diligentia? *Resp.* ait Catech. debet maxima.

Num. 1. Quibus vtilis est hæc doctrina? *Resp.* Primo Parochis, & his, qui ad ordines sunt promoti, vt intelligant in quo gradu sint constituti, & quæ virtutes, atq; functiones illis conneniant: Secundò his, qui debent promoueri ad ordines, vt intelligant quales esse debeant, qui in sortem domi sunt vocandi: & ideo cognitionem percipiant earum rerum, quibus ad vlteriores gradus viam sibi munire possint: Tertiò omnibus fidelibus, vt sciant, quo honore digni sint Ecclesiæ ministri: & si contingat parentes habere liberos, quos velint destinare ad Ecclesiæ ministerium: vel ipsi liberi se sponte offerunt: vt sciant quæ præcipuè huius rei gratia facienda sint.

Quando hæc doctrina tradenda est? *Resp.* potissimum cum sacræ ordinationes habendæ sint.

Diuisio tractationis.

QVomodo potest diuidi tractatio? *Resp.* difficillimũ est facere realem diuisionem; & Catec. non tractat de

de hoc sacramento per modum doctrinæ, vt facit in alijs: sed moralem quasi de illo tractationem instituit: Et primò agit in generali de hoc sacramento Ordinis; Postea de singulis ordinibus tractat: demum aliqua etiam in generali de illo proponit.

In gratiam facilioris doctrinę, quę diuisio fieri potest? Resp. Talis videtur esse opportuna.

Primò de Ordinis sacramento in generali.

Secundò de singulis ordinibus in particulari, & eorum cæremonijs.

Tertiò de susceptione, & administratione ordinum dictorum, & est conformis Catechismo.

Quid debet tractari de srcramento ordinis in generali? Respon.

Primo de nomine, & diffinitione.

Secundò de materia, forma, & efficiente.

Tertio de fine sacramenti, idest de sacris functionibus, de ministris, & eorum numero, & sufficientia: de duplici effectu, gratia, & charactere, de numero, & differentia ordinum.

De nomine ordinis. Cap. I.

QVid significat hoc nomen Ordo? Resp. ait Catechismus. Est enim Ordo, si propriam eius vim, & notionem accipiamus, Dispositio superiorum, & inferiorum rerum, quę inter se ita aptæ sunt, vt vna ad alteram referatur: idest ordo est congrua, & apta dispositio rerum, ita vt inter se vna sit superior, alia inferior. *Num. 9.*

Quare tali nomine Ecclesia vtitur ad significandũ hoc sacramentum? Resp. Primò ad significandum dignitatem eorum, qui ad ordines sunt promoti; nempe quod supra populum sunt; Secundò ad ostendendum varios esse gradus ministrorum; & varia esse genera functionum in Ecclesia, quæ tamen omnia certa ratione, & ordine distributa, & collocata sunt. *Ibidem.*

De diffinitione sacramenti Ordinis. Num. 2.

QVomodo diffinitur sacramentum Ordinis? Resp. sic Ordo est signaculum quoddam Ecclesiæ, per quod spi- *3. p. q. 3. ar. 2. sup.*

spiritualis potestas traditur ordinato.

Ex D. T. 3. p. q. 34. Hæc diffinitio est perfecta? Respon. potest dici perfecta, quia exprimit quatuor causas Ordinis. Causa efficiens significatur per illud verbum, Ecclesia; Episcopus enim qui confert ordinem, est minister Ecclesiæ, & ordinato tribuit Ecclesiæ potestatem, quam ipse habet. Causa materialis, & formalis denotantur per illud verbum signaculum; est enim idem quod signum; illud autem quod in ordine signum est, sunt materia, & forma, quæ res sensibiles sunt, & denotant potestatem ordinato collatam. Illud verò Verbum, per quod traditur, significat virtutem, & efficientiam sacramenti Ordinis, idest materiæ, & formæ, quæ non solum significant, sed efficiunt. Illud, spiritualis potestas traditur ordinato, declarat causam finalem; Finis enim sacramenti Ordinis est duplex, vnus est constituere ministros in Ecclesia, & hoc notatur per illud verbum Ordinato: ordinatus enim est, qui ad aliquod ministerium est destinatus, præcipuè si tale ministerium dicat gradum, & excellentiam: Alter finis est ordinatis ministris conferre spiritualem, & opportunam ministerio potestatem, & hoc significatur per illud verbum: Spiritualis potestas traditur; rectè ergo tradita diffinitio est.

De materia sacramenti ordinis. Num. 3.

3. p. q. 34. art. 5. sup. QVænam est materia sacramenti Ordinis? Respon. illud quod ab Episcopo porrigitur tangendum ab ordinato.

Ibidem. ar. 5. ad 3. Est de necessitate sacramenti, quod ista materia tangatur? Resp. D. T. primò dicit non esse de necessitate, postea perpendens illud verbum Episcopi, Accipe, per quod videtur requiri tactus relinquit ferè dubium, quod necesse sit tangi, & ideo tutius est, vt tangatur.

De forma sacramenti Ordinis. Num. 2.

5. p. q. 34. a. 4. ibid. ar. 4. & 5. sup. QVænam est forma huius sacramenti? Resp. Verba ab Episcopo prolata.

Quare Episcopus profert verba formæ per modum impera-

peratiui? Resp. Quia sicut à Christo deriuatur potestas in Episcopum, ita ab Episcopo deriuatur in ordinatum per sacramentum ordinis: & ideo profert formam per modum imperatiui.

De fine sacramenti ordinis. Cap. III.

QVid debet considerari circa finem huius sacramenti? Resp. duo. Primum quis sit finis sacramenti ordinis. Secundum an ipsum sacramentum sit medium accommodatum ad dictum finem.

Quis est finis sacramenti ordinis? Resp. Instituere, & consecrare dignos, & idoneos ministros ad sacrificiū Missæ celebrandum. Num. 8. & 12.

Circa hunc finem quid debet considerari? Resp. Quatuor. Primum quæ sint functiones, & ministeria, ob quæ ministri in hoc sacramento instituuntur.

Secundum qui, quot, & quales sint, & esse debeant dicti ministri.

Tertium de gratia, & charactere.

Quartum de ipsomet Ordinis sacramento, & illius virtute.

De functionibus sacris. Num. 2.

QVæ sunt sacræ, & Ecclesiasticæ functiones, ob quas sacramentum ordinis est institutum? Resp. quatuor. Prima est dignè offerre sacrificium Deo, seu dignum, & publicum cultum præbere illi; & ad hanc singuli ordines diriguntur iuxta gradum suum: Secūda est fungi officio internuncij, seu mediatoris inter Deum, & populum: & hæc est propria sacerdotis, cui inferiores ministri iuxta gradum suum deseruiūt: Tertia est conficere, & administrare sacram Eucharistiam; & est propria Sacerdotis, sed adiuuant illum in hoc alij ministri. Quarta est docere, & gubernare populum Dei; Illumq; ad æternam beatitudinem dirigere; & est propria sacerdotis, sed aliqua ratione cæteris ministris, qui legunt, vel cātant publicè, communicatur. Nu. 12. & C.T. sess. 23. c. 3. C. R. nu. 25. Num 34. nu 67. 25.

Sacramentum Ordinis est institutum ob has functiones?

nes? Resp. ita est, quia propter has functiones exercēdas ministri ordinantur, & consecrantur.

De sacris Ministris. Num. 3.

Sess. 23. initio. C. R. n. 8
MInistri sunt necessarij, vt istæ functiones exerceantur? Resp. Sunt, quia vbi non est agens, ibi actio non est, & Concilium Trid. ex eo, quòd datur sacrificium, probat dari sacerdotium.

C. R. nu. 8. 34. & alibi
Quas conditiones debent habere isti ministri? Resp. Quatuor, prima quod sint publicæ personæ, Secūda, quod sint gratæ Deo; Tertia, quod sint dignè ad tantum munus obeundum; Quarta, quòd sint idoneæ, idest habeant facultatem faciendi quod opus est.

Ex nu. 8. et ex ses. 23. cap. 1.
Quare debent esse personæ publicæ? Resp. Quia dictę functiones publicæ sunt; fiunt enim pro toto populo, & cultus publicus Deo debetur; qui sine ministro publico esse non potest.

Num. 34.
Cur debent esse gratæ Deo? Resp. Quia cultus non esset gratus Deo, saltem respectu illius personæ.

ex nu. 34. Ibidem.
Cur dignæ? Resp. quia inhonoratur ministerium, quòd peragitur ab indigno.

Cur idoneæ? Resp. quia nemo rectè facit illud, quod virtutem, & facultatem suam excedit.

Ex num. 8. & 34.
Quid intendit facere sacramentum ordinis quò ad hos ministros? Resp. Duo: Primò constituere, & consecrare istos ministros. Secundò tradere illis quatuor conditiones requisitas, quæ dictæ sunt.

De numero ministrorum, & ordinum. Num. 4.

Sess. 23. c. 2
QVot sunt ministri? Resp. Septem. Hostiarius, Lector, Exorcista, Acolitus, Subdiaconus, Diaconus, Sacerdos.

ibid. & C. R. nu. 12.
Quomodo scitur tot esse ordines, & ministros: Resp. C. T. ait De præsbytero, & Diacono sciri, quia sacrę litteræ de illis testantur, & apertam mentionem faciunt: de alijs scitur, quia ab ipso Ecclesiæ initio dictorum ordinū nomina, atque vniuscuiusque propria ministeria in vsu fuisse cognitum est.

Cur

Cur septem sunt ordines? Resp. ait Conc. quia tot ministri sunt necessarij. *Sess. 23. c. 2*

Quomodo tot ministri sunt necessarij? Resp. quia tot functiones, & tot ministeria in sacrificio Missæ adhibere conueniens est. *Sess. 13. c. 2*

Quare conuenit tot ministeria adhibere? Resp. Côc. ait ob duas rationes. Quarum primam ita explicat Cum diuina res sit tam sancti sacerdotij ministerium consentaneum fuit, quò dignius, & maiori cum veneratione exerceri posset, vt in Ecclesiæ ordinatissima dispositione plures, & diuersi essent ministrorum ordines, qui sacerdotio ex officio deseruirent: Aliam verò rationem tangit his verbis, quæ immediatè sequuntur. Ita distributi, vt qui iam clericali tonsura insigniti essent, per minores ad maiores ascenderent. Vbi apertè dicit tot ordines, & ministros dari, quia magno domino, nempe Deo, & magno ministerio exhibito illi, nempè sacrificio filij sui multitudo ministrorum conueniens est, sicut in aulis Regum videmus, similiter quia homo cum sit vilis creatura, non debet ad tantum ministerium nisi per gradus promoueri. *ibid.*

De sufficientia horum ordinum, seu ministrorum, Num. 5.

Isti septem ordines, vel ministri sufficiunt ad sancti Sacerdotij ministerium? Resp. Sufficiunt. *Num. 12.*

Quomodo probatur sufficientia? Resp. ait Cate. per ea ministeria, quæ ad sacrosanctum sacrificium Missæ, & ad Eucharistiam vel conficiendam, vel administrandam, cuius causa præcipuè sunt instituta, necessaria videntur. *Num. 12.*

Quot ministeria sunt necessaria ad ea, quæ dicta sunt? Resp. ait D. Tho. quatuor; primum est conficere, & administrare Eucharistiã, vt dictum est; Secundum parare materiam, & ea quæ sunt necessaria ad conficiendum, & administrandum, quæ dicta sunt. Tertium disponere præsentem populum in interiori: vt dignè, & deuotè huic sacrificio intersit. Quartum gerere curam exteriorem tum Ecclesiæ, tum personarum, & rerum, quæ sunt in Ecclesia, uel pertinent ad Ecclesiam. *3. p. qu. 37. art. 2. sup.* *ibid.*

Quinam ad hæc ministeria destinantur? Resp. ait. D.

Tho. ad primum ministerium destinantur duo ministri sacerdos, vt principalis; diaconus, vt minister, & adiutor, sacerdotis; & sub illo constitutus. Ad secundum destinantur duo alij ministri, Primus est Subdiaconus, qui debet parare materiam Eucharistiæ in vasis sacris, & etiam ipsa vasa, & linteamina sacra, demum omnia, quæ requirit Diaconus. Alter est Acolitus, qui, debet parare materiam in vasis non sacris, & seruire Subdiacono, sicut ipse seruit Diacono. Ad tertium duo ministri destinãtur, Exorcista, qui remouet impedimentum dæmonis per inuocationem diuini nominis, & Lector qui lectione præparat mentes fidelium. Ad quartum Hostiarius destinatur. ad quem spectat curare, vt omnia quæ pertinent ad Ecclesiam, decenter fiant.

De distinctione, & differentia horum ordinum. Num. 6.

Sess. 23. c. 2 C.R. n. 12. ISti ordines conueniunt, & differunt inter se? Resp. ita est.

3. p. qu. 37. ar. 3. sup. Num. 34. & 19. Quomodo conueniunt? Resp. Primò omnes sunt ordines. Secundò omnes quatenus ordines sunt, sacri etiã existunt, & sacramentum dici possunt. Tertiò omnes imprimunt gratiam, & characterem. Quartò constituunt singuli vnum ministrum.

Quomodo differunt? Resp. Primò singuli ordines cõferunt gratiam, & characterem sub ratione speciali, & sibi propria. Secundò alij sunt maiores, & sacri, alij sunt minores, & non sacri.

Num. 12. Qui sunt ordines maiores, & sacri? Resp. Sacerdotium, Diaconatus, Subdiaconatus.

Num. 19. Quare dicuntur maiores? Respon. Quia maiora illis incumbunt ministeria.

3. p. qu. 37. art. 2. sub. Quare dicuntur sacri? Resp. Primò respectu materiæ, quia possunt tangere res sacras. Secundò respectu voti castitatis, & obligationis officij diuini, vnde sunt Deo specialiter mancipati.

Num. 12. Cur reliqui dicuntur minores? Resp. quia minora ministeria illis incumbunt.

D. T. vbi sup. Cur dicuntur non sacri? Resp. quia non possunt tangere res sacras.

De

De vnitate sacramenti Ordinis. Num. 7.

ISti septem ordines sunt vnum, an plura sacramenta? Resp. Conc. Trid. ait sunt vnum. Ex ses. 7. c. 1. & 23. c.

Quomodo sunt vnum, si septem sunt? Resp. Sunt vnũ primò ratione finis; omnes enim habent eundem finem, nempè sacrificium Missæ, & Eucharistiam conficere, & administrare: Secundò ratione perfectionis, quia sacramentum ordinis in sacerdotio tantùm suam recipit perfectionem. 2. Ses. 23. c. 2. C. R. nu. 12. et n. 34.

Singuli ordines conferunt gratiam, & imprimunt characterem? Resp. ita est. Ex C. R. nu. 34. C. R. ib.

Sunt septem characteres distincti? Resp. Quadam ratione sunt distincti, quia singuli ordines specialem conferunt potestatem: quadam ratione sunt vnum, quia ad vnum omnes sunt ordinati.

De sacramento tantùm, re, tantùm, & vtroque. Num. 8.

QVid est sacramentum tantum in ordine? Resp. materia, & forma.

Quare sunt sacramentum? Resp. Quia illis conuenit diffinitio sacramenti.

Quid est res tantum? Resp. Gratia.

Quid res, & sacramentum? Resp. Character.

De effectu sacramenti Ordinis idest gratia, & Charactere. Num. 9.

QVis est effectus huius sacramenti? Resp. Gratia, & Character. Num. 34.

Quare talis est effectus? Resp. quia sic conuenit fini huius sacramenti. Ibidem.

Quomodo conuenit fini? Respon. Finis huius sacramenti est constituere dignos, idoneos, publicos, & Deo gratos ministros, vt dictum est: & gratia, & Character hoc faciunt. Ex nu. 34. 3. p. qu. 63. art. 3.

Quomodo faciunt? Respon. Character facit idoneos,

quia dat potestatem, facit etiam publicos ministros, quia character est quædam participatio sacerdotij Christi, vt ait D.T. quòd sacerdotium publicum ministerium est, Gratia verò facit illos dignos, & gratos Deo; vnde effectus bene fini respondent.

C.R.n.34. Isti duo effectus sufficiunt ad ministros constituendos? Resp. Sufficiunt, quia per ipsos ministri legitimi, & cũ debitis qualitatibus instituuntur, & consecrantur.

Sacramentum ordinis habet vim efficiendi gratiam, & characterem? Resp. habet.

Num.34. Circa effectum sacramenti ordinis suntne multa considerandà? Resp. Quantum pertinet ad characterem expedit nonnulla considerare.

Quæ sunt? Resp. Primò de duplici Corpore Christi vero, & mistico. Secundò de duplici potestate ordinis, & iurisdictiones. Tertiò de duplici claui scientiæ, & potestatis. Quartò de iurisdictione, eiusq; differentia à c a u i s. Quintò de duplici iurisdictione ordinaria, & delegata, & de illius necessitate. Hęc enim ad effectum sacramenti ordinis pertinentia sunt.

De Corpore Christi, vero, & mistico.
Num. 10.

Num.6.

QVotuplex est Corpus Christi? *Resp.* Duplex aliud verum, aliud misticum.

Ibidem. Quod est Corpus Christi verum? *Resp.* Est illud quod

Ibidem. in sacra Eucharistia continetur.

nu.5. & 6. Quid est Corpus Christi misticum? *Resp.* Est Eccl.

In sacramento Ordinis datur potestas in Corpus Christi verum, & misticum? Resp. datur, vt in singulis ordinibus dicetur.

De duplici potestate ordinis, & iurisdictionis.
Num. 11.

Num.6.

QVotuplex est potestas, quæ Ecclesiæ, & eius ministris data est? Resp. ait Catec. duplex, alia ordinis,

nu.6.7.11. alia iurisdictionis.

Quid est potestas ordines? Resp. ait Catec. est potestas

stas? quæ ad verum Christi Domini corpus in sacrosancta Eucharistia refertur, idest per hanc potestaté sacerdotes, & ministri possunt facere, iuxta gradum suum, omnia quæ facienda sunt adhoc, vt sacra Eucharistia conficiatur Deo offeratur, & fidelibus administretur.

Quid est potestas iurisdictionis? Resp. ait Catec. est potestas data sacerdoti super Corpus Christi misticum, & ad illam spectat Christianum populum gubernare, & moderari, & ad eternam, cœlestemque beatitudinem dirigere. *Num. 6.*

Potestas, quæ datur vnicuique sacerdoti, ligandi, & absoluendi est ordinis an iurisdictionis? Respon. Potestas ligandi, & soluendi dupliciter potest considerari; vno modo, quatenus hæc potestas datur sine materia idest sine populo, aut subditis in quos exerceatur; & sic est potestas ordinis, & datur cuique sacerdoti in sua ordinatione: Alio modo cõsideratur quatenus dictæ potestati ordinis subijcitur materia, & populus, in quem talis potestas exerceatur: & hæc dicitur potestas iurisdictionis, & non datur cuicunque sacerdoti, sed tantum illi, cui subijciuntur fideles, vt possint ab illo absolui, atque ita Parochus non sacerdos habet potestatem iurisdictionis, & non ordinis: Sacerdos non Parochus, nec admissus ad confessiones habet potestatem ordinis, & non iurisdictionis; Parochus qui sit Sacerdos habet vtramque. *Sess. 14 c. 7 & C. R. de p. nu. 56.*

Potestas ligandi, & soluendi quomodo est potestas ordinis, cum pertineat ad corpus Christi misticum? Resp. pertinet ad corpus Christi misticum in ordine ad Eucharistiam, quia isti potestas data est ad præparandum populum fidelem, vt dignè Eucharistiam percipiat. *C. R. de pa. n. 56. & de sac. or. n. 7.*

De duplici claui scientiæ, & potestatis.
Num. 12.

Ex C. R. de pa. n. 56. de or. nu. 34. Ex C. T. sess. 14. c. 7. etc. 15. ex locis citat.

POtestas quam habent ministri Ecclesiæ præcipuè sacerdotes habet plura nomina? Resp. habet, & præcipuè quatuor; Primum est character. Secundum potestas ordinis. Tertium potestas iurisdictionis. Quartum clauis scientiæ, & potestatis.

Differunt inter se? Resp. Differunt, omnes enim or-

dines habēt Characterem, & potestatem sui ordinis, Omnes sacerdotes habent Characterem, & potestatem ordinis sacerdotalis, & claues scientiæ, & potestatis, sed non omnes habent iurisdictionem.

C.R.n.6.7. Potestas ordinis sacerdotalis differtne à clauibus scientiæ & potestatis? Resp. differt, quia claues dicunt potestatem ligandi, & soluendi: & ideo in ordine ad fideles considerantur: potestas autem Ordinis dicit tum potestatem clauium; tum etiam illam potestatem, quę directè ad corpus Christi verum est ordinata.

C.R. de pa. nn. 44. Clauis, & potestas distinguuntur? Respon. Non, sed idem sunt, si de potestate ligandi, & soluendi intelligatur. Clauis enim non est aliud, quam potestas cœlum aperiendi, quod fit per remissionem peccatorum.

Quot sunt claues? Resp. Duæ, vna scientiæ, alia potestatis.

2.p.q.17.a. 3.sup. ibid. Sunt duæ, an vna potestas? Resp. vna tantum, quia ad vnum effectum, & finem ordinantur.

C.R. de p. 44.3.p.q.17 ar.3.sup. Quis est iste finis, vel effectus? Resp. Aperire cœlum, & à peccatis homines liberare.

Quare duæ sunt claues, si finis, & effectus vnus est? Respon. ad hunc finem obtinendum duo actus in sacerdote sunt necessarij: vnus est, vt examinet an iste, vel ille dignus sit, vt absoluatur; alter est, vt verè, & efficaciter illum absoluat.

Ibidem. Quare est necessarium facere ista duo? Resp. Quia potestas ligandi, & soluendi requirit, vt videatur, an quis debeat ligari, vel absolui; hoc autem requirit discussionem causæ, & examen rei. sicut faciunt iudices omnes: ideo prius oportet per clauem scientiæ examinare, postea per clauem potestatis iudicare, quia sic iuditium iustum, & rectum erit.

3.q.q.19. art.3.sup. Omnes sacerdotes habent vtranque clauem? Resp. omnes omnino.

3.p.qu.17. art.3.sup. Quomodo indocti habent clauem scientiæ? Resp. aliud est habere clauem scientiæ, aliud est habere scientiam: omnes sacerdotes habent clauem scientiæ, sed non omnes scientiam.

Ibidem. Quomodo quis potest habere clauem scientiæ, & non scientiam? Resp. Clauis scientiæ non est aliud, quam

potestas examinandi reum, & causam illius, potest autem esse, quod aliquis habeat potestatem examinandi reum, & non habeat scientiam veluti iudex indoctus, & aliquis habeat scientiam, & non potestatem, veluti persona priuata, quæ huius rei perita sit, & idem de sacerdote dici potest,

De vsu clauium. Num. 13

QVilibet sacerdos habet vsum clauium? Resp. Quilibet sacerdos habet claues, sed non quilibet habet vsum illarum. 3. p. q. 20. art. 1. sup. *Sess. 14. c. 7.*

Quid est vti clauibus? Resp. Est actu absoluere, vel ligare. *ibid.*

Quid requiritur adhoc vt sacerdos possit vti clauibus? Resp. ait Conc. vt habeat subditos sibi saltem in foro cōscientiæ. *Sess. 14. c. 7*

Quomodo fideles efficiuntur subditi sacerdoti? Resp. ait Conc. per iurisdict. ordinariam, vel subdelegatam.

De iurisdictione, eiusque diuisione, ac necessitate. Num. 4.

IVrisdictio est necessaria ad hoc, vt sacerdos clauibus vti possit? Resp. Omnino. *ibid.*

Quid est iurisdictio? Resp. Est facultas dicendi ius alicui, idest diffinitiuè, & iudicialiter determinandi an fecerit rem iustam. *Sess. 14. c. 7*

In quos habetur hæc iurisdictio? Resp. Tantùm in subditos, ait Concilium.

Quotuplex est iurisdictio? Resp. Duplex ordinaria, & subdelegata.

Quid est ordinaria? Resp. Est potestas iam dicta, cum facultate illam alteri communicandi. *Sess. 14. c. 7*

Qui habent hanc ordinariam? Resp. Papa in omnes fideles, & in toto orbe; Episcopus in sua diœcesi, & in suos diœcesanos: Parochus in sua Ecclesia, & in Parochianos.

Quid est iurisdictio delegata? Resp. est illa, quæ data est ab Ordinario habente facultatem illam subdelegandi.

Qui possunt subdelegare? Respon. Papa indistinctè.

Episcopus iuxta suam iurisdictionem; Parochus in illos tantum, qui ab ordinario sunt approbati, & circa subditos sibi.

Qui habent hac delegatam iurisdictionem? Resp. religiosi ab Ordinario approbati ad confessiones; & alij, qui ab ordinarijs legitime illam acceperunt.

Omnes ordines ordinantur ad has claues, & ad hãc potestatem? Resp. ita est, quia omnes ministri ordinantur ad hoc, vt fiant sacerdotes, vel vt seruiat sacerdoti in ministerio, quod ipse principaliter agit: & ideo in singulis ordinibus imprimitur character, qui est spiritualis potestas ordinata ad summum ministerium, & ad summam potestatem, quæ in sacerdote reperitur.

De singulis Ordinibus in particulari.
CAP. II.

Tractandum est de singulis ordinibus in particulari? Resp. necesse est, & Catechismus hoc facit.

Quid debet de singulis considerari? Respon. Primò de nomine. Secundò de materia. Tertiò de forma. Quartò de effectu. Quintò de officio, seu fine. Sextò de obligationibus si quæ sunt. Septimò de ritibus, qui in conferendo, & suscipiendo ordine adhiberi solent.

De Prima Tonsura.

Ex C.R. *Num. 13.* QVid significat prima Tonsura? Resp. Tonsura dicitur quasi Tonsio, capilli enim tondentur in illa, dicitur verò Prima, quia ante omnes ordines prima conferri solet.

Num. 13. Prima Tonsura estne ordo? Resp. non, sed præparatio ad ordines.

Num. 13. Quomodo appellatur qui suscepit illam? Resp. Clericus quia accipit in sortem, & hæreditatem suam dominum, vt est à tali nomine significatum.

Ibidem. Quis est finis Primæ tonsuræ? Resp. Primò deputare

Cle-

Clericum ad cultum diuinum, & numerare illum in sortem domini. Secundò disponere, & præparare illum ad ordines.

Quis primò instituit Tonsuram? Respon: ait Catech. Apostoli, vt habetur ex Dionysio Areopagite, D. Aug. & D. Hieron. Et primus omnium S. Petrus dicitur illam instituisse in memoriam coronæ spineæ impositæ capiti Christi. *Num. 14.*

Quænam est materia? Resp. Propriè non habet materiam; sed loco materiæ sunt capilli, qui tondentur. *Num. 13.*

Quare tondentur capilli? Resp: Ad significandum, quod sicut capilli, qui sunt pars corporis superuacanea, tondentur, ita anima Clerici debet contemnere res externas, & esse vacua curis humanis. *Num. 14.*

Quænam est forma? Resp. Loco formæ est figura circularis ad modum coronæ. *Num. 14.*

Quid significat species Coronæ? Resp. Primò spineam coronam capiti Christi impositam, vt Clericis significetur, ipsos semper debere speciem, & figuram Christi gerere ante se: Secundò dicitur ab illa significari regiam dignitatem, quæ clerico conuenire videtur; Tertiò dicitur etiam significare perfectionem vitæ, quæ clerico conuenit, figura enim circularis perfectissima est. *Ibidem.*

Hæc corona debetne esse in omnibus ordinibus æquè lata? Respon. Non, sed altior ordo maiorem illam debet habere. *Num. 19.*

Super pelliceum, quod Clerici gerunt, quid significat? Resp. Virtutem, & perfectionem quæ in Clerico esse debet. Albedo enim significat puritatem: Extensio, & amplitudo illius dilatationé charitatis, & boni odoris. Quòd verò alijs vestibus superponatur significat clericum debere superuestiri maiori perfectione.

Quid significat longa vestis vsque ad pedes? Respon: perfectionem maiorem vitæ.

Quid significat biretum in modum crucis? Resp. Crucē Christi, & mortificationem carnis in illud deferente.

De ordine Hostiariatus.

A Quo desumitur nomen Hostiarij? Resp. Ab hostio, quod debet custodiri ab Hostiario. *Num. 15.*

Quæ-

nes? Resp. ita est, quia propter has functiones exercēdas ministri ordinantur, & consecrantur.

De sacris Ministris. Num. 3.

Sess. 23. initio. C.R.n. 8 MInistri sunt necessarij, vt istæ functiones exerceantur? Resp. Sunt, quia vbi non est agens, ibi actio non est, & Concilium Trid. ex eo, quòd datur sacrificium probat dari sacerdotium.

C.R.nu. 8. 34. & alibi Quas conditiones debent habere isti ministri? Resp. Quatuor, prima quod sint publicæ personæ, Secūda, quod sint gratæ Deo; Tertia, quod sint dignè ad tantum munus obeundum; Quarta, quòd sint idoneæ, idest habeant facultatem faciendi quod opus est.

Ex nu. 8. et ex ses. 23. cap. 1. Quare debent esse personæ publicæ? Resp. Quia dictę functiones publicæ sunt; sunt enim pro toto populo, & cultus publicus Deo debetur; qui sine ministro publico esse non potest.

Num. 34. Cur debent esse gratæ Deo? Resp. Quia cultus non esset gratus Deo, saltem respectu illius personæ.

ex nu. 34. Ibidem. Cur dignæ? Resp. quia inhonoratur ministerium, quòd peragitur ab indigno.

Cur idoneæ? Resp. quia nemo rectè facit illud, quod virtutem, & facultatem suam excedit.

Ex num. 8. & 34. Quid intendit facere sacramentum ordinis quò ad hos ministros? Resp. Duo: Primò constituere, & consecrare istos ministros. Secundò tradere illis quatuor conditiones requisitas, quæ dictæ sunt.

De numero ministrorum, & ordinum. Num. 4.

Sess. 23. c. 2 QVot sunt ministri? Resp. Septem. Hostiarius, Lector, Exorcista, Acolitus, Subdiaconus, Diaconus, Sacerdos.

Quomodo scitur tot esse ordines, & ministros: Resp.
ibid. & C. R. nu. 12. C.T. ait De præsbytero, & Diacono sciri, quia sacrę litteræ de illis testantur, & apertam mentionem faciunt: de alijs scitur, quia ab ipso Ecclesiæ initio dictorum ordinū nomina, atque vniuscuiusque propria ministeria in vsu fuisse cognitum est.

Cur

Cur septem sunt ordines? Resp. ait Conc. quia tot ministri sunt necessarij. *Sess. 23. c. 2*

Quomodo tot ministri sunt necessarij? Resp. quia tot functiones, & tot ministeria in sacrificio Missæ adhibere conueniens est. *Sess. 13. c. 2*

Quare conuenit tot ministeria adhibere? Resp. Cõc. ait ob duas rationes. Quarum primam ita explicat Cum diuina res sit tam sancti sacerdotij ministerium consentaneum fuit, quò dignius, & maiori cum veneratione exerceri posset, vt in Ecclesiæ ordinatissima dispositione plures, & diuersi essent ministrorum ordines, qui sacerdotio ex officio deseruirent: Aliam verò rationem tangit his verbis, quæ immediatè sequuntur. Ita distributi, vt qui iam clericali tonsura insigniti essent, per minores ad maiores ascenderent. Vbi apertè dicit tot ordines, & ministros dari, quia magno domino, nempe Deo, & magno ministerio exhibito illi, nempè sacrificio filij sui multitudo ministrorum conueniens est, sicut in aulis Regum videmus, similiter quia homo cum sit vilis creatura, non debet ad tantum ministerium nisi per gradus promoueri. *ibid.*

De sufficientia horum ordinum, seu ministrorum, Num. 5.

Isti septem ordines, vel ministri sufficiunt ad sancti Sacerdotij ministerium? Resp. Sufficiunt. *Num 12.*

Quomodo probatur sufficientia? Resp. ait Cate. per ea ministeria, quæ ad sacrosanctum sacrificium Missæ, & ad Eucharistiam vel conficiendam, vel administrandam, cuius causa præcipuè sunt instituta, necessaria videntur. *Num. 12.*

Quot ministeria sunt necessaria ad ea, quæ dicta sunt? Resp. ait D. Tho. quatuor; primum est conficere, & administrare Eucharistiã, vt dictum est; Secundum parare materiam, & ea quæ sunt necessaria ad conficiendum, & administrandum, quæ dicta sunt. Tertium disponere præsentem populum in interiori: vt dignè, & deuotè huic sacrificio intersit. Quartum gerere curam exteriorem tum Ecclesiæ, tum personarum, & rerum, quæ sunt in Ecclesia, uel pertinent ad Ecclesiam. *3. p. qu. 37. art. 2. sup.* *ibid.*

Quinam ad hæc ministeria destinantur? Resp. ait. D.

Q Tho.

Tho. ad primum ministerium destinantur duo ministri sacerdos, vt principalis; diaconus, vt minister, & adiutor, sacerdotis; & sub illo constitutus. Ad secundum destinantur duo alij ministri, Primus est Subdiaconus, qui debet parare materiam Eucharistiæ in vasis sacris, & etiam ipsa vasa, & linteamina sacra, demum omnia, quæ requirit Diaconus. Alter est Acolitus, qui, debet parare materiam in vasis non sacris, & seruire Subdiacono, sicut ipse seruit Diacono. Ad tertium duo ministri destinãtur, Exorcista, qui remouet impedimentum dæmonis per inuocationem diuini nominis, & Lector qui lectione præparat mentes fidelium. Ad quartum Hostiarius destinatur. ad quem spectat curare, vt omnia quæ pertinent ad Ecclesiam, decenter fiant.

De distinctione, & differentia horum ordinum. Num. 6.

Sess. 23. c. 2 *C. R. n. 12.* *3. p. qu. 37. ar. 3. sup.* *Num. 34. & 19.* ISti ordines conueniunt, & differunt inter se? *Resp.* ita est.

Quomodo conueniunt? Resp. Primò omnes sunt ordines. Secundò omnes quatenus ordines sunt, sacri etiã existunt, & sacramentum dici possunt: Tertiò omnes imprimunt gratiam, & characterem. Quartò constituunt singuli vnum ministrum.

Quomodo differunt? Resp. Primò singuli ordines cõferunt gratiam, & characterem sub ratione speciali, & sibi propria. Secundò alij sunt maiores, & sacri, alij sunt minores, & non sacri.

Num. 12. Qui sunt ordines maiores, & sacri? Resp: Sacerdotium, Diaconatus, Subdiaconatus.

Num. 19. Quare dicuntur maiores? *Respon.* Quia maiora illis incumbunt ministeria.

3. p. qu. 37. art. 2. sub. Quare dicuntur sacri? *Resp.* Primò respectu materiæ, quia possunt tangere res sacras. Secundò respectu voti castitatis, & obligationis officij diuini, vnde sunt Deo specialiter mancipati.

Num. 12. Cur reliqui dicuntur minores? Resp. quia minora ministeria illis incumbunt.

D. T. vbi sup. Cur dicuntur non sacri? Resp. quia non possunt tangere res sacras.

De

De vnitate sacramenti Ordinis. Num. 7.

ISti septem ordines sunt vnum, an plura sacramenta? *Resp.* Conc. Trid. ait sunt vnum. *Ex sess. 7. c. 1. & 23. c.*

Quomodo sunt vnum, si septem sunt? Resp. Sunt vnũ primò ratione finis; omnes enim habent eundem finem, nempè sacrificium Missæ, & Eucharistiam conficere, & administrare: Secundò ratione perfectionis, quia sacramentum ordinis in sacerdotio tantùm suam recipit perfectionem. *2. Sess. 23. c. 2. C. R. nu. 12. et n. 34.*

Singuli ordines conferunt gratiam, & imprimunt characterem? Resp. ita est. *Ex C. R. nu. 34. C. R. ib.*

Sunt septem characteres distincti? *Resp.* Quadam ratione sunt distincti, quia singuli ordines specialem conferunt potestatem: quadam ratione sunt vnum, quia ad vnum omnes sunt ordinati.

De sacramento tantùm, re, tantùm, & vtroque. Num. 8.

QVid est sacramentum tantum in ordine? Resp. materia, & forma.

Quare sunt sacramentum? Resp. Quia illis conuenit diffinitio sacramenti.

Quid est res tantum? *Resp.* Gratia.

Quid res, & sacramentum? Resp. Character.

De effectu sacramenti Ordinis idest gratia, & Charactere. Num. 9.

QVis est effectus huius sacramenti? Resp. Gratia, & Character. *Num. 34.*

Quare talis est effectus? Resp. quia sic conuenit fini huius sacramenti. *Ibidem.*

Quomodo conuenit fini? Respon. Finis huius sacramenti est constituere dignos, idoneos, publicos, & Deo gratos ministros, vt dictum est: & gratia, & Character hoc faciunt. *Ex nu. 34.*

Quomodo faciunt? Respon. Character facit idoneos, *3. p. qu. 63. art. 3.*

quia dat potestatem, facit etiam publicos ministros, quia character est quædam participatio sacerdotij Christi, vt ait D.T. quòd sacerdotium publicum ministerium est, Gratia verò facit illos dignos, & gratos Deo; vnde effectus bene fini respondent.

C.R.n.34. Isti duo effectus sufficiunt ad ministros constituendos? Resp. Sufficiunt, quia per ipsos ministri legitimi, & cũ debitis qualitatibus instituuntur, & consecrantur.

Sacramentum ordinis habet vim efficiendi gratiam, & characterem? Resp. habet.

Num.34. Circa effectum sacramenti ordinis suntne multa considerãda? *Resp.* Quantum pertinet ad characterem expedit nonnulla considerare.

Quæ sunt? *Resp.* Primò de duplici Corpore Christi vero, & mistico. Secundò de duplici potestate ordinis, & iurisdictiones. Tertiò de duplici claui scientiæ, & potestatis. Quartò de iurisdictione, eiusq; differentia à c a[illegible]; Quintò de duplici iurisdictione ordinaria, & delegata, & de illius necessitate. Hęc enim ad effectum sacramenti ordinis pertinentia sunt.

De Corpore Christi, vero, & mistico.
Num. 10.

Num.6.

QVotuplex est Corpus Christi? *Resp.* Duplex aliud verum, aliud misticum.

Ibidem. Quod est Corpus Christi verum? *Resp.* Est illud quod

Ibidem. in sacra Eucharistia continetur.

nu.5. & 6. Quid est Corpus Christi misticum? *Resp.* Est Eccl.

In sacramento Ordinis datur potestas in Corpus Christi verum, & misticum? Resp. datur, vt in singulis ordinibus dicetur.

De duplici potestate ordinis, & iurisdictionis.
*Num.*11.

Num.6.

QVotuplex est potestas, quæ Ecclesiæ, & eius ministris data est? Resp. ait Catec. duplex, alia ordinis,

nu.6.7.11. alia iurisdictionis.

Quid est potestas ordines? Resp. ait Catec. est pote-

ftàs ? quæ ad verum Christi Domini corpus in sacrosancta Eucharistia refertur, ideſt per hanc poteſtaté ſacerdotes, & miniſtri poſſunt facere, iuxta gradum ſuum, omnia quæ facienda ſunt adhoc, vt ſacra Euchariſtia conficiatur Deo offeratur, & fidelibus adminiſtretur.

Quid eſt poteſtas iuriſdictionis? Reſp. ait Catec. eſt poteſtas data ſacerdoti ſuper Corpus Chriſti miſticum, & ad illam ſpectat Chriſtianum populum gubernare, & moderari, & ad eternam, cœleſtemque beatitudinem dirigere. *Num.6.*

Poteſtas, quæ datur vnicuique ſacerdoti, ligandi, & abſoluendi eſt ordinis an iuriſdictionis? Reſpon. Poteſtas ligandi, & ſoluendi dupliciter poteſt conſiderari; vno modo, quatenus hæc poteſtas datur ſine materia ideſt ſine populo, aut ſubditis in quos exerceatur; & ſic, eſt poteſtas ordinis, & datur cuique ſacerdoti in ſua ordinatione: Alio modo cõſideratur quatenus dictæ poteſtati ordinis ſubijcitur materia, & populus, in quem talis poteſtas exerceatur: & hæc dicitur poteſtas iuriſdictionis, & non datur cuicunque ſacerdoti, ſed tantum illi, cui ſubijciuntur fideles, vt poſſint ab illo abſolui; atque ita Parochus non ſacerdos habet poteſtatem iuriſdictionis, & non ordinis: Sacerdos non Parochus, nec admiſſus ad confeſſiones habet poteſtatem ordinis, & non iuriſdictionis; Parochus qui ſit Sacerdos habet vtramque. *Seſſ. 14 c. 7 & C.R. de p. nu. 56.*

Poteſtas ligandi, & ſoluendi quomodo eſt poteſtas ordinis, cum pertineat ad corpus Chriſti miſticum? Reſp. pertinet ad corpus Chriſti miſticum in ordine ad Euchariſtiam, quia iſti poteſtas data eſt ad præparandum populum fidelem, vt dignè Euchariſtiam percipiat. *C.R. de pa. n. 56. & de ſac. or. n. 7.*

De duplici claui ſcientiæ, & poteſtatis.
Num. 12.

Poteſtas quam habent miniſtri Eccleſiæ præcipuè ſacerdotes habet plura nomina? Reſp. habet, & præcipuè quatuor; Primum eſt character. Secundum poteſtas ordinis. Tertium poteſtas iuriſdictionis. Quartum clauis ſcientiæ, & poteſtatis. *Ex C.R. de pa. n. 56. de or. nu. 34. Ex C.T. ſeſſ. 14. c. 7. etc. 15. ex locis citat.*

Differunt inter ſe? Reſp. Differunt, omnes enim or-

dines habēt Characterem, & potestatem sui ordinis, Omnes sacerdotes habent Characterem, & potestatem ordinis sacerdotalis, & claues scientiæ, & potestatis, sed non omnes habent iurisdictionem.

C.R.n.6.7. Potestas ordinis sacerdotalis differtne à clauibus scientiæ & potestatis? Resp. differt, quia claues dicunt potestatem ligandi, & soluendi: & ideo in ordine ad fideles considerantur: potestas autem Ordinis dicit tum potestatem clauium; tum etiam illam potestatem, quę directè ad corpus Christi verum est ordinata.

C.R. de pa. nn. 44. Clauis, & potestas distinguuntur? Respon. Non, sed idem sunt, si de potestate ligandi, & soluendi intelligatur. Clauis enim non est aliud, quam potestas cœlum aperiendi, quod fit per remissionem peccatorum.

Quot sunt claues? Resp. Duæ, vna scientiæ, alia potestatis.

2.p.q.17.a. 3.sup. ibid. Sunt duæ, an vna potestas? Resp. vna tantum, quia ad vnum effectum, & finem ordinantur.

C.R. de p. 44.3.p.q.17 ar.3.sup. Quis est ille finis, vel effectus? Resp. Aperire cœlum, & à peccatis homines liberare.

Quare duæ sunt claues, si finis, & effectus vnus est? Respon. ad hunc finem obtinendum duo actus in sacerdote sunt necessarij: vnus est, vt examinet an ille, vel ille dignus sit, vt absoluatur; alter est, vt verè, & efficaciter illum absoluat.

Ibidem. Quare est necessarium facere ista duo? Resp. Quia potestas ligandi, & soluendi requirit, vt videatur, an quis debeat ligari, vel absolui; hoc autem requirit discussionem causæ, & examen rei. sicut faciunt iudices omnes: ideo prius oportet per clauem scientiæ examinare, postea per clauem potestatis iudicare, quia sic iuditium iustum, & rectum erit.

3.q.q.19. art.3.sup. Omnes sacerdotes habent vtranque clauem? Resp. omnes omnino.

3.p.qu.17. art.3.sup. Quomodo indocti habent clauem scientiæ? Resp. aliud est habere clauem scientiæ, aliud est habere scientiam: omnes sacerdotes habent clauem scientiæ, sed non omnes scientiam.

Ibidem. Quomodo quis potest habere clauem scientiæ, & non scientiam? Resp. Clauis scientiæ non est aliud, quam

po-

potestas examinandi reum,& causam illius,potest autem esse, quod aliquis habeat potestatem examinandi reum, & non habeat scientiam veluti iudex indoctus, & aliquis habeat scientiam, & non potestatem, veluti persona priuata, quæ huius rei perita sit, & idem de sacerdote dici potest,

De vsu clauium. Num. 13

QVilibet sacerdos habet vsum clauium? Resp. Quilibet sacerdos habet claues,sed non quilibet habet vsum illarum.3.p.q.20.art.1. sup. *Seß.14.c.7.*

Quid est vti clauibus? Resp. Est actu absoluere, vel ligare. *ibid.*

Quid requiritur adhoc vt sacerdos possit vti clauibus? Resp. ait Conc.vt habeat subditos sibi saltem in foro cõscientiæ. *Seß.14.c.7*

Quomodo fideles efficiuntur subditi sacerdoti? Resp. ait Conc. per iurisdict.ordinariam,vel subdelegatam.

De iurisdictione, eiusque diuisione, ac necessitate. Num. 4.

IVrisdictio est necessaria ad hoc, vt sacerdos clauibus vti possit? Resp. Omnino. *ibid.*

Quid est iurisdictio? Resp. Est facultas dicendi ius alicui,idest diffinitiuè, & iudicialiter determinandi an fecerit rem iustam. *Seß.14.c.7*

In quos habetur hæc iurisdictio? Resp. Tantùm in subditos,ait Concilium.

Quotuplex est iurisdictio? Resp. Duplex ordinaria, & subdelegata.

Quid est ordinaria? Resp. Est potestas iam dicta, cum facultate illam alteri communicandi. *Seß.14.c.7*

Qui habent hanc ordinariam? Resp. Papa in omnes fideles,& in toto orbe; Episcopus in sua diœcesi,& in suos diœcesanos: Parochus in sua Ecclesia,& in Parochianos.

Quid est iurisdictio delegata? Resp. est illa, quæ data est ab Ordinario habente facultatem illam subdelegandi.

Qui possunt subdelegare? Respon. Papa indistinctè.

Clericum ad cultum diuinum, & numerare illum in sortem domini. Secundò disponere, & præparare illum ad ordines.

Quis primò instituit Tonsuram? Respon. ait Catech. Apostoli, vt habetur ex Dionysio Areopagite, D. Aug. & D. Hieron. Et primus omnium S. Petrus dicitur illam instituisse in memoriam coronæ spineæ impositæ capiti Christi. *Num.14.*

Quænam est materia? *Resp.* Propriè non habet materiam; sed loco materiæ sunt capilli, qui tondentur. *Num.13.*

Quare tondentur capilli? Resp. Ad significandum, quod sicut capilli, qui sunt pars corporis superuacanea, tondentur, ita anima Clerici debet contemnere res externas, & esse vacua curis humanis. *Num.14.*

Quænam est forma? *Resp.* Loco formæ est figura circularis ad modum coronæ. *Num.14.*

Quid significat species Coronæ? Resp. Primò spineam coronam capiti Christi impositam, vt Clericis significetur, ipsos semper debere speciem, & figuram Christi gerere ante se: Secundò dicitur ab illa significari regiam dignitatem, quæ clerico conuenire videtur; Tertiò dicitur etiam significare perfectionem vitæ, quæ clerico conuenit, figura enim circularis perfectissima est. *Ibidem.*

Hæc corona debetne esse in omnibus ordinibus æquè lata? Respon. Non, sed altior ordo maiorem illam debet habere. *Num.19.*

Super pelliceum, quod Clerici gerunt, quid significat? Resp. Virtutem, & perfectionem quæ in Clerico esse debet. Albedo enim significat puritatem: Extensio, & amplitudo illius dilatationē charitatis, & boni odoris. Quòd verò alijs vestibus superponatur significat clericum debere superuestiri maiori perfectione.

Quid significat longa vestis vsque ad pedes? Respon. perfectionem maiorem vitæ.

Quid significat biretum in modum crucis? Resp. Crucē Christi, & mortificationem carnis in illud deferente.

De ordine Hostiariatus.

A Quo desumitur nomen Hostiarij? *Resp.* Ab hostio, quod debet custodiri ab Hostiario. *Num.15.*

Quæ-

Quænam est materia Hostiariatus? Resp. Claues, quæ ex altari ab episcopo accipiuntur, vt significetur sub illis clauibus custodiri ea, quæ pertinent ad altare.

ibid. Quæ forma? Resp. Illa verba; SIC AGE QVASI DEO REDDITVRVS RATIONEM PRO HIS REBVS, QVÆ HIS CLAVIBVS RECLVDVNTVR.

Quis instituit hunc ordinem? Resp. Christus, vt aliqui dicunt, quando eiecit de templo ementes, & vendentes, Et alij dicunt in vltima cœna.

Quod est munus illius? Resp. ait Catech.

ibid. Primò templi Claues, & ianuam custodire idest aperire, necnon custodire illam postquam aperta est, demum claudere illam; & ad hoc pertinet pulsare campanas, vt fideles intelligant, quando ad Ecclesiam accedant.

ibid. Secundò aditu templi arcere eos, quibus ingredi interdictum est: tales autem sunt infideles, hæretici, excommunicati, & interdicti.

ibid. Tertiò, ad sanctum etiam Missæ sacrificium, ait Catech. assistebat curaturus, nè quis propius, quam par esset ad sacram aram accederet, & sacerdoté rem diuinam facientem interpellaret; & iuxta hoc debet eijcere canes de Ecclesia, cohibere strepitus, & clamores, & omnia, quæ celebranti impedimento sunt.

ibid. Quartò ait Catec. Officium Thesaurarij ad Hostiariatum pertinebat, quod est esse custodem sacrarij.

Quatuor igitur ad hoc officium pertinent. Primò custodia sacrarij. Secundò pulsatio campanarum. Tertiò custodia hostij Ecclesiæ. Quartò cura vt in Ecclesia omnia decenter se habeant.

Num. 34. Quis est effectus huius ordinis? Resp. Primus est character, seu potestas tale ministerium exercendi, Secundus gratia, idest qualitas diuina, qua dignè possit talia ministeria exercere.

Ex Catec. nu. 15. & ex pont. Qui ritus seruantur in collatione Hostiariatus? Resp. Primò claues accipiuntur ab altari ratione iam dicta de materia. Secundò Episcopus admonet ordinandū quod sit eius officium, vt tanta admonitione excitatus diligéter agat munus suum. Tertiò Episcopus dat claues, & dicit verba, quibus confert potestatem. Quartò ordinandus

ac-

accipit, & tangit claues; debet autem tangere manu dextra, vt ostendat se accipere munus prompte, & fortiter exequendum. Quintò per Archidiaconum ducitur ad aperiendas fores, & campanas pulsandas, vt incipiat exequi officium suum.

De Ordine Lectoratus.

A Quo desumitur nomen Lectoris? Resp. ab officio idest à lectione. *Ex nu. 16.*

Quomodo lectoratus est gradus major Hostiariatu? Resp. Hostiariatus procurat reuerentiam corporalem, & exteriorem sacrificio Missæ; Lectoratus verò spirituale, quod maius est. *Ex D.T. 3 p. qu. 37. art. 2. sub.*

Quæ est materia? Resp. Liber; in quo sunt ea, quæ ad hanc functionem pertinent. *Num. 16.*

Quæ forma? Resp. Ista verba (ACCIPE, ET ESTO VERBI DEI RELATOR, HABITVRVS, SI FIDELITER, ET VTILITER IMPLEVERIS OFFICIVM, partem cum his qui verbum Dei ministrarunt ab initio.) *ibid.*

Quando Christus instituit? Respon. Aliqui dicunt in vltima Cœna, alij verò cum accepit librum Isaiæ, & legit, & clausit, & dedit ministro. *Luca 4.*

Quod est officium? Resp. ex Catech. Primò libros noui, & veteris testamenti clara voce, & distincta, recitare, præcipuè quæ inter nocturnam psalmodiam legi solent. Secundò prima rudimenta christianæ religionis fidelibus tradere. Tertiò ex pontificali benedicere panem, & fructus nouos, sed non est in vsu. Quarto ex eodem exemplo, & moribus ædificare. *Num. 16.*

Quomodo iste ordo ad sacrificium Missæ deseruit? Resp. Quia lectione excitat adstantes ad deuotionem. *Ex D. T. vbi sup.*

De exorcistatu.

A Quo desumitur nomen Exorcistæ? Resp. Ab officio, idest exorcismo, & adiuratione dæmonis. *Ex nu. 17. Ex D. T. vbi sup.*

Quare exorcista est gradus altior Lectore? Resp. Primò Lector exercet munus suum præcipuè in Cathecu-

menos

menos id est non instructos in fide, exorcista verò infideles. Secundò, Ille tantùm legit verbum Dei, iste authoritatiuè, & cum potestate inuocat, quod maius est. Tertiò, ille tantùm docet, iste potestatem exercet; Quartò quia exorcizando, & dæmones eijciendo quasi confirmat doctrinam à Lectore recitatam, ideo altior gradus est.

Quando Christus instituit? Resp. Dicitur quando eiecit dæmones, & Apostolis dedit hanc potestatem.

Quæ materia? Resp. Liber exorcismorum.

Num. 17. Quæ forma? Resp. hæc (Accipe, & commenda memoriæ, & habe potestatem manus imponendi super Energumenos siue baptizatos, siue cathecumenos.

Ibidem.

Quod officium? Respon. ait Catech. Inuocare nomen Domini in eos, qui ab immundis spiritibus obsidétur qui energumeni appellantur. Secundò, ait Pontificale esse, dicere his qui non communicant, vt recedant, sed modo non est in vsu. Tertiò, idem ait, esse aquam in ministerio fundere, sed neque est in vsu.

Ibidem. & pontif.

Quæ vita exorcistæ? Resp. ex Póntificali. Primò expellere ab anima, & corpore suo omnem immunditiam, sicut dæmones expellit ab alijs. Secundò imperare vitijs nè inimicus aliquid sui iuris in moribus valeat vindicare, & vt melius imperet diabolo, cum eius multimodam nequitiam superauerit.

De Acolytatu.

QVod nomen habet hic Ordo? Respon. Duo, dicitur Acolytus, & Ceroferarius, & videntur idem significare.

Quando Christus instituit hunc ordinem? Resp. Aliqui dicunt vel in vltima cęna, vel quando dixit. Ego sum lux mundi.

Num. 18. Quæ est materia? Resp. Duplex est, nempe Candelabrum cum cereo extincto, & vrceolus vacuus.

Ibid. Ex D. T. vbi sup. Quare traditur duplex materia? Resp. Ad significãdam duplicem potestatem: vna est in corpus Christi misticum, & significatur per candelabrum; Alia in corpus Christi verum, & denotatur per vrceolos.

Quare traduntur vrceoli vacui, & cereus extinctus? Re-

Resp. Ad significandum eius officium esse accendere cereum, & implere vrceolos.

Quid primo traditur, candelabrum, an vrceoli? Resp. Candelabrum. *Num. 18.*

Quæ est forma? Resp. in traditione candelabri Episcopus ita dicit, *Accipe ceroferarium cum cereo, & scias te ad accendenda Ecclesiæ luminaria mancipari in nomine Domini.* *ibid.* Cum verò tradit vrceolos dicit. *Accipe vrceolos ad suggerendum vinum, & aquam in Eucharistiam sanguinis Christi in nomine Domini.*

Quando imprimitur character? Resp. Potissimum in traditione vrceolorum, quia tunc traditur potestas in ordine ad corpus Christi verum, quod maius est.

Quod est eius officium? Resp. Primò parare materiam necessariam ad Eucharistiam in vasis non sacris; Secundò Subdiaconos, & Diaconos in altaris ministerio assectari, eisque operam dare: Tertio deferre lumina, & asseruare cum Missæ sacrificium celebratur, præcipuè verò cum Euangelium legitur, quòd fit vt excitentur fideles ad reuerentiam doctrinæ Christi. *ibid.*

Qui ritus seruantur? Resp. ait Cat. primò Episcopus diligenter admonet ordinandos officij sui; Secundo tradit candelabrum. Tertiò vrceolos modo iam dicto. *ibidem.*

Hic ordo est maior iam dictis? Resp. est, quia datur potestas in materiam pro Eucharistia conficienda.

De subdiaconatu.

QVid significat subdiaconus? Resp. significat quod officium huius ordinis est esse sub Diacono. *Num. 19.*

Quod est officium Subdiaconi? Resp. ait Cat. Primò Diacono ad Altare inseruire; Secundò sacra lintea, vasa, panem, & vinum ad sacrificij vsum necessaria parare; Tertiò Episcopo, & sacerdoti aquam præbere cum manus in Missæ sacrificio abluunt: Quartò Epistolam in Missa legere; Quintò tanquam testem ad sacrum assistere, prohibereque nè sacerdos sacra faciens à quopiam perturbari possit; Sextò ad eum etiam spectat in processionibus crucem deferre. *Ibidem.*

Quando Christus instituit? Resp. In vltima cena,

&

& aliqui dicunt, quando ibi præparauit materiam Eucharistiæ.

Ibidem. Quæ est materia? Resp. Altera liber Epistolarum, Altera calix cum patena.

Quando imprimitur character? Resp. In traditione calicis.

Quæ est forma? Resp. verba prolata ab Episcopo, vt dicetur.

Subdiaconi quæ onera, vel obligationes subeunt? Resp. duo, onus dicendi officium, & votum castitatis.

De ritibus in collatione huius ordinis.

Ex Catec. rn. 19. & ex pont. QVi ritus seruantur in collatione huius ordinis? Resp. Multi, & maximè notandi.

Primò examinantur quò ad scientiam, & requisita, cũ magna diligentia.

Secundò datur illis titulus, vel patrimonii, vel beneficij, vel paupertatis vt in religiosis, quod sufficiat ad illorum sustentationem: quod ideo fit, vt habentes vnde viuant possint sine cura, & solicitudine circa victum, semper Deo vacare cui in hoc ordine mancipantur.

S. p. qu. 11. 3. p. Tertiò parantur cum alba, quæ significat puritatem vitæ: & cum cingulo, qui significat repressionem carnis; & cum amictu, qui significat fortitudinem ad diuina officia exequenda, cui mancipatur. Hunc amictum non ponunt super caput.

Quartò episcopus admonet ordinandos, vt attente cogitent onus, quod per hunc ordinem appetunt, nempè quod se ponunt in statu, in quo tenentur seruare castitatem, & quod se reddunt inhabiles ad matrimonium contrahendum; Secundò quod obligant se ad perpetuo Deo seruiendum, & præcipuè ad Canonicas horas recitandas: Tertiò quod se exponunt, vt in Ecclesiæ ministerio semper sint mancipati; Et ideo Episcopus dat tempus cogitandi, si cum talibus oneribus ordinem suscipere volũt.

Quintò post hoc prosternunt se ordinandi maioribus ordinibus, & tanquam mortui decumbunt, vt ostendatur, quod moriuntur mundo, vt Deo resurgant, & viuant.

Sextò dum recumbunt fiunt preces à Clero, & Episcopo

po super illos,& dicuntur Litaniæ,vt eligantur isti ministri à Deo per sanctorum,& iustorum intercessionem.

Septimò surgunt,& tunc Episcopus longa oratione admonet illos de officio ipsorum rectè peragendo.

Octauò episcopus dat calicem cum patena, & Archidiaconus dat (vt intelligatur Subdiaconum Diaconi officio subseruire) vrceolos aqua,& vino plenos, vna cum lebete,& linteolo,quo manus absterguntur; Et Episcopus dicit, (*Videte cuiusmodi ministerium vobis traditur ideo vos admoneo vt ita vos exhibeatis vt Deo placere possitis*.

Nonò adduntur aliæ preces; & Episcopus petit illis dona Spiritus Sancti.

Decimò Episcopus amictum imponit super caput dicens significare castigationem vocis.

Vndecimò dat Manipulum dicens significare fructum bonorum operum.

Duodecimò imponit Tunicellam dicens significare tunicam iustitiæ.

Demum tradit librum Epistolarum dicens: *Accipe librum Epistolarum, & habe potestatem legendi eas in Ecclesia sancta Dei tam pro viuis,quam pro defunctis*.

De ordine diaconatus.

QVid significat hoc nomen Diaconus? Respon. Idem quod minister,est enim minister sacerdotis. *Nu. 20. & ex pont.*

Diaconus est dignior Subdiacono? Resp. Cat. ait quod eius ministerium latius patet, sanctiusque semper habitum est quam sit subdiaconi: Subdiaconus enim Diacono seruit.

Quod est officium Diaconi? Resp. Multiplex; Primò in Episcopum: Secundò in Sacerdotem: Tertiò in sacrificium Missæ. Quartò in bona Ecclesiastica. Quintò in populum,in Catechumenos,& ordinandos.

Qua ratione se habet hoc illius munus? Resp. Ex Catechismo, vt in fra.

Primò ad eum pertinet Episcopum perpetuo sequi, concionantem custodire, eiq; & sacerdoti sacra facienti, vel alia sacramenta administranti,presto esse,& in Missæ sacrificio Euangelium legere.

Secundò olim fidelium animos sepius excitabat, vt sacra attenderent.

Tertiò sanguinem ministrabat, vbi erat consuetudo cõmunicandi sub vtraque specie.

Quartò Diacono Ecclesiasticorum bonorum dispensatio commissa erat, vt vnicuique ad victum necessaria subministraret.

Quinto ad Diaconum pertinet, tanquam Episcopi oculum, peruestigare quinam in vrbe piè, & religiosè quique secus vitam traducant: qui ad sacrificium, & concionem statis temporibus conueniant, qui rursus non conueniãt: & de his certiorem facere Episcopum, vt statuat quid sit faciendum.

Sextò Cathechumenorum nomina recitare debet, & eos qui ordinis sacramento initiandi sunt ante Episcopũ statuere.

Septimò licet ei, si absit Episcopus, & sacerdos, Euangelium explanare, non tamen è superiori loco, vt intelligatur hoc eius proprium munus non esse.

Hæc omnia ait Catechismus ad Diaconi officium pertinent, præcipuè autem quæ in primo, & vltimo loco notata sunt ad illum pertinere dicuntur.

Quænam est materia huius ordinis? Resp. Liber Euangeliorum.

Quæ forma? Resp. ista verba (*Accipe potestatem legendi Euangelium in Ecclesia Dei tam pro viuis, quàm pro defunctis in nomine Domini.*)

Quæ sunt onera Diaconi? Respon. Eadem, quæ subdiaconi: semper seruandi castitatem, & recitandi officium.

De ritibus in collatione huius ordinis.

Num. 31.

QVi ritus seruantur in collatione huius ordinis? Resp. Sequentes.

ex pont. Primò sacræ litteræ docent in Diacono requiri præcipuas virtutes, vt scribit D. Paulus ad Timoteum.

Secundò, Diaconus se induit, prosternit &c. vt de Subdiacono dictum est.

Num. 21. Tertiò episcopus pluribus, & sanctioribus precibus ad Dia-

Diaconi, quàm ad subdiaconi ordinationem vtitur, & peculiares ad illum facit monitiones.

Quartò vestes illi particulares dantur Stola, & Dalmatica. *ex pont.*

Quintò Episcopus super eum manus imponit, quod factum est ab Apostolis, cum primos Diaconos instituerunt. *Num.21.*

De Sacerdotio.

QVid tractandum est de sacerdotio? *Resp.* primò de nomine: Secundò de duplici sacerdotio, interno, & externo: Terciò de necessitate sacerdotij externi. Quartò de officio, seu functionibus ipsius: Quintò, de consecratione eiusdem; Sextò de dignitate sacerdotis. Septimò de gradibus quos habet ordo sacerdotalis, & ista omnia à Catechismo pertractantur. *Num.22.*

Quæ sunt nomina sacerdotis? Respon. Primò dicitur Presbyter: quod Græcè est senior: non tantùm ratione ætatis, sed ob morum grauitatem, prudentiam, & doctrinam; Secundò dicitur sacerdos ob triplicem causam nempè quia Deo sacratus est; & quia sacra dat, idest sacramēta administrat, & quia tractat res sacras, & diuinas.

Quotuplex est sacerdotium? Resp. Duplex, vnum internum: quod potest dici priuatum, & tale sacerdotium ait Catech. habent omnes fideles, qui baptizati sunt, præcipuè iusti, qui viua membra sunt Christi summi sacerdotis: fideles enim, & iusti dicuntur sacerdotes, quia in altari mentis suæ spirituales Deo hostias immolant; quales hostiæ sunt omnes bonæ, & honestæ actiones, quæ ad Dei gloriam referuntur, & de hoc sacerdotio sæpius scripturæ loquuntur, vt est apud Catechis. & alios. *n.23. & 24*

Aliud est externum, & publicum: & hoc solum est sacramentum; internum enim Sacramentum non est. *Num.24.*

Estne necessarium dari sacerdotium externum? Resp. Conciliū Triden. ait, ita esse, quia cum in lege noua detur sacrificium externum, & visibile, necesse etiam est dari tale sacerdotium. *Sess.23.c.1*

Quæ sunt functiones, & quod officium sacerdotis? Respon. Primò conficere offerre, & administrare sacram Eucharistiam; Secundò esse mediatorem, & internun- *Num.25.*

cium inter Deum, & homines; Tertiò docere populum legem Dei: Quartò ministrare illi sacramenta.

Nu.30.&c. Quomodo fit consecratio sacerdotis? *Resp.* Tali modo. Primò per examen requiritur scientia, & probatas morum iuxta dignitatem gradus.

ex pont. Secundò ordinandus vestitus, alba, amictu, & cingulo se prosternit &c. vt de Subdiacono dictum est.

Tertiò Episcopus, cum sacerdotem vult consecrare,

Num.25. ipse cum omnibus sacerdotibus qui adsunt manus imponit.

Quartò stolam humeris aptans eam ante pectus in cru

Num.25. cis formam componit, ad significandum indui virtute ex alto, quo possit crucem Christi Domini, & iugum suaue diuinæ legis perferre, eamq; non verbis, solum, sed vitæ sanctissimè, & honestissimè actæ exemplo tradere.

Num.25. Quintò manus sacro oleo vngit.

Num 25. Sextò tradit materiam Ordinis, idest calicem cum vino, & Patenam cum Hostia.

ibidem. Septimò eodem tempore profert verba formæ, quæ sunt) Accipe potestatem offerendi sacrificium Deo, Missasque celebrandi tam pro viuis, quam pro defunctis) Quibus verbis, ait Catec. Interpres ac mediator Dei, & hominum instituitur, quæ præcipua Sacerdotis functio est existimanda.

ibidem. Octauò iterum manibus eius capiti impositis Episcopus ait. (Accipe Spiritum sanctum. Quorum remiseris peccata remittuntur eis, & quorum retinueris retenta sunt.) Quibus verbis cœlestem illam, quam Dominus discipulis suis dedit peccata retinendi, ac remittendi potestatem tribuit.

De dignitate, potestate, & gradibus sacerdotum.

Num.34. QVæ potestas datur sacerdoti in eius consecratione? *Resp.* Datur plena, & perfecta potestas, ait Catech. in ordine ad sacram Eucharistiam: ita vt simplex sacerdos habeat omnem potestatem conficiendi corpus Christi: & illud Deo patri offerendi: Datur etiam illi gratia, qua dignè possit talem sibi traditam exercere potestatem.

Quan-

Quanta est dignitas sacerdotis? Resp. ait Catec. maxima est illius nobilitas, & excellentia, ita vt non solùm angeli, sed etiam dij appellentur, quia Dei immortalis vim, & numen apud seipsos tenent. Potissimum autem sacerdotes nouæ legis cæteris omnibus honore antecellunt: quia functio & potestas illorum talis, ac tanta est, vt humanam quoque rationem, atque intelligentiam superem, nedum ei aliquid par, & simile in terris inueniri queat. *Num.2.*

Quot sunt gradus in ordine sacerdotali: Resp. Catechismus ait. Qui tametsi vnus est ordo sacerdotalis, varios tamen dignitatis, & potestatis gradus habet. *Num.26.*

Primus est eorum, qui sacerdotes simpliciter vocãtur, quorum functiones iam declaratæ sunt. *Num.26.*

Secundus est Episcoporum, qui singulis Episcopatibus præpositi sunt, vt non solùm cæteros Ecclesiæ ministros, sed fidelem populum regant, & eorum saluti summa cum vigilantia, & cura prospiciant. De his Episcopis ait C. T. eos esse presbyteris superiores, & habere potestatem faciendi, quæ illi facere non possunt nempè conferendi sacramentum Confirmationis, & Ordinis. D. etiam Tho. ait ad illos tãtum pertinere, Virgines benedicere; basilicas dedicare; Clericos deponere: Synodos celebrare; Chrisma conficere; Vestes benedicere sacerdotales: Vasa consecrare, ideo sunt presbyteris superiores. *Num.26.*

Tertius gradus est Archiepiscoporum, qui pluribus Episcopis præsunt; qui Metropolitani etiam vocantur, quod illarum vrbium Antistites sunt, quæ tanquam materes habeantur illius prouinciæ: quare superiorem, quam Episcopi locum, & ampliorem potestatem habent: tametsi ab Episcopis ordinatione nil differunt. *Num.26.*

Quartus gradus est Patriarcarum: sic dicti, quia sunt primi supremiq; Patres, qui olim in tota Ecclesia præter summum Romanum Pontificem, quatuor tantùm erant non tamen dignitate pares: Primum locum obtinebat Cõstantinopolitanus: Secundum Alexandrinus: Tertiũ Antiochenus. Quartum Hierosolimitanus. *Num.27.*

Præter hos omnes (ait Catechismus) Catholica Ecclesia Romanum Pontificum Maximum, quem in Ephesina synodo Cirillus Alexandrinus Archiepiscoporum totius *Num 28.*

Orbis terrarum patrem, & Patriarcham appellat, semper venerata est; & reddens rationem ait: Cum enim in Petri Apostolorum principis cathedra sedeat, in qua vsque ad finem sedisse constat, summum in eo dignitatis gradũ, & iurisdictionis amplitudinem, non quidem vllis Synodicis aut alijs humanis constitutionibus, sed diuinitus datam agnoscit, & concludendo ait: Quamobrem fidelium & Episcoporum, cæterorumque Antistitum, quocunque illi munere, & potestate crediti sint, pater, ac moderator vniuersalis Ecclesiæ, vt Petri successor, Christique Domini verus, & legitimus Vicarius in terris præsidet. Et ideo summus, & maximus omnium sacerdotum hic gradus est.

De vsu, & susceptione sacramenti ordinis. Cap. III.

Sess. 24. c. 7 Re. Cat. de sacr. in ge. EXpeditne tractari de vsu Sacramenti ordinis? Resp. Conc. Trid. præcipit, vt fiat.

Quid circa hunc vsum, vel susceptionem debemus cõsiderare? Resp. quatuor causas Materiam, formam, efficientem, & finem huius susceptionis.

Quænam sunt istæ causæ? Resp. Materia sunt suscipientes; forma præparatio, & modus suscipiendi; efficiẽs est electio, vel promotio, quæ fit à superiori; finis est recta intentio percipientis.

De suscipientibus Sacramentum Ordinis. Num. 2.

Num. 33. ALiqui debent excludi à susceptione huius sacramẽti? Resp. debent.

Num. 33. 1. Qui sunt? Respon. Isti qui sequuntur quibus ordines conferri non debent, sed si conferuntur potestatem, & characterem, accipiunt.

Primò pueris, furiosis, & amentibus, quod vsu rationis

Num. 33. carent, hoc sacramentum dandum non est.

Secundò non debet dari illis, qui non habent legitimã

Num. 33. ætatem à Conc. Trid. diffinitam.

Tertiò serui non sunt promouendi, quia de decet supra populum constituere, & diuino cultui dedicare, qui seruus aliorum est.

Quar-

Quartò viri sanguinum, & homicidæ, quia irregulares sunt, non debent admitti. *Num. 33.*

Quintò spurij, & qui ex legitimis nuptijs non sunt procreati, repelluntur, vt tales enim contemptui esse possunt. *Num. 33.*

Sextò qui insigni corporis vitio deformes, aut manci sunt excluduntur, quia illa fœditas tum dedecet, tum sacrarum functionum administrationem impediet. *Num. 33.*

Qualis promotio ad ordines requiratur. Num. 3.

QVinam rectè promouentur ad ordines? Resp. illi tantum, qui à Deo vocati sunt. *Num. 3.*

Quare hoc? Resp. quia Deus ita dicit, nemo sibi assumat honorem, sed qui vocatur à Deo tanquam Aaron. *Num. 3.*

Quomodo potest sciri, quod aliquis à Deo vocatus sit? Resp. ait Cat. scitur, quia ille dicitur vocatus à Deo, qui à legitimis Ecclesiæ ministris vocatus est: Secundo, qui ad ordinem recto fine, & intentione accedit. *ibid.*

De triplici fine malo in promouendo. Num. 4.

QVis finis in promouendo potest esse malus? Resp. Catec. ait triplicem finem esse malum. *num. 4.*

Primus est cum quis accedit ad ordinem eo consilio, vt quæ ad victum, vestitumque necessaria sunt paret; ita vt præter quæstum nihil aliud in sacerdotio quæri videatur. *ibid.*

Nonne licet, vt qui seruit altari de altari pariter uiuat? Respon. ait Catec. licet, sed quæstus, & lucri causa ad altare accedere maximum ait sacrilegium est. *ibid.*

Quis est secundus malus finis? Resp. Honorum cupiditas, & ambitio, idest cum per sacerdotiũ quæritur honor. *ibid.*

Quis tertius malus finis? Resp. ait esse, si quis ut diuitijs affluat, initiari ad ordines uelit, & signum affert esse, si quis nihil de ordine cogitet, nisi opulentum ei aliquod beneficium offeratur. *Ibidem.*

Isti errores suntne diligenter explicandi, & redarguendi? Resp. Sunt, quia, ut ait Catech. hoc tempore grauius in hac re fideles peccare solet. *ibid.*

Si quis cum tali fine accedat ad ordines recipietne *ibid. & Num. 33.*

potestatem? Resp. recipiet, sed illam tanquam fur, & latro surripuisse, dicendus est.

Quid debet dici de ministris sic ordinatis, & à praua
nu.3. & 4. intentione non recedentibus? Resp. Catec. ait: Hoc genere hominum nihil infœlicius, ac miserius: nihil Ecclesiæ Dei calamitosius esse potest.

num.4. Quare sunt miseri, & infælices? Resp. ait Cate. quia ipsi nihil amplius ex sacerdotio consequuntur, quàm Iudas ex apostolatus munere, quod illi sempiternum exitium attulit.

Quomodo nihil est Ecclesiæ Dei calamitosius? Resp.
ibid ait Catec. quia horum turpitudo, & improbitas sacerdotali ordini magnas tenebras effudit, ita vt iam nihil ferè à fideli populo haberi possit contemptius, & abiectius: ex quo postea infinita mala sequuntur.

De recto fine, qui debet haberi à promouendo.
Num. 5.

nu.4. & 5. QVis est rectus finis, quem debet habere promouendus? Resp. ait Cat. Illi ostio in Ecclesiam introire merito dicuntur: qui à Deo legitimè vocati ecclesiastica munera eius vnius rei causa suscipiunt, vt Dei honori inseruiant, & subdit hoc non intelligi communi quadam sed speciali ratione nempè, vt alicui certo Ecclesiæ ministerio addicti in sanctitate, & iustitia illi seruiant.

De requisitis in promouendo, seu de præparatione.
Num. 6.

nu. 3. & 4. QVænam præparatio requiritur in promouendo ad hoc vt rectè ordinem suscipiat? Resp. Primo debet esse vocatus à Deo, idest electus à legitimo
num.33. Ecclesiæ ministro, hoc in Domino expedire iudicante.

Secundò debet carere vitijs, & impedimentis, quæ ordinum susceptionem impediunt.

C.T. sess.23 Tertiò debet habere ætatem, & alia requisita à Conci-
R. Num.4. lijs, & sacris canonibus.

Quartò debet habere intentionem rectam, vt dictum

est,

est,& Catech. hoc esse præcipuum iudicat.

Quintò debet ordinandus diligenter studere, vt ante susceptionem sacri ordinis, iuxta consuetudinem Ecclesiæ, diligenter conscientiam suam purget. *Num. 31.*

Sextò integritas vitæ, & morum ordinandi debet magnoperè commendari. *ibid.*

Septimò debet habere requisitam scientiam. *Num. 32.*

De scientia quæ requiritur in ordinandis. Num. 7.

QVænam scientia requiritur in ordinandis? Respon. requiritur ex Conc. Trid. ea, quæ dicetur. *Sess. 23.*

Initiandi ad primam tonsuram debent esse edocti rudimenta fidei, idest doctrinam christianam, & scire legere, & scribere, ita statuit Conc. Trid. *cap. 4. R.* *Ses. 23. c. 11*

Promouendi ad minores ordines saltem latinam linguam ait Conc. intelligere debent. *R. ibi. c. 13.*

Recepturi ordinem Subdiaconatus, vel Diaconatus, ait Conc. debent esse instructi literis, & ijs, quæ ad ordinem exercendum pertinent.

Quò ad scientiam in sacerdote requisitam, Catech. ait. In sacerdote non solùm ea cognitio requirenda est, quæ ad sacramentorum vsum, & tractationem pertinet, sed etiam sacrarum literarum scientia ita instructum esse oportet, vt populo christianæ fidei misteria, & diuinæ legis præcepta tradere, ad virtutem, & pietatem excitare, à vitijs reuocare fideles posset; & post pauca ait: Quamuis æquè ab omnibus sacerdotibus summa reconditarum rerum scientia non exigatur, sed quæ ad suscepti officij, & ministerij functionem vnicuique satis esse possit. *num. 32.*

Cur ordinationes habeantur tempore ieiuni. Num. 8.

Num. 30.

QVare tantummodo in quatuor temporibus ordinationes ex vetustissimo Ecclesiæ more haberi solēt? Resp. ait Catech. factum esse, vt populus fidelis ieiunis, necnon pijs, & sanctis precationibus à Deo impetret ministros, qui ad tanti ministerij potestatem rectè, & cū ecclesiæ vtilitate gerendā aptiores esse videātur.

De sufficientia eorum quæ dicta sunt. Num. 9.

POssentne alia tractari de sacramento Ordinis, præter ea, quæ dicta sunt? Resp. posset; sed illa esse potiora capita, & sufficere ad hoc, ut pastores habeant argumẽta docendi populum fidelem, & in Christiana pietate erudiendi, quatenus pertinet ad hoc sacramentum.

DOCTRINA
Sacri Concilij Trid. & Catech. Romani.

DE SACRAMENTO Matrimonij.

De necessitate, & utilitate huius doctrinæ.

Num. 1. PArochi debent hortari fideles ad matrimonia cõtrahenda? Resp. ait Cat. deberent optare, ut fideles perfectam uitam sequerentur, quæ est in cælibatu; sed quia non omnes hanc perfectionẽ obtinere possunt, debent tradere doctrinam de sacramento Matrimonij.

Ibidem. Hæc doctrina est utilis, & necessaria? Resp. est.

Ibidem. Quibus? Resp. primò, Parochis, & Confessarijs, qui debent, uel ministrare hoc sacramentum, uel iudicare de his, quæ difficillima contingunt circa ipsum; Secundò fidelibus, qui ad hoc sacramentum accedere debent, præcipuè cum usus illius sit quotidianus, & frequens.

Hęc doctrina, quem utilitatem potest afferre fidelibus? Resp. ait Catech. magna, & multa commoda ad christianã societatem peruenirent, si fideles matrimonij sanctitatem cognitam haberent, & inuiolatam seruarent: contra uerò ea ignorata, uel neglecta, plurimas, maximasque calamitates, & detrimenta in Ecclesiam importari.

Sess. 24. cap. 7. R. Quando debet tradi? Resp. ait Conc. quando hoc sacramentum debet administrari.

Diui-

Diuisio tractationis.

IN quot capita potest diuidi illa tractatio? Resp. Catechismus diuidit in capita sequentia.
Primum de natura matrimonij.
Secundum de matrimonio, vt est officium naturæ.
Tertium de illo, vt est sacramentum, & de causis illius.
Quartum de triplici bono matrimonij.
Quintum de amore, & mutuis officijs inter maritum, & vxorem.
Sextum de ritibus matrimonij.
Septimum de vsu, & susceptione eiusdem.
Octauum de peccatis, quæ possunt cõmitti circa illud.
Nonum de impedimentis matrimonij.

De natura matrimonij, seu de nomine, & diffinitione. Cap. I.

QVot nomina habet matrimonium? Resp. tria: Matrimonium, Coniugium, Nuptiæ. *Num. 2.*

Vnde dicitur Matrimonium? Resp. à matres: finis enim matrimonij est, vt fæmina fiat mater, suscipiendo liberos, & fungatur officio matris rectè illos educando. *ibidem*

Vnde dicitur Coniugium? Resp. à coniungendo, quod legitima mulier cum viro quasi vno iugo adstringatur, vt simul liberorum, & domus curam gerant. *ibid.*

Quare dicitur Nuptiæ? Respon. quia puellæ pudoris gratiã se velabant, seu obnubebant, quo etiam significabatur, quod viris obedientes, & subiectas esse oporteret. *Ibidem.*

De diffinitione matrimonij. Num. I.

QVomodo diffinitur matrimonium? Resp. ait Catechis. Quidam clarissimi viri videntur diffinire matrimonium, quod sit quidam consensus viri, & mulieris, sed hoc debet intelligi, vt dicant consensum non esse formam, sed causam effectricem matrimonii; Vera igitur diffinitio erit hæc. Matrimonium est viri, & mulieris maritalis coniunctio inter legitimas personas, indiuiduam vitæ consuetudinem retinens. *Num. 4.* *Num. 3.*

Hæc deffinitio est perfecta? Resp. est, quia continet qua-

quatuor causas, materialis, & efficiens significatur per illa verba, Viri, & mulieris, & inter legitimas personas: Vir enim, & mulier sunt res, quæ coniunguntur in matrimonio, & amplius ipsimet sunt, qui per mutuum consensum

Ex num. 3. &c. se coniungunt. Si enim vt ait Catec. consensus est causa efficiens matrimonij, & vir, & mulier authores sunt istius consensus, certum est, quod ipsi sunt causa efficiens matrimonij; Causam formalem: & finalem exprimunt illa verba, maritalis coniunctio, indiuiduam vitæ consuetudinem retinens: maritalis enim significat formam cõiunctionis, & finem qui est vt fæmina fiat mater: Ita indiuidua vitæ consuetudo significat indissolubilitatem coniunctionis, & finem, qui est ad commoda mutuæ societatis.

Num. 3. Quare ponitur illa particula inter legitimas personas? Resp. quia materia debet esse legitima.

Ibidem. Quæ personæ sunt legitimæ? Respon. illæ, quæ non prohibentur contrahere matrimonium à legibus ita, vt si contrahant matrimonium sit nullum, & de hoc in cap. vltimo dicetur.

ibidem. Quare dicitur coniunctio? Respon. quia in hoc potissimum natura, & vis matrimonij posita est.

nu. 3. & 4. Qua ratione? Resp. ait Catech. quatuor in matrimonio considerantur, primum est consensus interior, & non per verba significatus. Secundum sunt verba exprimentia interiorem consensum, idest pactio externa. Tertium est obligatio, seu vinculum, seu nexus, seu coniunctio (his enim verbis Catechismus pro eodem accipere videtur) Quartum est consumatio matrimonij, seu copula carnalis. Primum, idest consensus interior solus, neque est causa formalis, nec materialis matrimonij: Consensus autem verbis de præsenti expressus non ab vno tantum contrahentium, sed ab vtroque, ait Catechismus, causa efficiens est matrimonij: Concubitus, & copula carnalis non est de essentia matrimonij: sola autem obligatio, & coniunctio forma, & perfectio matrimonij est.

nu. 2. & 3. Quare additur maritalis? Respon. ad distinguendum quænam coniunctio matrimonium efficiat; cum enim multæ sint coniunctiones, & obligationes, veluti ad bellãdum, ambulandum, nauigandum, opus fuit declarare,

quæ precisa coniunctio matrimonium fit, ideo dicitur maritalis, idest talis, qua vir possit fieri pater, & mulier mater.

Quare ponitur indiuiduam vitæ consuetudinem retinens? Resp. vt ostendatur, quod hæc coniunctio maritalis non est sicut fornicaria, quæ cito potest dissolui sed est coniunctio perpetua, & indissolubilis. Num. 3.

De qualitate consensus, verborum, & obligationis. Num. 3.

QValis debet esse consensus ille, qui est causa efficiens matrimonij? Respon. primò debet esse in obligationem maritalem: Secundò debet esse de præsenti: Tertiò debet esse expressus per verba de præsenti: Quartò debet esse mutuus, idest ab vtroque contrahentium. n. 3. 4. 5. 6.

Quæ verba exprimunt dictum consensum? Respon. primò talia verba quæ significent virum mulieri, & mulierem viro potestatem sui corporis tradere cum perpetua obligatione: quod significatur per hoc verbum accipere in vxorem, vel in maritum. Secundo debet hoc exprimi de præsenti; Exprimere enim de futuro est facere sponsalia non matrimonium. Num. 5. 6.

Nutus, vel signa, aut ob verecundiam taciturnitas sufficiunt ad exprimendum consensum? Resp. ait Car. sufficere si apertè consensum indicent; & si parentes pro puella taciturna loquantur, dummodo appareat verè ex verecundia silentium oriri. Num. 7.

Qualis obligatio est forma matrimonij? Resp. ait Catec. non est nuda promissio, sed talis obligatio, quare ipsa vir mulieri, & vicissim mulier viro corporis sui potestatem tradit; ideo debet habere has conditiones. Prima quod sit realis obligatio, & traditio corporum quantum ad potestatem; Secunda quod fiat reipsa; idest de præsenti: Tertia quod sit mutua: Quarta quod sit sensibilis per verba, vel signa exprimentia consensum. Num. 6.

De matrimonio, vt est officium naturæ. Cap. 11.

Num. 9. QVid est considerare matrimonium vt est officium naturæ? Resp. coniunctio maris, & fœminæ maritalis est secundum naturam; ideo matrimonium dicitur esse secundum naturam: Quia verò ad officium naturæ spectat conseruare per propagationem genus humanum, quod fit per matrimonium, ideo matrimonium dicitur institutum vt sit in officium naturæ, idest ad propagationẽ quod pertinet ad naturam.

Ibidem. Quomodo diffinitur tale matrimonium? Resp. sic Matrimonium vt est officium naturæ, est naturalis, & maritalis coniunctio viri, & mulieris, &c. vt supra.

Ibidem. Quid amplius habet hæc diffinitio, quam tradita in superiori capite? Resp. illam particulã naturalis coniunctio. Catech. enim talem coniunctionem appellat naturalem.

ex nu. 23. Quænam est materia, & forma, & finis huius matrimonij? Resp. materia est vir, & mulier; forma est maritalis coniunctio, vt naturalis est: finis est prolis susceptio, & educatio.

Num. 10. Quodnam est efficiens matrimonij huius? Respon. Deus fuit institutor Matrimonij, vt est à natura, sicut patet in Genesi cap. 2. Natura etiam quadam ratione est auctrix quia inclinat, & obligat ad talem coniunctionem; ipsi demum contrahentes, per consensum expressum per verba ipsius matrimonij, efficiens causa sunt.

Num. 11. Homines adstricti sunt lege naturæ ad contrahendum matrimonium? Resp. non, sed liberum est.

Num. 12. Matrimonium vt est à natura potest dissolui? Resp. non quia est contra finem matrimonij, idest bonam prolis educationem. Talis enim dissolutio sine magno damno filiorum esse non potest.

Quibus de causis matrimonium sit contrahendum seu de fine matrimonij. Num. 2.

Num. 13. EXpedit explicare quibus de causis matrimonium à viro, & muliere contrahi debet? Resp. expedit.

Ibidem. Quæ sunt istæ causæ? Resp. Catechismus affert has.

Prima

Prima inquit ratio est hæc, ipsa diuersi sexus naturæ instinctu expetita societas, mutui auxilij spe conciliata, vt alter alterius ope adiutus vitæ incommoda facilius ferre, & senectutis imbecillitatem sustentare queat. *Ibidem.*

Secunda est procreationis appetitus, idest desiderium liberos suscipiendi, & hoc ait, non tam quidem fieri debere, vt bonorum, & diuitiarum hæredes relinquantur, quàm vt veræ fidei, & religionis cultores educentur: & Angelus etiam Tobiæ dixit, qui matrimonium contrahunt, debere potius duci amore filiorum, quam libidinis, & concupiscentiæ.

Tertia est ad vitandam fornicationem, ad quam post peccatum Adæ homo procliuis est. *Num.* 14.

Quartò ait Catechismus, Quod si ad eas causas aliæ etiam accedant, quibus homines inducti matrimonium ineant; atq; in habendo vxoris delectu vnam alteri præponant, vt hæredis relinquendi desiderium, diuitiæ, forma, generis splendor, morum similitudo, huiusmodi inquit sanè rationes damnandæ non sunt, cum matrimonij sanctitati non repugnet. *Ibidem.*

Ex quibus colligitur aliquem posse moueri ad contrahendum matrimonium cum bona intentione, Primò si ex instinctu naturę hoc faciat, idest, vt in tota vita sua habeat commoda mutuæ societatis; Secundò, vt prolem suscipiat; Tertiò vt vitet fornicationem.

Quarto, & hæc est minus bona, vt diuitias, vel amicitias, vel alia bona obtineat.

Ex his etiam deducitur, finem matrimonij talem esse. Primò prolis propagatio; Secundo prolis susceptę bona, & religiosa educatio; Tertio vitatio fornicationis; Quarto consequutio commodorum, & bonorum, quę ex mutua societate, & communione procedunt.

De matrimonio, vt est sacramentum. Cap. III.

Matrimonium vt est sacramentum quando incepit? Resp. in lege noua. *Num.* 15.

Matrimonium ante hanc legem erat? Resp. erat, vt est officium naturæ tantum. *Num.* 10.

Post legem nouam fuitne sublatum matrimonium, quod est à natura? Resp. non, sed adhuc manet. *Sess.* 24. *c.* 1 *Num.* 19.

Apud

Apud quos est? Resp. apud infideles reperitur matrimonium solummodo vt est à natura; apud fideles vero reperitur tum vt est à natura, tum vt sacramentum. gratia enim non destruit, sed perficit ipsam naturam.

nu. 15. &c. Quæ debent considerari de matrimonio vt est sacramentum? Respon. primo quomodo sit sacramentum; secundo quæ sit propria ratio illius, idest quæ sint eiusdem causæ; tertiò considerare maiorem dignitatem, quam habet super alia matrimonia: quartò de indissolubilitate, & de duorum tantùm coniunctione dicendum est.

Quod matrimonium sit sacramentum. Num. 2.

Sess. 24. c. 1 VNde habetur quod matrimonium sit sacramentum? Respó. Concilium, & Catechismus dicunt haberi ex scriptura, ex traditione, ex sanctis patribus, ex Concilijs, demum, ex hoc quod Catholica Ecclesia semper ita docuit, & tenuit.

Ibidem. & C. Rom. num. 16. Ex quo loco scripturæ hoc habetur? Resp. ex S. Paulo ad Ephe. 5. vbi loquens de dilectione coniugum ait; Sacramentum hoc magnum est, ego autem dico in Christo, & in Ecclesia. Et hunc locum scripturæ ita Patres interpretantur, & Tridentina Synodus ita ait intelligendum esse.

Sess. 24. can. 1. Matrimonium confertne gratiam? Resp. confert, & C. T. de fide determinauit.

In matrimonio quid est sacramentum tantùm, res tãtùm, res, & sacramentum? Resp. sacramentum tantum est illa sensibilis obligatio; res tantùm est gratia; res, & sacramentum possunt dici tria bona matrimonij fides, proles sacramentum.

ex ses. 24. cap. 1. Quæ significantur à matrimonio? Resp. matrimonium est signum rammemoratiuum vnionis Christi cum Ecclesia, necnon illius passionis; demonstratiuum gratiæ, prognosticum vnionis beatæ cum Deo.

De causis, & diffinitione matrimonij vt est sacramentum. Num. 3.

Ibidem. QVomodo diffinitur matrimonium vt est sacramentum? Respon. sic; est viri, & mulieris maritalis, & sacra.

sacramentalis coniunctio inter legitimas personas indiuiduam vitæ, &c. *C T. ibid.*

Habet eandem materiam cum matrimonio à natura instituto? Resp. habet nempè virum, & mulierem, licet ab Ecclesia aliqua impedimenta circa hanc materiam fuerint introducta, quæ illam inhabilitant, vt suo loco dicetur, ideo dicitur inter legitimas personas. *Ex C. T.*

Habet eandem causam efficientem? Respon. Deus fuit author matrimonij, vt est officium naturæ; Christus autem est author illius, vt est sacramentum. Quod attinet vero ad ministrum, ipsi contrahentes sunt ministri, licet modo necessaria sit præsentia parochi, vt infra dicetur. *Sess. 24 c. 1.* *ex n. 3. & 4*

Quare contrahentes sunt ministri? Respon. Ille dicitur minister sacramenti, qui producit formam illius, & applicat eam materiæ; sed contrahentes hoc faciunt, forma enim matrimonij est sensibilis obligatio, parochus autem non potest obligare alios: ipsi verò contrahentes possunt facere obligationem suorum corporum per expressionem consensus, ideo ipsi ministri sunt formæ, & sacramenti.

In vtroque matrimonio est idem finis, effectus, seu medium, & forma? Resp. in matrimonio quod est sacramentum ista sunt multo digniora, & ampliora, ait enim Catech. habere naturam multo præstantiorem, & ad altiorē finem referri. *Num. 13.*

Quisnam est proprius finis matrimonij, vt est sacramentum? Resp. ait Catech. matrimonium, vt est naturalis coniunctio ad propagandum humanum genus ab initio institutū est: vt verò est sacramentum supradicto fini superaddit rationem finalē hanc, vt populus ad veri Dei, & Saluatoris nostri cultum, & religionem procrearetur, atque educaretur, necnon vt significaret maximam Christi vnionem cum Ecclesia. *ibidem.*

Qui est proprius effectus matrimonij vt est sacramentum? Respon. effectus quem facit matrimonium, vt est à natura est amor naturalis ait Concilium, vt vero est sacramentum, & habet effectum, gratiam; Quæ, ait Cōc. naturalem illum amorem perficit, & indissolubilem vnitatem confirmat, coniugesq; sanctificat, & hoc Christus *Sess. 24. c. 1*

pro-

promouerit sua passione: Vnde patet, quod effectus matrimonij est gratia, quatenus tria facit Primo amoré coniugum perficit. Secundò vnionem, & coniunctionem, seu obligationem confirmat: Tertiò coniuges sanctificat. Vnde sequitur ipsos habiles reddi ad virtuosè procreandos, & ad religiosè educandos liberos ex matrimonio susceptos.

Seff.24.c.1 Quænam est natura, & vis matrimonij vt est sacramentum? Respon. Est vis producendi gratiam ratione iam dicta, & per illam dignissimum finem matrimonij consequendi.

ex seff. 24. ca.1 & C. B.n.15.&c. Quare Christus voluit instituere hoc sacramentum cum tali virtute? Resp. duplici potissimùm de causa: prima est ait Catechis. vt sic rectè declararet arctissimã vnionem, & amorem sui cum Ecclesia; necnon suæ immensæ erga nos charitatis: Altera est, quia cum vellet sanctificare populum Christianum, & Deo illum reddere gratũ, rectissimè factum est, vt non solum homines iam nati sãctificarentur, sed etiam, vt genitores, & illorum vnio; & procreatio, & filiorum educatio sanctificaretur: sic enim ex radice, ex arbore sanctificata, necnon ex sancta productione, filij tanquam fructus prouenient, vnde erunt magis sancti, & Deo plus grati.

Comparatio Sacramenti matrimonij cum matrimonio naturali. Num. 4.

Num.15. MAtrimonium vt est sacramentum estne dignius, quam sint alia matrimonia? *Resp.* ita est.

Num.18. & 19. Qua ratione? *Respon.* Catechismus ponit quatuor gradus inter matrimonia, & infimus gradus est in lege naturæ post Peccatum: inter gentes enim erat matrimoniũ, vnde stupra, & adulteria vindicabant: & in matrimonio gentes aliquid diuinum inesse arbitrabantur, sed tamen minimum sanctitatis habebant: Secundus gradus erat Iudæorum, qui sanctiori quadam ratione matrimonia cõtrahebant, nempè ea intentione, vt filios procreando electi populi sobolem, ex qua Christus nasciturus erat, propagarent: sed duæ imperfectiones in matrimonio Iudæorum erant, vna quia secundum legem Moysis licebat ali-

qua

qua de causa dato libelli repudio, cum vxore diuortium facere altera quod ex Dei indulgentia licebat plures vxores habere. Tertius gradus est legis naturalis ante peccatum, tunc enim, & vnam tantum ducere licebat vxorem, & illam nunquam dimittere permissum erat. Quartus gradus est legis Euangelicæ, & hic est perfectissimus. primò quia habet omnes perfectiones coniugij naturalis; secundò quia superaddit perfectiones supernaturales, sicuti modo dictum est. *Ses. 14. c. 1.*

Quod inter duos tantum matrimonium esse potest. Num. 5.

VNus vir potest ducere plures vxores, vel vna mulier plures maritos? Resp. Concilium Trid. determinat de fide non licere nisi inter duos, & nullum Christianum posse habere vxores plures, & hoc ait diuina lege prohibitum est. *Sess. 24. can. 2.*

Vnde habetur hoc esse prohibitum? Resp. Conc. ait haberi ex Gen. cap. 2. vbi dicitur, & erunt duo in carne vna; duo enim tantum dicit: dicit etiam in singulari adhærebit vxori suæ similiter Ex Euangelio vbi Christus ait: itaque iam non sunt duo, sed vna caro; dicit enim duo, & vnionem inter duos significat; & alibi etiam docetur, vt à Catechismo est explicatum. *Sess. 24. c. 1. C.R. num. 19. & 20.*

Quid si infidelis iuxta morem gentis suæ haberet plures vxores, & ad fidem Christianam converteretur quid esse faciendum? Resp. ait Catechismus, iubet eum Ecclesia cæteras omnes relinquere, ac priorem tantum iustæ, & legitimæ vxoris loco habere. *Num. 19.*

De indissolubilitate matrimonij, eiusque vtilitate. Num. 6.

POtest fieri separatio inter virum, & vxorem? Resp. triplex est separatio, vna quò ad thorum, idest lectũ; alia quoad habitationem, idest domũ; tertia quo ad diuortium, seu realé dissolutionem vinculi matrimonii; prima; & secunda potest esse, tertia vero in lege euangelica nulla ratione, nisi in matrimonio rato, & non consumato: quod per professionem in religione approbata dissolui potest. *Sess. 24. cap. 5. 6. 7. 8.*

S Con-

Coniuges propria authoritate possunt facere separationem quò ad thorum? *Resp.* possunt, si fiat vnanimi cõsensu, & præcipuè ad tempus, vt vacent orationi, modo non adsit periculum incontinentiæ.

Possunt separare seipsos quò ad domum, & habitationem? *Resp.* non possunt propria authoritate.

Confessor potest præcipere separationem quò ad thorum, & habitationem? *Resp.* potest si adsit aliquod impedimentum dirimens, per quod cohabitare sine peccato non possint.

Se.24.cã.8.

Ecclesia potest separare quò ad thorum, & habitationẽ? Resp. Conc. Trid. ait posse ob multas causas, & determinat hæreticum dicere quod errat hoc faciendo.

Ibid. can. 5. & 7.

Ecclesia potestne ob aliquam causam veluti propter hęresim, aut adulterium, aut molestam cohabitationem, aut affectatam absentiam à coniuge dissoluere vinculum matrimonij? *Resp.* non potest, & est de fide.

Sess. 24. can. 7.

Est certum quod matrimonium ratum, & non consumatum potest dissolui per solennem religionis professionem? Resp. est de fide.

Sess. 24. c. 1 C.R. n. 19. 20. &c.

Vnde habetur quod vinculum matrimonii omnino indissolubile sit? *Resp.* Ex Euangelio, Christus enim dixit, Quos Deus coniunxit homo non separet, & Mat. 19. Omnis qui dimittit vxorem suam, & alteram ducit mæchatur, & S. Paul. 1. Cor. 7. Mulier alligata est legi quanto tẽpore vir eius viuit. & rursus. His qui Matrimonio iuncti sunt præcipio non ego, sed Dominus vxorem à viro, non discedere, quod si discesserit manere innuptam, aut viro suo reconciliari.

Expeditne ob bonum publicum quod matrimonium omnino indissolubile sit? *Resp.* ait Catec. expedit primò quia sic homines in coniungendis matrimoniis virtutem potius, & morum similitudinem, quam diuitias, & pulchritudinem spectandam intelligent; qua quidem re cõmuni societati maximè consulitur, vt perpetua esse possit: secundò si matrimonium posset dissolui, diabolus infinitas occasiones offerret, per quas diuortium expeteretur; & sic maximè amor coniugum minueretur, cum cogitarent vnionem dissolubilem esse; cum verò sciunt esse indissolubilem, fiunt tardiores ad iracundiam, & ad dis-

Num. 21.

fidia,

fidia,& si quādoque quò ad habitationem separatur, per amicos reconciliati ad conuictum eius redeunt, tertiò filijs, qui nati essent ex matrimonio maximum damnum sequeretur ex separatione parentum: quartò tale diuortium sine offensione famæ vtriusque coniugum fieri non potest, iustum ergo,& vtile est ita esse.

Licetne viro cohabitare, vel reconciliari cum vxore adultera? Resp. vel adultera est pœnitens, vel impœnitens; si impœnitens non licet viro cohabitare, vel reconciliari cum illa, quia sic videretur cōsentire peccato illius: si verò sit pœnitens sicut Christus, & Ecclesia recipiunt illam, ita ait D. Aug. vir potest, & debet cohabitare cum illa. *Num.22.*

De triplici bono matrimonij. Cap. IIII.

QVot sunt bona matrimonij? Resp. tria; proles, fides, sacramentum. *Num.23.*

Quod bonum est proles? Resp. ipsi filij, qui ex iusta & legitima vxore suscipiuntur; ad quod bonum duo reducuntur, vnum est legitima procreatio; aliud religiosa, & virtuosa educatio, de qua educatione in scriptura multa exempla reperiuntur. *ibid.*

Quod bonum dicit fides? Resp. illam fidelitatem qua coniuges fidem maritalem seruare, & sanctum coniugij fœdus nunquam violare tenentur: Dicit quoque hæc fides singularem quendam, purum, & sanctum amorem, quo vir, & vxor se diligere debent: sicut enim Christus dilexit Ecclesiam ob illius vtilitatem non suam, ita coniuges se inuicem debent diligere, non tanquam adulteri, sed tamquam coniuges, & qui non duo, sed vna sunt caro. *Num.24.*

Quod bonum est sacramentum? Resp. est illud vinculū matrimonij, quod nunquam dissolui potest. Hoc enim vinculum, & bonum est, & multa bona secum affert. *Num.25.*

De mutuo amore, & officijs inter virum, & vxorem. Cap. V.

COniuges debent se inuicem diligere? Resp. debent, & maximo amore. *Num. 24.*

Quis debet magis diligi, vxor, an pater? Resp. magis reuerenter pater, magis intensè vxor diligi debet.

2.2.qu.26. art.11. Num.24. Quotuplex amor datur inter coniuges? Resp. triplex; Primus est naturalis, & hic oritur ex instinctu naturæ inclinante virum, & mulierem ad mutuam, & maritalem societatem; Secundus est humanus. & hic prouenit vel ex diuitijs, aut pulchritudine, aut nobilitate, & similibus. Tertius est Christianus, & hic amor non prouenit ex alia re, quam ex hoc, quod coniuges sunt, & quod Christus præcepit illis, vt summè diligant se.

Quomodo coniuges debent se diligere? Resp. primò, quia coniuges sunt: secundò quia Christus ita præcipit, amor verò humanus non est magnifaciendus, quia si quis diligat coniugem ob iuuentutem, sanitatem, pulchritudinem, diuitias, honores, cum hæc deficiunt, cessabit amor: inter coniuges autem perpetuus amor esse debet, quia perpetuò coniuges sunt.

De officio mariti erga vxorem. Num. 2.

Num.26. QVomodo se debet gerere maritus erga vxorem? Resp. ait Cat. debet illam honorificè, & liberaliter tractare: & sicut Adam, illam existimare non seruam, sed sociã, sicut enim non est facta ex capite, nè esset domina viri: neq; ex pedibus, nè esset serua, sed ex costa, vt significaretur societas. ita vt socia, & haberi, & diligi debet. Debet quoq; vir in aliqua re honesta se occupare tum vt familię suppeditet necessaria, tum nè inerti, & pessimo otio languescat: Debet familiam rectè constituere, omnium mores corrigere singulos in officio continere.

De officio vxoris erga maritum. Num. 3.

Num.27. QVæ sunt partes vxoris erga maritum? Resp. primò debet esse subdita viro in omnibus, quæ legi Dei non contrariantur, illiq; summa cum animi alacritate obtemperare. Secundo debet se abstinere à pompis, & impensis superfluis, ita vanos ornatus, & cultus vitare debet. Tertiò earum præcipuum studium esse debet vnos in religionis cultu educare, & domesticas res diligenter cu-

curare; quartò domi libenter se continere debet, nisi necessitas exire cogat, idq; sine viri permissu facere nunquã audere debet. Quintò quam maximè debet cauere, nè aliquem, aut magis diligat, aut pluris faciat quàm maritum.

De ritibus ante, & post matrimonium adhibendis. Cap. VI.

QVis ritus sunt obseruandi in celebratione matrimonii? Resp. quidam sunt adhibendi ante, quidam in Matrimonio, quidam post illud.

De publicationibus. Num. 2.

QVid debet fieri ante matrimonium? Resp. denunciationes. *Seß. 24. cap. 1. R.*

Quot? Resp. tres. *Ibidem.*

A quo? Resp. à proprio contrahentium parocho, idest à parocho, vel parochis viri, & mulieris. *Ibidem.*

Quando? Respon. tribus continuis diebus festiuis. *Ibidem.*

Vbi? Respon. in Ecclesia inter Missarum solemnia, & publicè. *ibidem.*

Quid debet denunciari? Resp. inter quas personas matrimonium sit contrahendum. *ibid.* *ibidem.*

Ad quid fiunt denunciationes? Resp. vt videatur si legitimum opponatur impedimentum.

Possunt omitti, vel postponi? Resp. possunt, si iusta adsit causa, & Episcopi licentia. *Ibidem.*

Quæ causa dicitur iusta? Resp. ait Conc. Cum probabiliter fuerit suspicio matrimonium impediri posse, si tot præcesserint denunciationes. *Ibidem.*

De ritibus in celebratione matrimonij adhibendis. Num. 3.

QVid debet fieri in celebratione matrimonij? Resp. Concilium ita statuit. *Seß. 24. cap. 1. R.*

Primò matrimonium si nullum adsit impedimen- *Ibid.*

tum, debet fieri in facie Ecclesiæ.

Ibidem. Secundò debet adesse proprius Parochus, vel alius sacerdos de illius, seu ordinarij licentia.
ibidem.

Tertiò debent adesse saltem duo testes, & sine præsentia parochi, & duorum testium matrimonium nullum esse Conc. declarat.

ibid. Quartò parochus debet interrogare virum, & mulierem an velint contrahere matrimonium de præsenti, & certificari de illorum mutuo consensu.

ibidem. Quintò, Parochus debet dicere hæc verba; Ego vos in matrimonium coniungo, In nomine Patris, & Filij, & Spiritussancti; vel alijs vtetur verbis iuxta receptum vniuscuiusque prouinciæ ritum. Ista autem verba non sunt forma matrimonij, quia forma est illa, quæ antea dicta est.

Sess. 24. cap. 1. R. Secerdos qui alterius parochiæ sponsos matrimonio coniungit incurrit suspensionem.

De benedictione, & ritibus, post matrimonium adhibendis. Num. 4.

ibid. QVid est faciendum post celebrationem matrimonij? Resp. Concilium ita statuit.

Primò parochus in libro ad hoc destinato nomina coniugum, & testium, diemque, & locum contracti matrimonij describet, & librum apud se diligenter custodiet.

ibid. Secundò Concilium hortatur, vt coniuges ante benedictionem sacerdotalem in eadem domo non cohabitent.

Tertiò statuit bnnedictionem à proprio parocho debere fieri in Ecclesia, & si alius illam fecerit sine licentia parochi, vel ordinarij ipso facto suspensionem incurrit.

ibid. Quartò concilium ait, seruandas esse laudabiles, & receptas consuetudines locorum, si quæ sint.

D.T. Parochus sciet in primis nuptijs benedictionem hanc esse faciendam; si etiam respectu mulieris sint primæ nuptiæ, etiam si fuerint secundæ respectu viri; benedictio fieri debet: si verò sint primæ respectu viri, secundæ respectu mulieris, non debent benedici.

Sess. 24. c. 10 De nuptijs, Concilii prohibet solennitates ab Aduen-

tu

tu vsque in diem Epiphaniæ; & à feria quarta Cinerum, vsq; ad Octauam Paschatis inclusiuè; In aliis temporibus nuptias solemniter celebrari permittit, modò ea, qua decet modestia, & honestate fiant.

De administratione, & vsu huius sacramenti. *Cap. VII.*

PArochus est minister huius sacramenti? Resp. ipse non est minister, quia non potest producere materiam, & formam sacramenti, debet autem interesse, vt matrimonium fiat in facie Ecclesiæ, & vt validum sit, & non clandestinum: & debet fieri ea ratione, quæ à sacro Concilio tradita est.

De susceptione huius sacramenti, & præparatione ad illud. Num. 2.

QVid debent facere coniuges, vt rectè suscipiant hoc sacramentum? Resp. quæ sequuntur. *Num. 3.*

Primò suscipientes debent carere omni impedimento præcipuè dirimente.

Secundò debent carere peccato mortali, quia aliter cõtrahendo peccarent mortaliter.

Tertiò Concilium hortatur Coniuges, vt antequam contrahant, vel saltem triduo ante matrimonii consumationem sua peccata diligenter confiteantur, & ad sacram Eucharistiam accedant. *Seß. 24. cap. 1. R.*

Quartò in hoc sacramento requiritur deuotio, & reuerentia cum sit res sancta, atque diuina. *Num. 31.*

Quintò maximè expedit habere rectam intentionem & non contrahere vt libidini, ac voluptati vacent, sicut æquus, & multus, quibus non est intellectus; sed intentio debet ferri ad fines, qui iam dicti sunt, nempè vel liberos suscipiendi, & rectè educandi: vel causa vitandæ fornicationis, vel ob commoda mutuæ societatis, vel ob instinctũ naturæ ad hoc inclinantem. *Ibid.*

Sextò quàm maximè conuenit vt filii familias parentibus, & his in quorũ fide, & potestate sunt eum honorem tribuant, vt ipsis nescientibus, nedum inuitis, & repugnã- *Num. 32.*

tibus matrimonia ineant: quia ita Apostolus monet faciendum, & in ueteri testamento legitur seruatum fuisse.

De debito reddendo. Num. 3.

CONiuges tenentur reddere debitum alteri petenti? Resp. tenentur sub reatu peccati mortalis, si nó adsit legitima causa negandi, ratio est, quia vnus coniux est dominus corporis alterius.. ideo cum vnus petit debitũ, ius suum quærit, & ob periculum incontinentiæ negari non debet.

Num. 33. Quænam intentio debet haberi in debito petendo atque reddendo? Resp. ait Catec. curandum vt non voluptatis, aut libidinis causa matrimonio opera detur, sed iuxta illos fines, qui matrimonio præscripti sunt; ideo S. Hieronymus ait, Nihil est fædius quam vxorem amare quasi adulteram.

Num. 30. Coniuges aliquando debent abstinere ab actu matrimonij? Resp. ait Catech. aliquando ab officio matrimonij debent abstinere causa Deum orandi, & obsecrandi, & præcipuè tempore Quadragesimæ: Ait etiam imprimis id obseruandum esse tribus saltem diebus antequam sacram Eucharistiam percipiant, & hoc debet intelligi de his, qui ad illam rarò accedunt.

De peccatis, quæ possunt committi contra matrimonium. Cap. VIII.

Caiet. ver. matrimo. QValia peccata committuntur contra matrimoniũ? Resp. quædam ante, nonnulla post, & aliqua in matrimonio perpetrantur.

Quænam ante matrimonium? Resp. primò non seruando fidem per sponsalia datam alicui: secundò omittẽdo publicationes, siue facoltate; tertiò per desideria, tactus, & opera inhonesta, cum sponsa promissa; Non enim licet cum futura sponsa copulam habere: nec voluntariè delectari in cogitatione talis copulæ: quia nondum est vxor sua, tactus quoq; obsceni, vel affectu vitioso cum illa peccata mortalia sunt: & hoc peccatum est frequens, & de illo debet populis inijci scrupulus, & multi Episcopi talem co-

copulam sibi reseruant ob infinita damna, quæ quandoq; ex illa contingunt.

Quæ peccata in contrahendo matrimonio committi possunt? Resp. primò si quis in peccato mortali positus de quo non sit confessus, aut contritus, contrahat, mortaliter peccat: & de hoc populi debent admoueri quia pauci hoc aduertunt, aut curant: secundò si matrimonium fiat clandestinum: tertiò si contrahens habeat finem malum mortale, velut adulterandi, furandi, lenocinandi; quartò quando aliquis contrahit contra sponsalia valida, vel cõtra votum castitatis, vel religionis, vel non nubendi, vel contra interdictum superiorum, & est mortale; quintò si contrahatur contra aliquod impedimentum dirimens, & si scienter est mortale.

Quæ post contractum committi solent? Resp. primò qui habens votum religionis contraxit matrimonium, nõ solum peccauit mortaliter contrahendo, sed etiam peccat mortaliter prima vice tantum consumando; Post enim consummatum matrimonium potest debitum petere, & reddere sine peccato; & qui contraxit cum voto castitatis non solum peccat prima vice consumando, sed quoties petit debitum; potest tamen petenti reddere: secundò quando ob aliquod impedimentum matrimoniũ est nullum, est mortale, non solum petere, aut reddere debitum, sed etiam tactus, & oscula obscæna talia sunt, necnon desideria, & voluntariæ delectationes in corde. tertiò est mortale quoties coniuges exponunt se periculo pollutionis extra vas debitum: vel adhibent modum procreationi filiorum non accommodatum, vel adhibent aliquid ad efficiendam sterilitatem, vel procurandum abortũ, quartò est mortale accedere ad coniugem cum affectu voluntario ad aliam personam; similiter desiderio, vel opere cõsentire in adulterium cum alia persona: quintò est mortale negare debitum siue iusta causa, qualis est si adsit periculum infirmitatis, vel alter coniugum adulterium commisit.

Quando matrimonium est nullum ob aliquod impedimentũ quid debet facere confessarius? Resp. si impedimentum vtriq; coniugum notum est, debet confessarius obligare, vt separentur à thoro, & vt petant dispensationem

S

si speretur: vel alia ratione prouideatur; & quod non petant, nec reddant debitum, nec actus illicitos faciant. Si verò alter tantum sciat, & impedimentum non potest detegi imponendum est scienti, vt non petat debitu, nec reddat eo meliori modo quo potest.

De impedimentis matrimonij. Cap. IX.

Num. 30. Sess. 24. can. 4. Sess. 24. cap. 1. R.

PArochis, & confessariis est necessaria cognitio impedimentorum matrimonii? Resp. est.

Quis est author horum impedimentorum? Respon. Ecclesia.

Ecclesia potest annullare sacramentum Matrimonii? Resp. non, sed potest reddere aliquos inhabiles ad contrahendum.

ar. ex sess. 24 cap. 1. R.

Quomodo est hoc? Respon. matrimonium nunquam erit nisi sit materia, & forma illius: materia autem matrimonii sunt fideles, in quos Ecclesia magnam potestatem habet; forma est mutua obligatio: cum itaq; Ecclesia possit reddere aliqua de causa fideles inhabiles ad se obligandum; ex hoc fiet quòd Ecclesia impediet obligationem, & ex consequenti matrimonium, quod sine dicta obligatione esse non potest.

Quomodo potest impediri aliquis nè obliget se? Resp. passim leges hoc faciunt, veluti, quod infans, vel furiosus, vel ebrius, quòd filius familias, vel vxor non possint se obligare cum præiudicio patris, vel mariti. Ita leges statunt testamentum, vel sententiam non valere, aut obligare si tales conditiones non habet; hoc igitur Ecclesia facere potest.

Na. ca. 22. Num. 30.

Quotuplex impedimentum? Resp. duplex, aliud dirimens, aliud non dirimens.

Ibidem.

Quænam est differentia? Resp. dirimens aufert facultatem se obligandi, & inhabilitat ad contrahendum: non dirimens prohibet quidem contrahere, sed non aufert facultatem, vel habilitatem se obligandi; ideo in hoc valet, in alio non valet matrimonium.

Ecclesia sine causa ponit hæc impedimenta? Resp. nequaquam, sed iustis de causis facit.

Quæ sunt causæ iustæ? Resp. quatuor præcipuè; prima

ma est peccatum, vel indignitas contrahentis: secunda præiuditium alterius, siue contrahentis, siue non contrahentis: tertia circunstantia, quæ matrimonio repugnet; quarta circunstantia, quæ bono publico contrarietur.

De impedimentis non dirimentibus. Num. 2.

QVot, & quæ sunt impedimenta non dirimentia? Resp. Nau. ponit duodecim. *Nau. 22. num. 68.*

Primum est interdictum; idest prohibitio facta à superiori nè contrahatur, vel non sine tali re, veluti publicationibus.

Secundum feriæ, idest prohibitio, nè in Quadragesima, & Aduentu contrahatur.

Tertium sponsalia, idest promissio facta alteri, quod ducet illum in maritum, vel vxorem; qui enim promisit ducere vnam non potest ducere aliam; sed si ducat tenet matrimonium.

Quartum Catechismus; idest si aliquis domi ob periculum baptizatus à sacerdote catechizetur publicè, vt suppleantur omissæ solennitates, tenentes ob Catechismum contrahunt impedimentum non dirimens cum cathechizato, ac patre, & matre illius.

Quintum votum simplex, siue castitatis, siue religionis, siue non nubendi.

Sextum incestus, idest qui peccauit cum consanguinea suæ vxoris, vel mariti impeditur ducere, quamcunque vxorem, vel maritum.

Septimum vxoricidium, idest, qui occidit vxorem prohibetur in pænam peccati ducere aliam.

Octauum raptus sponsæ alterius, idest qui rapuit sponsam alterius, prohibetur ipse quamcunque ducere sponsam.

Nonum proprij filii de fonte dolosa susceptio, idest si quis dolosè tenuit filium in Baptismo ad hoc vt inter ipsum, & coniugem oriretur affinitas spiritualis, per quã coniuges non possent nec patere, nec reddere debitum: iste prohibetur nè amplius possit contrahere matrimonium.

Decimum presbytericidium idest qui occidit presbyterum

terum impeditur ducere quamcunque vxorem.

Vndecimum, Pœnitentia solennis iniuncta, & facta; enim hanc habuit prohibetur ducere vxorem.

Duodecimum, Matrimonium scienter cum moniali contractum, idest qui contraxit cum moniali, etiam illa mortua, vel relicta, non potest quamcunque ducere vxorem.

Propter quid ista impedimenta sunt introducta? Resp. nonnulla propter bonum publicum, vt 1.2.3.4.5. aliqu ob pœnam peccati, vel ob indignitatem contrahentis, veluti sex vltima, quæ etiam data sunt in penam iniuriæ factæ matrimonio; Nonnulla sunt ob præiudicium tertii vt sponsalia, & alia sex, quæ vltima sunt.

Sess. 24. ca. matr. 2. R. verb. matrim.

Quare ista impedimenta non dirimunt? Resp. quia leges hoc non statuunt, & ait Concilium esse, quia multæ prohibitiones scandali, & ruinæ occasiones essent infirmis.

Committitur peccatum mortale in omnibus contrahédo contra illa? Resp. Catec. ait committi solum in interdicto; in feriis, in sponsalibus & in voto simplici castitatis religionis, & non nubendi, in aliis ait non est mortale. Episcopus potest dispensare in his impedimentis? Resp. potest in omnibus exceptis sponsalibus, & voto simplici castitatis, & religionis; si autem votum esset non nubendi posset dispensare.

De impedimentis dirimentibus. Num. 3.

QVot sunt impedimenta dirimentia? Respon. communiter ponuntur duodecim, sed alia tria addita sunt, & ideo quindecim erunt.

Nau. c. 22. Num. 30.

Quæ sunt duodecim prima? Resp. contenta in his versibus *Error conditio, votum, cognatio, crimen, cultus disparitas; Vis, Ordo, ligamen Honestas si sis affinis, si fortè coire nequibis* (Hæc socianda vetant connubia facta retractant.

Quæ sunt alia tria? Respon. primum defectus legitimæ ætatis; secundum matrimonium clandestinum; tertium inter raptorem, & raptam, dum in illius manet potestate.

De errore. Num. 4.

QVis error dirimit matrimonium? Resp. error personæ tantum: veluti si quis contrahit cum vna credens contrahere cum alia; si verò error sit tantùm in qualitate, veluti an sit nobilis, uel diues, uel sana non dirimit. *ibidem Num. 32.*

Quare talis error dirimens factum est impedimentũ? Respon. quia consensus potius esse videtur in aliam personam, quam in hanc, ideo rectè Ecclesia statuit, ut dirimeret.

Conditio. Num. 5.

QVæ conditio dirimit? Resp. seruilis tantum, ueluti si quis contrahant captiua credens contrahere cum libera; persona enim captiua non potest tradere totalem potestate sui corporis alteri coniugi; unde obligatio non est absoluta, sed nimis præiudicialis. *ibid. Num 33.*

Si quis contrahat cum captiua, sciens esse captiuam tenetne? Resp. tenet, quia potest præiudicare sibi.

Si contrahat cum libera credens esse captiuam tenet? Resp. tenet, quid nullum illi sit præiudicium.

Votum. Num. 6.

QVod uotum dirimit? Resp. solemne. *Ibidem.*

Quot modis sit uotum solenne? Respon. duobus tantum primò per susceptionem ordinis sacri, secundò per solennem professionem in religione approbata. *Num. 35.*

Quare hoc uotum dirimit? Resp. quia mancipatus diuino cultui maiorem debet habere mundiciam; & non debet suscipere curam domus, uel familiæ regendę, & ob alias multas causas.

Cognatio. Num. 7.

QVotuplex est cognatio? Resp. triplex legalis, spiritualis, naturalis. *Ibidem. nu. 36. &c.*

De

De legali cognatione. Num. 8.

Ibidem. QVid est legalis cognatio? Respon. est legalis propinquitas ex adoptione alicuius in filium proueniens.

Ibidem. Quotuplex est ista propinquitas? Resp. triplex prima est inter adoptantem, & adoptatum ac eius descendentes, & hæc semper manet; secunda est inter adoptatum, & filios adoptantis, & hęc tollitur, si adoptatus desinat esse talis, vel si filius naturalis adoptantis desinat esse sub potestate patris; tertia est inter vxorem adoptati, & adoptantẽ, & inter vxorem adoptantis, & adoptatum, & hæc perpetuò durat.

Quælibet harum dirimit? Respon. ita est, quia hæc propinquitas valde accedit ad propinquitatem naturalem; quæ dirimit, secunda tamen cum aufertur non dirimit.

De cognatione spirituali. Num. 9.

ibid. Num. 36. QVid est cognatio spiritualis? Respon. est attinentia duarum personarum, quæ ex statuto Ecclesiæ oritur per Baptismi, & Confirmationis administrationem, vel per susceptionem baptizati, vel confirmati.

D. Th. 3. p. q. 56. ar. 1. Quare hoc impedimentum est introductum? Resp. quia accedit ad cognationem naturalem, baptizans enim & tenens fiunt patres spirituales, ideo oritur propinquitas.

Baptizans, vel Confirmans cum quo contrahit? Resp. cum baptizato, ac patre, & matre illius.

Tenentes cum quo contrahunt? Resp. cum eo, quem tenent, & patre, ac matre illius.

Tenentes contrahunt inter se? Resp.

Contrahunt affinitatem cum baptizante? Resp. non

De cognatione carnali, vel naturali. Num. 10.

QVid debet considerari circa impedimentum cognationis carnalis? Resp. ista. Primò quid sit hęc cogna-

gnatio, & quid significet; secundò debet consierari quid, & quotuplex sit linea. Tertiò quod sit gradus. Quarto quibus regulis cognoscatur numerus graduum. Quintò de impedimento, quod oritur ex hac cognatione. Sextò de causa talis impedimenti.

Quomodo appellatur cognatio naturalis? Resp. Consanguinitas. *N. cap. 22. Num. 41.*

Quid significat hoc nomen Consanguinitas? Respon. communionem sanguinis.

Quot modis fit hæc communio sanguinis? Resp. duobus: primus est si vnus descendat ab alio; filius enim qui descendit à patre communicat sanguine patris; ex sanguine enim ipsius genitus est: secundus est, si duo ab aliquo tertio proueniant; fratres enim qui ab eodem patre proueniunt, communicant in eodem sanguine patris, quia ab eodem sanguine geniti sunt.

Quomodo diffinitur Consanguinitas? Resp. sic. Est propinquitas duarum personarum ex eo quod vna ex altera, vel ambæ ex eadem descendunt, idest propinquitas hæc oritur ex duplici communione sanguinis modo dicta. Diffinitur etiam sic. Consanguinitas est vinculum personarum ab eodem stipite descendentium. *ibid.* *Sil. ver. matr. 18. num. 5.*

In hac consanguinitate quid debet considerari? Resp. Primò stipes. Secundò lineæ. Tertiò gradus. Quartò personæ. Et debet considerari quod in vno stipite possunt esse plures lineæ. In vna linea possunt esse plures gradus. In vno gradu dantur plures personæ.

Quid est stipes? Respon. est veluti truncus arboris, à quo plures rami procedunt, & ideo persona illa, à qua aliæ personæ per propagationem deriuantur, veluti pater, à quo filii descendunt, stipes appellatur. *Ibid.*

Quid est linea? Resp. est ordinata collectio personarum consanguinitate coniunctarum, in vna enim linea plures personæ consanguineæ cum ordine colliguntur. *Ibid*

Quot sunt lineæ? Resp. tres, prima est ascendentium, idest in qua ordinantur personæ ascendentes, secunda est descendentium, idest in qua ordinantur, & colliguntur personæ descendentes, tertia dicitur collateralis, idest quę ordinat personas à latere existentes. *Ibid.*

Quæ personæ dicuntur ascendentes, descendentes,

&

& collaterales? Resp. personæ ascendentes sunt illæ, quæ sunt supra aliquem veluti pater, auus, proauus. Descendentes sunt illæ, quæ sunt infra, vt filius, & nepos. Laterales sunt illæ, quæ à latere proueniunt vt fratres, & filij fratrum. Ideo due sunt lineæ tantùm, vna dicitur recta, quæ colligit tum ascendentes, tum descendentes; alia dicitur lateralis, quæ colligit personas non inuicem, sed ab alio tertiò descendentes. Linea enim recta oritur ex eo, quod vna persona prouenit ab alia: Linea lateralis oritur ex eo quod duæ vel plures personæ ab eadem alia aliqua persona proueniant.

De gradibus, & illorum regulis. *Num.* 11.

Ibidem. QVæ differentia est inter lineam, & gradum? Respon. linea est veluti scala, sicut autem in scala plures sūt gradus, & quò plures sunt gradus, eò scala existit lōgior, ita in linea est, dantur enim in illa gradus, quibus longitudo, vel distantia lineæ innotescit.

Ibidem. Ad quem finem datæ sunt lineæ? Resp. ad colligendas personas consanguinitate coniunctas.

Ad quem finem dantur gradus? Resp. ad denotandam distantiam, quæ inter dictas personas reperitur, vbi enim sunt plures gradus, ibi maior distantia est; & ideo per gradus inotescit, quanta sit inter duas personas generationis distantia.

Ibidem. Quomodo possunt cognosci gradus in linea recta ascēdentium & descendentium? Resp. tali ratione. Primò sciēdum est, quod fundamentum gradus sunt personæ, inter personas enim gradus isti constituuntur; secundò scire oportet, quod vna sola persona non facit gradum: gradus enim dicit distantiam, vna autem persona non distat à seipsa, ideo vt detur gradus ad minus necesse est, quod duæ dentur personæ; tertiò ad cognoscendos gradus ascendentium, & descendentium ita faciendum est: debent numerari personæ, quæ sunt in linea recta. Et dempta vna, quot sunt personæ, tot sunt gradus: veluti si Gaius generet filium Seium: & Seius Titium: & quæratur, quo gradu distent inter se, dicitur quòd Gaius nullo gradu distat à seipso, in primo distat à Seio filio, & in secundo à Titio nepote;

nepote; vnde inter dictas tres personas duo sunt gradus, quia in cõputatione graduum semper demitur vna persona, qua dempta quot sunt personæ, tot sunt gradus: & hæc est regula, & certa, & facilis.

Quomodo possunt cognosci gradus in linea laterali? Respon. sic primò oportet inuenire stipitem, idest personam illam, à qua primò illi, de quibus quæritur, descendunt; veluti si quæratur, quo gradu frater distet à fratre, oportet inuenire stipitem, nempè patrem, qui est prima persona, à quo descendunt, auus verò non est prima persona, vt pater, sed supra hanc personam existit. Inuento stipite, oportet videre ex vna parte, quoto gradu vna persona lateralis nempè vnus frater vel alius distet à communi stipite, & idem facere etiam de alia parte: & si ambæ personæ distant æquali gradu à stipite, tunc quoto gradu distant à stipite, toto distant inter se: si autem vna persona distet pluribus gradibus à stipite, quam alia: tunc quoto gradu remotior distat à stipite, toto distãt inter se

Sit autem exemplum, quæritur, an Titus, & Berta sint consanguinei, & in quo gradu. Ad videndum ergo an sint consanguinei, oportet videre an vnus descendat ab alio veluti quod Titius sit filius Bertæ; vel an ambo ab aliquo tertio descendãt, veluti quòd sint frater, & soror si ergo nec descendunt ab inuicem, nec ab alio, non sunt consanguinei: si verò alterum dictorum detur, sunt consanguinei. Verùm si vnus illorum descendit ab alio sunt consanguinei in linea recta, & gradus distantiæ est quærendus iuxta regulam datam; si autem ambo descendunt ab aliquo tertio erunt consanguinei in linea laterali, & gradus cognoscetur inspiciendo quoto gradu vterque eorũ, idest Titius, & Berta distent ab illo communi stipite à quo descendunt; & si vterque distet equali gradu, quoto gradu distant à stipite, toto distant inter se: si vero vnus distet à stipite veluti duobus gradibus, alter vero tribus, tunc distabunt inter se tribus gradibus, quia semper à remotiori persona distantia graduum est sumenda. Sit autem adhuc clarius exemplum. Gaius ex vno latere genuit Franciscum: Franciscus genuit Antonium: Antonius Titium. Ex alio vero latere idem Gaius genuit Luciam, & Lucia genuit Bertam. Quæritur an Titius sit consangui-

neus Bertæ, & dicitur quod sic, quia communicant in eodem sanguine propter Gaium stipitem communem. Quæritur an sint consanguinei in linea recta: dicitur nõ, quia nec Berta descendit à Titio, nec ille ab illa, quæritur an sint consanguinei in linea laterali: dicitur sic, quia vterque ab eodem stipite, nempe Gaio, descendũt: Quæritur quoto gradu Titius distet à Gaio: dicitur tribus: quatuor enim sunt personæ in linea recta. Gaius, Franciscus, Antonius, Titius, ideo per regulam datam, dempta vna Persona nempe stipite, tres gradus, & tres personæ erunt. Quæritur quot gradibus Berta distet à stipite: dicitur duobus per regulam dictam. Quæritur quot gradibus Berta distet à Titio in linea laterali: & dicitur tribus: quia licèt Berta distet à stipite tantùm duobus gradibus, tamen quia Titius distat tribus, tot gradibus inter se distabunt, quia in linea laterali semper distantia graduum è remotiori persona computatur. Et hæc si quis rectè percipiat faciliter cognoscet, an aliqui consanguinei & in quo gradu sint.

Sil. ibid. Vsque ad quem gradum impedit consanguinitas ne contrahatur matrimonium? Resp. in linea recta impedit vsque in infinitum; vnde si Adam modo viueret nullam mulierem posset ducere in vxorem. In linea vero laterali impedit tantum vsque ad quartum gradum inclusiuè.

3. p. qu. 34. a. 3. sup. A quo fuit introductum hoc impedimentum? Respon. ait D. Tho. partim à lege diuina, partim à naturali, partim ab humana.

ibid. Ob quam causam fuit introductum? Resp in linea recta est introductum quia superioritas, & inferioritas ascẽdentium, & descendentium repugnat societati quæ in matrimonio reperitur. Coniugum enim societatem dicit. Secundò consanguinei debent esse custodes, & defensores, nõ violatores pudicitiæ aliorum. Tertiò daretur maxima occasio incontinentiæ, & concupiscentiæ si natura inter consanguineos permitteret commixtionem. Quartò quia genus humanum magis collligitur si coniunctio maritalis fiat inter diuersas familias Hæc D. Thom.

De

De impedimento criminis. Num. 10.

QVid est hoc impedimentum? Respon. sunt quædam crimina legitimum matrimonium violantia, per quæ committentes illa redduntur inhabiles ad matrimonium inter se contrahendum. *N.cap. 22. Num.46. Gaet. ver. matrim.*

Quot sunt ista crimina? Resp. multi, dicunt duo, sed magis distinctè cum Caetano quatuor esse dicentur.

Primum est homicidium prioris coniugis de consensu vtriusque contrahentium; veluti Berta est vxor Petri, Titius, & Berta de communi consensu faciunt occidere Petrum, & post mortem illius contrahunt matrimonium, dicitur quòd hoc matrimonium est nullum, propter tale homicidium commissum, quod est impedimentum dirimens matrimonium.

Secundum crimen est homicidium de consensu vnius tantùm, sed adulterium quoq; inter vtrunque commissum est. Veluti, Titius commisit adulterium cum Berta vxore Petri, & inscia Berta occidit Petrum, postea contraxit matrimonium cum illa, dicitur esse nullum, quia hoc crimen dirimit matrimonium.

Hæc est autem differentia inter primum, & secundum crimen, Primum dicit tantùm vnum crimen homicidij sed de consensu vtriusq;. Secundum dicit duo crimina, homicidium de consensu vnius tantùm, & adulterium inter vtrunque.

Tertium crimen; est adulterium cum sponsalibus per verba de futuro, veluti Berta committit adulterium cum Titio, & per verba de futuro promittunt inuicem quod post mortem Petri contrahent matrimonium inter se. Tale crimen dirimit matrimonium, si illud cōtraxerint post mortem Petri.

Quartum est adulterium cum matrimonio, per verba de præsenti. Veluti Titius committit adulterium cum Berta, & per verba de præsenti viuente Petro contrahit matrimonium cum illa: in hoc casu non solùm non valet hoc matrimonium, sed dirimetur etiam, si post mortem Petri de nouo contraherent illud. *D.T.3.pa. qu.60.a.2. supp.*

Quare hæc impedimenta sunt introducta? Resp. pro-

pter bonum publicum, & bonum matrimonij, & præiudicium tertij, nempe ut auferatur occasio adulterandi, & occidendi legitimum coniugem, quia hæc sunt contra bonum matrimonij.

Cultus disparitas. Num. 13.

N. cap. 22. Num. 48. QVid est disparitas cultus? Resp. differentia religionis, & cultus, qui Deo debetur.

Qualis disparitas cultus dirimit matrimonium? Resp. illa, quæ est inter fidelem, & infidelem.

Quare hoc? Respon. quia infidelis, cum non sit baptizatus, non est capax alicuius sacramenti, ideo matrimonium inter ipsum, & fidelem, ut est sacramentum, est nullum: ut uero est officium naturæ rectè prohibetur dari, quia tanta desiunctio religionis maritali coniunctioni, & societati repugnat. D. T. 3. pa. q. 59. sup.

Si uxor infidelis conuertatur ad fidem manente uiro infideli quid fiet? Resp. si maritus consentit habitare cũ illa absque iniuria creatoris, idest non blasphemat illum, nec tentat reducere illam ad infidelitatem, poterunt simul habitare tanquam maritus, & uxor: si autem periculum aliquod adsit, non erit permittendum: & tali de causa matrimonium potest dissolui.

Si hæreticus contrahat cum catholica, tenet? Resp. tenet, quia hæreticus est baptizatus, & propter hæresim uinculum matrimonij dissolui non potest: propter periculum tamen infectionis, matrimonium poterit se parari quò ad thorum, & habitationem.

De vi derimente. Num. 14.

QVæ uis dirimit matrimonium? Resp. illa, quæ cadit in constantem uirum: ueluti mortis, uulnerũ, amissionis omnium bonorum, & similium iuditio prudẽtis uiri habita personæ consideratione, cui uis facta est. N. cap. 22. Num. 50.

Quare hoc? Respon. quia in matrimonio requiritur consensus uoluntarius, coactio autem uoluntariò repugnat. D. T. 3. pa. qu. 47. sup.

De

De ordinis impedimento, Num. 15.

QVis ordo dirimit matrimonium? Resp. sacer, si ante matrimonium susceptus sit. N.cap. 22. Num. 52.

Quare hoc? Resp. quia mancipatus diuino cultui, nō debet se implicare occupationibus familiæ, & prolis regendæ; Secundò quia dedecet qui supra populum est, mulierem habeat sociam, & dominam sui corporis: Tertio quia reuerentia diuini cultus maiorem, & spetialem in persona, & ministro sacro munditiam requirit. & ob alias causas. D.T.3.pa. q.53.sup.

Ligamen. Num. 16.

QVid significat ligamen? Resp. idem quod vinculum. N.cap.22. Num.53.

Quod ligamen dirimit? Resp. alterius coniugij, idest si aliquis ligatus in matrimonio cum vna contrahat cum alia, primum tenet, secundum nihil valet, quia matrimonium tantummodo inter duos est.

Si mulier est, quæ audiuit de viro suo post multos annos absente quod mortuus sit, & contraxit cum alio, tenetne matrimonium? Respō. si maritus verè erat mortuus, & mulier ita credebat, valet matrimonium: sed si viuebat, cum contraxit, matrimonium nullum est, & moriente etiam primo viro non valet, sed debet de nouo cōtrahi, si nullum adsit impedimentum: si enim sciebant viuere, & contraxerunt, & consummarunt, oritur criminis impedimentum, de quo dictum est.

Si mulier credens quòd vir suus absens viueret, cum reuera mortuus esset, contraxit cum alio, tenetne matrimonium? Resp. Siluest. & Nauar. dicunt si credebat tenere matrimonium, tenebit; sed si credebat non tenere non tenebit: quia consensus illius erat in matrimonium, quod credebat non esse matrimonium.

Honestas. Num. 17.

QVid est honestas? Resp. est quoddam impedimentum, quod oritur ex sponsalibus: vel ex matrimonio rato, & non consummato. Nau.c.22. num.57.

Quare dicitur honestas? Resp. quia honestum videtur, vt dari debeat dictum impedimentum.

In matrimonio rato, & non consummato contrahitur affinitas? Resp. non quia affinitas oritur ex copula carnali, loco autem affinitatis contrahitur impedimentum honestatis.

Honestas vsque ad quem gradum impedit in matrimonio rato, & non consumato? Respon. vsque ad quartum inclusiuè.

Qua ratione? Respon. sic si Titius absens per procuratorem contrahat per verba de præsenti matrimonium cum Berta, & moriatur antequam accedat ad illam: propter publicam honestatem nullus consanguineus Titij vsque ad quartum gradum poterit ducere Bertam in vxorem.

Sess. 24. cap. 3. de matr. R.

Honestas quæ prouenit ex sponsalibus vsque ad quem gradum impedit? Resp. ait Concilium si sponsalia valida non sunt, nihil impediunt, si valida fuerint, primũ gradum prohibitio non excedit.

Quomodo est hoc? Resp. si Titius per verba de futuro contrahat cum Berta sponsalia, quæ valida sint; sed postea nollet eam ducere, sed vellet contrahere cum matre, vel sorore, vel filia illius, non potest quia sunt consanguineæ in primo gradu, & si contrahat matrimonium nullum erit.

Quomodo in hac honestate cognoscentur gradus? Resp. ea ratione, qua de affinitate dicetur.

Quomodo distinguuntur inter se hæc duo impedimẽta, sponsalia, quæ sunt impedimentum non dirimens; & Honestas, quæ dirimit, & est ex sponsalibus? Respon. sic. Titius contrahendo sponsalia cum Berta incurrit duo impedimenta: vnum est, quod non possit ducere in vxorem aliquam consanguineam. Bertæ, in primo gradu, & hoc dicitur Honestas, & dirimit. Aliud, quod non possit ducere quamcunque mulierem, quæ sit in mundo, etiam si Bertæ consanguinea non sit, & hoc dicitur sponsalia, & impedit tantùm, sed non dirimit.

Propter quid est introductum impedimentum publicæ honestatis? Resp. quia iustum, & honestum videtur, vt si Titius per sponsalia Bertæ obligauit se, & ex tali promissio-

missione inchoata est aliqua propinquitas cum ipsa, & per ipsam cum consanguineis suis, non debeat ducere sororē, vel consanguineam Bertæ in primo gradu, quia cum Berta quotidie cum illa viuere deberet, necesse foret illi continuò iniuriam, & ignominiam suam videre, & riualem habere ante oculos, quod esset causa, vel illiciti amoris cũ sponso sibi promisso, vel discordiarum cum cõsanguinea sponso suo cum sua iniuria copulata, hoc autem contra bonum est matrimonij.

Si sis affinis, de affinitate, & de gradibus illius. Num. 18.

QVid debet considerari circa impedimentum affinitatis? Resp. ista. Primò quid sit copula carnalis licita; & illicita: Secundo quid sit affinitas: Tertiò inter quos contrahatur affinitas: Quartò quomodo inueniantur gradus affinitatis: Quintò de primo, & secundo genere affinitatis: Sextò, quale sit hoc impedimentum; Septimò cur hoc impedimentum sit introductum.

Quid est copula carnalis, de qua modò hic sermo habetur? Resp. est quædam viri, & mulieris commixtio, ex qua prolis generatio sequi potest. *Sil. matr. 8. num. 15.*

Quotuplex est hæc copula? Resp. duplex, vna licita, idest matrimonialis, alia illicita, idest fornicaria. *Ibid.*

Quid est affinitas? Resp. est proximitas personarum ex carnali copula proueniens. *Ibid.*

Inter quas personas contrahitur affinitas per copulam carnalem? Resp. Canones ita statuunt, copula hæc semper est inter virum, & mulierem. Omnes igitur cõsanguinei viri fiunt affines mulieris, & omnes consanguinei mulieris fiunt affines viri; Inter consanguineos autem uiri, & mulieris nulla est affinitas. Sit exemplum Titius habet copulam carnalem cum Berta, soror Titij fit affinis Bertæ, frater Bertæ fit affinis Titij, sed inter sororem Titij, & fratrem Bertæ nulla est affinitas; & ideo frater Bertæ poterit ducere in vxorem sororem Titii. *Cap. super his de con sau. & af.* *I bid*

Quomodo inueniuntur gradus affinitatis? Respon. per gradus consanguinitatis, sic, quando consanguinei vnius, fiunt affines alterius: in eodem gradu, quo sunt consan-

guinei vnius, fiunt, affines alterius: veluti frater Titij est consanguineus Titij in primo gradu, fiet igitur affinis Bertæ iam dictæ in primo gradu: ita erit de sorore Bertæ respectu. Titii per distinctionem ergo graduum consanguinitatis oritur etiam distinctio graduum affinitatis.

De duplici genere affinitatis. Num. 19.

Sil. ibid. DIfferuntne in affinitate gradus, & genus? Respon. differunt.

ibidem. Qua ratione? Resp. genus est quasi scala, gradus sunt quasi partes scalæ; sicut ergo si duæ essent scalæ inter se distinctæ, vnaquæque suos gradus, & partes haberet, ita in vnoquoq; genere affinitatis proprij, & distincti gradus reperiuntur.

ibid. Quot sunt genera affinitatis? Resp. duo: primum, & secundum.

Ibidem. Quomodo conueniunt, & differunt inter se? Respon. conueniunt in hoc, quòd vtrunque genus oritur ex copula carnali; differunt in hoc, quòd primùm genus semper oritur ex copula habita cum consanguineo, secundum verò semper oritur ex copula habita cum affini. veluti tu habes consanguineos, vt fratres, & sorores, &c. habes etiã affines, veluti vxorem fratris, tui, vel maritum sororis tuæ; Si quis ergo habet copulam, vel licitam, vel illicitam cum consanguinea tua, ille tibi omnino fit affinis in primo genere: si quis verò habeat copulam, cum affini tua, veluti cum vxore fratris tui ille tibi fiet affinis in secundo genere: idem esset si tu haberes copulam cum aliqua muliere: ista enim esset affinis in pro genere consanguineis tuis, esset verò affinis in secundo affinibus tuis; & hæc est propria differentia inter primum, & secundum genus affinitatis.

De regulis ad cognoscendum primum, & secundum genus affinitatis. Num. 20.

POssunt dari regulæ ad cognoscenda genera affinitatis? Resp. possunt.

Quæ sunt? Respon. ad has regulas distinguendas opor-

oportet antea scire: Quod triplex est propinquitas: Prima dicitur consanguinitas, & hæc maior omnibus est: Secunda dicitur affinitas primi generis: Tertia dicitur affinitas secundi generis; Secundò scire oportet quod consanguinitas est propinquitas, quæ oritur ex natura, idest ex naturali sanguinis communione: vt dictum est. Affinitas vero est propinquitas, quæ oritur ex copula carnali, ea ratione, quia vir, seu maritus ex tali vnione copulæ cõmunicat mulieri, seu vxori suam propinquitatem, & vxor idem facit marito; Tertiò scire oportet quod maritus com municat quidem suam propinquitatem vxori, & vxor marito: sed hoc faciunt diminutè, tali ratione, quod propinquitas primi modi communicatur tantum in secundò, & propinquitas secundi modi communicatur tantum in tertio, & ex hoc duæ regulæ facillimæ ad distinguendum primum, & secundum genus affinitatis colliguntur. Prima autem Regula est hæc, quæ à canone est accepta; Omnes consanguinei mariti fiunt affines vxoris in primo genere, & omnes consanguinei vxoris fiunt affines mariti in primo genere. Inter consanguineos, autem mariti, & consanguineos vxoris nulla est affinitas. Vbi apparet, quod maritus propinquitatem suam primi modi, idest consanguinitatis communicat soli vxori, & in secundo modo, idest in affinitate, & idem facit vxor marito. Secunda Regula est hæc; Affines mariti in primo genere fiunt affines vxoris in secundogenere, & affines vxoris in primo genere fiunt affines mariti in secundogenere, inter affines autem mariti, & vxoris nulla est propinquitas; Vbi licet videre maritum communicare vxori & vxorem marito propinquitatem affinitatis ita diminutè vt affinitas, quæ in communicante est in primo genere in eo, cui communicatur fit in secundo. Per has autem regulas distinctio primi, & secundi generis affinitatis innotescit, & istæ regulæ à canone sunt desumptæ.

Ca. super his, de consan. & af.

ex eodem Can.

Possunt proponi exempla ad has regulas explicandas? Resp. possunt proponi tres casus, per quos omnis applicatio dictarum regularum apparebit.

Primus casus est. Titius, & Berta sunt frater, & soror. Titius ducit vxorem Luciam, & moritur: Berta

acci-

accipit maritum Petrum, & moritur; quæritur an Petrus &, Lucia sint affines in primo, vel in secundo genere, & an possint contrahere matrimonium, & ? *Resp.* detur posse contrahere matrimonium, quia sunt affines tantum in secundo genere, & per regulam ostenditur sic; Titius est frater, & consanguineus Bertæ, fit autem affinis Petri mariti ipsius Bertæ in primo genere; Cum ergo Titius non communicet Luciæ suæ vxori propinquitatem affinitatis quam habet cum Petro marito sororis in primo genere, sed communicet in inferiori genere affinitatis; eueniet quòd Lucia fiet affinis Petro in secundo genere, quis fit affinis per Titium affinem illius in primo genere. Petrus ergo, & Lucia erunt affines in secundo genere, ideo poterunt contrahere matrimonium.

Secundus casus est. Titius, & Berta sunt frater, & soror; Titius ducit Luciam vxorem, & moritur; Lucia accipit Petrum maritum, & moritur. Quæritur an Petrus, & Berta sint affines, & in quo genere. Et respondetur esse affines in secundo genere tantùm. Et ostenditur per regulam dictam. Titius enim frater Bertæ communicat propinquitatem consanguinitatis, quam habet cum Berta sorore, Luciæ vxori suæ, ita vt Berta fiat affinis Luciæ in primo genere affinitatis, cum ergo Lucia communicet Petro secundo marito hanc propinquitatem suæ affinitatis cum Lucia, sed non in primo genere, & tantùm in secundò, sequetur quod Petrus, & Berta erunt affines in secundo genere affinitatis, & poterunt contrahere matrimoniũ inter se.

Tertius casus est. Titius habet vxorem Luciam. Petrus committit fornicationem cum Lucia, & postea Lucia moritur? Titius vellet ducere in vxorem Bertam sororem Petri, quæritur an possit? Respondetur posse, quia Titius, & Berta sunt affines tantùm in secundo genere, & ostenditur; Berta soror Petri est affinis Luciæ, cum qua Petrus habit copulam fornicariam. Cum ergo Lucia vxor Titij communicet Titio marito suo hanc propinquitatem tantùm in secundo genere affinitatis, sequitur quod inter Titium, & sororem Petri sit tantum in secundo genere. Titius enim fit affinis Bertæ, quia illa est affinis Luciæ.

Quo-

Quomodo in affinitate reperitur impedimentum? *Resp.* secundum genus affinitatis nullum affert impedimẽtum. Primum genus affinitatis, quod oritur ex copula fornicaria impedit vsque ad secundum gradum inclusiuè; si verò oritur ex copula matrimoniali, impedit vsque ad quartum inclusiuè.

Sil.matr.8. n.15. C.T. sess.24.c.4. R.matr. D.T.3 p.q.52 art.6.sup.

Quare impedimentum affinitatis introductum est? Resp. primò, quia affinitas valde accedit ad propinquitatem naturalem: dicit enim commixtionem, si non sanguinis, saltem seminis. Secundò quia maximè expedit, vt per hãc propinquitatem familia mariti maximè vniatur vxori, & ita familia vxoris marito. Tertiò, quia iustissimum est, vt copula carnalis prohibeatur speciali ratione consanguineis mariti, cum vxore illius, & è contra: tum quia continuò habitant inter se, & sine hac prohibitione maximum esset periculum, nè fides coniugalis offenderetur, tum quia consanguinei mariti debent esse custodes pudicitiæ vxoris illius, Demum ob multas alias rationes iustissimum est, vt tale detur impedimentum.

Si fortè coire nequibis. Num. 21.

N.cap.22. Num.59.

QVod est hoc impedimentum? *Respon.* impotentiæ, quæ perpetua sit: talis enim impotentia est contra bonum prolis, & nimis præiuditialis alteri coniugum.

De impedimento ætatis. Num. 22.

DEfectus ætatis legitimæ dirimit matrimonium? Respon. ita est, ætas autem dicitur legitima in masculo post decimum quartum annum, in fœmina post duodecimum.

3.p.qu.58. art.5.D.T. C.R.nu.3.

Quare introductum est hoc impedimentum? Resp. quia ante illam ætatem non sunt potentes ad prolem habendam; secũdò obligatio matrimonij est maxima, & ideo requirit maturum, & sanum consensum, ætas autem ante dictos annos ordinariè illum non habet.

De impedimento matrimonij clandestini.
Num. 23.

C.T. sess. 14.c.1.R. HÆc circunstantia quòd matrimonium sit clandestinum, dirimitne? *Resp.* post Conc. Triden. dirimit. Quare introductum est hoc impedimentum? Respon. ait Conc. propter grauia peccata, quæ ex eisdem cõiugiis ortum habent, & præsertim eorum, qui in statu damnationis permanent. dum priore vxore, cum qua clam contraxerant relicta, cum alia palam contrahunt, & cum ea in perpetuo adulterio viuunt.

Quid est matrimonium clandestinum? Resp. illud, quod contrahitur sine presentia proprii Parochi, vel alterius sacerdotis de illius, aut ordinarij licentia, & non adsunt saltem duo testes.

De impedimento inter raptorem, & raptam.
Num. 24.

Sess. 24. cap. 6. R. QVid statuit Conc. Trid. de impedimento inter raptorem, & raptam? Resp. sic statuit, Decernit sancta Synodus inter raptorem, & raptam quandiu ipsa in potestate raptoris manserit, nullum posse consistere matrimonium. Quod si rapta à raptore separata, & in loco tuto, atque libero constituta, illum in virum habere consenserit, eam raptor in vxorem habeat, & nihilominus raptor ipse, ac omnes illi consilium, auxilium, & fauorem præbentes sint ipso iure excommunicati, ac perpetuò infames, omniumque dignitatum incapaces, & si clerici fuerint de proprio gradu decidant. Teneatur præterea raptor mulierem raptam, siue eam vxorem duxerit, siue non duxerit, decenter arbitrio iudicis dotare.

Quare introductum est hoc impedimentum? *Resp.* quia consensus in matrimonium debet esse liber; hic autem adest vis, & coactio. Et hæc de sacramentis dicta sint.

COM-

COMPENDIVM DOCTRINAE

Concilij, & Catechiſmi de Sacramentis.

DOctrina Sacramentorum eſt neceſſaria? Reſp. eſt, quia ſine bono vſu ſacramentorum non eſt ſalus. nemo autem bene vtitur, quod ignorat. *Seſſ. 7. can. 4.*

Quibus eſt neceſſaria? Reſp. omnibus fidelibus, magis ſubdiaconis, plus diaconis; ampliuſq; ſacerdotibus; confeſſariiſq; eſt neceſſaria exacta cognitio de ſacramento Pænitentiæ, & Matrimonii, Parochis de omnibus, concionatoribus idem aliqua ratione.

Quid in ſingulis ſacramentis debet conſiderari? Reſp. Primò nomen, ſecundò diffinitio, tertiò materia, quartò forma, quinto efficiens, ſeu miniſter; ſextò finis, ſeu effectus: ſeptimò adminiſtratio, & bonus vſus.

De ſacramentis in genere.

QVid ſignificat hoc nomen ſacramentum? Reſpon. apud antiquos ſignificabat iuramentum militare; modò accipitur pro eo, quod ſignificat rem ſacram occultam. *Cat. Ro. de ſac. in ge. Num. 2.*

Quæ differentia eſt inter myſterium, & ſacramentum? Reſp. myſterium ſignificat rem ſacram occultam; ſacramentum verò eſt ſignum rei ſacræ occultæ: veluti ſi ſacræ reliquiæ reconditæ ſint in arca, in qua ſit ſcriptum; Sacræ reliquiæ; ad ſignificandum quod ibi adſint: tunc ipſa arca erit veluti ſacramentum? Reliquiæ verò myſterium poterunt vocari, quatenus ſunt res ſacra ſecreta. *ibid. Nu. 1. &c.*

Quomodo diffinitur ſacramentum? Reſp. primò ſic, *Num 4.*

Sa-

Sacramentum est signum rei sacræ, secundò, & clarius sic: Est inuisibilis gratiæ visibile signum ad nostram iustifica-
Num. 11. tionem institutum.

Omnia signa rei sacræ sunt sacramenta? Respon. non; cruces enim imagines, cæremoniæ, figuræ veteris te-
*n.*4. & 11. stamenti, sunt signa rei sacræ, sed non sunt sacramenta.

Quare non? Resp. quia non sunt instituta ad iustificationem hominis, sacramenta autem ad talem iustificationem sunt instituta.

De differentia inter sacramenta veteris, & nouæ legis.

C.R. n. 15. & 29. *C.T. sess.7.can.*8

QVomodo differunt sacramenta veteris, & nouæ legis? Respon. primò illa significabant tantum gratiam, ista illam efficiunt: Illa significabant Christum venturum, ista iam venisse: illa fuere instituta à Deo; ista à Christo; in illis conferebatur gratia ex opere operantis; idest ob actum fidei, quem faciebant suscipientes potestando se credere in Christum venturum: Ista conferunt ex opere operato, idest ex propria virtute tradita ipsi sacramento operato à Christi passione.

De signo.

Num. 5. QVid est signum? Resp. est illud, quod significat aliquid aliud à se; vt fumus significat ignem.

Quotuplex est signum? Resp. aliud est à natura, vt fu-
Num. 8. mus est signum ignis; aliud ab hominibus, vt voces, picturæ, vexilla; aliud à Deo, vt sacramenta, & figuræ veteris testamenti.

Num. 9. Quotuplex est signum à Deo institutum? Respon. aliud est institutum ad significandum tantum, vt figuræ veteris testamenti: aliud ad significandum, & efficiendum vt sacramenta.

Num. 12. Sacramentum, quale signum est? Respon. est rammemoratiuum passionis Christi præteritæ, à qua virtutem accipit; est demonstratiuum gratiæ præsentis, quæ ab ipso cōfertur; & est prognosticū, idest prænunciatiuum futuræ gloriæ, quæ per ipsū obtinetur. Atq; ideo triplex signū est.

De

De causis Sacramenti.

QVæ est materia sacramenti? Resp. est res tactu, vel visu perceptibilis; & appellatur Elementum, vt in Baptismo aqua. *Num.* 15.

Quæ est forma? Resp. illa verba, quibus sacramentum conficitur veluti, Ego te baptizo, &c. & ideo appellatur verbum. *Ibidem.*

Quomodo fit sacramentum? Resp. per debitam applicationem formæ ad materiam: vnde dicitur, Accedat uerbum ad Elementum, & fit sacramentum. *Ibid.*

Quot sunt partes cuiuslibet sacramenti? Resp. materia, & forma; ex quibus fit vnum sacramentum. *ibid.*

Quænam est causa efficiens sacramentorum? Respon. Christus instituit illa: dedit etiam illis sua passione uirtutem iustificandi, & gratiam efficiendi: fuit etiam causa meritoria in sua passione, vt Deus per sacramenta, tanquã per instrumenta gratiam efficeret in hominibus. *Num.* 28.

Ministri sunt causa sacramentorum? Respon. sunt causa instrumentalis; quia in persona Christi Sacramenta administrantur: & ideo Christus utitur illis tanquam animatis instrumentis ad producendum effectum sacramenti. *Num.* 24.

Quis est finis, & effectus sacramentorum? Resp. est uita spiritualis hominis, quæ confertur illi per gratiam iustificantem, & per characterem, qui sunt effectus sacramentorum. *Num.* 23.

De gratia, & charactere.

QVis est effectus sacramentorum? Resp. gratia gratũ faciens, & in aliquibus character. *Num.* 27. & 30.

Quid est gratia? Resp. est donum Dei: ideo dicitur gratia, quia gratis data. *Rom.* 2.

Quotuplex est gratia? Resp. duplex, gratis data, & gratum faciens.

Quid est gratia gratis data? Respon. illa, quæ datur ad utilitatem aliorum: ueluti prophetia, donum linguarum, gratia sanitatum; & hanc possunt habere etiam illi, *12. q. 11. art. 1.*

qui

qui sunt in peccato mortali, vt Iudas, qui miracula
ibid. fecit.

Quid est gratia gratum faciens? Respon. est illa, quæ facit hominem gratum Deo, & datur illi ad vtilitatem sui ipsius, & cum peccato mortali nunquam haberi potest.

Num. 30. Quid est character? Resp. est signum quoddam animæ impressum, quod deleri nunquam potest, eique perpetuò inhæret.

Num. 13. Quis est effectus characteris? Resp. duplex; primus est præbere potestatem suscipiendi, vel peragendi aliquid sacrum: secundus est, vt aliqua nota alter ab altero internoscatur, veluti character Baptismi duo facit, primò dat facultatem baptizato suscipiendi alia sacramenta; secundò distinguit ab infidelibus Baptizatum.

De sacramento, & re, & vtroque.

Num. 15 QVid est sacramentum tantum? Respon. materia, & forma sacramenti; quia ista tantum significant.
Num. 10

Quid est res sacramenti tantum? Respon. gratia, quia ipsa in sacramento significatur tantum, & non significat.

Num. 30. & 31. Quid est res, & sacramentum? Resp. est veluti character, qui significatur vt effectus, & cum sit signum in anima significat: ideo est signum, & res significata.

De numero sacramentorum.

Sess. 7. cā. 1 QVot sunt sacramenta? Resp. septem, Baptismus, Cōfirmatio, Eucharistia, Pænitentia, Extrema vnctio, Ordo, Matrimonium.

Sess. 7. cā. 9 Quæ imprimunt characterem: & sunt irriterabilia? Re-
ibid. sp. tria, Baptismus, Confirmatio, Ordo.

Quæ non imprimunt, & sunt reiterabilia? Respon. quatuor, Eucharistia, Pœnitentia, Extrema vnctio, & Ma-
Ndu. 20. & 21. trimonium.

Quare sunt septem? Resp. quia tot sunt necessaria ad vitam spiritualem.

Quæ

Qua ratione? Resp. sicut in vita corporali septem sunt necessaria: Primò Natiuitas; Secundò augmentum: Tertiò cibus, seu alimentum. Quartò medicina pro infirmitate: Quintò restauratiuum virium amissarum, vel infirmitate, vel senectute: Sextò Iudices, & magistratus publici: Septimò prolis propagatio; Ita est in vita spirituali. *Ibidem.*

Quomodo sacramenta in vita spirituali hoc præstant? Resp. Baptismo habetur Natiuitas spiritualis; per Confirmationem augmentum: Ab Eucharistia cibus, & alimẽtum. A Pœnitentia Medicina contra peccatum, quod est animæ infirmitas: In extrema vnctione restaurantur vires amissæ in infirmitate, & tolluntur reliquię peccati: In Ordine constituuntur ministri; & magistratus spirituales; Per matrimonium fidelis populus conseruatur, & multiplicatur. *Ibidem.*

De necessarijs in qualibet sacramento de necessitate sacramenti, & præcepti.

QVæ sunt necessaria in vnoquoque sacramento? Respon. quædam sunt necessaria de necessitate sacramenti, & talia sunt ea, quæ si absint, sacramentum nihil valet, quædam sunt tantum de necessitate præcepti; & talia sunt; quæ si absint valet quidam sacramentũ, sed omittens illa scienter, & [sine] causa facit peccatum mortale. *Num. 15. & 18.*

Quæ sunt de necessitate sacramenti? Resp. tria, materia, forma, & intentio ministri, idest quatuor causæ sacramenti, nempè materia, forma, minister, & finis. Illud enim tertium (intentio ministri) significat tum causam efficientem, idest ministrum, tum finalem, ad quam intentio ministri refertur; intentio enim respicit finem. *Num. 15. Sess. 7. cap. 11.*

Quæ intentio requiritur in ministro? Resp. saltem faciendi, quot facit Ecclesia. *Sess. 7. can. 15.*

Quæ sunt de necessitate præcepti? Respon. ritus qui ex præcepto Ecclesiæ sunt adhibendi. *Num. 18.*

De vsu Sacramentorum.

SAcramenta prosunt ei, qui non vtitur illius? Resp. nihil.

Vsus potest esse bonus, & malus? Resp. ita est.

Quis est malus? Resp. accedere in peccato mortali; vel cum mala intentione, aut irreuerentia, vel non seruando ea, quæ ab Ecclesia præcipiuntur.

Quis bonus vsus? Respon. accedere sine peccato mortali, cum deuotione, & reuerentia, & iuxta præscriptum Ecclesiæ.

Qui male accedit recipit sacramentum? Resp. potest esse quod recipiat sacramentum, & illum effectum, qui est character; attamen gratiam non obtinebit, & peccatum mortale sacrilegij committet.

De Sacramento Baptismi.

Num. 3. QVid significat Baptismus? Respon. Græcè significat ablutionem.

Num. 5. Quomodo diffinitur Baptismus? Resp. sic Baptismus est sacramētum regenerationis per aquam in verbo: Idest per Baptismum homo regeneratur in vitam spiritualem mediante aqua, & verbo, idest materia, & forma Baptismi, in quibus sacramentum positum est.

Quotuplex Baptismus? Resp. triplex; primus fluminis, idest qui fit per aquam; & hic est verus, & proprius: alter flaminis, idest per Spiritum sanctum, quo aliquando baptizantur, qui cupiunt Baptismum aquæ, & nō possunt habere: tertius est sanguinis: idest martirij, veluti si quis conuersus ad Christum statim ob hoc ducatur ad martyrium ante baptismum iste ducitur sanguine baptizari; & isti duo ad primum reducuntur.

Num. 7. & 61. Quæ est materia Baptismi? Resp. aqua naturalis, & non artificialis, & hoc de necessitate sacramenti; extra verò casum necessitatis debet esse consecrata de necessitate præcepti.

Num. 13. Quæ forma? Respon. ista verba, Ego te baptizo. In nomine Patris, & Filij, & Spiritus sancti.

Quis

Quis minister? Respon. in casu necessitatis quilibet; vel dignior si plures adsint; extra illum proprius parochus. Num. 23

Quis effectus? Resp. gratia,& character, ideſt regeneratio,& natiuitas spiritualis. nu.42.&c.

Quis vsus? Resp. accedere cum fide, & sine fictione: ideſt cum intentione suscipiendi Baptismum,& cum penitentia præteritorum peccatorum, non tamen quæ sacramentalis sit. Num. 38.

Qui ritus in administratione seruandi? Resp. illi, qui ab Ecclesia præscripti sunt. Num.60

De confirmatione.

QVid significat hoc nomen Confirmatio? Resp. significat Deum confirmare, augere gratiam, & vitã spiritualem, quam in Baptismo dedit. Num.2.

Quomodo diffinitur? Resp. sic, Confirmatio eſt sacramentum, quo homo confirmatur, & augetur in vita spirituali iam in Baptismo suscepta. Num 5.

Quæ materia? Resp. Chrisma ex oleo, & balsamo confectum,& ab Episcopo consecratum. num. 7.

Quæ forma? Resp. iſta, Signo te signo crucis, & confirmo te Chrismate salutis, In nomine Patris, & Filij, & Spiritus sancti. Num.11.

Quis minister? Resp. solus Episcopus.

Quis effectus? Resp. perficere gratiam baptismi, & robuſtos facere ad pugnandum contra diabolum. Num.3. num.19.

Quis suscipiens? Resp. baptizatus, & in ætate saltem septem annorum conſtitutus,& sine peccato mortali. nu. 17.18.

De Euchariſtia, vt eſt sacramentum.

QVid significat Euchariſtia? Resp. idem quod bona gratia, vel gratiarum actio. num. 3.

Quot modis consideratur Euchariſtia? Resp. primò vt sacramentum; secundo vt sacrificium: tertiò vt eſt communio. num. 4.

Quibus in Euchariſtia conuenit hoc nomen sacramẽtum? Resp. tribus, nempe rei contentæ in Euchariſtia, Num.8.

idest corpori Christi, secundo communioni, tertio speciebus panis, & vini.

Quid propriè dicitur sacramentum Eucharistiæ? Resp. species, seu accidentia illa uisibilia Panis, & vini post
Ibidem. consecrationem; quia sunt signum rei sacræ, idest corporis, & sanguinis Christi.

Eucharistia est vnum sacramentum? Respon. est vnum,
Num. 10. sed habet duplicem materiam, & formam.

Quomodo est hoc? Resp. ratione finis; sicut enim pa-
Ibidem. nis, & vinum duæ res sunt, & tamen vnicam faciunt refectionem, & alimentum; ita de corpore, & sanguine Christi dici debet, quòd faciunt vnam refectioné spirituale.

Quæ est materia? Resp. panis triticeus, & vinum de
Num. 12. vuis de necessitate sacramenti, quod vero sit absque fer-
13. 14. 15. mento, & quod vino aqua apposita sit est de necessitate præcepti.

Quæ est forma? Resp. forma consecrationis panis est
Num. 12. hæc. (Hoc est enim corpus meum. Tota de necessitate
&c. sacramenti, excepta particula, enim, quæ est de necessitate præcepti. Forma consecrationis vini est hæc (Hic est enim calix sanguinis mei noui, & æterni testamenti, mysterium fidei, qui pro vobis, & pro multis effundetur in remissionem peccatorum. Omnia de necessitate sacramenti excepta particula, enim, quæ est de necessitate precepti.

Quis est minister? Resp. sacerdos legitime ordinatus.
Num. 67 Quis finis, & effectus? Resp. gratia abundans, & refe-
Num. 10 ctio spiritualis.

De consecratione, & transsubstantiatione.

Num. 19

EVcharistia quomodo efficitur? Resp. consecratione,
num. 40. quæ efficitur à forma.

Quid est consecratio? Respon. generaliter sumpta est
Sess. 13. c. 4 actio, qua non sacrum efficitur sacrum.

Consecratio propriè in Eucharistia accepta quid est?
Num. 41. Respon. est conuersio vera, & realis totius substantiæ
Sess. 13. c. 4 panis, & vini in totam substantiam corporis, & sanguinis
nu. 37 &c. Christi.

Quomodo appellatur ista conuersio? Resp. transubstan-

ſtantiatio; quia eſt mutatio, & cõuerſio totius ſubſtantię in totam ſubſtantiam.

Quare tota ſubſtantia panis conuertitur? Reſp. quia nihil omnino manet de ſubſtantia panis, quæ non conuertatur.

Quare fit conuerſio in totã ſubſtantiam corporis Christi? Reſp. quia quidquid eſt de ſubſtantia corporis Christi poſt conſecrationem, vere & realiter reperitur. *Ibidem.*

Quomodo iſta conuerſio eſt conſecratio? Reſp. quia panis, qui non erat res ſacra, fit corpus Chriſti, quod eſt ſummè ſacrum; ideo ex non ſacro efficitur ſacrum.

De ſpeciebus ſacramentalibus, & contento ſub ipſis.

IN pane, & uino quænam conſiderantur? Reſp. duo primò ſubſtantia panis; & vini; ſecundò accidentia panis, & vini, vt quantitas, color, figura, &c. quæ etiam dicuntur ſpecies, & ſymbola. *ex nu. 26.*

In conſecratione conuertuntur ne accidentia panis, & uini? Reſp. non, ſed eadem manent, ut ſenſui patet, ſubſtantia uerò illorum uerè conuerſa eſt. *Num. 26.*

Quid continetur ſub ſpeciebus, ſeu accidentibus panis, & uini ante conſecrationem? Reſp ſola, & tota ſubſtantia panis, & uini, & nihil penitus de ſubſtantia corporis, & ſanguinis Chriſti. *Seſſ. 13. can. 1.*

Quid continetur ſub ſpeciebus panis, & uini poſt cõſecrationem? Reſp. tota, & ſola ſubſtantia corporis, & ſanguinis Chriſti, & nihil penitus ſubſtantiæ panis; & uini. *Ibidem.*

Accidentia panis, & uini ſunt ne tanquam in ſubiecto in corpore, & ſanguine Chriſti? Reſp. nulla omnino ratione; quia corpus, & ſanguis Chriſti non poſſunt habere accidentia alterius ſubſtantię; ideo talia accidentia omnino abſque ſubiecto ſunt. *nu. 26. & 44.*

Sub ſpeciebus panis poſt conſecrationem continetur ne totus Chriſtus, nempè corpus, ſanguis, anima, diuinitas? Reſp. continetur; ſed ex vi ſacramenti, ſeu uerborũ continetur tantum corpus; per realem uerò concomitantiam continetur etiam ſanguis, anima, & diuinitas. *Seſſ. 13. c. 3*

Sub ſpeciebus uini poſt conſecrationem continetur ne corpus, ſanguis, anima, & diuinitas? Reſp. continen- *Ibidem.*

tur; sed sanguis ex vi verborum, reliqua per concomitantiam.

Num.34. Quid est ex vi verborum? Respon. est contineri ex eo quod verba significant, & efficiunt; cum enim forma consecrationis panis dicat, Hoc est corpus meum, hic significatur tantum adesse corpus, quia de sanguine, & anima nihil dicitur; vnde ex vi verborum efficitur tantum corpus; & idem de consecratione vini dicendum est,

Sess.13.c.3 Quid est per realem concomitantiam? Respon. quia corpus Christi viuum omnino debet esse cum sanguine, & anima, & amplius cum diuinitate, quæ corpori Christi vnita est, ideo per realem concomitantiam vbi est corpus, ibi sanguis, anima, & diuinitas est.

Num.26. Corpus Christi in Eucharistia estne omnino illud idẽ, quod fuit in vtero Virginis, & modò est in cęlis? Resp. verè, & realiter, & omnino idem est.

Sess.1.c.33 Existitne in Eucharistia eodem modo, quo in cœlo? Resp. quoad modum est aliqua diuersitas: Corpus enim Christi triplicem modum habet existendi; vnus est naturalis: & sic fuit visibile, palpabile, mortale, passibile: Alter est gloriosus, & sic est agile, subtile, impassibile, lucidum, & regnat vbique. Tertius est sacramentalis; & hic est, vt sit inuisibile, velatum, & coopertum speciebus sacramentalibus, vnde idem omnino est corpus Christi; sed modus existendi diuersus est.

Potest declarari exemplo? Resp. potest: persona alicuius regis eadem omnino manens potest triplicem modum existendi subire; vnum personæ propriæ priuatæ: alium personæ regiæ, & in habitu, & decore regio: tertiũ veluti alterius personæ seruilis: sic Christus in hoc mundo se habuit iuxta modum existendi naturalem; in cœlo modo existit iuxta modum existendi gloriosum; In Eucharistia sub speciebus panis, & vini latet. Et tamen vbique omnino, verè idem est Christus.

De Missa Sacrificio.

NOmen Missæ vnde desumitur? Respon. à verbo Mitto, tum quia hostia, quæ in illa offertur, idest Christus, à Patre fuit ad nos missa: tum quia sacerdos

sacrifi-

sacrificium altaris per Angelum mittit ad Deum.

Quæ est illius diffinitio? Resp. hæc; Missa est sacrificiũ incruentum corporis, & sanguinis Christi sub speciebus panis, & vini cum repræsentatione sacrificij cruenti in passione Christi oblati. Vel hæc Missa est illud idem sacrificium quod Christus obtulit in cruce sola offerendi ratione diuersa, & vtraque diffinitio idem dicit, & a Cõc. Trid. desumpta est. *Sess 22. ca. & 1. 2.*

Quomodo differunt sacrificiũ Missæ, & passionis Christi? Resp. in hoc quod sacrificium Missæ est incruentum idest sine sanguinis effusione: illud verò fuit cruentum, & cum sanguinis effusione. *Ibidem.*

Quæ est materia sacrificij Missæ? Resp. idem omnino Christus, qui in cruce fuit oblatus. *Ibidem.*

Quæ forma? Respon. hæc forma tria dicit: primò quod in ipso verè, & realiter Christus offertur Deo patri per modum sacrificij sicut in cruce fuit oblatus: secundò quod nunc sine sanguinis effusione offertur; tertiò quod repræsentat illam sanguinis effusionem, quæ in cruce peracta fuit. *ibidem.*

Quodnam est offerens? Resp. ait C. Tri. Christus per manus sacerdotis.

Cui offertur? Resp. soli Deo. *Ibidem.*

Potest offerri sanctis? Resp. non: sed potest offerri Deo in honorem, & memoriam Sanctorum.

Pro quibus offertur? Resp. pro viuis, & defunctis. *Ibid. ca. 3.*

Quis est finis huius sacrificij? Resp. triplex, primò cultus, seu gloria Dei, & Christi: secundò honor, & letitia Sanctorum, tertiò vtilitas, & gaudium viuorum, atque mortuorum. *ibidem. ibi. can. 3. Sess. 22 ca. 1. &c.*

Quot modis in Missa tribuitur cultus, & gloria Deo? Resp. quatuor modis: primò exhibendo illi laudem, & sic dicitur sacrificium laudis; Secundo satisfaciendo pro peccatis; & sic dicitur satisfactionis; tertiò gratias agendo pro beneficijs acceptis, & sic dicitur gratiarum actionis, quartò impetrando noua beneficia, & sic dicitur impetratorium. *ibid.*

Quomodo dat honorem sanctis? Resp. offerendo illud in memoriam, & honorem illorum. *Sess 22 c. 3 ibid. c. 2.*

Quomodo affert vtilitatem viuis, & defunctis? Resp.

dum offertur pro illis tanquam sacrificium laudis, satisfactionis gratiarum actionis, & impetrationis.

C.R.n.80. Hoc sacrificium est publicum, an priuatum? Resp. publicum, & semper publicam affert vtilitatem.

De Communione.

Num 9. EVcharistia estne sacramentum etiam si nullus illam
Num. 4. suscipiat? Resp. est veluti cum seruatur in Pixide.

Quid est communio? Respon. est sumptio Eucharistię, & vsus illius.

ibid. Quare dicitur communio? Resp. quia per talem sumptionem quis communicat de gratia, & vita Christi.

Num. 55. Quis est bonus vsus? Resp. accedere sine culpa mortali: & cum debita deuotione, & reuerentia, & præmissa cōfessione, & hoc facere frequenter.

De Sacramento Pœnitentiæ.

QVid significat hoc nomen Pęnitens? Respon. idem quod pęnam tenens; quem enim pęnitet, ille voluntarie pænam sui peccati tenet, & non coactæ, vt
n. 5. & 15. sit in damnatis.

Quotuplex pœnitentia? Resp. duplex vna interior, quę dicitur Pœnitentia, vt est virtus; alia exterior, & hæc di-
Num. 5. citur sacramentum.

Quomodo diffinitur Pęnitentia interior? Respon. sic à Catechismo est cum ad Deum nos ex animo conuertimus: & commissa à nobis scelera detestamur, & odio habemus; simulque illud nobis certum, & deliberatum est, malam vitæ consuetudinem: corruptosque mores emendare: non sine spe veniæ à Dei misericordia consequendę. idest Pęnitentia, interior est conuersio in Deum, cum detestatione peccati commissi, & proposito non committendi, & cum spe veniæ à Deo.

Sess. 14 c. 1 Quomodo diffinitur Pęnitentia, vt est sacramentum? Resp. Sic Pænitentia est Sacramentum, sine quo peccatū mortale post Baptismum commissum impossibile est remitti.

Quæ est materia illius? Resp. proxima materia sunt

actus

actus pœnitentis, contritio, confessio, & satisfactio? Remota sunt peccata: & hæc est duplex, vna necessaria nempè peccatum mortale, quod necessarium est confiteri: alia sufficiens, & sunt venialia, quæ si quis confiteatur, sufficit vt quis possit absolui. *Sess. 14. c. 3 & 5.*

Quæ est forma? Resp. ista. Absoluo te. *Sess. 14. ca.*

Quis finis, & effectus? *Resp.* remissio peccatorum, & reconciliatio cum Deo. *ibid.*

Quis minister? Respondetur sacerdos habens potestatem ordinis, quam habent omnes sacerdotes legitimè ordinati, quibus dantur claues scientiæ, & potestatis: sed amplius est necesse, quòd habeat potestatem iurisdictionis siue ordinariam; idest per titulum, cui animarum cura annexa sit, siue delegatam, vel à summo Pontifice, vel ab Episcopo, vel alio hoc præstare valente. *ibid. cap. 10.*

De partibus integralibus pœnitentiæ.

QVæ sunt partes integrales, seu materiales Pęnitentiæ? *Resp.* Tres; contritio, confessio, satisfactio. *Sess. 14. c. 3. ibid.*

Quare dicuntur integrales? Resp. quia omnes requirũtur, vt pęnitentia integra fit.

Quid est contritio? Resp. est dolor, ac detestatio à charitate prouenieus de peccato commisso cum proposito non peccandi de cætero, & cum spe veniæ, ac voto præstãdi reliqua, quæ ad ritè suscipiendum pænitentiæ sacramentum requiruntur. *ibid. ca. 4.*

Quid est Attritio Respon. est dolor, & detestatio, proueniens ex consideratione turpitudinis peccati, vel ex gehennæ, & pęnarum metu, qui dolor habetur de peccato commisso cum proposito non committendi, & cum spe veniæ à Deo obtinendæ, & cum voluntate ritè suscipiendi sacramentum Pęnitentiæ. *Ibidem.*

Quæ est differentia inter attritionem, & contritionem? *Respon.* per contritionem remittitur peccatum absque actuali susceptione. Pęnitentiæ sacramenti. Attritio non obtinet remissionem, nisi realiter sacramentum pænitentiæ suscipiatur: Contritio etiam est dolor perfectus, Attritio imperfectus. *ibid.*

Quid

Quid est Confessio? *Resp.* est peccatorum accusatio,
C.R. n.39. (quæ ad sacramenti genus pertinet) eo suscepta, vt virtute clauium veniam impetremus.

Quid est satisfatio? Resp. est compensatio facta Deo
nu.63.64. pro offensis in illum perpetratis.

Cur ista tria ad pęnitentiam requiruntur? Resp. quia
nu.22. 23. iustum est, vt totus homo pro peccatis Deo satisfaciat, qui totus etiam in eius offensam prorupit: ideo contritione satisfacit corde, Confessione, lingua. Satisfactione verò opere, & exteriori.

De extrema vnctione.

QVid significat extrema vnctio? *Resp.* significat vltimam vnctionem, quæ homini in periculo vitæ cõ-
num.2. stituto datur ex Christi ordinatione.

Ses.4.ca.3. Quomodo diffinitur? *Respon.* sic: est sacramentum
ext. vnc. exeuntium, idest quod datur morituris, vt ex hac vita ad aliam mundi, & sine vllo inquinamento accedant.

Num.5. Quæ est materia? *Respon.* oleum ab Episcopo consecratum.

Num.5. Quæ forma? Resp. Hæc. Per istam sanctam unctionẽ indulgeat tibi Deus quidquid oculorum, siue narium, siue tactus uitio deliquisti.

n.9.nu.10. Quibus datur? Respon. in periculo uitæ constitutis.

Quæ partes unguntur? Respon. illæ in quibus sensus, magis uiget, à quo peccata procedunt, ut sunt oculi, aures
num. 13. nares, os, manus, renes, & pedes.

Quis minister? *Resp.* proprius Parochus.

nu. 14.15. Quis finis? Respon. conferre ægrbto sanitatem ani-
16. mæ, & etiam corporis, si ita animæ expediat: conferre etiam homini omnia auxilia, quæ morituro sunt opportuna.

Num. 12. Quis bonus vsus? *Resp.* suscipere sine copula mortali, cum fide, ac pietate.

De

De Sacramento Ordinis.

QVid significat hoc nomen ordo? Respon. dispositionem superiorum, & inferiorum rerum, quæ inter se ita aptæ sunt, vt una ad alteram referatur. idest Ordo significat, & disponit, quę personæ in Ecclesia Dei sint superiores, & quæ inferiores. *Num. 12.*

Quomodo diffinitur? Respon. sic; Est signaculum Ecclesiæ per quod spiritualis potestas traditur ordinato. *3.pa.q 34. art. 3. sup. ibid. art. 5.*

Quæ materia? Resp. illud quod ab Episcopo porrigitur ordinato, ut tangatur ab illo. *ibid. art. 4.*

Quæ forma? Resp. uerba ab Episcopo prolata, cum materiam tangendam tradit. *Num. 29.*

Quis minister? Resp. Episcopus. *num. 8.*

Quis finis? Resp. constituere ministros in Ecclesia, qui sacras functiones rectè adimpleant. *num. 34.*

Quis effectus? Resp. duplex: unus est character, quo traditur potestas sacras functiones peragendi: alter gratia, qua minister fit dignus, & idoneus ad utendum illa potestate, & ad sacras functiones peragendas: Reliqua de Ordine, ueluti de numero, distinctione, usu, functionibus, & alijs expedit uidere ubi agitur de sacramento Ordinis; de gratia uerò, & charactere dictum est in initio huius compendij.

De Matrimonio.

NOmen Matrimonij à quo desumptum est? Resp. à matre, quia fæmina nubetur, vt fiat mater. *num. 2.*

Quomodo diffinitur? Resp. sic Matrimonium est viri, & mulieris maritalis coniunctio inter legitimas personas, indiuiduam vitæ consuetudinem retinens. *num. 3.*

Quot modis consideratur Matrimonium? Resp. dupliciter, nempe vt est officium naturæ, & sic fuit ante Christum, & modò est apud infideles; alio modo vt est sacramentum, & sic modò datur inter fideles. *Num. 9.*

Quomodo diffinitur vt sacramentum? Resp. sic. Est maritalis, & sacramentalis coniũctio inter legitimas personas *Num. 15.*

sonas indiuiduam vitæ consuetudinem retinens.

ex nu.3. Quæ est materia? Resp. legitimè personæ, idest vir, & mulier quos Ecclesia non inhabilitat ad illud contrahendum.

nu. 3. &c. Quæ forma? Resp. sacramentalis, & maritalis coniunctio, vel obligatio, seu vinculum, & nexus.

Cate. per totum. Quis finis? Resp. primò sanctificatio mariti, & vxoris; secundò maritalis, & charitatiua, & christiana vnio inter illos; tertiò legitima filiorum procreatio; quartò eiusdem prolis virtuosa, & pia educatio: quintò mutuus amor, & mutua officia inter coniuges; sextò vitatio fornicationis.

Sess.24.ini. Quis effectus? Resp. gratia, cuius virtute omnia dicta obtinentur.

Num.4. Quod efficitur? Resp. consensus coniugum expressus per verba de præsenti, & consequenter ipsi coniuges suo consensu coniungunt, & obligant se.

Sess.24.c.1 Præsentia Parochi est necessaria? Resp. post Conc. Tr. necesse est quod Parochus sit præsens, & duo testes; alioquin matrimonium erit clandestinum, & nullum.

Quis bonus vsus Matrimonij? Resp. de hoc, & de alijs dicitur in tractatu de ipso, vbi poterunt ista videri.

Si quid lectori in his obscurum, vel nimis breue videtur, videat in lectionibus vbi tractatur de illa materia, & ibi magis distinctum reperiet.

FINIS.